

A
L1484

ANDREJS UPITS

KAILĀ DZĪVIBA

NOVELES

1926

K U L T U R A S B A L S S

ABONEMENTS

212535

A
-1484

L

ANDREJS UPITS

KAILĀ DZĪVIBA

NOVELES

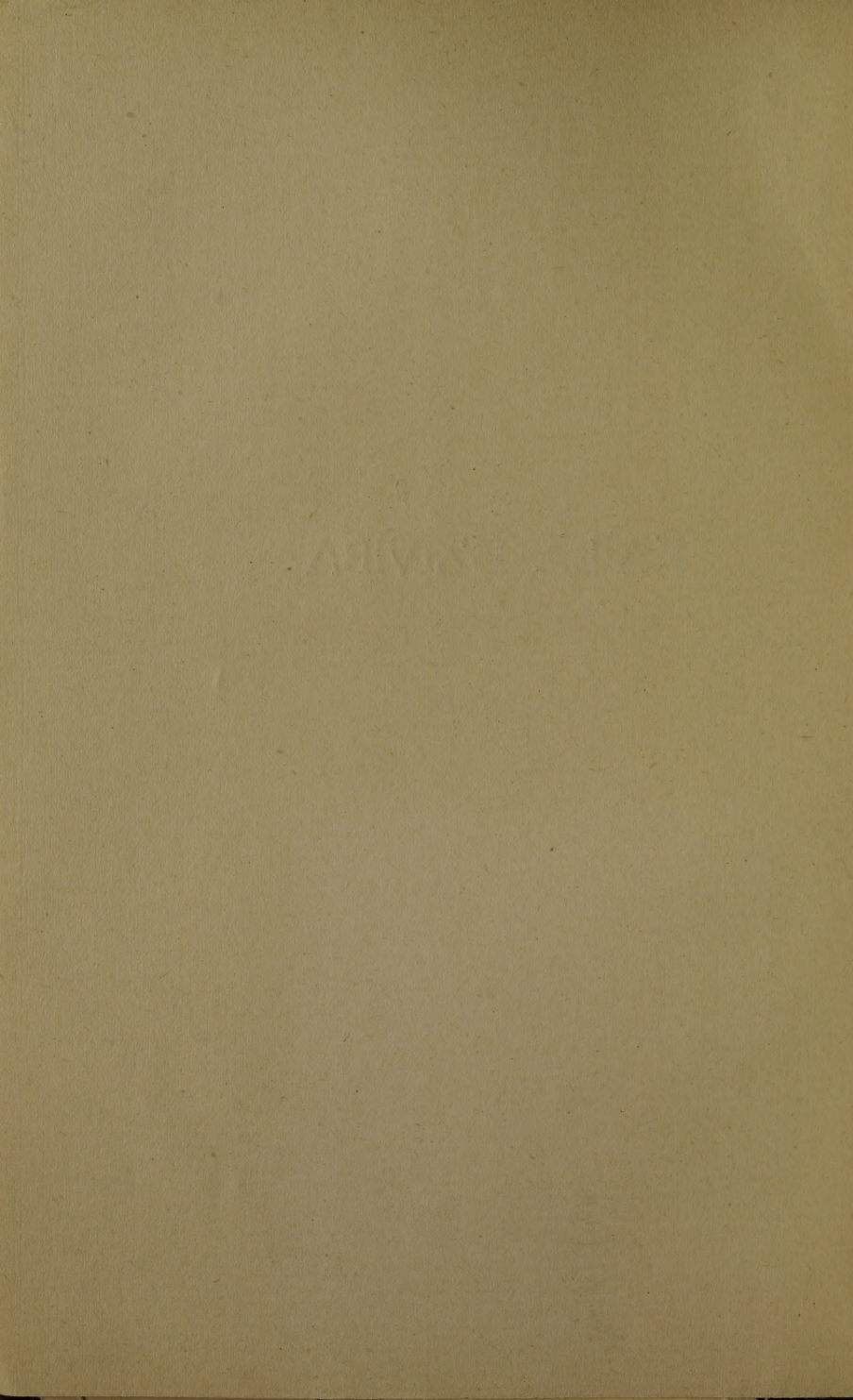
KULTURAS BALSS RIGĀ 1926

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0.302008027

ARMIJAS SPEESTUVE,
RIGĀ, MUTAS EELĀ 1.

KAILĀ DZĪVĪBA

KAILĀ DZĪVIBA

Kastaņi bij pašos zeedos. Vējš visos zaru galos šūpoja baltas, zeltaini pūkotas piramidītes. Svaiģi nobalsināts mūris ar zaļu skārda jumtiņu visgārām virsmalai mīlīgi raudzījās pretī no alejas gala. Ta vareja būt arī parka sēta, aiz kuras plešas zāleena klajums ar puķu dobēm un krūmu pudureem. Mazleet savadi tomēr likās, ka neveena koka lapotnis nebij redzams pāri mūrim. Tikai baznīcas tornis izslējees kā strupa īlena gals ar mazu krustiņu galā.

Vēl savadaki, kapēc tuvojoties, mūris ceļas arveenu augstāk, līdz kamēr aizsneedza divu cilvēku augumu. Un kapēc zaļā jumtiņa muguras šķautnē sadzītas asas adatas. Vārti ar pusloka virsu melnu dzelzi apkalti, abās pusēs tam valsts krāsu strīpaines sargu būdas.

Vedejs eemēdza šauteni starp ceļeem, noņēma smago metala cepuri, un papiru no tās izņēmis, pasneedza sargam. Tas bij padzīvojis cilvēks sausneju seju un pelekām veenaldzīgām acīm. Rakstā viņš eemeta tikai paviršu mirkli, bet zīmogu aplūkoja pamatīgi, papiru pirkstos rinkī greezdams un eestādes nosaukumu burtodams. Otrs, jaunākais, jau slēdza. Atslēga skaneja spalgi — gluži kā kāds muzikas instruments.

Tikai mazas durvīņas atvērās leelajos vārtos. Tās bij masīvas un smagas kā dzelzs skapja durvis, aiz kurām glabā dārgas mantas.

Adriāns eegāja pirmais, slēdzejam it kā pateikdamees ar galvu pametis. Tam acīs pazibeja smīns, bet tūlī viņš aizsita durvis aiz vedeja un noslēdza atkal. Atslēga slaidi un dunoši nodzeedaja.

Nekāda parka aiz mūra nebij, tikai desmit soļu plata sprauga ar koka sētu viņā pusē. Ta zemaka kā mūris, bet ar tādām pašām adatām augšā. Tas pee vārteem papīrā nemaz neskatījās. Atslēdza un bez vārda runas eelaida.

Adrians gāja pa preekšu. Vedejs, ar šautenes rezgali veegli pabikstidams, rikoja viņu vajadzīgā virzeenā. Jaet bij vispirms gar trīsstāvu ēku ar puķu podeem logos, pa kureem šur tur plīvojās kāds saulē izžauts veļas gabals. Tad garām mazai, it kā zemē peeplakušai ēciņai, kurai logu veetā tikai nedziļas nišas. Tikai pēc tam nokļuva platā izbruģētā pagalmā. Divi stripainos kamzoļos ģērbti cilvēki, pelekām beznaģēm galvās, notupušees urbinaja zāli no spraugām. Sargs uz šautenes atspeedees stāveja turpat līdzās.

Vecais, trīspadsmītā gadusimtenī celtais ceetoksnis plati eeplētees guleja kalna kraujas malā. Apaļo torņu galos abās pusēs plīvoja valsts karogi. Adrians atminejās, ka šodeen karaļa dzimšanas deena un ka ari pilsētā nami bij greznoti karogeem. Bet visvairak viņu intereseja radžu mūrī izlauzto aizrestoto lodziņu rinda pāri metru augsti virs pagalma bruģa. Tās, laikām, bij ceetuma kameras. Viņš pūlejās uzminēt, kur eeveetos viņu un pa kuru lodziņu viņam pašam būs jaskatas laukā.

Viņi bij pee jaunpeebūvetas eeejas telpas. Dzelzs redelju vārti vērās tarkšedami. Pa šauro koridoru un viņa šķērsejām staigaja revolvereem apjozušees sargi. Leelakā daļa veenaldzigi uzmeta acis jaunpeenācejam. Tikai kāds milzenis noskūtu, bakurētainu seju nostājās rokas sānos eespreedis un noskatījās ar ļaunu patiku.

«Aha! eekriti gan, putniņ. Nu tu esi būrī!»

Adrians apmulsā. Šim cilvēkam viņš taču neka nebij darijis — pat agrak redzejis neatcerejās. Atskatījās uz redelēm — pateesām viņš te bij kā būrī. Un peepeši viņa smagums sagula viņam uz krūtīm. Kad viņš tiks laukā no šī būra?

Vedejs bij palicis nikns un rupjš. Kleegdams komandeja viņu, lai gan viņš gāja klausīgi un domajās darot visu, kas vajadzīgs. Izvadija viņu vēl pa divejeem tādeem pašeem redelju vārteem un nostatīja koridorā pretīm dzeltenī krāsotām durvīm, virs kurām bij uzraksts: Kantoris. Sargs, kā preekšneecibai izstepee, stāveja blakus, šauteni

pee zābaka purna, papiru rokā. Elektriskā spuldze drāšu seetiņā dega pee greestem taisni virs galvas.

No koridora otrā gala ar savadu troksni nāca cilvēku pūlītis. Bez šaubām, ta bij kāda eedzērusēs prostitueta. Saini ar segu un spilvenu padusē pasituse, viņa smējās galvu mētadama. Prāvee baltee zobi spīdeja vēl aiz zilganām lūpām. Nošķēbtos zābakos apautās kājas kā dejas takti klabinājās uz asfalta klona. Smējās arī abi pavadoņi, viņu veegli aiz rokām peevaldidami. Viņa atsvērās atpakaļ un atmēta galvu veenam pee pleca, it kā tas būtu viņas kavaleers kādā dejas vakarā. Eemeta Adrianam acīs tik veeglprātīgu un jautru skatu, ka tas gluži aizmirsā, kur atrodas, un atsmaidīja pretīm. Bet tas, laikām, te nebij atļauts. Abi turetāji tūliņ palika pikti, saspurināja seeveeti un nostādīja taisni.

Adrians tā nostāveja pusstundu. Tad viņu eeveda kantorī, peerakstīja un nodeva kādam zenķim. Ar to viņam bij jāeet koridoram pāri, leelā krēslā istabā. Tur kāds pakuprains, pērtiķim mazleet līdzīgs, vīrs ar nedabiski garām rokām bij izģērbis vecu ebreju un iztaustīja ta drēbes. Adrianu pārsteidza šī procedūra. Uz zema skrāģiša nosēdes, gandrīz četrpāpus sakumpees, paltraku un pārejos apģērba gabalus uz ceļeem noklājis, kuprainis reebīgi gareem pirksteem notaustīja katru vili — divas reizes, uz augšu un tad atkal atpakaļ. Kabatas apgrieza apkārt, tur nezin no kādeem laikeem krājušos putekļus un netīrumus ar nagu skribināja laukā. Ari aiz izplīsušās oderes viņš čamdīja un vilka laukā melnus apveltus vilnas kušķus. Strādāja nesteigdamees, ar redzamu patīku. Reizēm nolaida rokas, kuras tad nokārās līdz gridai, pārdomadams novēroja lēverus uz ceļeem un tad arī pašu izkratamo. Tas stāveja veenā kreklā un savazatās apakšbiksēs, kuras virs kāju kauliņeem bij ar sarkanu lupatas strēmeli apsetas. Pretīgi izģindušais augums manami trīseja, lai gan te bij slāpejoši karsts, bez tam sajūtams arī atējveetas tuyums. Atrastās mantas saliktas turpat uz galda. Šņaucamās tabakas kār-

ba, nazis ar veenā pusē noplēstu spalvu, sajožamā sikсна, kabatas lakats, nosmuleta aukliņa, gabaliņš melnas atlasa lentas.

Nu kuprainis sakustējās straujāki. Adrians uz acumirkli novērsās, pagreezās atkal. Kuprainim pirkstos no cepures aizoderes izvilkta, rūpīgi salocīta amerikāņu desmitdolaru banknote. Seja un viss augums salda ligsmes pilns. Galva atmesta, mute nedzirdama smeekla puslokā izleekta, acis pēvērtas, šaurās šķirbiņas laistijās zaļgani.

Nu viņš slaidi pavēcināja gaisā atlocīto naudas gabalu.

«To tu — ko sargus uzpirkt?»

Ebrejs raudāja.

«Nē, kungs! nē, kungs! Bet kad es atbraucis guleju vokzalā, — — lai man to neizvelk no kabatas.»

Kuprainis saņēma klēpī drēbes un atrastās mantas. Tee izgāja abi. Jožamās siksnas zoslens vilkāms pa klonu un pamazām attālinādamees ilgi skaneja kur koridorā.

Labu brīdi Adrians bija veens. Acīmredzami, teem te nebija jasteidzas. Pa aizrestoto logu viņš redzeja tikai peleku seenu kādu metru atstatu. Skatījās apkārt, no kureenes te nāka ta neizturamā smaka. Bet istaba bija gludām eezilganām seenām, līdzīga uzvāstai kastei. Koridorā duneja soļi un klauzēja šauteņu rezgaļi. Tuvaku un tālaku nemitīgi tarkšeja redeļu vārti, šķinda atslēgu bultas un skaneja nikna komanda. Gar durvīm kāds aizgāja raudadams — ebrejs tas nevareja būt, likās seeveete.

Kuprainis atgriezās. Adrianam bija jaizģērbjas tāpat. Reebigā procedūra atsākās. Kabatā atradās tikai sērkociņu kārba un divas aizlauztas cigaretes. Vēl kratitajs sadabuja nezin kād eeslidušu zīmuļa galu. Pat bluzes apkaklē eespraustu kneepadatu viņš izvilkta laukā. Pamatīgi izlūkoja kurpes un pat zoli mēģināja paplēst vaļā. Neceesāmi pretīgi bija, kad garee pirksti sāka taustitees ap puskaילו meesu. Adrianam bija kauns par to leelo plīsumu zi-

lajā katuna krēklā. Tas tur eeradās aizvakarnakt, kad žandarmi viņu gūstīja ostmalā.

Tad viņu apģērba tāpat kā tos tur pagalmā un nodeva revolveri apjoztam sargam. Viņi uzkāpa pa šaurām cementa trepēm, izgāja pa diveem redelju vārteem un nogreezās spilgti apgaismotā sānu koridorā ar durvju nišām gar abām pusēm. Tur viņiem pretim nāca cits sargs, atslēgu rokā. Vedejs pateica strupi:

«Simts divdesmitā kamerā.»

Atkal pavērās tādas pašas dzelzs skapja durvtnas kā pirmiņ vārtos. Adrianu eebīdija eekšā. Atslēga noklaksteja kā kuīļa spēji sacirsti ilknī.

Ta bija šaura paaugsta telpa. Pēc gaišajiem koridoreem ta likās pavisām krēsla.

Kamera krēslā izlikās tik šaura, kā izplestām rokām seenas abejās puses varetu aizsneegt. Adrianam acis instinktīvi peevērsās lodziņam galvas augstumā no klona metru beeza mūra alā, kur viņejā galā trīs reizes krustojās apaļi steeņi. Spirgta vēja pūsma vilka no tureenēs. Tuvaku pavirzījees, Adrians kaut kur tālu lejā eeraudzija jūras spoguli un uz reizi saprata zituaciju. Tas te bij veens no teem lodziņeem, kuri trijās rindās steepās vecā ceetokšņa mūri augstu virs kalna kraujas. Daudz reiz viņš tur dziļi lejā aiz izsusejušā kanāla gultnes apstādījumos pastaigadamees bij skatījees augšām un mēģinājis kādu cilveka seju vaj stāvu sazīmet melnajās spraugās. Visai svarīga viņam likās problema, kurā rindā šis varetu būt, bet to izprast nevoreja. Pāri palodzei bij saskatams tikai jūras līcis ar divām zilām klinšu saliņām. Daudz tālaku, apvārksnī, trešā eegulusēs kā zivs ar spurainu muguru. No lejas ta nemaz nebij redzama.

Kaut kur no lejas, attālu, gar logu augšup, slīd melna dūmu strūkļa. Adrians saprata: no kāda tvaikoņa ostā. Ostas pazīstamais troksnis te tikko bij samanams. Auss uztvēra tikai vāju dunoņu ar sikeem ritmiskeem puksteem pa vidu — tee vareja būt ceļamo krānu tikšeeni. Kaut kur lēni sita kāds torņa pulkstens. Kaut kur speedza aizsmacis svil-

peens. Viss tas te skaneja kā caur beezu velteņa apsegu.

Peepeši Adrians atrāvās satrūcees un smagi atsitās pret tuvo seenu. Kaut kas bij aizčaukstejees viņam turpat pee kājām. Tikai tagad viņš atģida, ka kamerā vēl otrs.

Ģar viņejo seenu nomests salmu paklājs. Tur, kreklos izmetees, rokas zem pakauša savijis, visā garumā izlaidees guleja kāds cilveks. Sākumā Adrians redzeja tikai ta galvu. Mežigi izspurušēem melneem mateem un sapinkotu bārdu, tā drīzak izskatijās kā kāda meža kustoņa, ne cilveka galva. Tikai tumšās acis likās siltas. Adrians peeķēra roku — cepuri celt un sveicinat, bet tad atģidās, ka galvā svešada sega, ar kuru viņš vēl neprata rīkotees.

Guletaja acīs paplaiksniņās smaids.

«Pa logu skatees? Tas ir labi. Maz tur var redzet, bet peeteek, lai zinatu, ka zeme zaļo un jūra zilo joprojām — arī bez tevis. Ta ir laba apziņa, ar to ilgi var izturet... Lecees veen zemē, noguris būsi. Es zinu, kā viņi cilveku dzenā no Poncija uz Pilatu, itin kā nevaretu veen izmekletees peeteekoši ceenigu veetu, kur to noveetot.»

Viņš pasmējās. Smeeķls bija nepatikami skarbs, tāpat kā balss, un nemaz nesaskaneja ar laipnajām acīm.

Adrians aplūkojās. Ari šajā pusē seenmali nedaudz saguletu un samīnātu salmu. Guletajs vēl no savejeem pasveeda sauju. Adrians nosēdās un tikai tad sajuta, ka pateesām stipri noguris. No pašā rīta viņu jau vadāja. Tikai prefekturā viņam bija pasneeguši krūzi silta ūdens un gabalu maizes.

Tas otrā pusē pagreezās sāņus un vēroja viņu ceeši.

«Kā tevi sauc un par ko tu eekriti?»

Adrians pateica savu vārdu un tad peebilda:

«Es ostmalā izkaisiju proklamācijas.»

«Cst! Par tādām leetām neuro kā kazu gani kalnos. Brīnos, kā tevi, tādu mulķi, nav noveetojuši pee kāda speega. Tu viņam izplāpatu visu.»

«Man nav ko slēpt. Es strādāju ķīmiskā fabrikā, bet man tika uzdots aģitet ostas rajonā. Žandarmi mani notvēra ar visām proklamācijām.»

«Un tu atzīnēs, ka esi gribejis viņas izkaisīt? Ak, mulķis, mulķis tu esi! Cik tev gadu?»

Adrianam bij septiņpadsmitais.

«Prāts tev vēl veenpadsmitajā. Tev vajadzēja teikt: Es nezinu, kā viņas man gadijušās kabatā. Es biju tirgū vaj tavernā, es gāju gar baznīcas durvīm, un tur viņas kāds man būs eebāzis. Un galu galā — tee paši tev vareja eebāzt: Veens satureja aiz rokām, otrs eebāza kabatā.»

Adriāns uztraucās.

«Tas ir reebigi! Es nevaru apmelot žandarmus, ne tos pee baznīcas.»

«Tapēc, ka tu pārāk jauns un zaļš esi. Tu domā, tee tevi neapmelos? Tad tu viņus nepazīsti. Es galvoju, mēģinās uzteept, ka tu esi antimilitaristu centrālkomitejā, ka tu strādā par mūsu eenaideeeka naudu un gribi nodot savu tēvijū.»

Adriāns izbrīnā peeleecās tuvāk.

«Kā jūš to zinat? Pateesām, visu to viņi man gribeja uzteept. Un vēl daudz vairak!»

Guletajs tikai pameta ar galvu.

«Bet tavš uzdevums taču bija pavisām veenkāršs, vaj nē? Un tāpat tava paša personigee nolūki.»

Adriānam acis eezalgojās. Rokas krampjaini sažņaudzās ap celeem.

«Mans tēvs un vecakais brālis, abi krita veenā deenā un veenā kaujā. Es negribu, ka mani eesauc. Mana vecā māte gul ar treeku ķerta. Manai māsiņai vēl skola jabeidz. Es negribu karot! Es negribu krist! Es nevaru šaut uz eenaideeeka zaldatu, kurš man nav nekāds eenaideeeks, bet tāds pats strādneeks kā es. Es negribu karu. Nost karu!»

«Protams, to visu tu ari viņeem teici.»

«Protams. Bet to jau viņi paši tajā proklamācijā vareja izlasīt. Tapēc jau es viņas kaisiju. Mums bij japārleecina streiklauži un bez tam kara transporta lādetaji. Visa osta lai streikotu — dzelzs lee-

tuves, vagonu fabrika, tramvajs, restoranu kalpotāji, frizeeri, zvanīki...»

«Šo pateeso faktu veen jau peeteek, lai tev kā tēvijās nodevejam cilpu uzmetu kaklā. Bet viņem bez tam ir vēl žandarmi, karabinieri, ceetums un teesas izmekletajs. Gadusimteņu izstrādats, smalki noskanots aparats, kuŗam pa cīpsliņai saplucinat katru atkriteju un ķeceru. Un tad tu vēl domā ar savu taisnību! Kas tev ir, ko pretim stādīt viņu varai? Tava kailā dzīvība, vairak nekas.»

Adriāns skatījās platām acīm. Tvēra katru vārdu. Bet tee nerindojās loģiskā virknē — kā gluđi akmentīni pa veenam slīda plaukstai pāri, pamezdami aiz sevis nepatikami salstošu svītru.

«Kailā dzīvība — — tas ir tas. Vaj tad tu par citu ko cīnees? Vaj vispāri bez viņas ir vēl cita kāda vērtība? Apziņā, izjūtā, teeksmēs un sājpu izbaudā — tikai viņa!

Tu šaubees? Man tu vari ticet. Es esmu trīs reizes vecaks kā tu. Bet peedzīvojis un pārdzīvojis trīsdesmit reizes vairak. Peecdesmit, sešdesmit kilometrus — droši veen, tāļak tu no savas dzimts pilsētas neesi bijis. Es no peecām pasaules daļām tikai Australiju neesmu redzejis. Un visur un veenmēr bij tas pats: cīņa par kailo dzīvību. Kara laukā, savvaļā, ceetumā — — visur tas pats.»

«Vaj jūs sen esat ceetumā?»

«Taisni no tava dzimšanas gada.»

Adriāns saleecās tā, ka celgali peeskārās klonam. Acis viņam bij izspeedušās no peeres. Viņš droši veen pārklausijees. Tas otrais atkal atzvēlās uz muguras un savija rokas zem pakauša.

«Septinpadsmīt gadu!.. Par ko jūs apvaino?»

Guletais pasmējās.

«Vaj tad es varu atceretees? — Par atentata sarikošanu uz Spānijas tronmantineeku. Par sazvērestību pret Austrijas erchercogu. Par Šveices federalās konstitucijas pārkāpšanu. Par aģitaciju pret Anglijas interesēm Indijā. Par nēģeru dumpja rikošanu Belģijas karaļa privatkolonijā Kongo. Par municijas kuģa uzspridzinašanu Marselā. Par Ame-

rikas telegrafa kabeļa postišanu Atlantijas okeanā... Kā redzi, pa daļai arī par to, par ko tu pats še esi. Man šķeetas, pusvagona aktu viņem uzkrājees, ko manim līdzī vadat. No Belfastes uz Tuluonu — no Triestas uz Belgradi, uz Bostonu, uz Tokiju, uz Adenu, uz Palermo — — kur viņi ar mani nav izceļojušees. Tikai tapēc, ka es savu dzīvību negribeju atstāt pee pirmās ceetokšņa seenas. Un arī tapēc, ka viņem pašem tas nebij izdevīgi. Modernās civilizācijas labais tonis prasa, lai kaitīgās dzīvības iznīcinašanu attaisnotu viņas nozeegumu pilnīgs reģistrs. Es esmu papūlejees kriminalkolekcionareem sagādat darba pa pilnam.»

Viņš klusu smējās. Adrians bija dziļi satreects.

«Es redzu, jūs esat nelaimīgs cilvēks.»

«Tu gribi teikt: nelaimīgaks nekā tu? To mēs vēl redzesim. Laime un nelaime ir tīri relatīvi jēdzeeni — savā jaunībā es par šo jautajumu veselu filozofisku traktatu esmu uzrakstījis. Bet filozofija te ir gluži veenkārša. Viss atkarajas no tā, vaj tu ļaujees pamazām nogalinatees, vaj savas dzīvības instinktus kā asu nazi vērs pretīm viņu zīda cilpām. Mirklis skaidras apziņas un izjūtas ir vairak vērts, nekā gadi nomāktas, apstulbušas un nīkstošas dzīvības.»

«Vaj jūs domajat, ka mani te ilgi turēs?»

Tas atbildeja tikai pēc laba brīža — atturīgi, it kā negribedams.

«Kā to lai saka, draugs. Tas atkarajas no viņem un no tevis. Kara stāvoklis uzleek noteiktus termiņus viseem, atskaitot tos, kuri viņu pārvalda. Ja tu esi izdevis savus beedrus vaj pastāstījis citu ko interesantu, tad tu vari ceret uz mazu amnestiju.»

Jauneklis atvēcinajās abām rokām.

«Nē, nē, nē! Ko jūs gan domajat par mani! Es neesmu nodevejs!»

Otrais tikai pameta ar galvu.

«To es zinu. Ja viņi būtu domājuši tevi nošaušanai, tad tu sēdetu sētas pusē, kur logi zemi un sargam no pagalma veegli tev eelaist lodi peerē,

ja tu pārkāp ceetuma reglamentu. Tas ir tas veenkāršākais līdzeklis tikt vaļā no profesionālo beedribu beedreem un pusaudžiem, kurū noslepkašošana uz spreeduma pamata varetu sacelt nevēlamu troksni. Bet tā kā tu esi te, tad viņiem kas cits padomā. Varbūt, tev liks preekšā eestātees kara slepenpolicijas deenestā. Varbūt, pēdejās kaujas bijušās pārāk asiņainas un viņiem vajadzīgi brīvprātīgie. Beigu beigās eespējams ari, ka viņi grib tevi izolet līdz kara beigām un vēl ilgaki...»

Adrianam bija grūti sekot šai inteliģenta valodai. Tik daudz tur visadu leeku aplinku un teeši nesaprotamu vārdu. Viņš klausījās, māja ar galvu un šķitās saprotam. Bet pateesībā dzirdeja tikai pa pusei un domaļa savu. Viņa būtnē vēl strāvoja ostmalas darba un drūzmas trauksme, pa dzīslām šalkoja klajuma sāļais vējš un acis mirgoja jūras veeglais zilums.

«Māsiņa vakarrīt aizgāja pēc zivīm aiz vecā klosterā. Mums mājā vēl bija drusku tauku. Viņa tik labi prot pagatavot zivju pudiņu...»

Melnās acis zem garajām skropstām nervozi samirkšīnājās. Balss skaneļa skarbi un nedraudzīgi.

«Zivju pudiņš ir bijis un būs vēl. Tagad domā par to, ka rītu vaj parīt tevi atkal vedīs pee teesas izmekletāja. Neļaujees eeķertees murdā! Tu tikko esi sācis dzīvot. Jadzīvo — domā par to. Ta ir svarīga—ta ir tā vissvarīgākā doma. Bez tās tu esi jau tikpat kā miris. Bet tagad leecees guļus. Atpūtees. Saule tikko noslida pār palodzi. Līdz vākara putrai vēl trīs stundas.»

Adriana dzirde no šīs runas patvarīgi izvēra tikai veenu daļu. Un ta pate divaini sajaucās ar acumirkli agrak dzirdeto, bet neapjausto. Rītu vaj parīt... Līdz kara beigām... Septiņpadsmit gadu... Kādus nekaunīgus jokus te dzina ar viņu!

«Māte man treekas ķerta... Māsiņai vēl skola jabeidz...»

Svina peleksnejs bālums spēji eebļāvojās viņa nodegušajā sejā. Abas rokas palodzei peeķertas,

viss augums teecās loga alā, kur pāri dzelzs krusteem vilka vēss jūras vējš. Izmisušās lūdzošās acis vērās guletajā — itin kā tas te varetu ko līdzēt.

Guletais nogrozija pinkaino galvu. Balss viņam palika skarbi dusmīga.

«Leecees un guli, kad tev saka! Un nedomā par neekeem. Aizmirsti visu — to — tur ārā — līdz kamēr peenāk izdevīgs acumirkļis. Es viņu gaidu jau septiņpadsmit gadus. Bet es esmu redzejis arī tādus, kuri nevarēja gaidīt. No koridoreem lejā dažkārt var dzirdēt, kā pagrabā ķēdes šķind. Tee ir ārprātīgi, bet viņeem netic. Ari dēļu zārkā eenaglotos desmit žandarmu pavadībā sūta pa vārteem laukā. Tikai kad krematorijā nokūp pēdejās kaulu paleekas, viņi sāk ticēt, ka nu ir meers. Dzīvība ir bīstams elements. Pat izdzēsta viņa vēl kvēlo kaut kur aiz laika un telpas.»

Adrians jau guleja uz sava salmu paklāja seenmalī. Tas otrais viņā pusē stāstīja gan, kā grafs Monte-Kristo izbēdzis no Ifas ceetokšņa un Indriķis Korfanti no Veneciijas ceetuma. Pēc starptautiskās kriminalstatistikas dateem apmēram astoņi procenti ceetunneeku katru gadu izbēg. Mulķis katrs, kas sevi neskaita pee šeem astoņeem procenteem. Kas ar septiņpadsmit gadeem pirmo reizi eekrīt, tam simts varbūtību preekšā. Tikai dūšai nelaut noplakt un dzīvības instinktam. Nepeelaist to, ko te vēlās. Asinis dzīslās lai pulso par spīti — par spīti teem, kuri vēro, vaj viņas tomēr neapstāsees . . .

Bet Adrianam gar to nebija nekādas daļas. Viņš guleja dziļā meegā, kāri eelpodams sāļo jūras dvesmu, kura eepļūda pa aizkrustoto loga alu.

Kad mēness novirzījās taisni pretīm logam, melnmatainis uzcēlās sēdus un atbalstīja galvu abās plaukstās. Palsajā gaišumā bija saredzama jaunekļa seja ar rāmu smaidu. Reizēm viņš eekunkstējās meegā kā balodis, kuram kveešu sauja izbērta uz neaizsneedzamas palodzes. Vērotāja galva pagrozījās dziļās skumjās. Tad nočauksteja salmu paklājs un kamerā palika klusu. Divi sikspārņi, veens

otru dzenadami, jēleem spārneem noplaukšeja aiz loga dzelzs krusteem.

Otrā rītā Adrianu veda pee teesas izmekletāja.

Viņam likās, ka tas ar nolūku noveetots pilsētas viņejā malā, kur jau sākās kveešu druvas un olivu dārzi. Katrā pusē pa karabineram ar šaušanai sagatavotu eeroci padusē. Uz papežiem trešais ar apdilušu reģistrācijas grāmatu kreisā un revolveri labajā rokā. Visai pilsētai cauri... No sākuma tas bija grūts gājeens. Pilsoņi no trotuareem meta greizus skatus, bet sejā viņiem bij redzams nepārprotams preeks par brašajeem vedejeem un nevarīgo nozeedzneeku. Tas gāja galvu plecos eerāvis, sarucis un neveikls. Bet beigās nogura un palika veenaldzigs. No paša rīta lija leetus, eelas asfalts bij santimetru beezu lipīgu dubļu pārklāts. Vecās kurpes laida slapjumu cauri, samirkušās kājas nepatīkami kneezeja. Teesas izmekletāja koridorā uz sola bij jasēd pusotras stundas. Garāmgājeji meta likumu ap ļaundari starp trijeem sargeem, kuri stāveja tā, itin ka ik acumirkli sagaidītu atentatu. Izmekletājs no sākuma bij laipns, bet pamazām palika arveenu nejaukaks, kad Adrians teepās un mēģināja noleegt pat to, ko kriminalpolīcijā vaļsirdīgi bij atzīnes. Pat dūri sita uz galda un solījās Adrianu sapūdet ceetumā. Tas gan sajuta līdzceetību ar nelaimīgo eeredni, kuram acīmredzot no šīs izmeklēšanas atkarajās algas vaj deenesta kategorijas paugstinājums, bet tomēr stūrgalvīgi leedzās. Kaut kas no sarunas ar melnmataino kameras beedri tomēr bij palicis atmiņā.

Atpakaļ Adrianu veda pa citām eelām. Pēc triju stundu tirdišanas viņš bij pavisām apdulis un tikai ceļa otrajā pusē sāka samanīt, kas ar viņu notiekas. Sētai pāri nolecees kastanis aukstu rāsas šalti eebirdināja viņam sejā. Un kad viņš pacēla galvu, visa eela līdz pat līkumam bij pelekas miglas pilna. Vecs drukns jūrneeks, uz sava nameļa leevenēm iznācis, stampāja pilnu pīpi un slaidi nospļā-

vas uz eelas bruģa. Adrianam likās, ka tas splāveens domats viņam, un instinktīvi izrāva rokas no bikšu kabatām. Bet sajūtams grūdeens ar revolvera spalū mugurā peespeeda viņu atkal eet rāmi un peemērot soļus pavaditaju gaitai. Tajā pašā acūmirkli viņa uzmanību peevērsa kāda jauna glīta seeva, kura pa logu izkārusēs izpurinaja putekļeem kūpošu palagu. Viņš mēģinaja pasmaidīt tai, bet kad ta igni novērsās, sadrūvejās pavisām un nemaz vairs neapskatidamees nogāja līdz pat ceetokšņa vārteem.

Atslēga eekaucās. Adrians notrīseja un kājām it kā atspērās asfaltā. Atkal turpu! Bet viņam mājā treekas ķertā māte, un māsiņa tikko pagatavojuse zivju pudīņu... Atjēdzās tikai, kad pastreipuloja un tikko noturejās kājās viņpus baltās sētas ar zaļo jumtiņu. Tee divi sargi bij atvēzušees šauteņu rezgaleem. Trešais, sauja sakrampetu eeroci, niknuma izvērstu seju, it kā lēceenam saleecee.

«Krupi, nolādetais! Pretotees tu domā un bēgt? Galvas kausu es tev eedauzišu!»

Visneģēligākās lamas kā krusa kapaja Adrianu, Viņš bija gluži apmulsis, neveena vārda nevoreja dabūt pār lūpām. Pretotees... bēgt... vaj tad viņš par to bij domajis? Galvu noleecis, it kā siteenu gaididams, viņš vilkā pa koridoru. Viņu lamaja bez apstājas. Neveen vedeji, bet ikveens, ko sastapa ceļā. Viņš tikko vairs kājas jaudaja pakustinat no šīm naidā sarauktām sejām un savilktām dūrēm. Uz pēdām viņu nošaut vajadzējis kā suni... Pateesām viņš sajūtās kā suns, kas eeklīdis svešu cilveku barā un ko nežēligeem kāju spēreeneem trenc no veenas puses uz otru.

Kantorī bargs uniformets kungs viņam nolasija veselu lekciju par ceetuma disciplīnu. Apmulsumā viņš nevilus bija peekēris rokas bluzes stūrim — itās rupji atrāva un noleeca taisni gar sāneem. Ceets dūres siteens pa skaustu ari muguru viņam atleeca taisni. Pēc tam atkal veda viņu un eegrūda tumšā, akmens skapim līdzīgā telpā. Viņš sēdeja uz

mikla klona un pat kājas nevarēja izsteept — tik šaurs te bij. Smaga pelejuma smaka slāpeja elpu. Lāgu lāgeem no augšas reebīga gluma lāse nopileja uz galvas vaj rokām.

Adrians sēdeja apdulis. Ilgu laiku viņa galvā un sajūtās bij pilnīgs juceklis. Bet kad beidzot norimās, doma, kā neass svārpsts sāka urbtees smadzenēs. Par ko tad viņu te apsmēja un mocija? Vaj viņš nebij tāds pats cilvēks kā tee, kas viņu vajaja? Vaj likums un taisnība nebij preekš viseem?.. Un peepeši asas sāpes un svelošas dusmas kā karsts vilnis applūda viņa būtni. Viņš uztraušas kājās un sāka taustīties gar seenām. Bet tās bij gludas un glumas, visās četrās pusēs veenadas — pat durvis viņš nevarēja uztāustīt. Viņš sāka dūrēm dauzīt mūri, kleedza, lai laiž viņu laukā, ka viņam te jaslāpst nost. Ne ar to vismazako skaņu seenas neatsaucās viņa troksnim.

Nomocijees, viņš atkal nolaidās sēdus. Bet tad, galvu mūrim peespeedis, tomēr sāka saklausīt kaut ko. Tas bija tālu, tālu — varbūt vēl aiz jūras un apvārķšņa. Tā kā žvadzeja kaut kas, tā kā smējās gari un hysteriski, tā kā gaudoja... Vaj tee nebij tee ārprātīge pagrabos, par ko kameras beedrs vakar vakarā stāstīja?

Adrians aizspeeda ausis rokām. Viņš nevarēja klausīties, kā smejas un gaudo šee dzīvi apraktee. Bet vaj tad viņš pats citads? Vaj viņš nebij akmens zārkā eenaglots un zemē aprakts? Varbūt, tee tur ārpusē tāpat ausi seenai peespeeduši klausas, vaj viņš nav mitejees elpot. Tikai to viņi vēlas un gaida. Tad desmit žandarmu pavadībā pa vārteem — pa zeedošo kastaņu aleju uz krematoriju... Adrians nodrebeja kā kaulu rokās sagrābts. Nē! — eekleedzās kur apziņas dziļēs. Visa viņa cilvēciskā būtne sacēlās mežonīgā aklā pretspārā. Viņš bij vēl tik jauns un tik maz dzīvojis. Ārā kastaņi zeedos, jūra dvēsmoja zilgani un salas peldeja kā zivis ar spurainām mugurām... Vakarejā beedra vārdi skaļi un gaiši greezās atmiņā. Tam bij taisnība. Viņš nepadosees! Viņš neatdos savu kailo dzīvību!..

Pēc mūžības garām divdesmit četrām stundām viņu izlaida no akmens zārka un izveda sētā pastai-gatees. Acis aklinošā saulē blisinadams, pastreipu-lodams, viņš mēģināja turetees noteiktā kārtībā — peeci soļi no tā, kas preekšā un tikpat no tā, kas aiz viņa. Astoni cilvēki strīpotos kamzoļos, pele-kām beznaģēm galvā, tupeles pret kailajeem pape-žem plakšinadami, gāja pa ogļu izdegām nobērto loka celiņu zāleenam apkārt. Zāleena vidū sargs ar revolveri rokā, acu nenovērsis komandeja tos, kas sagāja tuvāk vaj palika eepakaļ, un kleedza nikni, kad divi kur mēģināja sarunāties. Gar sētu un ēkas mūri citi, šautenēm padusē, tāpat kāri vērodami kādu izaicinošu neuzmanību.

Adriāns saprata, ko viņi gaida, un pasmīnēja pee sevis. Nosmacet nevarēja, tapēc nu mēģinātu āra klajā ar lodi izdzēst viņa dzīvību. Par nelgu viņu eedomajas! Lai varbūt tee peeļautos provokacijai un mēģinātu bēgt, kas septiņpadsmit gadu noguleju-ši, ne viņš, kuru šodeen vaj rītu tāpat būs jaizlaiž. Septiņpadsmit gadi... Kaut kas šajos divos vārdos bij tik leels, ko viņa smadzenes nejaudāja aptvert. Kaut kas tik drausmīgs, no ka viņa apziņa instinktīvi izvairījās. Nē — tur nebij nekas un nekas nevarēja būt — tikai tukši vārdi...

Viņš aplūkoja tos pārejos. Kā zosis rindā viņi cits pakāļ citam plakšināja savām tupelēm. Isti ko-misks gājeens — Adriāns nesaprata, kapēc nesmejas ne tas tur zāleena vidū, ne tee pee sētas. Septiņi strīpoti kustonī, kurus tikai krūtīs eesūts numurs atšķīra citu no cita. Sejas vīseem veenadi pelekas, arī gaita veena. Viņš paskatījās uz savām rokām. Tās bij vēl brūnas no ostmalas ogļu putekleem un jūras vēja. Nē — viņš neļaus tām izbalet! Viņš nebij nekāds kustonis. Viņš sajuta savu dzīvību un gribeja paglabat to. Par māti un māsu viņam vēl jagādā.

Kaut kur pār jumteem izslējusēs ciprese nevi-lus peevilka viņa uzmanību. Bet līdz ar to atmiņā

atausa citas nesenas ainas. Vesela virkne bezgala drūzmā — zaļas, balti un sarkani zeedošas, sanošas, saules mirdzuma apleetas... Viņam atkal aprūka elpas, viņš aizvēra acis un automatiski strei-puloja pa ogļu izdegām nobērto celiņu.

Pēc pastaigašanās viņu noveetoja paleelā krēslā kamerā, kur aiz loga pacēlās zaļgani nosūbejuse un nopelejuse seena. Šajā kamerā bij arī galds ar diveem soleem. Uz ta veena sēdeja pusbūža vīrs tā-dā pašā stripotā kamzoli un smēķēja cigareti. Ari Adrianam viņš pasneedza veenu. Vīrs bij visai laipns un runīgs. Izrādījās, ka arī tas te sēž tāpat par pretmilitaristisku propagandu. Ļoti viņš interesejās par to, kā tagad stāv ar kopejo leetu un kas tur tagad visvairak strādā. It sevišķi par to, vaj arī armijā manama kāda rosība un kuri pulki tee drošakee. Adrianam viņš vareja visadi izpalīdzēt. Viņš te bija vecs eemītneeks un pazina sargu, kurš labprāt pakalpoja beedreem. Papīrs un zīmulis arī galu galā sadabujami — Adrians vareja uzrakstit peederigeem vaj organizacijai. Katram jauneevestajam taču bij kas paziņojams uz āreeni. Kāds slikti noslēpts literaturas krājums, brīdinājums kādam draugam — galu galā, varbūt, sveicinājums līgavai...

Pirmā sākumā Adrians gluži atsila tikpat no labās cigaretes, kā no kaimiņa laipnīgās runības un līdzjūtības. Bet tad kaut kas viņam pamodināja aizdomas. Kā tas caur peeri pameta ašu mirkli viņā, kā tas klausidamees peešķeeba ausi — beigu beigās, kā tas cigareti it kā glāstidams ripināja pirkstos. Pee teesas izmekletāja viņš ko līdzīgu bij novērojis... Un tad viņu pārņēma nejauks reebums. Viņš nosveeda cigareti kaktā un pagreeza muguru. Sēdeja stīvi un skatījās nopelejušā seenā aiz loga.

Tee tur ar varu, ar rupju spēku un varmācībām mēģināja viņu peeveikt. Šitas ar lišķīgu viltību un cigareti gribeja viņa dzīvību dabut savos nagos. Cik labi, ka sākumā patrāpijās tas septiņpadsmitgadineeks simts divdesmitajā kamerā! Droši veen mulķa

prātā pats savu galvu eebāztu cilpā un vēl beedrus un peederigos eegrūstu nelaimē.

Slimo māti un māsiņu!.. Ko tad tās nozeegušās? Svelošas dusmas Adrianam sāka kūsat. Tik neizmērojami, tik nesaprotami daudz ļaunsirdības un neleetības pasaulē. Tas viņpus galdam nedomāja aprimtees. Kā vates kamoli, mīksti glāstidami viņa vārdi vēlās gar ausīm. Istaba no viņa cigaretes peekūpa zilu dūmu pilna. Kad Adrians peevakarē atgriezās, viņš tur rēgojās kā leels peleks zirneklis galda malai uztupees.

Deenu un divas naktis viņš tā nopūlejās velti un nomocija Adrianu. Tad viņu izlaida. Pāri stundu vēlāk Adrianu pārveda uz trīssimts astoņdesmit pirmo kameru.

Tas, katrā ziņā, bij kaut kur ļoti augstu — pa sešām pustrepēm un trijeem koridoreem ar durvju nišām gar abejām pusēm. Kamera gandrīz pilnīgi tumša, jo lodziņš pee pašem greesteem.

Galva Adrianam bij apduluse no ta tur lejā. Bet acis jaunas un skaidras, viņš tūlīn saskatīja, ka ari te nava veens. Tas otrs sēdeja seenmalī — kā indeešu faķirs rokām kāju stilbus aptvēris, galvu uz ceļgaleem noguldījis. Cilveku viņā sazīmet nācās deezgan grūti, viņš drīzak izskatījās pēc pērtiķa. Pateesībā ta bij tikai paleeka no kādreizeja cilveka. Rokām un kājām tikai saskritušu ādu pārvilkti kauli, vaigi dzīli eedobti, peleku pūku apauguši, mati tāpat peleki, taisnām šķipsnām gar leelām kustoņa ausīm lejup nokārušees. Tikai drudžaini spīdigās acis melnajos dobuļos leecināja, ka dzīvība tomēr vēl turas šajā sažuvušajā ģindenī.

Adrianam eenākot viņš nebija pakustejees. Acis gan pavērstas taisni pretī, bet Adrianam bija tāds eespaids, ka viņas skatas cauri un kur vēl tālak. Tad pavērās plānās, it kā caurspīdigās lūpas, un bij dzirdama pavisam aizsmakuse balss — kā smaiga vēja dūceens izspuruša koka stumbrā.

«Nestāvi man preekšā, es nevaru redzet...»

Kas viņam te jaredz?.. Un nu viņš brīdi elsoja, kā lelu svaru cēlis.

Adrians nosēdās stūrī un vēroja. Pateesām, tas skatījās tāpat kā pirmak. Kaut kas viņam tur bij skatams, jaunais peenācejs viņu neinteresēja nemaz. Brīžām viņa rokas stulmi savilkās krampjainak ap kājām un mute pavārstijās kā elpu tvarstidama. Bet gaisa te taču bij peeteekoši. Pa vaļejo loga caurumu manami vilka vējš. Gar greestem nosteptās, putekļu melnās zirnekļu auklas līgani šūpojās.

Adrians nevarēja izturet kameras klusumu ar šo peleko ģindeni pee seenas. Tapēc eerunajās — stāstīja par sevi, lai kameras pirmais eemītneeks un saimneeks zinātu, kas viņš. Bet tas neizrādīja ne mazako uzmanību. Tad apklusis un brīdi nogaidījis, Adrians eevaicajās:

«Par ko jūs apvaino, un cik ilgi jūs te esat?»

Nu caurspīdigās lūpas tomēr pakustējās.

«Es esot savu seevu nozālojis. Bet es viņu netiku nozālojis. Viņa pate nevilus izdzēra to glāzi vīna, ko viņas miļakais bij sagatavojis man.»

Adrians brīnījās, kapēc viņš savu nevainību nevarot peerādīt. Bet uz to atbildes nedabuja. Ģindenis skatījās savu skatamo un sačukstejās ar to.

«Ari zinadams, es viņu labprāt būtu izdzēris. Nāve pēc divām trim stundām — tas ir daudz labak, nekā pustreša gada agonijas.»

«Pustreša... Vai tad jūs jau esat noteesati? Noteesatos taču nosūta uz sēra raktuvēm un marmora lauztuvēm. Še ir tikai izmeklēšanas ceetums.»

Tagad tas kaut ko bij eeklausijees.

«Visi mēs esam noteesati — ko dzīve noteesajuse un liktenis. Ta glāze bij mans liktenis, kapēc man nezinot vajadzeja viņu apmainīt? Tas būtu pareizs un iss noslēgums izdzīvotai dzīvei un pazaudetai dzīvībai. Nav neka nežēligaka par to, kā kad tev neļauj tikt vaļā no ta, ko tu esi pazaudejis.»

Adrianam šermuļi skrēja pār muguru no šīs runas un ģindeņa čukstošās balss.

«Kapēc jūs runajat tik drūmi? Jūsu leetu izmeklēs un jūs attaisnos. Nevar taču būt, ka nevainīgu cilvēku noteesā vaj ļauj viņam ceetumā nomirt. Mani arī ved pee teesas izmekletāja. Speegus sūta pee manis. Bet es neatzīstos. Viņiem ļalaiž mani laukā. Man ir slima māte un maza māsa...»

Kaimiņš atkal ilgi rīstijās pēc elpas.

«Es viņiem neatbildu. Vaj tad es nezinu, ko viņiem vajag? Katrs, kas te ir eekšā, viņu acīs ir vainīgs. Un vaj tad es tur ārā nebiju vainīgs? Kapēc es pats neaizgāju, kad biju palicis viņai pretīgs? Vaj tad es pateesām neesmu slepkava? Nāvi es esmu pelnījis un gaidu to. Bet viņi zina, ka nāve tādām kā man ir apžēlošana. Un tapēc viņi vilcinās. Preekš ta viņi te ir, lai neļautu dzīvībai veenkārši aizlidot kā putnam zilā gaisā. Pa cīpsliņai viņi rauj no tās, lai paši toteesu jo skaidrak sajustu savu pašu dzīvības saldumu. Preekš ta mēs esam, lai lāsi pēc lāses izpiletum, kā abos galos aizdedzinatas sveces...»

Viņš pagreeza galvu un pameta uz durvju pusi. Tur apaļajam caurumiņam patlaban aizšaujamaais aizslida preekšā.

«Glūn... Ik desmit minutes nāk un glūn. Viņi zina, par ko es domaju un zina arī, ka to es galu galā izdarišu. Paskatees šīs rētas manās rokās. Skārda bļodiņai es uz klona malu norīvēju asu un pārgreezu dzīslas. Tas bija laimīgs greezeens. Bez samaņas viņi mani bij atraduši un nosējuši. Nolādetee! Viņi nevar peeļaut, ka es pats paņemu to, pēc ka viņi tiko. Citu reiz es saplēšu kreklu strēlās un peesēju cilpu pee loga restēm — tas bij sētas puses kamerā, kur viņas var aizsneegt. Bet kreklis bij tā sapuvis, ka pat manu kaulu svaru viņš neiztureja. Kad mani eeslodzija šajā akmens zārkā, es mēģināju nobadotees. Bet viņi ar varu lēja man mutē... Es nevaru, nekā es nevaru! Es esmu tik vājš, ka pat bēgt nespēju. Ar plaukstu žandarms mani kā bērnu peeplacina pee zemes, zobenu vaj revolveri viņam nemaz nenākas leetot... Pats es nevaru, nekā ne-

varu! Visu laiku es esmu gaidījis, kad man kādu otru peeliks klāt.»

Drausmīgi spīdošās acis no tumšajiem dobuļiem nu bij pavērstas pret Adrianu. Viņš redzeja tajās izmisumu un vājpātīga lūgumu, speeda muguru pret seenu, lai apmāktu aukstos šermuļus. Gindenis pasvērās gandrīz klāt. Karsta sēcoša elpa svilināja viņam seju.

«Vaj tev nav kur noslēpts nazis? .. Tu esi jauns, tev tik veselās un stiprās rokas...»

Adrianam eeklabejās zobi. Viņš noslēpa rokas aiz muguras un žņaudza tās, ka pirksti locitavās knaukšēja.

«Nē! nē! Nerunajat! Jūs esat ārprātīgi!»

«Tas es gribētu būt. Kā es tas gribētu būt! ..»

Augu deenu viņš nenorimās. Kā vēja dūceens izpuvušā koka stumbrā līdz vēlai naktij viņa balss duneja kamerā. Adriāns guleja galvu rokām apņēmis, ausis plaukstām aizsedzis, bet saprata tomēr. Uzmanēja, ko čukst tās savītušās lūpas un kas deg tumšajos acu dobuļos. Aizsnaudes, viņš tūlī atkal pamodās un ar izbailēm vēroja, kā tas tur kūņojās otrā pusē pee seenas.

Kastāni bij sen nozeedejuši. Zēni pa eelu bruģi jau ripoja brūņiem, adatainai čaulai tikko izšķelteem reeksteem. Šur tur uz trotuara mētajās kāda vēja notraukta aizdzeltejusēs lapa. Miršu krūmi un lauru koki kardinala pilsparka maurā zaudejuši spīdīgi suloto zaļumu, vēsās peerudeņa naktis tos arveenu vairak pārvilka ar miklu palsumu. Gandrīz uz katra eelas stūra ceļā pagadijās kāds ēzelis ar vīnogu kurvjiem abejos sānos. Dzinejiem ap kaklu mezglā saseeti lakati un platmales zemu pār acīm samauktas. Septito reizi Adrianu dzina no teesas izmekletāja atpakaļ uz ceetumu. Tagad viņš bija barā ar citeem, par sevi un pa diveem kēdēs saslēgteem, sargu visapkārt ceeši eerinkoteem. Viņi gāja lēnām, tīši vilcinadamees, itīn kā censdamees pa to iso stundas laiku eelpot pēc eespējas vairak mikli-maigā ru-

dens gaisa. Ar vārdos neizteicamu eenaidu melnās acis no pelekām sejām vērsās uz svabadeem gājejeem, kuri laiski un pašapzinīgi aizsoļoja pa trotuaru garām. Dzineji bij speesti peemērotees šai spītīgai gaitai: uz eelas neveikli sacelt traci. Tas varetu traucēt lojalo pilsoņu meeru un apvainot viņu kārtības sajūtu.

Ceetumneekus dzina pa četreem divpadsmit rindās. Adrians bij preekšpēdejās labajā pusē. Viņš gāja galvu lēngani nokāris, smageem, nevarigeem soļeem, itin kā nemanidams, kur atrodas. Kad viņš bij pa vairak atpakaļpalicees, malejais pēdejā rindā tiši mēroja viņam sāpīgi uzmīt uz papeža. Blakus ejošais sargs bolija uz viņu nikni izvalbitas acis un čukstedomas lādejās. Skali viņš nedrīksteja, jo patlaban starp eelu un pils parku sākās Kardināla avenija, pa kuru novakaros parasti pastaigājās ministriju eeredņi un augstas militaras personas. Šee kungi mīleja noskatitees, ka ari ceetuma administracija un personals ir sava uzdevuma augstumos un arestanti eet klusi, tupeles takti peesizdami, kā zaldatu bataljons, ko dzelzs disciplina dzen pret eenaidneeka glūnošām tranšejām.

Tāpat nokārtu galvu, Adrians stulbi bij klusejis ari pee izmeklēšanas teesneša. Šoreiz tas bij virsneeka formā ģērbees, ass un bargs. No Adriana leetas tas nezināja neka, taujaja un pratinaja no pašā gala. Neveena veeniga vārda pa tām pusotra stundām neizdabuja atbildei. Sagatavotā papira loksne palika balta tāpat kā bijuse. Kleedza viņš par bāndita spītību, par idiotisma zīmulaciju, bet tas tomēr nebij taisnība. Adrians tikai skatījās viņa galvai pāri pa pirmā stāva leelo logu Vecās Komēdijas laukumā. Logs bij gandrīz viņa augumā, aiz tā ņirbeja automobili, fontana tritoni likās ūdens strūklas splāva baseinā, pa marmora trepju kāpšleem lēkāja bērni, bet pa kolonadas spraugām spurdza zili un balti baloži. Ausim Adrians gan tā kā dzirdeja, ko viņam prasa, bet smadzenēm nejaudaja aptvert. Viņam bij tā, it kā jaizdomā kāda leela doma, bet ari to viņš nevaretu pateikt. Ari vēl tagad nē, kad

Kardinala pils frontons parādījās koķeti izslējees ar savām paganisko deevu un deeveešu statujām. Adriāns saskatīja vēsajās naktīs nopeleksnejušo miršu un lauru zaļumu un tad peepeši pavēra muti. Tā, it kā lai sev vaj kādam citam izkleegtu to, par ko visu laiku domājis. Bet tajā acumirkli atskaneja asa komanda, viņi nogreezās taisnā lenķi un sāka eet pa šauru tukšu aleju, kur viņā galā bija redzami vārti ceetuma sētas mūri. Stulbums atkal pārmāca viņu. Aiz vārteem viņus trenca gandrīz skreešus. Te dziņeji vareja pilnām izlaist eelas gausajā gaitā sakrājušās dusmas. Uz to viņeem bij neapstrīdama teesība. Cits garās deenas darbā pats nokusis, citu varbūt seeva gaidīja pee atdzeestoša pusdeenas vīruma... Četrdesmit astoņi pāri tupeļu sacēla nejauku troksni uz nelīdzenā bruģa. Stripotā ļaužu gūzma kā čūska lokani izslīda pa otrajeem vārteem.

Tupelei paslīdot, Adriana galva neviļus pasītās uz augšu. Tad acis eeplētās un ari mute pavērās, tomēr neveena skaņa tur nenāca dzirdama. Veenu acumirkli viņš redzeja dzeltenu kastaņa lapu, kura kā leels tauriņš robaineem spārņeem plīvodamees slīga pār viņu galvām un nokrita kaut kur aiz muguras. Viņš gribeja apstātees, viņam bija jaatskatas, Jaredz vēl reiz, jasadver sauajā. Bet stripotais pūlis un nikni vēcinatās šautenes aizrāva viņu līdzī. Viņš speeda plaukstu pret krūtīm — kaut kas aizņņaudza elpu un draudeja pārplēst sirdi. Tupeļu šausmigā klaboņa pārmāca viņa vārgo eebrēceenu.

Bet svešajā kamerā, kur viņu šovakar eeveetoja veenu pašu, likās spīvi vēji šalcam. Viņš stāveja rokas sažņaudzis, smagi elsodams, un aizmiglotām acīm skatījās sava nelaiimes likteņa dedzinoši spulgas ainas.

Miršu krūmi un lauru koki palikuši peleki. No dzeltejuse kastaņa lapa lido pa gaisu... Tā tad jau rudens! Astoņi mēneši! Kur palikuši tee astoņi mēneši? Kas viņam nolaupījis šo skaisto, šo visskaistako laiku visā mūžā? Un kur viņš pats visu laiku bijis?

Pret mūri atkritis, viņš ļāva, lai atmiņu asais svārpsts graužas smadzenēs arveenu skaudrak. Kā apakšzemes peklē viņa dzīves sajūta un dzīvības instinkti pa šo laiku sasprindzināti līdz ārprātam un tad atkal noslāpeti idiotiskā stulbumā. Tas veens viņu mulsināja kairinošām brīvības ainām, kuras pat septiņpadsmit gados neizbālē. Septiņpadsmit gadi!.. Un tas otrs ar saveem nāves murgeem, ar savu kapa balsi, ar melnos dobuļos eegrimušām acīm, ar savu ģindeņa augumu — — ar visu... Viņš nevarētu pateikt, ko tas padarija ar viņa jauno zeedošo dzīvību. Bet šausmas tās bij, un neizprotami, kapēc viņu neaizveda tam līdzī uz ārprātīgo pagrabeem.

Viņš neviļus pameta acis uz savām rokām. Tās bij pelekas un kaulainas, kā viseem te. Pārvilka plaukstas pār vaigeem. Tee bij eekrituši dziļām do-bēm. Nekur viņš te savu seju nebij dabujis aplūkot. Bet notrīseja vispāri augumam, eedomajotees, kāda ta izskatas.

Ko teiktu māsiņa, viņu tādu eeraudzijuse... Māsa!.. Ar šo vārdu viņš spēji nonira kā svelošā lidošā mākonī. Gar acīm šalčoši virpuļoja, lai arī viņš tās ar varu speeda ceet un sakoda zobus. Tur bij fontans ar bālām, baseinā plūstošām ūdens strūklām. Ostas trokšņainā drūzma ar melnām dūmu vērpātām un jūras zilgmi aiz tām. Un kastāņi baltām zeedu piramiditēm visos zaros, un kaislas saules mirdza teem pāri...

Izsteeptām rokām viņš kā negudrs metās uz preekšu. Bet savilktais dūres sāpīgi atsitās mūrī. Tad viņš ar visu augumu pasvērās pret logu un atjēdzās. Logs bij tik zemu un tik plānā mūrī, ka palcotees varbūt rokām restes varetu aiztvert.

Taisni pretī baznīcas tornis, kā ilens ar mazu krustiņu galā. Zvanu lūka melna lūkojās ceetuma logos — viņš zināja, ka tajā eevilkts ložmetis, jo administrācija katru nakti gaidīja dumpi ceetumā. Skaidri sadzirdami soļi — tur sargi staigāja kā piļu medībās gatavām šautenēm rokās un vēroja, vaj kur kāda galva pret aizleegumu neparādisees logā.

Šorīt veens izšāva, lode spraukšedama atsitās restēs un nospindza kur sāņus. Junkuri no oficeeru skolas bij vēl slikti šāveji, bet par to uzticami līdz pēdejam...

Atslēga noklinksteja. Adrians atgriezās. Pirmais ceemiņš visā gūstnecības laikā, un pee tam tik vēlu vakarā. Garais melnais paltraks pee kakla ceeši sapogats un lejā līdz pat papežem. Mati isi apcirpti, pakausi apaļš kails plankums kā sudraba naudas ripulis. Seja gluda un apaļa, garas skropstas nolaistas lejup. Kad viņš tās pacēla, ceetumneekā raudzījās divas maigas sērigas acis.

Atskaneja klusa, samta mīksta balss.

«Meers ar tevi, mans dēls. Vaj tu nevēlees man ko teikt?»

Nē, Adrians nezināja, ko viņš tam vēletos teikt. Galvu peeleecis, viņš skatījās kā brīnumā. Tas atsāka par jaunu.

«Es zinu, ka ceetumneekam daudz sakrājas uz sirds. Šee mūri ir par grūtumu cilveciskai meesai, bet daudzkārt par svētību un pestīšanu dvēselei. Te ir laika pārdomāt savu grēcīgo dzīvi un atzītees savos asins nozeegumos. — Vaj tu, varbūt, nevēlees man ko jautat?»

Jautajums Adrianam pašam jau rosijās uz mēles.

«Vaj jūs neesat apmeklejuši manu māti? Vaj jūs pazīstat manu māti? Jums vajadzeja viņu pazīt, viņa ir tik deevbijīga. Viņa dzīvo pagrabiņā pee svētā Jāzepa baznīcas, taisni zem skārdneeka veikala.»

«Kas ir mātes un māsas, tēvi un brāļi pret to veenīgo leelo, kas lemj pār mūsu dzīvību un nāvi. Kas ir visa šīs pasaules dzīve pret to nezināmo, kas mūs sagaida viņejā. Domā par to un veenīgi par to, mans dēls.»

Adrianam rokas atkal bija dūrēs.

«Es negribu domāt par to! Es gribu dzīvot. Sakat, lai laiž mani laukā. Te man janosmok.»

Ceemiņš skumīgi grozīja galvu.

«Mēs savu dzīvību paši neesam radījuši un nāve neatkarājas no mums pašem. Tikai par savu

dvēseli mums pašem jaatbild. Desmit dzīvības nav tik daudz vērts un desmit nāves nav nekas pret to, kad dvēsele aiziet neatgriezta un neatpestīta. Tāpēc izsūdzi man savus grēkus un nožēlo tos, varbūt es tev varešu rādīt ceļu uz izglābšanos.»

Adriāns bija pavirzījies gluži tuvu un peeļeca muti glābejam pee pašas auss.

«Jūs palīdzēsāt man izbēgt?»

Tas atvirzījās aizskarts un mazleet sašutis. Dumas pazībeja viņa lēnprātīgajās acīs.

«Savai sodībai neveens nevar izbēgt, tu apcecinātais grēcīnēk. Tev prāts tikai pee pasaulīgām domām. Pee šīs zemes pīšleem, kas ir tava laicīgā dzīve, un pūtekleem, kas esi tu pats. Simts gadi še ir tikai mirklis viņsaules mūžībā...»

Tagad Adriāns bij skaidrībā par šo vīru un viņa nolūkeem. Šis bij vēl ļaunaks par to speegu, kas viņu ar viltu gribeja eevīlinat tiklā. Šitas izlikās tā, it kā viņš jau būtu tur eekšā — bez izredzēm, bez cerības vēl sauli skatīt un izplest rokas brīvā klajā. Māti un māsu — visu tas viņam gribeja noleegt... Kā satracināts zvērs, viņš sleecās tam pretī.

«Klusu tu, nolādetais!»

Tas atsprāga, kā ar veseri pa peeri dabujis. Tad atskatījās izbolītām acīm. Viss maļgums no tām izzudis, izbailes un niknums tur rēgojās.

«Tu... man to?...»

Ceetumneeks neatlaidīgi mācās virsū.

«Es tevi nožņaugšu, tu maitu krauklis!»

Bet satvarstija tikai tukšu gaisu un nageem nogrābstijās gar dzelzi apkaltām durvīm. Atslēga ilgi saneja tukšā koridorā.

Kad pēc pusstundas ieradās divi milzeņi atlocītām peedurknēm, kā kustoņi spalvām noauguši, un slēdzejs ar roku dzelžeem, Adriāns guleja seenmalī izsteepees. Acis viņam bij vaļā, bet tās nezin kur skatījās. No smagā kājas spēreena viņš neeevaidejās, pakustējās tikai tikdaudz, kā no ta pakustetos koka klucis. Tee brīdi novēroja viņu, saskatījās, paraustija plecus un aizgāja. Trīs deenas Adriāns tā nogu-

leja. Maizes gabals viņam līdzās bija sakaltis brūns kā sarecejušu asiņu pika. Putras traukam pārvilkušs beeza peļējuma plēve, pār kuru ložņaja tārpi.

Tad viņš atkal bij koridorā pee kantora durvīm. Tikko iznācis, peleks kā savazata audekla lupata. Apkārt četri sargi, šautenēs uzsprausteem durkļeem rokās. Mirkli nenovērdamees, četri acu pāri uzmanīja katru viņa pakustešanos.

Bet nebij jau ko uzmanīt. Viņš nedomāja pakustēes, veenmēr vēl apdulis no ta, kas viņam tika pasludinats.

No kantora iznāca prostitueta, smēedamās, galvu mētadama, saini ar segu un spilvenu padusē pasituse. Zobus atņirdzis, sargs ar atslēgu saini steidzās viņai pakal. Viņa aizgāja uz otru pusi, nošķēbtos zabakos apautās kājas kā dejas taktī uz asfalta klabinadama. Adrians atminejās, ka ta ta pate, ko te pavasarī eveda reizē ar viņu. Atsēdejuse, nu teek izlaista svabadībā... Redeļu vārti šķinda jau kur viņējā galā un skaļi smeekli no tureenē plūda atpakaļ koridorā. Adrians sakustējās, it kā gribētu steigtees, vaj saukt tai ko pakal. Bet patlaban kantorists eespeeda viņam sauļā aprakstītu papīra žūkšni un bij jaet.

Divdesmit astotajā kamerā pa to laiku bij eestests vesels pusklāips svaigas maizes, bļodas malai pāri izslējees nogrimušas karotes kāts. Seenmalī nosveests svaigu salmu peebāzts maiss... Ta bij ārkārtīga uzmanība un laipnība — lai viņš viņā pasaulē teesnešeem nesūdžetos, ka karaliskā ceetumā administracija slikti apgājusēs ar viņu.

Bet Adrianu šī gādība nemaz neaizkustināja. Viņš to pat īsti nepamanīja. Kad atnāca kroņa uniformā tērpees aizstāvis, viņš vēl veenmēr stāvēja, kā idiots, pagreezees pret logu un baznīcas torni, ap kuru laidelejās zili un balti baloži.

Kārtejā kara teesa pēc aizstāvja domām, tomēr bij kas cits, kā lauku kara teesa. Protams, uz apsūdžības smago pantu pamata sreedums sagaidams

tas pats. It sevišķi jau tapēc, ka preekšsēdetāja dēls, garnizona komandanta palīgs vasarā, patronfabrikas streikā, eevainots ar akmens sveedeenu galvā un visu laiku vēl guleja psihiatriskā slimnīcā. Līdz tam ceetuma sētā aiz veļas mazgatuvēm šāva tikai otrdeenas un ceturdeenas naktīs, un nekad vairak par divpadsmit reizē. Tagad katru nedēļu kārtīgi ari naktī no sestdeenas uz svētteenu, un beeži veen pa divdesmit peeci partijā. Tomēr kara teesas spreedumu vareja pārsūdzet virsteesā. Ja ari tas nelidzētu, vēl atlikās apžēlošanas lūgums karalim. Ar Adriana jaunību un mulķību motivets, tas nebij gluži bez izredzēm. Dažs izglābis dzīvību, peeteikdamees koloniju soda ekspedīcijas korpusā. Un pa starpām taču vareja nākt ari kāda amnestija. Mūža katorga veenmēr vēl labaka, kā sauja ložu sētā aiz veļas mazgatuvēm. Ja ar sprāgstošām šauj, tad dažkārt tādu zubejektu sašķaida tā, ka pate meesīgā māte neuzzīmetu . . .

Aizstāvis drošinadams pasmējās un uzsita uz pleca. Kara teesa tikai parītu. Rītu pēc pusdeenas viņš vēl atnākšot izmācit, kas tur runajams.

Naktī Adrians aizsnaudās tāpat ar plecu pret seenu atslējees. Ta nebija nekāda doma, kas smadzenes sajauca chaotiskā murgā. Māte, māsa, ceetums un brīve — viss palicis nenozīmīgs un leeks. Vajatā, apgānitā, nomocītā kailā dzīvība neizturami smeldza visos nervos, katrā meesas cīpslīnā.

Gaismai austot aiz seenas sāka skaļi klaudzet sargu soļi. Tad Adrians meerīgi, it kā nepārkāpjamu pavēli izpildidams, it kā noteikto laiku sagaidījis, vingreem soļeem peegāja logam. Tas tomēr bij par augstu, rokām veen neaizsneedzams. Viņš pārleeca salmu maisu un pakāpās uz ta. Abām rokām peekērās restu šķērsim un pavilka savu veeglo augumu augšup. Un tūliņ pagalmā atskaneja mežonīgs blāveens:

«Nost no loga!»

Tas viņu teešām sabeedeja. Rokas pašas no sevis atšļuka, viņš atstreipuļoja un brīdi blisināja

āra spulgas apžilbinātās acis. Ko tad viņš īsti gribeja? Kas viņam bij darams. Bet tad itin kā atcerejās. Ja...

Pēc acumirkļa viņš jau atkal bij peekērees, visiem spēkiem tā savilcees augšup, ka peere peespeedās vēsajai aprūsējušai dzelzij. Augums peepeši palicis nepārvarami smags un ļengans — ceetuma mikluma, sāpju un ārprātīga izmisuma peemircis. Sargs bija pagreezis galvu nost, Adrianam likās, ka vesela mūžība paeet, kamēr viņš to atleec un paskatas taisni acīs. Likās, ka neizturēs, ka rokas tūliņ atšļuks.

Bet iztureja tomēr. Uzsmaidīja un pamātu ari, ja peere nebijuse tik ceeši peespeesta restēm. Sargs nebrīdināja otrreiz, tas nebij viņa peenākums. Tikai ass plikšeens, kā no pātagas cirteena vēl eeskaņeja Adrianam ausīs.

Atslēgām šķindinadami, sargi sāka skraidīt pa koridoru. Rokas plaši atmetis, Adrians guleja kameras klonā. Tikai kājas uz salmu maisa raustījās pamazām rindamās, itin kā pa tām aiztecetu divas seekstošas straumes.

REPUBLIKAŅI

Jūra guleja svina smaga un lidzena. No paša rīta sīks leetiņš smildzināja pār lagunām. Pa aizrestoto aizsūbejušo lodziņu peleka krēsla kā pelni bira Venecijas gli torricelli pagrabā.

Jēkabs Foscari bij sakņupis pee appelejušā mūra. No paša klona sākdamās, velve zemu sleecās viņam pāri. Sēdus paceltees te nebij eespējams, bet viņš to ari nemēģināja. Izraustītās kāju un roku locitavas sāpeja neizturami. Nomocītā auguma svaru uz ceļeem atbalstījis, pamirušās rokas puslokā izleecis, viņš vēsināja degošo peeri pee miklā klona.

Gondolas plikšeeni mūrim cauri izlikās pēc melnu spārnu švikoņas, kur nesaskatamā augšeenē. Airtēja dzeesma uzlīgoja līdz lodziņam un noslāpa leetainā ārā. Kāda nelaimīga eemaldijusēs muša sīca stūrī zirnekļa tīklā. Jēkabs Foscari gribeja celtees un atpestīt to, bet tomēr palika tāpat. Un pabrīnijās pats par sevi: ari nelaimīga muša viņam tagad veenaldzīga.

Tālu vērās durvis. Lēni soļi sāka dunoši šalkt pa krustotām velvēm. Jēkabs Foscari ari pret teem palika veenaldzīgs. Dzirdeja, ka kāds nostājas netālu un skatas viņā. Kā glumi taustekļi, divas glūnošas acis slīda pār viņa augumu. Sajuta skaidri, kad tee peeskārās viņa matu noplukušajam pakausim, izleektai mugurai un sarauktām kājām. Bet kas viņam par to? Visos locekļos kā izkauseta alva dega triju nakšu datagli la corda — pret tām mokām viss cits bij neeki.

Tad viņš izdzirda laipnu, klusi samtainu balsi:
«Peecelees, Jēkab Foscari.»

Viņš nodrebeja, bet tikai acumirkli vairs vilcinājās. Tomēr peeceltees viņam neizdevās. No velves zemuma iztrausees, viņš palika tāpat sakņupis sēžam.

Senata preekšēdetajs un valsts inkvizitoru vecākais Loredano atvainodamees pamāja ar roku.

«Paleec veen tāpat. Tu, laikām, nesajūtees visai labi.»

Un palecees tuvāk, uzmanīgi un ar ziņkāri aplūkoja ceetumneeku. Krēslā viņš saskatīja tikai salauzīta auguma nekustīgu masu un pergamenta peleku seju. Eesarkanas, karsoņa spulgošas acis viņam raudzījās pretī.

Loredano noliecās vēl zemāku — tik zemū, ka viņa elpa eēplūda ceetumneekam sejā. Ta savilkās reebumā, it kā sīkspārnīs garām skreedams viņai peeskārees. Inkvizitors atvirzījās nostāk un papurīnāja galvu.

«Mums tika ziņots, ka Kanejā uz Kandijas tu sācis izrādīt vājprāta zīmes. Tagad es šaubos, vaj tas taisnība. Tu lecees tikpat saprātīgs kā mēs, varbūt vēl gudraks. Tikai naida un spītības pilns — līdz pirkstu galeem. Un viltīgs bez mēra. Bet tāpēc jau tu esi Franča Foscari un Venecijas doža dēls. Es neesmu maldījees — nē, es redzu.»

Nu ari ceetumneekam mute pavērās. Atskaneja aizslāpuse balss.

«Ko jūs gribat no mana tēva? Vaj jums vēl nepeeteek manis?»

Bet Loredano nemaz nedzirdeja. Acis no zemē sakņupušā nenovērsdams, viņš likās nogrimstam senās skumjās atmiņās.

«1445. gadā pēc senata lēmuma inkvizīcija ar tevi apgājās vēl deezgan saudzīgi. Un tomēr mēs bijām speesti aizseet tev muti, jo gondoljeri viņā pusē apstājās un sāka klausītees. 1451. gadā mēs bijām jau stingraki, bet tu izturejees tik vīrišķi, itin kā virve stāipītu kāda cita locītavas. Un nu, pēc šīm trijām naktīm, kad ir izleetots viss, ko eespēj inkvizīcijas māksla, pat nopūtas no tevis nedzird. 1456. gadā tu esi par desmit gadeem jaunaks, nekā biji, kad pirmo reizi stājees teesas preekšā. Trīsdesmit divi gadi vecs sirmgalvis — bet no sejas tu izskatees tāds pats, kā toreiz savā kāzu deenā. Tava jaunā

seeva nomira četri mēneši pēc tavas izraidišanas uz Trevizaniju, bet tu dzīvo vēl joprojām.»

«Nokaujiet mani, tad būs meers...»

Loredano ari tagad neklausījās. Nogrozīja galvu un nopūtās.

«Nē, nē — gudrs tu neesi, bet bīstams tomēr. Bīstami laudis esat jūs, Foscari. Pārak izturīgi un spītīgi. Republikai ir jāpiesargas...»

Bet tad viņš itin kā atkratījās no skumjajām pārdomām.

«Vakarnakt man no samaitateem augļiem sāpeja vēders, es nevarēju būt klāt. Bet Džirolamo Donato saka, ka tu tomēr neesot īsti atzīnes. Tu zini, ka tas gluži veltīgi. Ja tev pašam sevis nav žēl, saudzejis jele tos nabaga cilvēkus, kureem vajadzēja ar tevi nopūleetes no veenpadsmiteem vakarā līdz peceem rītā. Sešās stundās trīsdesmit reizes viņem nācās izleetot datagli la corda. Tu esi par daudz ceetsirdīgs, Jēkab Foscari!»

Ja tagad eeskatījes Jēkabam Foscari acīs, viņš nešaubītos, ka tas vāprātīgs. Bet viņš bij seju pagrezis augšup pret tureenī, no kureenes bira pelekee pelni, un rokas saņēmis kā lūgšanā.

«Jēkab Foscari! Tu zini, ka stūrgalvīgā leegšanās tev nevar glābt. Šodeen tev pasludinās spreedumu, un tu brauksi atpakaļ uz Kandiju.»

Jēkaba Foscari augums saguma vēl vairak. Balss tikko vairs bij sadzirdama.

«Tad labak leekat nonāvet mani...»

«Jēkab Foscari! Atzīstees man vaļsirdīgi, kadēl tu sūtīji to vēstuli Milanas hercogam Francim Sforca? Vaj tad tu nezināji, ka greešanos pēc palīdzības pee svešem valdneekem Venecijas Republika soda ar nāvi?»

«Es tikai lūdzu, lai viņš aizrunā par mani senatā. Tur, Kanejā, es ilgak vairs nevarēju izturet.»

«Tu, Foscari, kaut ko nevarēji izturet? Tā ir pasaka. Bet to tu jau vakarnakt esi stāstījis. Es gaidu to citu. Vaj tad tu tūlīn needomāji, ka veneceetis tavu vēstuli var nodot ari senata koleģijai? Un sekas, tās tu taču ari vareji eedomat.»

Ceetumneeks elsoja smagi.

«Es eedomaju... bet tur pa reizei pateesām biju prātā jucis. Kaulu sāpes un drudzis mani padarīja traku. Es domaju... ja vēstule arī nāk senata rokās, mani liks atvest šurpu... Es vēl reiz redzešu Venēciju...»

Paceltu pirkstu, ar uzsvaru, Loredano pārļabojā:

«Venēcijas Republiku, Jēkab Foscari!.. Un tu gribi, lai es tam ticu?... Ja, bet kapēc gan nē? Tas ir eespējams. Tu esi īsts veneceetis, tāpat kā tavs tēvs. Jūs esat par daudz veneceesi, un tāpēc bīstami Republikai. Tas ir tavs leelakais nozēegums.»

Viņš apgriezās straujaki, nekā bij atnācis. Tad sacīja vēl, galvu pār plecu atgriezis:

«Šodeen augstakā padomē dožs tev pasludinās spreedumu.»

Jēkabs Foscari paleecās uz preekšu.

«Mans tēvs!»

Loredano paraustīja plecus.

«Vaj viņš ir tavs tēvs, to mēs šodeen nezinām. Bet Venēcijas dožs viņš ir, un Republikas likumi viņam jāizpilda tāpat kā viņa pils pagalma slaucītajam.»

Viņš apstājās vēl reiz, kad izdzirda aiz muguras slāpstošu balsi:

«Vaj es pat savu māti nedabušu redzet?»

«Viņa gaida tur augšā. Paceetees.»

Jēkabs Foscari mēģināja nosēstees taisnaki. Ko viņam līdzetu mātes sāpes, redzot viņu tā sakropļotu ceešam? Ar leelām pūlēm viņš pat roku pacēla un noslaucīja asinīm apkaltušās lūpas.

Bet izdzirdis viņas drēbes švikstam, aizmirsa, ka viņam trīsdesmit divi gadi un vīrves mocībās balti nosirmojuši mati. Gribejās skreet tai pretī — kā zēna gados izplestām rokām bij laidees pa dožu pils trepēm lejā, kad Blanka Foscari, jauna un skai- sta, tuvojās pār laukumu un iztrauceti baloži spurdza viņai ap galvu.

Aiz pārmēriģa uztraukuma viņš to saskatīja kā miglā. Neredzeja, ka mati tai vēl baltaki kā viņam

pašam, mute zobu tukša un seja veenās krunkās. Pavadonis ar uguni pazuda kaut kur aiz velvju balsteem. Viņa noietās ceļos, un Jēkabs Foscari manija, ka drebošas rokas apķer viņa galvu. Kā bērniņā, tas nosliģa mātei pee krūtīm. Viņa noglauda plānos matus un pergamenta dzeltenu seju, un peepeši sajuta, ka asaras slapina viņai rokas.

Jēkabs Foscari šļupsteja:

«Māt... Neej! Neatstāj mani te...»

Bet viņa jau bij peecēlusēs kājās.

«Tu raudi, Jēkab? Saņemees, izturees kā vīrs.»

Viņš nevoreja pacelt roku un izberzet acis. Cauri asaru plīvurim māte likās kur tālu, neaizsneedzama un sveša. Ari balss sveša, un tas, ko viņa teica. Vēl lai viņš izturetos! Kad pēdejaais spēka pileens izsūkts, un viņš, kā nikna vēja atlauzts zars, pamazām savīzdams veenā cīpslā vēl karajās pee dzīvības stumbra.

Redzedama, ka viņš taisās runat, māte to pārtrauca:

«Saudzi mani, Jēkab. Es jau tā deezgan esmu ceetuse tevis pēc — mēs abi ar tēvu.»

Jēkabam Foscari asaras mitejās ritet. Sejas dzeltenā ovalā atkal aizkvēlojās divas ogles.

«Manis pēc! Itin kā es būtu ko nozeeztees un vainīgs.»

«Taisni tapēc, ka tu esi nevainīgs. Tapēc, ka tevi nevainīgu vārdzina un spīdzina. Mēs abi ar tēvu esam palikuši veci un gaudeni tevis pēc.»

Jēkabs Foscari kluseja acumirkli. Un kad eerunajās atkal, viņa balsi nāves nespēkam cauri skaneja sīvs rūgtums.

«Man te, un Kanejā, un Trevizaniņā ir bijis laika deezgan pārdomat... Kāds tomēr ir vainīgs. Ja tu nerunajuse par savām un tēva ceešanām, es būtu savaldijees un neteicis. Bet tagad klausees: jūs abi esat vainīgi.»

«Jēkab! Vaj man ticet, ko runā — ka tava sa-prāšana neesot kārtibā?»

«Varbūt. Prāts vaj ārprāts — vaj man tagad nav veena alģa! Tā kā tā viņi noteesās mani un

sūtīs atpakaļ uz Kandiju... Vaj es nevoreju būt zivju pārdevejs, airetajs, vaj viņa dārzu strādneeks. Bet es esmu doža un viņa seevas dēls — ta ir ta vaina.»

Vecā seeva izslējās visā neleelā augumā.

«Nezaimo savu dzimumu! Kas ir zivju pārdevejs vaj airetajs? Mēsli, ko vējš no laukuma eepūš jūrā. Tu esi no Venecijas siņjorijas, uz kuras balstas Republika un viņas liktenis.»

Savadas skaņas izlauzās Jēkabam Foskari pār lūpām. Vaj tas bij sājpu un dusmu kleedzeens, vaj ārprātīgā smeekls?

«Uz manis nebalstās nekas, itnekas. Ja es būtu akmeņu lauzejs Dalmācijas raktuvēs, es zinātu, ka arī no manis Venecijai kaut kas ticis. Bet tā... desmit gadus es te teeku vajats, vārdzinats un mocīts. Nevarīgs kustonis es esmu, uz kuŗa inkvizitori un visa senatoru koleģija izlaiž savas dusmas, naidu, atreebibu un asins kāri. Es esmu tas mēsls, ko rītu izmetīs jūrā... Nolādetee!»

Aiz velves balsteem bij dzirdams troksnis. Lai kā, sargs lida tuvaki klausitees. Siņjora Blanka Foskari atvirzījās tālak un čuksteja, abām rokām vēcinadamās:

«Vājprātīgs... vājprātīgs... Nerunā! Tu mūs visus eegrūdisi postā.»

Bet Jēkabs Foskari nevoreja kluset. Kā dulķaina straume gāzās viņam pār lūpām. Viņš raudāja un lādejās, zaimoja deevu, inkvizitorus, senatu, visu Venecijas siņjoriju un pašu Republiku. Un paguris sakņupa zemē, tā ka peerei atsitotees, akmens klons dobji noduneja.

Sargs izvadīja siņjoru Blanku. Pagraba telpā bez ceetumneeka nebij vairak neveena. Jēkabs Foskari jau noteesats, speegam vairs nebij vajadzīgs slepeni noklausitees viņa zaimus.

Muša vairs nesīca tumšajā stūrī. Ceetuma pagrabā šalca tikai sakņupušā cilveka apraustītā elpa. Leetus, laikām, pārgājis: no augšas lija eedzeltens blāvs spīdums un tajā nopelejusē zilganmelnā velve izskatījās kā tikko atrakts kaps.

Ja, leetus bij pārgājis. Kad siņjora Blanka Foscari bij ārā uz trepēm, gludā laguna pa namu spraugu dzeltenī krēslainā eezibsnija viņai acīs. Tomēr viņa saskatīja savu vīru, Venecijas dožu Franci Foscari, kurš nāca ziņneša pavadīts. Gareem maateem, sakumpis, trīsošām rokām uz nūjas balstidamees, tomēr vēl trīsdesmit triju valdneecības gadu lepnumu sejā, viņš lēnām, kāpsli pa kāpslim, vilkās augšup. Siņjora Blanka nedriksteja apstātees un vārdu pateikt. Zināja labi, ka pa pils logeem glūnošas acis vērīgi noraugas viņos un kaut kur pa durvju šķirbu vaj aiz kāda staba klausas visudzirdošā auss.

Pee durvīm Francis Foscari, Venecijas dožs, acumirkli atvilka elpu, tad paceltu galvu un ar nesalauztu ceņņu eegāja zalē. Kas par to, ka viņu kā veenkāršu, varbūt teesajamu Venecijas augstmani ar ziņnesi vēstīja uz sēdi? Viņš vareja nenākt, bet tomēr nāca. Viņš zināja visu slepeno eenaidu, intrigas un nodevību — bet baidītees un izvairītees nebij Franča Foscari dabā.

Visas veetas aizņemtas. Jēkabs Loredano sēdeja vidū, viņa palīgi, Džirolamo Donato un Džirolamo Barbarigo, katrs savā pusē. Ar peerasto ceņņu Francis Foscari eeņēma savu veetu. Meerīgi viņš aplūkoja šīs vēsās naidīgās sejas. Viņa pašceņņa bij leelaka nekā reebums pret šeem slepenajeem glūnām un nodevejeem. Zalē pilnigs kluums. Kad Paskals Malipiero, kuram bij eesnas, peepeši eešķaudījās, visi ar īgnumu atskatījās uz to.

Francis Foscari atslējās vēl taisnaki savā doža sēdeklī.

«Es esmu eeradees. Kas augstai sapulcei man ko ziņot?»

Barbarigo un Donato, katrs no savas puses, čuksteja ko Loredano ausī. Tas peecēlās pazemīgs doža preekšā, runāja laipnā, mazleet skumjā balsī:

«Pēc peenācīgas izmeklēšanas un nopratinājuma Jēkabs Foscari, Franča Foscari dēls, ir atzīnees, ka sūtījis vēstuli Milanā hercogam un tā izdarījis valsts nodevību.»

Uz acumirkli Francis Foscari aizmirsās.

«Šī vēstule nav nonākuse hercoga, bet Venecijas senata rokās. Tā tad arī valsts nodevība nevarēja notiktees.»

Loredano nepārmainija ne pozu, ne balsi.

«Pēc likuma mēģinājums ir sodams tāpat kā pats nozeegums — ar nāves sodu. Bet eevērojot Jēkaba Foscari tēva, Franča Foscari nopelnus Republikas labā, senats ir bijis saudzīgs savā spriedumā un nolēmis izsūtīt viņu trimdā atpakaļ uz Kanaju Kandijā.»

Atkal Francis Foscari aizrāvās.

«Bet tas jau ir vēl vairak kā nāves sods! Tur viņš nonīks palēnām...»

Loredano paraustīja plecus.

«Viss stāv deeva ziņā. Lēmums ir negrozams. Mēs esam aicinājuši tevi, pasludināt to Jēkabam Foscari.»

Nūja taisijās izslidet dožam no rokām. Tikko viņš paguva to atkal satvert.

«Manam dēlam!»

Loredano noleecās zemak.

«Mēs nezīnam, vaj viņš ir tavs dēls, vaj nē. Bet tu esi Venecijas dožs, un tev jāizpilda, ko likums prasa. Jeb vaj tu gribesi teikt, ka preekš doža likumi nav rakstīti?»

Francis Foscari uztvēra kaut ko tajās laipnajās acīs. Viņam pašam te izlikta lamatas. Kā vecs lauva viņš te sajūtās izsalkušu šakaļu eelenkts. Viņu nebaidīja šo salašņu pūlis, kas nu dēvejās par Venecijas senatu un leelo padomi. No viņa nicinājuma tee savas acis nodūra grīdā. Nepārvarams žēlums pār māca viņa dusmas. Viņš atsāka klusaki, kā pats ar sevi runadamees:

«Jau trešo reizi... Un ja es zinātu, kapēc. Ja es būtu pārleecināts, ka tas noteek Republikas labā.»

Pretineeks paaugstināja balsi tādā pašā mērā, kā viņš to nolaida.

«Franci Foscari! Tu esi pārak eedomīgs uz saveem nopelneem un paleeci pārgalvīgs. Peesargees, ka tev reiz arī nenākas atbildēt par saveem vārdeem.

Vaj tu gribi noleegt, ka viss, ko augstakā padome dara, noteek Republikas labā?»

Pāri viņu galvām izgleznotā seenā raudzidamees, Francis Foscari atkārtoja kā sava paša atbalss:

«Trešo reizi...»

«Un ja mums un tev arī nāktos vēl trīs reizes! Mēs nevaram peekāptees pat ta norūditakā nozeedz-
neeka preekšā. Un Jēkabs Foscari ir tāds, par to nevar būt ne mazako šaubu. Nodeveja teeksmes no laika gala ir viņa asinīs. Jau uz kāzām ar Mariju Kontarini viņš nekaunejās saņemt dāvanas no svešu valstu karaleem un hercogeem.»

«Jūs viņu spīdzinājāt un noteesajāt tikai uz Florences izraidītā klaidoņa un blēža Bedilakdas leecibas pamata. Peerādijumu jums nebij nekādu. Atzīšanās viņam ar varu tika izmocīta... Bet peņemsim, ka viņš tās dāvanas teešām saņēmis. Vaj par kādeem pakalpojumeem, vaj solījumeem? Nē — par to pat jūsu protokolos nekas nav minets. Bet par to, ka viņš ir Venecijas doža Franča Foscari dēls, par to, ka viņa tēvs ir pazīstams tālu aiz Republikas un visas Itālijas robežām. Lepnai Venecijai vajadzēja būt, ka viņai peeder tāda dzimta.»

Loredano viltīgā seja nevarēja noslēpt preecīgu smaidu. Viņš atskatījās uz saveem koleģeem. Trīs, četri, sapratuši, tāpat smaidīdami, pamāja viņam pretim.

«Kā Venecija var būt uz jums lepna, to es tev pasacišu vēlāk. Pagaidām turpināsim par Jēkabu Foscari. Nospreests bij nometinat viņu Napoli Romanijā, bet senats eevēroja viņa vājo veselību un visžēlīgi atļāva viņam palikt Trevizanijā. Sods viņu tomēr nebij labojis; viņš atsūtīja savu kalpu uz Veneciju nonāvet valsts inkvizitoru Almore Donato, mana ceenijamā koleģa Džirolamo Donato tēvoci.»

«Un atkal jūs viņu spīdzinājāt un noteesajāt uz Kandiju. Un neatsvabinājāt arī tad, kad Nikolajs Eričo pats peeteicās un atzinās slepkavībā vainīgs.»

«Nē, tapēc ka to mēs nevarējām darīt. Republikas teesa nevar atzītees, ka viņa maldijusēs. Bet

viņš nerimās, un eesāk atkal no gala. Nu viņš greežas pee Milanas hercoga un pats izlūdzas no viņa dāvanas. Veneceetis lūdz žēlastību no sveša valdnieka! Francis Sforca lai aizrunā par viņu Venecijas senatā! Vaj tāds kauns jel kad ir peedzīvots? Un tu vēl domā viņu aizstāvet, Franci Foscari?»

«Es neaizstāvu, tikai eemeslus uzrādu. Viņš svešumā ir nīcis nost ilgās pēc tēviņas. Kas gan eespētu aizmirst skaisto Veneciju! Es esmu pārleecinats, ka viņš pats tīšām sūtījis savu kalpu ar vēstuli šurpu — lai tiktu atvests teesat, lai vēl reiz redzētu dzimteni.»

«To viņš pats ari apgalvo, bet tas neka negroza. Mums nav no svara eemesli, bet pats nozeegums. Ikveenam nozeegumam ir savi eemesli. Ja mēs tos sāktum meklet, tad darbs būtu tikai biktstēveem, bet valsts inkvizitori varetu eet uz Ziriju par kameeļu dzinejeem.»

«Viņš ir nomocīts, slimis un vājprātīgs!»

«Vājprātīgee dažkārt ir bīstamaki par vesela jeem. Bet atstāsim šos neaugligos strīdus. Leelās padomes uzdevumā un senata vārdā es došu paskaidrojumu uz taveem eebildumeem. Mēs tos bijām paredzejuši. Pārak labi mēs tevi pazīstam, Franci Foscari!

Nav peerādīts, tu saki, ka viņš saņēmis dāvanas no svešēem hercogeem, ka viņš vainīgs Almorodo Donato noslepkavošanā un tagad valsts nodevībā. Mēs esam citādās domās. Bet peelaidisim, ka tā, kā tu saki. Tomēr taisnība nav tavā, bet mūsu pusē.

Nepārtrauc mani, Franci Foscari. Senats nav atbildīgs pat doža preekšā. Bet mēs taisam izņēmumu tavu sirmo matu un tavu leelo nopelnu pēc. Mums nav jataisnojas, mēs tikai gribam pārleecinat tevi.

Taisnība ir mūsu — es teicu, bet domaju: Republikas pusē. Jo viņa ir tas augstākais, mēs esam tikai viņas kalpi, viņas zobena trineji. Tā tad peenemsim, ka Jēkabs Foscari ir nepateesi apsūdzets, ka kāds cits saņēmis dāvanas, nogalinājis valsts inkvizitoru un gribējis izdarit valsts nodevību. Bet

Republika nevar peelaist, ka nozeegums vaj viņa mēģinājums paleek nesodīts. Savus likumus un savu autoritāti viņa nevar ļaut satricinat. Veenam ir jābūt vainīgam. Un jaatrod viņš, veena alga, vaj tas būtu doža vaj viņa pils sētas slaucitāja dēls. Tautai ir jatic Republikas un viņas vadoņu nemaldībai. Tajā deenā, kad šī ticība zudīs, sagriļosees ari Republikas pamati.

Tā tad katrā gadījumā veenam jāteek noteesatam, pee kam maz krīt svarā, vainīgs viņš, vaj nē. Veena cilveka dzīvība ir neeks, kad tikai Republika patur savas varas ceņu.

Es jau nolasu jautajumu no tavām lūpām, dož. Bet kapēc — tu griibi prasit — tad vēl šī veltā spīdzinašana? Franci Foscari, vaj pateesām tu vecuma deenās sēc aizmirst savu jaunību un vīra gadus? Atcerees tos! Mēs esam tikai tavi mācekļi. Mēs turpinam tavu darbu ar taveem eeročeem un pēc tavas zistemas. Atcerees, ko tu dariji, kad mans tēvocis admirals Pēters Loredano bij atraidijis tavas meitas peedāvato roku un mans tēvs Markus Loredano, Republikas avogadors, tavas otrās meitas vīru kā izspeedeju sauca pee teesas? Vaj tu netiki sacijis: es tikai tad būšu īstais Venecijas dožs, kad Pētera Loredano vairs nebūs starp dzīvajeem? Vaj drīzi pēc tam viņus abus nodurtus neizzvejoja no kanala? Tu to vareji, tapēc ka tu biji dožs, tapēc ka leelajā padomē un senatā sēdeja tavi draugi, bet valsts inkvizitori bij tavi paklausigi kalpi. Tas ir tikai veens peemērs no taveem valdišanas laikeem. Vaj tu esi skaitijis, cik tūkstoši tavos trīsdesmit trijos gados ir izraiditi, spīdzināti un nonāveti? Tapēc, ka tev vaj Republikai bij vaj likās bīstami. Tev un Republikai, jo tas ir veens un tas pats. Dožs ir Republikas varas zimbols, viņas galva un sirds. Bij vaj likās bīstami — es teicu — un ari tas ir veens un tas pats. No tūkstoš gadījumeem tikai veenā pateesība ir skaidri uzrādama. Bet vaj tu domā, ka starp tūkstoš aizdomās tureteem, tavas inkvizicijas spīdzinateem un nogalinateem, tikai veens pateesībā bij vainīgs? Puse, trešā daļa — katrā ziņā vairāk kā

veens. Un šee atsver tos nevainīgi nokautos. Mēs nevaram rikotees kā zvejneeki, kuri lelakās zivis izlasa no loma, bet sīkās samet atpakaļ jūrā. Mums nav darišanas ar mēmām zivīm, bet ar cilvekeem, kam dzelīgas mēles, viltība un nodevība.

Inkvizicija ir Republikas stiprakais balsts — to tu esi labi izpratis, Franci Foscari. Pavalstneeki ir turami baiļu grožos, citadi valsts rati eegāzisees jūrā. Lai viņi ar šausmām eet gar gli torricelli, un sapnos lec no gultas aiz eedomām veen, kas tur noteekas viņa pagrabos. To tu labi māceji, Franci Foscari. Viltība, varmācība, nežēliba, nodevība — uzpirkti nozālotaji un slepkavas aiz stūra, ar teem tu panāci savus nolūkus. Vaj viss tavs mūžs tik veen vērts, ka tev nav dūšas pasludināt spreedumu sava paša dēlam?»

Francis Foscari acīm urbās pretineekā tā, it kā gribetu saskatīt viņa netīrās smadzenes. Tad ari viņš lēnām peecēlās kājās.

«Savus nolūkus — tu man eedrošinees pārmeest. Republika ir bijis mans nolūks — tu pats teici. Mans veenīgais nolūks, un to es esmu sasneedzis.»

Viņš atgriezās pret logu, kur namu junti un baznicu kupoli atēnojās pret jūras zeltoto fonu. Slaidu roku pamāja laukā.

«Kas bija Venecija 1423. gadā un kas viņa ir nu, 1456.? Viņai ir zemes Peleponesā, Dalmacijā un Ilirijā, Lombardijā līdz Bergamai un vēl tālak. Florence ir Venecijas sabeedrotā un ar Milanas hercogu mēs esam tuvā sadraudzībā. Venecijas flote ir eekarojuse greeķu salas un Zirijas peekrasti, trīsdesmit gadu karos kā uzvaretaja aizsneegusi Konstantinopoli, Marmora un pat Melnās jūras krastus. Nekad Venecijas sinjorijai nav peederejis tik daudz īpašumu ārpus Republikas robežām. Nekad Venecijas tirgotaji nav bijuši tik bagati un tauta tik apmeerinata un laimīga.»

Atkal Jēkabs Loredano saskatījās ar saveem koleģeem. Un atkal vairak galvas peekrizdamas palocijās pret to.

«Ja, es esmu izleetojis visu to, ko tu man pārmeti, Jēkab Loredano. Viltība, nodevība, uzpirkšana, inkvizīcija — tee ir nepececešami eeroči Republikas stiprumam. Reiz man pārmeta, ka mani sūtīni Florencē un Milanā peekopj divkosīgu politiku. Man uzbruka par to, ka mēs itin kā aizstāvam savu sabeedroto Florenci, bet slepus atkal atbalstam Sforcas kondotjerus. Ja, tas notikās ar manu ziņu, tāds bij mans plans. Es nodevu draugus un pabalstīju eenaidneekus, ja tas nāca Republikai par labu. Izmaņa visos gadījumos ir politikas augstakā gudriba. Viņas sekas jūs tagad redzat. Mums ir nepārskatami peederumi archipelagā un uz ceetzemes, meers ar turkeem un viseem pārejeem. Ko jūs man varat pārmetest par manu politiku? Ko jūs gribat stādit viņas veetā?»

Loredano atgreetās un teica rāmi:

«Man patīkami dzirdet, ka tu pats visu apstiprini. Ne to, ko tu saki, bet ar' to, ko tu saki. Man augstajai sapulcei nav vairs jāpeerāda, ka taisnība viss, ko es esmu teicis.»

Acumirkli vecais dožs aprāvās dūsmās pret šo neleeti un intrigantu.

«Ko es esmu darijis — viss Republikas labā. Viņai es esmu kalpojis. Bet kam kalpojat jūs? Aiz kādām dziņām rikojees tu, Jēkab Loredano? Sika personīga škaudība un atreebība ir tavs dzineklis. Trīsdesmit gadu tu nopūlees izrakt man kapu, tikai mana nāve atveldzēs tavu izsalkušo dvēseli. Tu — neveiksmīgais, nelaimīgais un pazemotais sāncensis! Kādas viltības tu neesi izdomājis, lai izrautu man yaru no rokām un saceltu tautu pret mani. Es zinu: leelajā padomē un senatā tas tev izdevees. Tad izrēķinees ar mani. Kapēc tu vēl ari manu dēlu gribi samaitāt?»

Loredano palika meerigs un nosvērts.

«Trīsdesmit trīs doža gadi tevi pasarga no valsts inkvizīcijas par taveem pārgalvigajeem vārdeem. Mēs tevi negribam teesat, Franci Foskari, bet tikai pārleecināt. Tevis paša un Republikas labā. Lai viņas vēsturē paleek eerakstīts veenīgā

istā un leelā doža vārds. Lai viņai paleek nepārvēršamas tradīcijas, kurām nākamās paaudzes nelokāmi sekotu.

Taisnība: Republiku tu esi padarijis leelu, stipru un bagātu. Bet līdzī viņai tu pats esi audzis varā, slavā un lepnumā. Un tas ir bīstami, to tev pašam vajag saprast. Tu saki, ka es aiz skaudības un atreebibas cīnīees pret tevi. Lai būtu arī tā. Es jau teicu, ka eemesli valsts leetās nav no svāra. Ar tava paša eeročeem un pēc tavas zīstemas es cīnījos, lai tu neizaugtu pārak leels un nepalīktu bīstams Republikai. Allaž un allaž tu mani kā pluskainu suni atspēri ar kāju nost. Šodeen pirmo reizi es varu tev to atklāti pateikt acīs, nebaīdīdamees, ka pēc pusstundas atrādīšos inkvizīcijas pagrābā. Tagad viņa atslēga man pašam kabatā.

Leelu, stipru un bagātu tu esi padarijis Republiku, un nu pats taisees viņu gāzt. Kā tu to nesaproti, Franci Foscari? Tava slava ir pārak leela viņpus robežām. Milana, Florence, Neapole un Pāvesta zemes — visi sarežģītos jautājumos greežas pee tevis, tu esi padoma devejs un līdzsvāra uztūretājs starp viņeem. Venecijā tauta tevi deevīna. Tu esi gādājis viņai maīzi un izpreecu un pratis kaut cik atūret viņu no jaukšanās politikā un Republikas valdīšanā. Kad tu eji pa eelu, visi kailām galvām nāk tev pretī. Blankai Foscari applaudē uz vīseem laukumeem, meītenes puķes kaisa viņai zem kājām. Tu esi palīcis bīstams. Republika nevar ceest pārak leelus un popularus cilvēkus. Mēs zinām, kurp tas noved. Leelums un slava ir cezārisma sākums. Vaj kondotjeru vadonis un avantūrists Francis Sforca tagad nesēd Milanas hercoga krēslā? Vaj tu Venecijai novēli tādu pašu likteni? Vaj tu neatzīsti, ka Venecija tikai kā Republika var pastāvet varena un bagata? Tikai tik ilgi, kamēr valdība ir sinjorijas, leelās padomes, senata un valsts inkvizīcijas rokās. Jeb vaj tu grībetu nožņāugt sava paša bērnu? Atbīdi, Franci Foscari!»

Vecais dožs nevarēja nolēegt, ka šīs viltneeks

runā loģiski un ka viņam taisnība. Mazleet nolektu galvu viņš atbildeja:

«Tikai kā Republika. Tāds ir bijis mans eeskats un preekš tā es esmu strādājis visus šos trīsdesmit trijus gadus. Vaj kāds mani grib apvainot uzurpacijas nolūkos? Vaj es trīs reizes negribeju atteiktees? Kas bij tee, kas peespeeda mani palikt?»

«Tapēc, ka toreiz tu Republikai biji nepeeceesams. Kas vēl bez tevis būtu vadījis kara gājeenus pret turkeem un vedis tik sarežģītas un viltīgas intrigas starp Florenci, Milanu un Neapoli? Nē, vainot mēs tevi negribam. Pats nemanidams, tu esi pār- audzis mums un Republikai pār galvu. Tu esi bīstams, tapēc tev būs jaatsakas.»

«Es esmu apnicis līdz nāvei un gatavs kaut rītu. Tā kā tā jūs man varu esat jau izņēmuši no rokām. Kā nerrs es te staigāju un sajūtu izsmeeclu, kad viņi tur ārā noņemtām cepurēm nāk man pretim. Bet kadēļ jūs gribat iznīcināt manu dēlu? Kadēļ jūs speežat mani taisīt viņam speedumu?»

«Speedums ir taisīts bez tevis. Bet likums un parašas prasa, ka dožam tas japasludina. Republikas autoritate un viņas nākotne to prasa. Kadēļ — tu vaicā? Tāpēc, ka viņš Republikai ir vēl bīstamaks kā tu. Tapēc, ka tu esi gudrs, bet viņš ir plānprātis. Un Jēkabs Foskari var tikt par Venecijas dožu, neskatotees uz to, ka viņš plānprātis. Tavas slavas un popularitates peeteek vairak kā diveem. Foskari dzimtai Venecijas siņjorijā ir daudz draugu. Par tautu mēs jau runajām. Kad Franča Foskari vairs nebūs, viņa sāks deevinat tavu dēlu. Tagad ir tāds laiks, kad katrs kurpneeks un ēzeļu dzinejs grib runat par politiku un valsts leetām. Republika ir izplētusēs pārak plaši, inkvizicijas roka vairs nesneedz līdz valsts nomalēm, kaitīgi eespaidi no āreesnes plūst eekšā. Kas notikās tava dēla kāzās? Man likās, ka Venecija ir traka palikuse. Visi logi bij valā, visi laukumi pilni, visi ubagi lentām un puķēm izgreznojušeēs. Tās bij karaļa kāzas. Lūk, kur Republikai draud breesmas! Foskari slava sāk palikt par mantojumu — tāpat kā viņu nami, viņa dārzi un zīda

vērpTuves. Labi vēl, ka Marija Foscari, dzimuse Kontarini, nomira peektā grūtneecibas mēnesī. Tur peedzimtu jauns eenaidneeks Republikai.»

«Tu esi pārleecinats, ka viņa mira aiz skumjām pēc izdzītā vīra?»

Loredano paraustija plecus.

«Ko nozīmē veenas seevas un nedzimuša bērna nāve, ja ta nāk Republikai par labu? Leelās padomes uzdevumā un senata vārdā es tev jautāšu: Franci Foscari, vaj tu vēlees, lai hercoga zābaks reiz min Venecijas siņjorijas kaklu, kā patlaban Milanā? Vaj tu vēlees, lai ari te, tāpat kā tur, gvelfu un gibelinu partijas sāk plēstees savā starpā, lai visi salašņas jauca politikā, līdz kamēr Republika aizeet bojā?»

Francis Foscari cēli atmeta ar roku.

«Par ko tu mani turi, Loredano? Tikai bērni samin to, ko paši stādijuši, un ģeķi nodedzina, ko paši būvejuši.»

«Ta ir Venecijas doža ceeniga atbilde. To mēs no tevis bijām gaidijuši, Franci Foscari. Bet tad nu paleeci, kas tu esi. Tūliņ atvedīs Jēkabu Foscari. Kas par sprīža platumu atkāpjas no likuma un parāšām, tas pirmais izkustina stūra akmeni Republikas pamatos. Mēs esam pārleecinati, ka tu tas nebūsi, Franci Foscari.»

Vecais dožs bij apgreezees un skatijās pa logu. Leelās padomes locekļi un senatori bez elpas vēroja viņu. Bet viņš likās visu aizmirsis. Nedzirdeja, ka durvis vērās un sargi zem rokām eeveda Jēkabu Foscari. Nesajuta, ka drudžaini kvēlošas acis no pelekā sejas ovala urbās viņā.

Šalka pārskrēja visai zālei, kad viņš lēnām atgriezās. Ari pašus norūdītos neleešus un nodevejus aizkustināja šis traģiskais mirklis.

Francis Foscari neskatijās neveenā. Viņa skati kā maldidamees slīda pār izgleznotām seenām, un tajos bij jūras plašuma zeltitais spīdums ar svīna jumtu un kupolu atēnām un tālā krasta zilgmi. Viņa balss nebij stipra, bet skaneja ceeti, kad viņš pēc parastā ceremoniala paziņoja spreadumu.

Jēkabs Foscari acumirkli likās nesapratis. Tad viņa augums itin kā izslīdeja sargeem un sakrupa zemē — tikai izmisumā sakrampetās sakropļotās rokas mēģināja steeptees pret tēvu.

Francis Foscari savejo valdonīgi pacēla pretī.

«Ej, un bez kurnešanas padodees tēvzemes likumeem!»

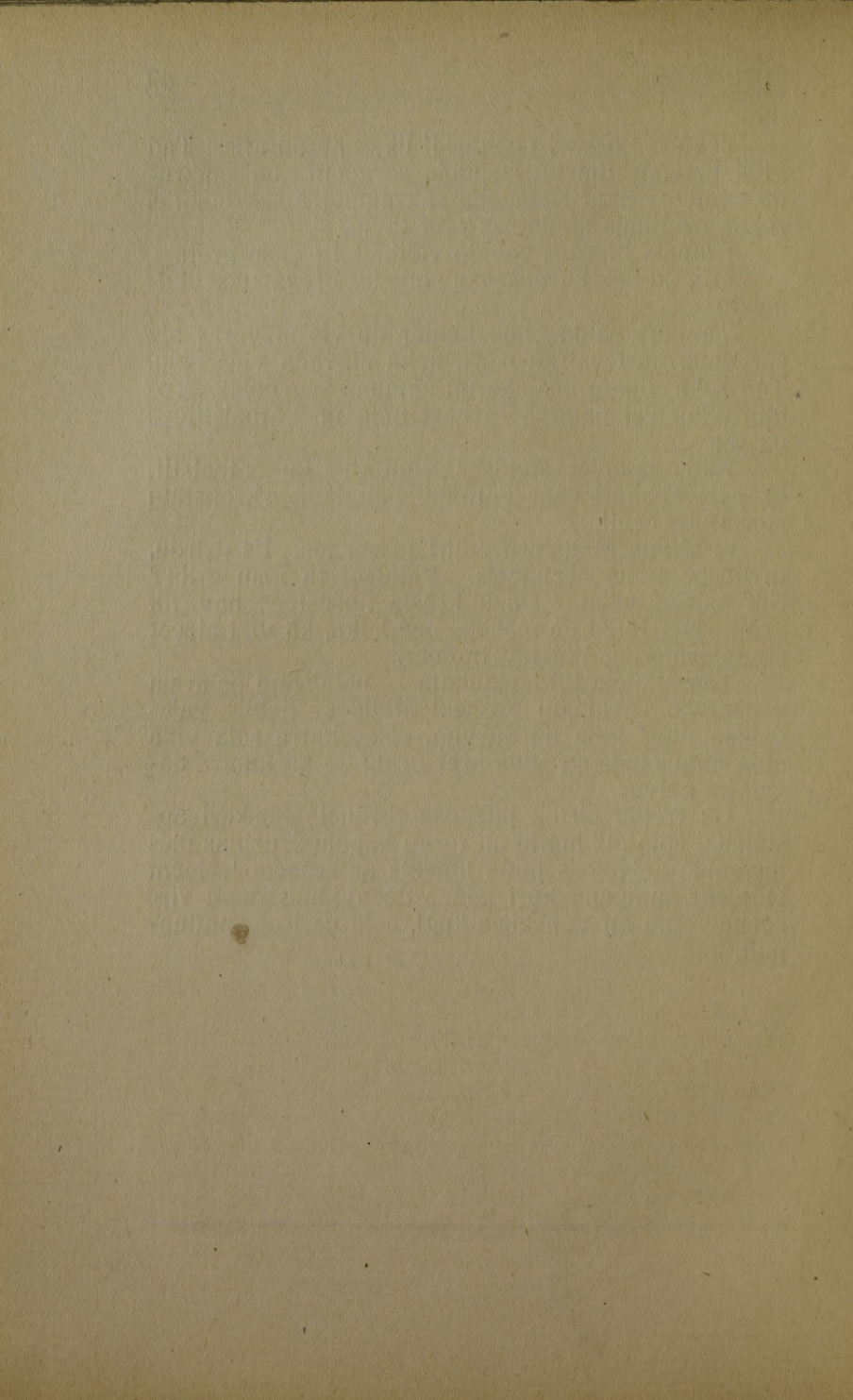
Tā viņš palika, līdz kamēr durvis aizvērās aiz sargeem, kuri vairak nesa, nekā aizveda viņa dēlu. Tad roka viņam nošļuka un augums sagriļojās. Tomēr viņš vēl paguva satvert nūju un atbalstītes uz tās.

Kāds iztapīgi steidzās viņu itin kā atbalstīt. Francis Foscari caur garajām baltajām skropstām paskatījās ceetī.

«Paskals Malipiero — ā! tu esi tas. Es dzirdu, tu būšot mans pēcnācejs. Palīdzet tu man gribi? Nē, paleec veen. Dožu krēslā nosēstees nav tik grūti. Bet redzi un mācees pee laika, kā viņi aizeet no šejeenes... Vaj tev ir dēls?»

Tas stāveja kā izplaukats — nolaistām acīm un peesarcis. Francim Foscari atbildes nebij vājdzigs. Viņš gāja uz durvīm. Pee katra soļa viņa nūja knaukšedama sitās pret grīdu — kā āmurs naglai uz galvas.

Uz trepju pirmā pakāpšļa Francis Foscari apstājās. Tālu aiz juntu un torņu kupolu drūzmas plētās saulē zaigojošs jūras limenis ar sešiem leelem balteem putneem, kuri laidās deenvidaustrumu virzeenā. Tee bij Venecijas kuģi, ceļā uz Konstantinopoli.

KLEMENSA PERJĒ NĀVE

Viņš bij iznācis uz sava namiņa leevenēm. Sestais jūnijs, laiks jau preekšpusdeenā svelmaini karsts. Vecais svārks tāpat uzņemts plecos — zem ta rēgojās labi novazats kreklis. Cepures viņam nebij galvā, prāvais plikais pauris ar sirmu matu vainadziņu apkārt spīdeja kā līmi pārvilkts.

Saules vērsma rāmi strāvoja pa gluži tukšo eelu. Pāri viņā pusē eelas krustos redzams merijas stūris. Tūlīņ aiz ta rēgojās izjauktas barikades gals. Šī veena no pēdejām, ko divdesmit sestajā maijā esturmeja. Rēgojās apgāzti divriču rati, spoguļskapja paleekas un lakotu durvju šķembeles. Klemenss Perjē skatījās turpu un smaidīja. Labi trāpijuse versaleešu granata! Vēl pēc divdesmit astotā tur vareja redzēt vāļajamees četru insurgentu liķus.

Taisni eelas otrā pusē kļu su pavērās logs. Lizandera madama uzmanīgi pabāza galvu. Paskatījās uz veenu otru pusi, tad taisni pāri, un pamāja Perjē kungam.

«Labrīt, Perjē kungs. Vaj atkal kādus ved?»

Viņa runaja tā, it kā baidītos, ka kāds nenoklausas. Perjē kungs pasmaidīja vēl sirsniņak.

«Šorīt nav redzets. Nu jau viņu maz vairs var saķert. Aizmukuši kā zaķi no kāpostdārza mūsu drošsirdīģee varoņi. Vaj tur nav jasmejas, Lizandera madam?»

Bet Lizandera madama trāmīgi atvēcinājās ar kreiso roku. Tuklā roka, balta kā peenā izmazgata, līdz elkonim paspīda no platās peedurknes.

«Vaj jums prāts, Perjē kungs! Kā jūs varat smēetees! Tādas šausmaš! .. Man vēl tagad tee leelgabali rūc ausīs. Pa naktīm es galvu bāžu zem spilvena, bet nevaru aizmigt. Tik beeži vēl veenmēr šauj...»

Viņa nepaguva nobeigt. Eekleedzās un peetupās aiz loga malas. Kur patālu nosprakšeja zalve. Tad vēl

trīs četri šāveeni un beigās divi atsevišķi. Perjē kungs gribeja parādīt, ka uz viņu tas neatstāj ne mazākā eespaيدا. Nokāpa pavisām uz eelas un kā pazinejs skatījās, izleektu plaukstu virs acīm pacēlis.

Lizandera madama pēc britiņa izleecās atkal, vēl biklaka.

«Ko viņi tur šauj? Kas tas varetu būt?»

Perjē kungs skatījās vēl brīdi, lai Lizandera madama vēl labak pārleecinātos par viņa leetpratību.

«Es domāju, tas būs aiz Belviļas eelas stūra. Tur ir kara teesa un turpat dārzā tos sunus šauj un aprok. Es vakar aizgāju, gribeju redzet. Bet neteek klāt. Ap dzelzs sētu skatītaji lip bareem. Daži ņem sveestmaizes no mājām līdzī un paleek visu naktī, lai no rīta ko nenokavētu.»

Lizandera madama purināja galvu.

«Ak deevs, tas ir tik šausmīgi! Es nevaru asinis redzet...»

«Kā? Bet tās taču ir viņu, šo neleešu asinis! Ko tad viņi darija, tee suni? Vaj viņi bez kādas teesas neapšāva ķilneekus? Vaj viņi mūs visus negribeja badā izmērdēt un iznīcināt? Vaj zinat, madam, kad viņus te ved garām, man gribetos eet klāt un eedurt kādam, lai viņš tāpat pret manu logu paleek guļam un mušas saskreen ap viņu kā ap sprāgušu kaķi mēsleenā.»

Madama nopūtās.

«Cilveki tagad palikuši tik nežēligi. Vaj nu visi viņi tik vainīgi. Dažs labais tāpat veen aiz gadījuma būs eekūlees.»

«Bez peerādijumeem neveenu nenoteesā. Ikkatra vaina teek izmekleta. Iznīcināt vajag viņus, šos kulturas un katra godīga pilsoņa eenaideekus... Vaj jūs nelasat «Figarò»? Pag, es jums tūliņ iznesišu...»

Viņš eesteidzās namā un tūliņ parādijās, avizes lapu rokā vēcinādams.

«Paklausatees, ko pats Tjērs ir teicis jau divdesmit otrajā maijā Nacionalajā sapulcē: Taisnibas, humanitates, kārtibas un civilizācijas leeta atkal ir uzvarejuse... Bet mūsu bērnu un Francijas nākotne prasa stingribu līdz galam. Paklausatees: Šee cil-

veki slepkavoja un zaga veenigi aiz mīlestības uz savu amatu. Nu viņi ir mūsu rokās — vaj pateesām mēs viņeem teiksim: Žēlsirdība! Šīs reebigās seeveetes nažeem šķēla krūtis mūsu oficeereem. Nu viņas ir mūsu rokās — vaj mēs viņām teiksim: Žēlsirdība! . . . Kas tad ir tāds insurgents? Plēsīgs kustonis, vairak nekas. Uz preekšu, visi godigee laudis! Drošak! Vēl pēdejo brāzeenu, lai reiz uz viseem laikeem iznīcinātu šīs demokratiskās un internacionālās salašņas!»

Perjē kungs uzsita dūri avižu lapai.

«Jūs dzirdat, madam, kā raksta! Un vēl vairak! Žēl, ka jūs tik maz interesejatees par avizēm un literaturu. Es nesen lasiju slavenu teiceenu: Tagad, kad federalistu teesašana sākas pilnā gaitā, nazi vajadzētu peekalt bendem pee rokas . . . Kā jums tas patīk, madam? Un mūsu slavenais Dimā-dēls! Viņš rakstot mūsu tā saukto revolucionaru zooloģiju un sakot, ka viņu mātītes esot līdzīgas seeveetēm, kad tās nomirušas. Un Alfons Dodè, un Ernsts Dodè, un Klareti, un Sardū un Medess! Kā veens visi šee slavenee tautas dēli un patrioti stāv aiz Tjēra, Mak-Mahona un Galifè.»

Lizandera madama nopūtās atkal.

«Es tikai vēletos pa naktīm atkal labi gulet. Un no rīta, lai es logu varu attaisīt. Tās breesmigās mušas leen pa viseem caurumeem eekšā un visur metas virsū. Man omlete vakar smird pēc maitām un jāizmet laukā. No āra nāk neizturama smaka . . .»

Perjē kungs paošņaja gaisā.

«Ja, tas nav patīkami. Bet redzat, tas tapēc, ka viņi tepat sarakuši. Berna kafejnīcas dārziņā esot pāri par divi simti. Ja jūs aizejat līdz Šamfora madamas cepuru veikalam un eegreežatees pa vārteem sētā, tad no tureenes var redzet. Citam roka palikuse laukā, citam kāja. Aiz kastaņu saknēm nav varejuši peeteekroši dziļi eerakt.»

Viņš aplkusa un atkāpās atpakaļ uz leevēna. No Monmartra puses rībeja rati. Omnibusam līdzīga kulba, leelu kaulainu zirgu aizjūgta, aizbrauca garām. Pavadā vezdams, papreekšu teceja noskrandojees,

nomelnejis subjekts basām kājām. Otrs tāds pats, tikai zābakeem kājās un kapli pār plecu, gāja vezumam blakus. Divi zaldati ar karabinēm nopakaļ. Kulba bij kaut kādām skrandām apsegta, bet zem apsega lūmeja kā smaga satašķita masa.

Perjē kungs noskatījās, kamēr brauceji nozuda ap merijas stūri.

«Redzat nu, madam. Tagad viņus sāk jau pēvākt un smaka drīz beigsees. Tūkstoš cilvēku strādā aprakdami Per-Lašežas un Monparnasa kapos. Monso parkā pret invalidu namu leetus visas bedres atskalojis un tad saule viņus cepināja kā silķes pannā. No Šomonas diķeem bij izzvejoti trīssimts liķu un puva visu nedēļu. Pat aizspeestu degunu tur nevarēja garām tikt. Vakar visu nakti es redzu blāzmu pār pilsētu. Un domāju: nolādetee izbēgušee insurgenti dedzina atkal. Bet izrādas, ka tur sakrauts petroleju aplaistīts malkas sārts un tās maitas dedzina kopā. Sent-Antuanas preekšpilsētā viņus gāž pašu izraktās tranšējās, Šaronā un Baņjolā pat akās. Žirardēns par to rakstījis: Nekas — tur par epidēmijām nav jābaidas. Netīrās asinis nomēslos vagas mūsu arajam... Tā, Lizandera madam. Nu jūs atkal ar savām mamzelēm varesat šūt pee vaļēja loga un uzsmadīt garāmgājejeem oficeereem.»

Viņš bij eeraudzījis madamas logā atkal eestipriņatas modes lapas un smējās rokas berzedams.

«Deevs lai to dod. Klarisa jau vakar bij atnākuse. Mēs gaidam kundes. Žanetes vēl nav. Es neticu, bet Klarisa apgalvo, ka viņa ar revolucionareem blandotees Buloņas mežā.»

«Pilnīgi eespējams, pilnīgi eespējams! Aizvakar es pee Lamijetas, ceļā uz Versaļu, dumpineeku pūli redzeju trīs tādas. Visas trīs ar striķi kopā saseetas, vaļejām krūtīm, dubļeem un asinīm apķepušas. Uz barikadēm ar teem līdzī bijušas. Trakas viņas visas bij palikušas.»

«Bet ko jūs, Perjē kungs? Kapēc jūs savu veikalu vēl netaisat vaļā?»

Perjē kungs atskatījās. Uz baltās seenas zileem burteem uzkrāsota veikala izkārtne: Vīni, liķeeri,

auoli, delikateses... Savadi skumji rēgojās uzraksts pāri abcem noslēgoteem logeem. Perjè kungs atkal pavirzījās uz eelas.

«Es jau šorit biju uzcēlees ap sešēem un taisijos. Bet tā veen kā tura atpakaļ. Vispirms, es tagad esmu gluži veens. Jūs zinat, Luisjēns man ir aizgājis pee insurgenteem. Bet, varbūt, slēpjas tepat kaut kur. Ko viņi man tagad varetu darīt — bet tomēr... Kad eenāk un prasa, ko es par viņu lai atbildu? Ko es par viņu varu atbildēt? Vaj man par viņu jaatbild? Ne rada, ne pazīstams... Un otrkārt, man rūpes Ogista dēļ. Viņš bij Versalā — to es zinu skaidri. Nu viņi visi pilsētā, bet viņš nenāk. Ja bijis pilsētā, viņš neliktu man gaidīt.»

«Ak nu, nerūpejatees daudz. Viņeem tagad tik daudz darba ari ārpus pilsētas. Ogists bij kreetns dēls, bet ari kreetns zaldats. Ticat droši, ar savu duci revolucionaru viņš būs ticis galā.»

Perjè kunga seja noskaidrojās atkal.

«Par to es esmu pārleecinats. Ar jums allaž tik patīkami parunatees, Lizandera madam. Vaj jūs nebūtu tik laipna, pēc pusdeenas ap peeceem atnākt pāri pee manis? Man pagrabā noglabats vecs bordo un Holandes biskviti...»

Bet Lizandera madama nepaspēja atbildēt ne ja, ne nē. Perjè kungs žigli atkāpās uz leevena. Ap merijas stūri parādījās pūlis un ātri tuvojās.

Tur bija seši huzari divās rindās ar šautenēs uzmaukteem durkļeem. Eepakaļ jāja oficeers baltā zirgā, ādas pātagu rokā, bet pa abejām pusēm viņam divi ģērībušes civildrēbēs. Visi tee eeslēdza vidū peecus noleesejušus, noskrandušus un nomelnejušus vīreešus. Diveem no teem sirmas bārdas, bet veens bij zēns ap peecpadsmīt gadeem. Zēns likās tikko raudajis — seja viņam bij švītraina, viņš ristijās kā slāpdams. Veens no sirmbārdaineem ar labo roku tureja kreiso pee krūtīm peespeestu. Peedurkne bij asiņu pilna, lāgu lāgeem no tās beeza šalte izlija uz zilās bluzes un celgaleem. Acis gluži eegrimumšas tumšos dobuļos, mute sāpēs saveebta šķībi. Pārejee trīs eedami stipri grīļojās, cits citu pleceem pagrūsti-

dami un vairidamees paspert kāju zem zirga pakaveem, bet galvas tureja augstu.

Oficeers sarunājās ar civilā ģērbtajeem. Perjē kungu nepamanījuši, viņi aizjāja garām. Tas bij tikai saskatījis, ka baltajam zirgam kājas vēl virspus nageem sarkanas, un nevoreja acu novērst no tām. Tagad viņš kā negudrs žestikuledams māja Lizandera madamai.

«Jūs redzejāt, ja? Man likās, viņš ir jājis pār Voltēra laukumu. Tur visas dobes asiņu pilnas. Viņi strādā bez saudzešanas, šee brašee zēni...»

Un izskrējis eelas vidū, kā pīļu tēviņš, kas mēģina lidot, savēcinajās abām rokām un neistā speedzīgā balsī kleedza jājejeem pakal.

«Lai dzīvo likumīgā valdība! Lai dzīvo Tjērs!»

Un izkleedzis, tūliņ metās atpakaļ, leevenim pāri sava nama preekšīnā, it kā tur ko aizmirsis un steigtos pakal. Viņš neredzeja, ka veens no civilā ģērbtajeem atskatījās, apstājās, kaut ko pasacija pārejeem, tad panāca atpakaļ, izlasija uzrakstu uz sienas un nolūkojās vālejās durvīs. Vēl vairak — viņš pamēģināja pat pee aizbulteteem vārteem, droši veen, lai pārleecinatos, vaj namam arī sētas pusē nav kāda izeja. Kad viņš gāja atpakaļ, leevenim garām, Perjē kungs atkal parādījās durvīs.

«He! Bet tas taču esi tu, Žonar! Ko tu tā staigā apkārt? Vaj tev gaļas un zivju veikals arī vēl nav vaļā?»

Perjē kungs zināja labi, ka Žonars vēl aprīlī bij federalistu centralkomitejas deenestā, kalpoja sabee-driskās drošības delegacijā, kur bij pratis eetikt ar kāda labi pazīstama prefekturas preekšneeka, arī versaleešu slepena aģenta, gādību. Ari tas viņam zinams, ka jau ap Issi forta krišanas laiku Žonars pārmanijās viņā pusē un nu bij veens no labakajeem un čaklakajeem speegeem revolucionaru gūstišanā. Bet to Perjē kungam negribejās atgādināt. Ari to nē, ka viņš to nupat redzejis pee sagūstīto revolucionaru dzinejeem. Viņam likās mazleet savadi, ka Žonars, apstājees eelas vidū, skatījās caur peeri, it kā viņu nemaz nepazītu.

«Vaj tu neeenāksi eekšā? Man pagrabā vēl uzglabajees labs bordo un Holandes biskviti...»

Bet tas tikai noskatijās vēl viņā un mājas seenā, pagreezās un ne vārda nesacījis gāja prom.

Perjē kungs rokas veen noplātija pakal. Murminaja, lai gan tas viņu vairs nedzirdetu, ja arī klausījes.

«Man te ir vēl šis un tas... Es teem suņeem esmu noslēpis... Neka viņi no manis nav dabujuši. Veenmēr es esmu bijis likumīgās valdības un kārtības peekritejs...»

Žonars nozuda aiz eelas izleekuma. Ari Lizandera madamas logs bij ceeti. Nesapratā Perjē kungs atgreezās sava nama preekšīņā.

Viņš bij apmulsis, mazleet pat tā kā uztraukts. Ko tas tā savadi izturas? Vaj viņš, Klemenss Perjē, nebij kārtīgs pilsonis un veens no pašēem pirmajeem neapsveica valdības karaspēku pee Sen-Klu vārteem?.. Bet tūliņ uztraukums pārvērtās dūsmās. Ko tas šantažists un spekulants gan eedomajas! Invalidu patversmi apgādaja ar sapuvušām zivīm...

Perjē kungs atslēdza veikalu. Pa slēgos izgreetām sirdīm eespeedās mazleet gaismas. Krēslā aiz letes rēgojās pustukšee plaukti. Perjē kungam te īstenībā neka nevajadzeja. Bet viņš nezinaja, ko tagad citu lai daritu. Sāka pārkravat nederīgas konzervu bundžas, eepuvušus apelsinus un tukšus papira tistokļus.

Līdz šim arī pa vaļejām durvīm eespeedās gaisma. Nu aiz muguras palika tumšs. Ari tāds kā soļu troksnis bij dzirdams. Perjē kungs apgreezās. Durvīs rēgojās vairaki tumši silueti. Viņš paleecās, lai labak varetu saredzet, un sastinga. Skaidri bij saskatījis blāvi spīdam pret sevi vērstas četras bajo netes šauteņu galos.

«Rokas gar sāneem! Meerigi! Laukā nākt!»

Šai balsij bij aprūsejušas dzelzs peeskaņa. Prātā nevoreja eenākt neklausit. Perjē kungs jau virzījās, instinktīvi izpildidams pavēli uz mata — pat galvu neatleeca atpakaļ.

Koridorā viņu eelēnca četri zaldati sarkanām biksēm un peektais civilā.

«Klemenss Perjē?»

«Ja, tas es esmu. Mani te katrs — —»

«Muti! Atbildet uz to, ko prasa. Viņu un augļu tirgotavas īpašneeks?»

«Un delikatesu. Uz seenas var izlasit.»

«Kapēc jūsu veikals vēl ceeti?»

Uz to Perjē kungam uz reizi atbildet nāktos grūti. Viņš gribeja pakasit aiz auss, bet smags šautenes resgalis roku acumirkli notreeca lejup.

«Teikts: nekustetees! Ja viņš vēl reiz mēģina— ar bajoneti! Bez ceremonijām ar šeem tēviņeem!»

Perjē kungs neticeja savām ausīm. Nē—acis tās bij, kam nevareja ticet. Tas taču tas pats Žonars, viņa vecais paziņa, kas te tirdija kā svešneeku — kā kādu no teem! Gribeja aizrādīt uz to, bet tās pelekās, mazleet šķeelejošās ļaunās acis peespeeda viņu kluset. Ari četras bajonetes draudīgi izsleetas apkārt.

Prašņašana turpinajās.

«Jūs devāt savas mebeles dumpineekeem barikadu celšanai?»

«Viņi paņēma manu kumodi un stumjamos ratus no pagalma.»

«Kur jūsu dēls?»

Perjē kungs izslējās visā savā neleclajā garumā.

«To jums labak vajag zināt. Mans dēls kalpo valdības armijā, Kur jūs viņu esat likuši? Es viņu visu laiku gaidu.»

Žonara seja bij savilkusēs reebigā smaidā, kad viņš pameta ar galvu saveem pavadoneem.

«Naivi komedianti ir visi šee plukatas. Eedomajas, ka viņeem darišana ar idioteem. Izvedat viņu ārā. Mēs palūkosim, vaj aiz teem aizslēģoteem logeem neslēpjas vēl kāds.»

Perjē sākumā bij galīgi pārsteigts un apdulis. Viņu nostādīja ceeši ar muguru pret seenu. Divi zaldati stāveja turpat tik tuvu, ka viņu zābaki aizskāra Perjē kunga kājas. Šautenes zem rokas, bajonetes tikko nedūrās Perjē kungam sānos.

Viņš stāveja kā seenai peelipuse blakts. Neka neredzedams, stulbām acīm skatījās Lizandera madamas logā. Saule sauteja viņa pliko galvirsu. Pēc brīža viņš samanija, ka svedri tek pa vaigiem un pil aiz krekla apkakles. Sastulbums bij pāri. Vispirms viņš eeraudzija Lizandera madamu ar Klarisu slapstamees aiz loga aizkareem. Tad pa viņejo trotuaru bikli garām paskrēja maizneeka meitene, tukšu kurvi elkonī uzvēruse. Un beigās viņa skateens atdūrās pret diveem nikneem acu pāreem, kuri kā ileneem dūrās viņa sejā. Roka locitavā sūrksteja no pirmitejā belzeena.

Ari dusmas bij pāri. Perjē kungs atkal vareja domāt un apsvērt meerigi. Vaj šajos laikos bij eemesls ļaunotes par mazām nepatikšanām? Trakajā burzmā ari pārpratumi veegli eespējami. Kā taču šee lāga zēni nebij cīnijušees, kamēr atsvabinaja Parizi no mežonigajeem federalisteeem! Viņu mātites ar nažeem šķēlušas oficeereem krūtis pušu... Vaj te vareja prasīt deezin kādu galanci? Tee, nolādetee, viņus tādus padarijuši. Perjē kungs tos tagad eenīda desmitkārt vairak.

Bez šaubām, šiteem nodoms viņu tagad nēmt līdzī. Labi, viņš nepretosees. Valdibas rīkojumeem un viņa izpilditajeem japadodas bez pretrunas. Bet tur viņš tūlīn prasīs pēc oficeera, pēc komendanta — kā nu viņu tur sauc... Ko, komendants! Pašam ģeneralim Galifē viņš savā laikā viņus peegādajis. Un tad sacīs: es esmu loijals pilsonis — pat rojalists es esmu. Es peedodu šiteem abeem un teem tur. Man pašam dēls zaldatos un es nevaru galvot, ka ari viņš šajos juku laikos kādreiz nav pārskatījees. Sava Ogista vārdā es jums peedodu, Parizes atsvabinataji. Un kad tee būs izgājuši, eepreekš viņam godu atdevuši, viņš pagreezisees pret to peekto. Pret tevi, Žonar, es, deemžēl, nevaru tā izturetees. Es neatgādinašu vairs, ka tu savā laikā esi parakstus viltojīis un invalideem sapuvušu gaļu peegādajis. Tikai tas man jasaka, ka tu neesi ceenīgs ta amata, kas tev tagad uzticets. Es tevi tajā ilgak nevaru atstāt. Ne-

nem ļaunā, bet tev tomēr būs jaatgriežas savā galas un zivju veikalā...

Kāds klusu eestenejās. Perjē kungam eenāca prātā — vaj tas tikai nebij viņš pats? Sarkanās ogles likās sabērtas uz galvas kausa. Roka locitavā sūrksteja... Bet tad no leevena, tepat pee auss, atkal bij dzirdama balss ar sarūsejušas dzelzs peeskaņu.

«Jums vēl kur kāda slēptuve? Atzīstāties!»

Perjē kungs pavipsnāja. Eebāza roku bikšu kabatā un izvilka mazu atslēdziņu.

«Ta ir no pagraba. Trepes sētas pusē, līdzās ķēķa durvīm. Kā noeesat lejā, tā pa kreisi stūrī, zem tukšas viņa mucas. Smilkšu kārtiņa plaukstas beezumā virsū. Nemaz lāpstas nevajaga.»

Un kad tas ar atslēgu jau bij atpakaļ preekšijā, viņš vēl sauca pakal:

«Tikai uzmanīgi ceļat lūku! Enģe veenā pusē nolūzuse un stūris krīt eekšā.»

Zem sevis viņš pasmaidīja arī par savu viltību. To viņš teem neteica, kas labajā pusē stūrī zem tukšu seeru kastu grēdas. Kapēc viņam gluži viss jauzrāda? Peecos eeaicināja Lizandera madamu uz bordo un Holandes biskviteem... Cik tagad varetu būt pulkstens? Teem te labak neprasīt. Perjē kungs vēroja sauli. Veenpadsmit — katrā ziņā ne vairak par pus divpadsmitēm...

«Rokas gar sāneem! Meerīgi! Uz preekšu! Marš! Šaut, tiklīdz viņš mēģina bēgt!»

Atkal Perjē kungs tīri automatiski izpildīja pavēli. Tee četri viņu ceeši eeslēguši. Bajonetes zibeja abās pusēs gar elkoņeem. Smagee zaldatu zābaki klauzēja gar viņa kājām. Viņam bij neērti eet. Bet eelas vidū greezdamees, viņš tomēr vēl pamanija Lizandera madamu bālu kā tee aizkari, aiz kureem viņa slēpās. Un meerīgi, tikai pašam veen pamanami, pameta tai ar galvu. Peecos — tad viņam pee glāzes viņa un laikraksteem būs ko pastāstīt... Nav slikts tāds mazs peedzīvojums...

Cēli paceltu galvu Perjē kungs gāja savu dzineju vidū. Bet kad šur tur gar logu stenderēm paņirba bikla vērotāja galva, viņam atkal palika mazleet

neomuligi. Kas zin, vaj dažs nepazīstams viņu tomēr nenotur par kādu nozeedzneeku... par kādu no teem... Ak šee nolādetee federalisti un revolucionari! Tagad Perjè kungs viņus eenīda ar katru savas meesas cīpsliņu.

Kad kājas saļodzijās vaj sametās uz eelas bruģa un viņš gribeja apstātees, spēcigs grūdeens mugurā viņu katrreiz mudināja tālak. Tas bij ar kaut kādu ceetu preekšmetu, varbūt, pat ar revolvera rokturi. Ja nu eerocis neviļus eet vaļā — kur lode nevar trāpit?.. Perjè kungam pārskrēja drebuļi. Bet atskatītees un brīdinat viņš nedrīksteja. — Ari tas likumā droši veen bij aizleegts. — Šee labee zēni bij tikai likuma izpilditaji. Federalistu salašņas — tee pee visa vainīgi...

Eela sāka manami sleektees uz augšu. Perjè kungs pazina: kāds no Monmartra preekšejeem uzkalneem. Un te tālu vairs nebij ko eet. Uzkalna vidū viņi apstājās pee balta grezna nama ar balkona balustradi vidū gar otrā stāva logeem. Lejas pusē izmargoteem dzelzs šteeņeem aizrestoti logi līdz pupei redzami virs zemes. Tālak, kalnup, tee pamažām nogrima šaurā izdobumā aiz trotuara bruģa.

Dzineji pagreezās un Perjè kungs līdzī viņeem. Klaudzedama atsitās dzelzīm apkaltu vārtu puse. Viņš gāja pa izmītu, dobuļainu, zirgu peemēslotu pagalmu. Te bij zaldatu un bruņotu civilistu pilns. Viņeem negreeza ceļu un tikpat kā neeevēroja. Perjè kungs skatījās, bet neredzeja neveena tāda, kam apvaicatees par oficeeri vaj komendantu. Un nepaguva ari. Viņi jau bij mājas kalna pusē, pee pāri pupei zemē eegrīmuša vajeja loga cauruma. Ap to puslokā ceeši sastājušees zaldati ar šautenēm.

Pusloks pašķīrās. Perjè kungs nesapratā apstājās un gribeja apgreeztees. Bet tūliņ dabuja spēcīgu grūdeenu mugurā, meimurodams eeklupa dobumā pee loga cauruma un tikko paguva abām plaukstām atbalstītees seenas asajā stukaturā.

«Leeni eekšā tu, suns!»

Un gandrīz reizē ar to sajuta spēcīgu belzeenu mugurā un asu, ausis skanošu, acis dzirksteljošu

treeceenu plikajā pakausī. Perjē kungs eekunkstedamees krita — kaut kādā dziļumā, kaut kādā tumšā... Kaut kam mīkstam knūpus virsū, pārvēlās pāri, eeslīda kādā karstā smirdošā spraugā — un tad nesajuta vairak neka.

Perjē kungs atvēra acis un skatījās. Peleka velve leecās tepat viņam pāri, metru pusotra augstu. Skaidri bij redzama putekļu kārtā, pa kuru lēni ložņāja leels trekns zirneklis. Bet Perjē kungs nepaguva novērot, vaj tas eeleen stūra tumsā, jeb vaj viņam pusceļā kas gūstams. Asa sāpe pakausī speeda viņu pagreeztees sāņus. Greezdamees viņš dzirdeja, ka spraukstedami atplīsa klonam peelipuši mati—bet šīs sāpes pazuda tajā kvēlē, kurā galva eegrimuse līdz pat kaklam.

Uz sāneem pagreezees viņš eedomāja, kapēc pamodees. Ceeši blakus guleja kāds, mētelī ar visu galvu eetīnees. Tas jocīgi kustīnāja kāju kā svešādas muzikas taktī un ar ceļgalu visu laiku bij buksnījis viņam sānos. Acis lejāk nosleecis, Perjē kungs eeraudzīja pāri pus leeleem noplēstu bikšu stulmu, no kura rēgojās laukā samelnejis, aprepejis locekļis. Reebumā un aņvainojumā viņš gribeja apsveestees uz otreem sāneem, bet eevaīdedamees palīka pusratā. Pakausis bij svīna peeleets, šo breesmīgo svaru pakustīnot asaras saskrēja acīs. No otrās puses, pussprīdi virs klona, divas stīklainas acis skatījās viņā.

«Netašķees. Guli!»

Perjē kungs sadzirda šos vārdus savādā apmāktā dunoņā. Tad viņš redzeja, ka tām acīm blakus pacēlās leela netīra roka un nodzēsa tumšu plankumu no peeres. Netālu turpat bij vesels kūlis melnu sarainu matu. Perjē kungs uzmanīgi pacēla savejo roku un pataustīja klonu zem pakauša. Tur bij remdens, lipīgs šķidrums.

Mute zem tām stīklainajām acīm savilkās tā kā smīnā.

«Tevi ari pamatīgi peekāvuši. Par ko tad tevi?»

Perjē kungs netureja par vajadzīgu atbildēt. Pat vaidu aiztureja un sakoda zobus. Tas droši veen bij no teem neleešeem, no teem revolucionareem. Vaj tādām lai izstāsta, ka viņš te tikai aiz pārpratuma, ka drīz nāks oficeers vaj komendants, atvainosees un atsvabinās. Zaldateem viņš varēs peedot, bet Žonaram nē... Tā viņš sāka atkal domāt par to pašu un uz brīdi aizmirsās.

Bet pamazām viņš eeklausijās troksnī visapkārt. Dobja dunoņa, kā pate sevi atbalsodama, uz acumirkli norimdamās, tad atkal spēji uzplūzdama, ligojās pa izlikumotu velvju krustem. Murminašana pusbalsī — kā ūdens čala sēkli ap akmeņem. Elsas, klusi vaidi, varbūt, arī šņuksti... Perjē kungs paslējās uz elkoņa. Četru vīru plata velves sprauga cilvēkeem peeslodzita. Cits, kā aizlauztu mugurkaulu, stāvus balstījās pee seenas, velves izdobuma saleefts, rokām līdzsvaru taustidams. Cits sēdus pret seenu atzvēlees, cits rokām sava paša kājas aptvēris, seju starp ceļgaleem noslēpis, bet leelakā daļa guļus — uz sāneem, čumurā sarāvušees, knūpus, rokas pār klonu izsteepuši, uz muguras, stīvi kā miroņi... Te pretī loga caurums, te vareja redzet. Bet tālak velvju ala aizleecās tumsā, kā likās, bezgala tālu. Tur tikai sakumpušu augumu un izsleetu loceklu neskaidri silueti ķēmīgā mudžeklī saskatami.

Perjē kungam uznāca šķaudas. Neizturami reebiga smaka lida degunā un kutināja rīkles galu Cilveku izkārnījumi, sveedrainas meesas izgarojumi — kaut kas no lopu kautuves, kaut kas no mēslu bedrēm pilsētas nomalēs. Un pretīgs vēss miklums kā vecā aizgruvušā akā. Auksti sveedri Perjē kungam bij uz peeres. Viņš sakoda zobus, lai tee neklabetu.

Stiklainās acis ar manamu interesi vēroja viņu.

«Kā tu še nokļuvi?.. Tu būsi centralajai komitejai peegādājais pārtiku no pamesteem buržuju dzīvokļem. Jeb vaj tu neesi kalpojis par šveicaru sabēdriskās drošības komitejā? Peesmēretees tādi kundziņi māceja. Un tee tur bez galvām laida eekšā visadus buržujus un provokatorus. Tu būsi nokavejees laikā pārsveestees viņā pusē, vaj par maz fede-

ralistu nodevis. Nu ir par vēlu, kundziņ! Nu tu guli tepat pee mums...»

Perjē kungam domas vijās dīvainās asociacijās. Viņš atminejās, kā bij stāvējis saulē pee sava nama seenas un skatījes Lizandera madamas logā. Atminejās, ka domājis par Sen-Klu vārteem, kur bij apsveikt atsvabinataju Versaļas karaspēku... Dzīļa apvainojuma un nepelnītas netaisnības apziņas rūgtums sažņaudza viņam kaklu. Tad viņš atkal eedomāja, ka apsolijs peecos paceenat Lizandera madamu ar viņu un biskviteem. Ja nu neteek laikā mājās un viņa velti klauvejās pee durvīm... Perjē kungs sagrozījās nervozi. Tikai asā sāpe pakausī peespeeda viņu izturetees meerigi.

«Sakat, draugs, cik tagad varetu būt pulkstens?»

Tas otrais pagreeza acis pret loga caurumu, no kura nemitīgi vilka ass caurvējš.

«Ap to laiku, kad tu te modees, kādā tornī sita trīs. Tagad vajag būt ap četreem.

Pāteešām, cauri velves dunoņai vareja sadzirdet tādus kā tāla pulksteņa siteenus. Bet saskaitit nebij eespējams. Ārā, pagalmā, sacēlusēs leela čala. Pakavi šķinda, tā kā rati rībeja, skaneja nikni blāveeni, kaut kas smagi šļaksteja. Gar loga caurumu nozibeja sargu bajonetes.

Perjē kungs nopūtās.

«Sakat, draugs, kā te varetu tikt pee oficeera vaj komendanta?»

«Pee komendanta? Tu pats vēlees? Vaj tev te ari vēl kas palicis?»

Tas peesita ar pirkstu peerei.

«Nekur tu no šejeenes nevari tikt. Protams, atskaitot gadījumu, kad tevi vedis uz Trokadero, Versaļu vaj citu kādu slaktetuvi.»

Perjē kungs novērsās. Acīm redzot, šis te bij no teem banditeem, kureem sagaidama tikai lode vaj karatavas. Bet apvainojoši, līdz sirds dziļumeem sāpīgi apvainojoši, ka viņam, kārtīgam pilsonim, jagul te kopā ar Parizes vagabundeem un salašņām. Ka tik ilgi nerūpejas par viņu, nenāk un neatsvabina.

Pulkstens bij četri. Peecos Lizandera madama klauvēs pee durvīm...

Tas otrā pusē, atkal sāka bikstit viņu ar savu kāju. Perjē kungs pikti atsveedās uz muguras. Pakausī atkal sadūrās vesels kamols sīku adatu.

Kaimiņš līdzās prātoja.

«Tev vajadzētu palūkot apseet to pauri, citadi tu notašķees pēc lopa. Redzams, belzeens nav bijis pa jokam. Kur viņi tevi notvēra?.. Palūko, vaj tev nav kāds lakats kabatā. Es palīdzēšu...»

Perjē kungs netureja par vajadzīgu atbildēt uz to. Tāds tēvinš vareja eedomatees viņu sev līdzīgu. Viņš guleja un skatījās velvē. Dzirneklis bij atkal izlīdis no kakta un rāpoja uz preekšu un atpakaļ. Tagad bij redzams, ka tas izvilcis leelam tiklam metus, un no veenas veetas rūpīgi saistīja šķērsaudeem. Te bij ko papūletees. Mušas, jautri vīciņodamees, spinzda loga gaišajā plankumā.

Perjē kungs aizsnaudās. Bet ilgi, laikām, nedabuja gulet. Pagraba trešā vaj ceturtajā nodaļā bij sacēlusēs kņada. Džirkstedama atkrita atslēga. Durvis skanedamas vērās. Arestantu drūzma sablīvējās nodaļas eeejas spraugā, arī šejeeneesūs satrauca sēdus un kājās. Pār galvām pēkšņā gaismas švītrā paspīda bajonetes. Atskaneja nikni kleegta komanda, nejauka lamašanās, flinšu resgaļu žvakstoņa, protesta sauceeni, vaidi. Kādu pūli izdzina laukā, pagalmā. Kaut ko it kā vilkšus vilka pa trepēm augšup. Huzaru zobeni tarkšeja pa akmens kāpšleem. Uz acumirkli spraugā parādījās oficeera cepure. Perjē kungam sirds eepukstejās straujaki. Bet tajā pašā acumirkli cepure atkal nozuda. Durvis aizvērās, atslēga aizkrita džirkstedama. Uz brīdi apmulsušais arestantu pūlis atkal sāka sačukstetees. Kaimiņš bij peebāzis muti Perjē kungam pee pašas auss.

«Ta šodeen jau trešā partija. Pirmo reizi arī še bij dzirdama zalve. Tos, laikām, aizdzina tepat klostera pagalmā. Paklausisimees, vaj tagad arī nedzirdēs.»

Laikām, viss pagrabs klausījās. Zem velvēm tikai apspeatā šalkoņa, kā nomaļu alejās leetus laikā.

Bet zalves šoreiz nedzirdeja. Šalkoņa pamazām palika stipraka. Atskaneja vaidi un šņukstešana. Kai viņš atkal peevirzija muti Perjē kungam pee auss.

«Runajat klusu: te ir speegi. Šorīt mēs veenu uz zīmejām. Lamaja Tjēru, Mak-Mahonu un visus versaleešus. Bij gadijušees mulki, kas viņam peebalsoja. Tee bij tee, kurus no rīta aizdzina klostera pagalmā.»

Perjē kungam bij dusmas uz šo neapklusinamo plāpu. Kāda daļa viņam, Perjē kungam, viņa un delikatesu tirgotajam, ar priekšpilsētas salašņām un revolucionareem, kuri pēc taisnības lodi pelnijuši? Vai viņš nebij kārtības un likumīgās valdības peekritejs? Pārskatišanās allaž eespējama...

Bet sirids tomēr sāpeja par netaisnību. Perjē kungs sakoda zobus un aizvēra acis.

Kad viņš atkal pamodās, loga plankums svina peleks blāvoja acīs. Beeza, smaga un smacīga tumša bij noguluse līdz pat klonam un speeda krūtis. Zem ta Perjē kungam kas klusiņām, bet neatlaidīgi kremta. Vēders likās čokurā sarāvees un raustījās grēmās. Tāds izsalkums un slāpes kā kustonim, kā zvēram, un Perjē kungs allaž bijis mērens ēšanā un dzeršanā. Viņam bij kauns pašam no sevis. Bet aizmigt vairs nevarēja. Tas, apvēlees uz otreem sāneem un, laikām, buksnija kādu viņā malā. Mazākais, īgna nurdešana laiku pa laikam bij dzirdama no tureenēs. Pagrabā klusaks kā pa deenu. Svina smagā krēsla ari mutes aizspeeduse. Perjē kungs eeklausijās, ka tas, labajā pusē, kaut ko klusiņām grauž. Kaut kas sauss drupa viņa zobos aiz saknebtām lūpām. Laikām, biskvitus... Perjē kungam seekalas sasūcās mutē. Mājās ķēķa skapītī palika cepts cālis un puspudele baltā viņa...

Viņš paleeca galvu uz grauzeja pusi.

«Vaj tad te ūdeni nedod? Un ēst kaut ko?»

Tas aprimās graužt. Tad pasmējās tāpat ceetu muti.

«Es tikai otro nakti vēl esmu še. Neka ēdama ne dzerama neesmu manijis. Bet tas tikai tapēc, ka kungi no Versalas vēl nav paguvuši atsūtīt baltmai-

zi, cepešus un vīnu. Rīt uz brokastīm būs sloku ce-
petis ar špinatu mērci un pudele šampaneeša ka-
tram. Teeši no sava galda Tjērs mūs pameelos.»

Viņš pretīgi pasmējās atkal. Bet tūliņ aprāva.

«Stipri gribās? Man nu gan nav nekādas buržu-
ju vakariņas. Bet ja patīk — — »

Kas sauss un ceets eeslīda Perjè kungam sauļā.
Pee mutes ceļot, pelejuma smaka eesitās nāsīs. Tas
bij sakaltis kveešu maizes gabaliņš, eeskābens, gan-
drīz bez garšas. Perjè kungam neskrauksteja mutē.
Tikai trīs kurmet veseli zobi atlikušeēs. Bet viņš
tikām viļaja drupatu mutē, kamēr ta seekalās atmir-
ka mīksta un tika norijama. Tomēr salkums pēc tam
likās vēl leelaks. Un slāpa breesmigi.

Palika pavisām tumšs. Arestanti sagula. Veenā
otrā pusē kādu dzirdeja gari krācam. Dažs eeklee-
dzās pa meegam un peelēca kājās. Cits vāļajās ņur-
dedams un kasijās parazitū apsēsts. Perjè kungam
visi locekļi bij stīvi, it kā smagi rati viņam pārbrau-
kuši pāri. Brīdi viņš pasēdeja, rokas celgaleem ap-
ņēmis. Tad atlaidās uz muguras, sabāza rokas kru-
steniski krūtīm pāri padusēs zem svārkeem. Loga
plankums vairs tikko atšķirās seenā.

Kad Perjè kungs pamodās pirmo reizi, kur tor-
nī pulkstens sita gari. Desmit sīteenus saskaitīja,
bet sākums droši veen nokavets. Dzirdams, ka ārā
lija leetus. Čurnadams teceja no bruģa loga dobu-
mā un, laikām, no tureenes gar seenu pagalmā. Tee,
kas guleja teeši zem loga, vīkšijās un kurnedami
virzijās sāņus. Bet visur bij pilns, neveens viņus
nevareja pažēlot.

Otrreiz Perjè kungs pamodās jau gaismiņā. Bij
tā nosalis, ka zobi klabeja. No tumši zilā loga cau-
ruma nāca mikla, ledaina vērsma. Ārā, laikām,
mainījās sargi. Bij dzirdama komanda, soļi, peešu
un zobenu strinkšešana, šauteņu klaboņa un smagi
dīmdoši soļi.

Pēc tam Perjè kungs eemiga caurā, murgu pilnā
meegā. Lizandera madama bij atnākuse, un viņi abi
dzēra vīnu un ēda biskvītus, tā kā visa istaba bij
sausas sprakstoņas pilna. Ēda un nevareja atēstees.

Un sprakstoņa auga un auga un sāka ausis plēst pušu.

Perjē kungs spēji atmodās. Pa meegam bij pēvēlees kaimiņam pavisām klāt, ceeši ta likumā eekļāvees. Celdamees, tas ari viņu uzniodinajis.

Kaimiņš bij paslējees, uz rokām atstutejees — izskatijās gandrīz kā četrpāpus nometees. Sarainā bārda un mute smilkšu pilni, acis aizpūžņojušas. Sarkanzilā seja uzburbuse, netīrais kreklis uz krūtīm vaļā.

Ta nebij nekāda biskvitu skraukstešana. Viņā pusē durvis atkal vaļā. Pāri guletajeem steepās dzeltena gaismas stripa. Pa to no pagraba dibena uz izeju virzijās laužu pūlis. Zaldati, bajonetēm bikstidami, šauteņu resgaļeem dauzidami, dzina uz izeju divus, kopā saslēgtus gūstekņus. Veens otru raustidami, guletajeem pāri klupdami un atkal kājās traukdamees, tee žvadžinaja ķēdi. Acumirkļeem ta ņerksteja kā pamiris bērns, acumirkļeem aizkaucās kā mocits suns.

«Ardeevu, beedri! Lai dzīvo — — !»

Šauteņu žvakstoņa apslāpeja viņu kleedzeenus. Durvis aizkrita. Iztālēm vēl dzirdeja soļus uz trepēm. Tad aiz loga tepat pagalmā, nospraksteja zalve un acumirkli pēc tās vārgs un strups revolvera šāveens.

Gūstekņi pagrabā bij aizturejuši elpu. Kur kaktā šņaukadama skrāpejās žurka. Perjē kunga kaimiņš tupeja uz ceļeem, kā turku dervišs ar peeri klonā pēplacis, abas rokas plaukstām uz leju zemē izsteepis. Bet tad viņš pēecēlās un noskurinaja saraino matu mežu.

«Tas ari cepetis. To mēs Tjēra kungam sūtam uz brokastīm.»

Perjē kungs nīknām acīm pavērās viņā.

Jakobineetis! Revolucionars nolādetais? Uzdots vajadzētu par tādeem vārdeem... Šī doma kā svina pika eegūla Perjē kungam smadzenēs un nedeva meeru. Par to pats drīzak varetu tikt laukā.

Līdz pusdeenai Perjē kungs novalstijās, dažadus planus gudrodams un mocidamees. Visi locekļi

smeldza, ausīs spindza, drebuļi raustīja visu augumu. Slāpes bij neizturamas. Mēle mutē guleja uzpampuse un smaga. Tad nepārvarams dusmu trakums peecēla viņu kājās. Grīlodamees, rokām balansedams, viņš pūlejās nostātees šaurā spraugā starp to, kas raustīja kāju, un kādu zenķi linu dzelteneem mateem.

«Neleeši, nolādetee... Jakobineeši!.. Jūsū pēc te godigam pilsonim javārgst un japaleek par cūku.»

Balss bij pavisām sveša — kā aizsmakuse, kā apsmaguse. Smaga zābaka gurnā ķerts, viņš aiztentereja diveem pāri un atsitās kaktā, kur bij slapjš no vakarnakts leetus.

«Ko tas lops tur melš?.. Tas ir kāds speegs... Sitat viņu nost!»

Bet līdz tam nenonāca. Perjē kungs izskatījās tik nožēlojams un nonīcis. Nevarīgi nošļuka sēdus pelkē, abām rokām apņēma kājas un uzspeeda zodu ceļgaleem.

Novakarā daļu izdzina no pagraba pagalmā. Redzams, ņēma tāpat pēc acumēra, bez kādas izvēles un izziņas. Perjē kungs arī bij starp dzenameem. Neveens nezināja, kas ar viņem nodomats. Grūstidami un lamadamees žandarmi sadzina viņus čupā. Revolvereem vaj zobeneem rokās, eeslēdza viņus beezā ķēdē. Zaldati staigāja garām pīpodami un ņirgadamees. Pastarpām ložņāja subjekti civilā, ko vērodami un nolūkodami. Likās, uz viņu norādījuma, divus gūstekņus atšķīra no bara un dzina prom kur aiz sētas nama. Kad tee negribeja eet, šautenēm un zobenu mugurām daudzidami peespeeda.

Perjē kungs bij pūļa vidū. Redzeja arī pāri oficeeru garām paejam. Bet sejas teem bij tik augstprātīgas, un īgna niknuma pilnas, ka viņš neuzdrošinājās tos uzrunat. Te nebūtu arī līdzējis sprauktees laukā. Katru, kas tikai mazleet pakustējās, sargi sadauzīja bez žēlasības. Likās, viņi tikai lūkoja gadījumu, laist zobenu muguras un revolveru spalus darbā. Tā zenķim ar linu dzeltenajeem mateem pāršķēla degunu un virslūpu. Līdz ar asiņu šalti, tas divus zobus izspļāva no mutes. Un neveens te

neprotesteja. Huzari smējās peešēem skandinadamī. Oficeers atskatījās un veenīgi nicinajums pamirdzeja viņa skatā.

Perjē kungs labprāt pats pā gabaliņu bij skatījees, kā apšāva dumpineekus Berna kafejnīcas dārziņā. Tagad viņš pats bij to vidū, kurus vareja dauzit kā kaujamus kustoņus, un viņam palika pavisām nelabi ap sirdi. Taču viņš pilnām plaušām eeelpoja samērā svaigo āra gaisu un kaut cik apmeerinājās, kad viņus izdzina uz eelas un sāka virzīt pa nokalni lejup.

Kaut tikai neveduši gar paša namu un Lizandera mađamas logeem!.. Bet redzeja jau, ka jaeet pa to pašu ceļu, pa kuru viņu atdzina šurp. Viņš eespeedās vēl vairak pūļa vidū un eerāva galvu plecos. Slēgi bij vaļā, logi atvērti. Perjē kungs redzeja savā veikalā tukšus plauktus un kaut kādu laužņu istabas vidū. Uz leevena viņa mīkstajā ādas krēslā atgāzees, cigareti zobos, sēdeja kāds kapralis un ķiķinājās eelai pāri ar Lizandera mađamas Klarisu. Ta uzvilkuse jauno zilo bluzi, krūtīm palodzei uzgūluse, laukā izleekusēs, smējās balteem zobem. Netikle — nodomaja Perjē kungs — vēl diyas nedeļas atpakaļ viņa nesa ēdeenu federalisteem uz barikadēm... Bet tas tikai uz acumirkli paziiba eedomā. Perjē kungs greezās atpakaļ un skatījās, un skatījās, līdz kamēr žandarma revolvers gar acīm nožvīkstedams nepeespeeda viņu attaptees un kārtīgi soļot līdzī.

Asaras viņam aizžņaudza rīkli. Viņa krēslā — tāds ar dubļaineem zābakeem un cigareti zobos! Pat Ogistu viņš tajā nesēdināja, kad tas bij dabujis atvaļinajumu un atbrauca ceemos. Un viņam pašam jaeet barā ar salašņām no Parizes preekšpilsētām... Vaj tad pateesām negadišees ceļā kāds, kas viņu atsvabina? Perjē kungs peeķērās šai eedomai un sāka uzmanīgi lūkotees pa eelas mađām.

Viņus dzina pa likumotām eelām un taisneem bulvareem. No sākuma viseem bij veena doma: uz kureeni? Bet vēlāk viņi, neēduši, slapji nomociti, nogura un veenaldzīgi saduga sevī. Vilkās kā kau-

jamu lopu bars, kas zin, ka katra cerība un pretošanās velta. Aiz muguras nemitīgi skaneja siteeni un lamašanās, bet tas līdzēja maz. Ari pret siteeneem gūstekņi bij palikuši veenaldzigi. Arveenu lēnaka palika pūļa gaita.

Šī eela bij deezgan plata. Bet peepeši žandarmi dūrēm, kāju spēreeneem un revolveru roktureem sāka treekt gūstekņus pee malas. Izrādijās, ka pretim brauc kāds ģeneralis. Spīdīgi nobarotu dūkanu pāris rikšoja laiski. Acīm redzami, ģeneralim nekur nebij jasteidzas, viņš tāpat pavizinājās. Blakus viņam grezni izģērbta metrese ar baltu pinkainu suniti klēpī. Peepeši gūstekņu vidū atskaneja necilvecigs brēceens.

«Jūsu ekselence! Kur viņi mani dzen? Es esmu nevainīgs!..»

Zems, resns cilveks pliku galvu, asinīm apkaltošu pakausi, kā ārprātīgs lauzās pūlim cauri uz brauceju. Ģeneralis pameta veenaldzigu skatu, bet tūlī atkal novērsās. Noleecās pār damas klēpi un ar cimdotu pirkstu pakutināja sunitim zem kakla. Tas atņirdza zobus. Dama tāpat, un eesmējās.

Tikai pāri belzeenu Perjē kungs dabuja krūtīs un trešo, sevišķi sāpīgu, pazodē. Dzineju uzmanību tajā acumirkli peevērsa cits gadījums. Izleetodams acumirkli, kad žandarmi, kā zosis uz svešu suni, pagreeza galvas pret ģenerali, kāds gūsteknis zilā bluzē nometa koka tupeles, pārlēca pār zemu sētiņu un putna ātrumā skrēja mazajam dārziņam pāri. Trīs četri šāveeni nospraksteja viņam pakal. Bet viņš, acīm redzami netrāpīts vaj tikai veegli eevainots, pārlēca arī viņā pusē un pazuda tumšā spraugā.

Pakaldzītees nebij vērts. Veens varak vaj mazak — veena alga. Kas te viņus skaitīja. Tikai vesela straume netīru lamas vārdu un siteenu izlija pār palikušajiem. Saule jau laidās aiz koku galotnēm, bet sutoņa bij neizturama. Tvans celās no neizsusejušām sabradatām vakarnakts leetus peļķēm. Neizturama puvuma smaka, veetām veeglaka, veetām lipīgi smaga, nāca pa pagrabu loģu cauru-meem, no dārzeļeem, no insurgentu aizbarikadetām,

tagad pavirši aizbērtām tranšējām. Nogura gūstekņi, nogura arī dzineji. Elizejas laukumā apstājās atpūstees.

Arestanti kā pēc komandas noplaka zemē. Cits guleja izsteepees, nekustedamees, aizvērtām acīm un vaļēju muti un likās pagalam. Cits tupeja sarāvees un miglainām acīm skatījās apkārt. Parizeeši, kuri pulciņos pastaigājās, nāca klāt palūkot.

Kungs sirnu bārdiņu, cilindri galvā, uzsita ūsainam žandarmam uz pleca.

«Braši, draudziņ! Labs ķereens jums gadījies. Bet kapēc jūs viņus vedat tāpat barā? Saseet vajag, dzelžos slēgt! Pirms pusstundas te aizdzina veenu bandu — tee visi bij ar veenu virvi saseeti. Kā baloži uz telegrafa drāts — ha, ha, ha! Huzareem ir nagaikas — tad viņeem rodas pavisām citas kājas.»

Viņš izņēma cigareti no zobeem, peeleecās spraugā un palūkojās tuvaku. Sirms, zemē sakumpis večuks nenovērsa no viņa savu veenīgo, aizsarojušo aci — otrā bij ar netīru sarkanu lakatiņu aizseeta. Un peepeši seja līdz cilindra malām peesārta tumši sarkana.

«Lupatas! Vazanķi! Laupitaji ar saveem Deleklizeem, Demuleneem, Vermoreļeem un Varleneem preekšgalā! Sarkanu lupatu apsējees! Nekauņa, viņš vēl tagad smejas par mums!»

Ar apkaltu speeķa galu viņš dūra, mērķedams večukam vaļejā aci. Bet netrāpija. Tikai sarkana švītra palika pelekā vaigā. Smeedamees žandarmi atbīdija kungu atpakaļ.

Jaunkundzīte augsteem papēžeem, saules sargu plecām pārmetuse, palēcās kā kaza uz veetas. Speedza, tikpat sarkana kā viņas papa.

«Kur jūs viņus vēl vedisat, tos suņus? Šaujiet viņus tepat nost!»

Tik leela patriotisma kustinats, ūsainis peelika roku pee cepures.

«Labprāt, madmoazel. Bet visam ir savs laiks. Nāve šeem nezvēreem nav nekas. Lodi viņi norij tikpat meerigi kā buržuju trifelus.»

Jaunkundzīte apīmās. Asaras viņai bij acīs.

«Cik žēl! Es neesmu redzejuse, kā viņi mirst, šee suņi.»

Otrā pusē eelas zēnu un prostituētu bars svilpa un apmētāja arestantus smilktīm un dubļeem. Sargi nekustināja ne pirksta viņus aizsargat.

Perjē kungam klabeja zobi un drebeja visa meesa. Viņš bij notupees, peerāvees aiz kāda strādneeka platās muguras. Ārprātīgās bailēs viņa vaigi bij eekļāvušees, smaganām peelipuši. Uzmācīgās mušas spindzedamas metās uz viņa pakauša, bet viņš neattapās tās atgaiņat.

Gāja tālak. Skatitaju gar eelas malām saradās arveenu vairak. Parize vēl ligsmojās uzvaras reibumā. Garāmdzenamo gūstekņu bars vēl vairak eeligsmoja visu sirdis. Kungi un damas pūlišos smeedamees, pirksteem rādīdami, amizejās kā ceļojošu zvērnīcu redzedami. Kafējnicas bij veesu pilnas. No tureenes ligodamees iznāca peedzērušees pilsoņi viņa glāzēm rokās un sarkano šķidrumu lēja arestanteem acīs. Žandarmi, pūļa niknuma aizrauti, trakoja līdzī, lamadamees un grūstīdami dzenamos. Pat kāds šāveens norībeja. Bet neveenam nebij vaļas atskatītees, kas tas bij, kas tur palika eelas vidū un ap kuru pūlis sabruka kā plēsīgi putni ap maitu. Kāds pārdrošneeks, kas bij atgrūdis pret viņu paceltu dūri, kāds spītneeks, kas eesplāva nīrgatajam sejā un meerīgi pagreeza krūtis pretī žandarma eerocim. Kāds nelaimīgais, kas nevoreja tikt citeem līdzī un paklupa uz nelīdzena bruģa...

Kad nokļuva uz Versaļas ceļa, visi saprata: Viņus dzina uz Versaļas ceetumeem. Mazs cerību stariņš atmirdza šajās izdzisušajās acīs. Viņus teesās kara teesa. Lai kādas bij tās teesas, bet bez peerādījuma taču nenošaus. Noberztās, notirpušās, dubļos izmirkušās kājas sāka cilatees žirgtaki. Noleekušās galvas atslējās taisnaki.

Perjē kungs no aizdusas bij palicis gluži sarkans. Galva viņam reiba, gar acīm virpuļoja bālgani loki. Katru acumirkli viņš vareja sašļukt pūlim zem kājām. Bet viņš noprata labi, ka ta būtu viņa pēdejā stunda. Tapēc atmetās pleceem pret blakus gāje-

«Ā! Vaļsirdība ir teicama īpašība. Bet kāpēc tev tik melni un saraini mati? Tu neesi francuzis. Tu esi italeetis vaj spaneetis.»

«Tikpat maz, kā jūs esat varonis, ģenerāļa kungs.»

Generalis peetvika un asi pamāja ar roku. Žandarmi sabruka ap melnmati. Perjē kungam acīs satumsa. Viņš šajā acumirkli būtu gatavs pats noraut savu kailo galvu no pleceem un paslēpt gūstekņeem starp kājām. Bet Galifē uzbudinajumā pagāja garām, viņu otrā rindā nepamanījis.

Pats pēdejaļs bij jauneklīs linu dzelteneem mateem, saskrāpetu seju, arī bez cepures. Pātdziņa švikstedama trāpija ta galvu.

«No kureenes tu tāds esi? Savā Polijā vaj Danijā tu nemāceji revoluciju taisīt? Nu Parizi tu gribi izbrīnet savām reebigām pinkām? Marš!»

Zenkis kā nopļauts sabruka zemē. Bet sargi bij jau apkart. Ceetām rokām, kāju spēereeneem viņi to uzrāva augšām. Acumirkli vēlāk viņi to jau balstīja pret mūri, melnmatim blakus. Tas stāveja neatspeedees, rokas uz krūtīm sakrustojis. Nicinošu skatu pameta puspaģībušajā zenķī, tad pagreezās pret zaldateem, kurus virsneeki jau stādīja rindā.

«Bābas, ko jūs trīsāt! Šaujāt droši!»

«Uz preekšu! Marš!»

Gūstekņus gabaliņu treeca skreešus. Melnmata tālakos zaimus viņi nedzirdeja. Tikai izklaidus zāļve nospraksteja tepat aiz muguras.

Saule bij nogājuse. Satumsa ātri. Gūstekņi vilkāš aizturetu elpu. Likāš, nupat atkal viņus apturēs un stādīs rindās.

Bet neapstājās vairak. Gājeens turpinajās bez kavekļeem. Preekšā jau paspīda Versaļas ugunis.

Versaļā bij četri ceetumi. Leelo staļļu pagrabi, pils oranžereja, Sen-Siras kara skolas maneža un Satorijas doki. Daudzi no gūstekņeem vairakkārt bijuši Versaļā. Bet tagad, līdz nāvei nomocīti, gan driz akli tumsā, nevareja atšķirt, kurp viņus dzina.

Kaut kāda eeeja sākās — to viņi manija no ta, ka pūlis izsteepās garumā un pakālejiem nācās acumirkli uzgaidīt, līdz kamēr preekšejee pakļuva tālak. Tad viņi bij šaurā spraugā — likās, starp mūra seenu un kādu ēku. Tālak, tumsā, pret nomākušās debess fonu, slējās kā milzu ēku silueti.

Bet meerā viņus nelika. Preekšejos žandarmi grūda atpakaļ, pakālejos dzina nežēlīgiem siteeneem un kāju spēreeneem. Beigās gūstekņi saprata, ka viņus dzen ēkā eekšā. Gar seenu taustidamees, viņi nokļuva līdz durvju caurumam. Bet eekšā bij jau stāvgrūdām pilns — viņi uzdūrās tureenes sargu bajonetēm. Dažeem tomēr palaiņējās eesprauktees. Tee sajūtās eebliveti gulošu un sēdošu cilveku masā, miazmu pilnā, slāpējoši karstā atmosferā, kura saģifteja asinis un apreibināja kā ogju tvans no nesaredzamas milzīgas krāsns mutes. Ārā palikušie bij laimigaki. Tee pakrita turpat uz miklās vēsās zemes un acumirkli aizmīga pusģibonī. Dažeem pat palaiņējās sagrābstīt kādu pusizžuvušu pelki — kā zvēri, cits citu nost grūzdami, tee saklupa apkārt un dzēra gļotaino, reebigi smirdošo šķidrumu.

Perjē kungs bij aizmidzis, vēl pirms kā viņa augums nogulās zemē. Pateesībā, tas nebij meegs, bet dīvaina nesamaņa, kurā dažas sajūtas vēl palika modras, kāda aprauta domu skara vēl noplīvoja smadzenēs. Apkārt šķitās drausmīgs, peetūcis kapa klusums, tikai paša neveenadee sirds puksti duneja ausīs — kā koka āmura siteeni pret metala steeni. Pamazām tee noklusa — Perjē kungam likās, ka viņš mirst. Bet nebij ne bail, ne pretotees gribejās. Smaga veenaldziba kā ar vatetu segu pārklāja apziņu.

Ap saules lēktu arestantus uzmodināja šāveeni tepat virs galvām. Likās, ka šauj uz viņeem, viņi salēca sēdus.

«Zemē, suņi! Gulet! Šaut uz katru kas pakustas!»

Kā noplauti, gūstekņi atkal peeplaka zemei. Bet viņu miglainās acis eemanijušās veenā acumirkli saskatīt daudz. Tas bij nometnes komendants kapi-tans Obrā. Atnācis ar sargu zaldatu pulciņu atmai-

nit gājeena un ekzekucijas nogurdinatos dzinejus. Pee tās pašas reizes zaldati turpat pee seenas nošāva trīs gūstekņus. Tee bij vaj nu notesati vaj mēģinājuši bēgt, anvainojuši sargus vaj veenkārši kapitanam Obrā pa nakti sametees garlaicīgi un viņš sagādāja sev rīta izpreecu. Varbūt ari, ka naktī viņu murgi mocījuši un tagad viņš atspiteja teem. Kas to lai zin — te viss bij eespējams.

Perjē kungs veenā mirklī bij redzejis to pašu, ko pārejee. Kā tee divi klusu sabruka, bet trešais vēlās lēnām, abām rokām pee mūra turedamees, it kā viņam katrā ziņā būtu janoturas kājās. Nu bij dzirdams, kā viņš tur kuļajās krākdams. Kā no vāles siteeneem zeme bukšeja no viņa zābakeem. Tas vilkāš ļoti ilgi — gūstekņeem likās, veselu stundu. Tad bukšešana pamazām aprima, bet krākšanas veetā skaneja garī stepti gārdzoši kauceeni. Tas bij neizturami. Gūstekņi. guledami, abām dūrēm speeda ausis ceet. Šausmigakais tas, ka kauceeni atkārtojās ar tik ilgeem starplaikeem, un nebij eespējams no viņeem izvairitees, ne noslēptees.

Tāpat kā citi, Perjē kungs speeda ausis ceet, bet dzirdeja tomēr. Visa meesa viņam tvīka, kā no veenas veetas apdauzita, locekļi sāpeja ka izlauzti. Kāju pēdas dega ugunī — bet viņš nedomāja par to. Sliktakais tas, ka viņš nebij nomiris, ka galva atkal skaidra un viņš vareja domāt. Viņš domāja un atcerejās, atcerejās un domāja, tikai palaikām aizšautā kauceenu pārtraukts.

Visu vakardeenu viņš redzeja kā nupat pārdzivojamu — ar visu viņas netaisnību, pazemojumu un bailēm. Atcerejās, ka pa sapņeem bijis savā namā uz leevenēm un jokojees ar Lizandera madamas Klārisu, kura izleekusēs pa logu uzsmaidīja viņam... Šee breesmīgee sapņi! Perjē kungs sažņaudza galvu rokām un raudāja rūgti.

Asaru sālais slāpums sateceja mutē un viņš instinktivi norija to. Un tad atguvās, ka mēle uzpampuse no neceešāmām slāpēm un žokļi raustas krampjos. Rinkī apkārt sāka kustetees un švikstet. Gu-

letaji drīkšteja celtees. Ari Perjē kungs mēģināja uztraustees četrpūs.

Pūļa viņējā galā gūstekņi šausmās atrāvās uz veenu, otru pusi. Tagad viņi redzeja, ka vakar dzēruši no pelķes, kur glotainais šķidrums bij pasarkans. Citi pirms viņeem tajā mazgājuši savus eevainojumus... Bet tad notika vēl kas reebigaks. Drukns vīrs kailu galvu peevilkās lāmai un uz vēdera peeklupis strēba.

«Nolādetais! Viņš dzer savu brāļu asinis!»

Bet Perjē kungs jau atslējās saveebee, nodrebedams, it kā degoša eļļa eelijuse viņam mutē. Atvilkās līdz mūrim un palika tur sēžam muguru atspeedis. Turpat gandrīz līdzās uz mutes guleja šorīt aizšautais. Kauceeni vairs nebij dzirdami, viss ķermenis nekustigs, bet kājas veenmēr vēl raustijās.

Kāds bij nosēdees Perjē kungam blakus.

«Viņš taču nejūt vairs. Vaj nav teesa, viņš ir bez samaņas?»

Tas tikai pēc brīža atčuksteja pretī.

«Varbūt. Bet varbūt ari nē. Zinasim, kad peenāks mūsu rinda. To viņi izdomājuši, lai dzīvos vairak spīdzinatu. Nāve ir tās mazakās mokas, bet šitā... Es neizturešu. Jūs redzesat, es palikšu ārprātigs.»

Perjē kungs mēģināja satvert viņa roku.

«Kapēc jūs tā runajat? Mēs esam ceetumā un izmeklēšanā. Mūs atsvabinās.»

Tas paleecās eeskatītees viņam acīs.

«Vaj jūs jau pa preekšu neesat ārprātigs?»

Pateesibu sakot, Perjē kungs pats ari vairs lāgā neticeja tam, ko runaja. Nē, viņa ticība teesai, taisnībai un savai nevainībai nebij vēl satricinata. Bet tur starpā bij kaut kas tāds, ko viņš nevareja izskaidrot. Viņa nervi bij izmeekšeti kā slapjas dzijas, viss vecāis atziņas audums izblīdis, izļūvis kā nederīgs un svešs lēveris. Ja ari tagad pat izlaistu, viņš nevaretu vairs. Par daudz viņš peedzīvojis un redzejis.

Salauzteem locekļeem viņš sēdeja pee mūra un domaja. Saule kāpa augstak un atkal jau sāka kar-

set. Paralelogramveidīgi eežogotā laukumā vējš neķēra nemaz, lai gan kur attālu, pāri mūrim, kuplais kastana lapotnis žirgti locijās. Trīs milzu barakas zvilneja saulē. Pa margām aizžogoto spraugu mūri redzama kādas greznas ēkas vīteneem apauguse balustrade. Ēkas un viņu pagrabi, laukumi un spraugas — viss sagūstītu federalistu un tāpat veenkārši no eelas paņemto pilsonu pilns. Kaut kādās neizprotamās, allaž veen pārkārtojamās grupās un pūļos sašķiroti, viņi tur kvērneja guļus, sēdus un stāvus sablīveti. Sargi visapkārt, nīknām, apnikušām, stulbām sejām, gatavi katru acumirkli un par mazako neeku šaut. Pa vidu izlūkodami un ošņadami, ložņāja žandarini un speegi civilā. Lamašanās, šāveeni, mīreju krākšana, sadauzīto un eevainoto vaidi, prātā jukušo brēceeni — cauru deenu kā raganu ķēķis virmoja šī slepkavu bedre. Nošautee, mirušeē un pagībušeē vāļajās visgarām. Mušas melneem mākoņeem spindza ap asiņu pelķēm. Nepanesama smirdoņa guleja pār šo kloaku, kur cilveki vārtijās paši savos izkārņījumos.

Perjē kungs nevareja acu nogreezt no ta, kas tur guleja knūpus, vēl veenmēr kājas raustidams. Savadi. Kad Parizē šāva insūrgentus, iztālēm tas likās pat peevilcīgi. Nosprauksteja zalve — sausi un braši. Ja tee bij nostādīti, sabruka kā nopļauti. Pee kokeem peeseeteē saļima nokārtām galvām. Daudzi mira ar skaļeem spilgteem kleedzeeneem, kā tas melnmatis vakar pee Lamijetas. Tee bij pratuši dumpotees pret likumigo valdību, prata arī mirt. Nekad Perjē kungs nebij eedomajees, ka cilveku var arī aizšaut un pamest, lai tas te preekš visu acīm pamazām nobeidzas. Perjē kungs aizvēra acis. Viņš nevareja vairak. Vēl acumirkli, un viņš pats nervu krampjos raustidamees novelsees zemē.

Ap pusdeenas laiku koka muldā atnesa kaut kādu pabeezu virmu. Ēda tikai veselakee un pārāk izsalkušeē. Perjē kungs ar mokām norija pāri kumosu sasmakušās baribas. No tās slāpa vēl vairak. Bet ūdens nedeava. Un saules kvēlē sēdot, viņam vaļejām acīm sāka rādītees murgi. Viņš bij savā

kēkī, ar baltu krūzi smēla no pilna spaiņa un dzēra un dzēra...

Atjēdzās un novaidejās skaļi. Tad paslējās taisnaki stāvus. Vaj tee arī vēl bija murgi? Viņš eeraudzija savu komiju Luisjēnu. Šauteni rokās, tas kopā ar citeem dzina jaunu gūstekņu pūli laukumam pāri. Bet kā tas bij iespējams. Viņš taču bij aizgājis pee revolucionareem. Taču par Luisjēnu Perjē kungs ilgi nedomāja. Pats savu augumu viņš atkal sajuta kā veenu sūrstošu brūci. Ārpusē sāpeja, eekšā kā uguns dedzināja un grēmas koda.

Naktī viņus sadzina kādā pagrabā. Tas bij vēl breesmigaks nekā Monmartras peekalnē. Vēl tumšaks, smirdošaks un vairak peeblivets. Rītu atkal laukā izlaisti, viņi labu laiku bij pavisām akli. Sargu dzīti, cits pee cita turedamees, viņi meimuroja pāri laukumam, paši neapjēgdami, kurp.

Perjē kungs nevilus atradās pee dzelzs margām aizžogotās spraugas mūrī. Otrā pusē bij mazaks laukums, tāpat gūstekņu pilns. Tāpat sargi stāveja apkārt un draudeja ar bajonetēm katram, kas tuvojās margām un gribeja pāri vārdu parunat ar paziņām otrā pusē. Perjē kungam tur nebij neveena paziņas. Bez zīnkāres viņš skatījās, kas tur notika. Pamazām viņu pārņēma veenaldzība un stulbums. Meesa vēl turejās, bet garīgi viņš sāka jau pamirt.

Veenaldzīgi Perjē kungs vēroja, kā viņā pusē gūstekņus atdzina no sētas uz viņu pusi. Tad laukuma vidū, laikām no kāda pagraba vaj barakas, izveda pūlīti seeveešu. Tur bij arī puslidz glīti ģērbusās. Bet leelakā daļa noskrandajušu, nomelnejušu, lēvereem aptītām rokām, neaizdzijušeem eevainojumeem sejās. Dažām svārki pārplēsti no augšas līdz lejai un kaut kā sasprauditi — mazleet pakustotees, kaili ceļgalī speedās laukā. Veenai bērns bij uz rokas.

Sarkana apdūmejusē saule svelmeja viņas, žandarmi grūstīja, nevaredami noturet pareizās rindās. Veca seeva gandrīz balteem mateem, bez jakas, garām skeleta rokām, neiztureja, nokrita atmuguriski zemē. Sargi aiz padusēm aizvilka to projām.

Vareja bût ap diveem pēcpusdeenā. Ap šo laiku Parizes bulvaru dzīvokļos guļ vēl tās, kas no dinejām un slepeneem satikšanās nameem tikai astonos pārradušās mājās. Un tās, kuras vīri tikai pirms pusdeenas atstājuši pēlos veenas. Pārejās tagad palaikām saradās Versajā gūstekņus aplūkot — gluži tāpat, kā agrak gāja cirkā vaj zvēru dārzā. Kareetes rindās stāveja aiz vārteem. Dažas eeradās vēl otro reizi savu vīru, huzaru oficeeru pavadībā, kad kāds sevišķi interesants subjekts bij atkal noverts.

Ap diveem kapitans Obrā sagaidija savas veešņas. Ap pustrijeem viņš ar tām parādijās gūstekņu noimetnē. Komendants gāja pa preekšu aizrādidams un paskaidrodams — kā izveicigs menažerijas īpašneeks un laipns nama tēvs. Damas gaišos vasaras uzvalkos pulciņā eepakal, čalodamas, pasmeedamās, ziņkārīgām acīm apkārtlūkodamās. Procesiju noslēdza divas pusaugu skuķes, kopā sakērušās, zem veena saules sarga. Tās, laikām, pirmo reizi bij še. Viņu acīs ziņkāre jaucās ar izbrīnu, bailēm un reebumu. Abām svabadās rokās sasmaršoti mutautiņi, tos viņas reizu reizēm speeda pee deguna.

Sargi stāveja izsteepušeēs, augstajām veešņām godu atdodami. Komendants ar suņu pātadziņu eesita pa sava zābaka stulmu.

«Meerā, kuņas! Rindā! Neizgāzt vēderus!»

Un atgriezās, izdzirdis kādu damu aiz muguras eespeedzameēs. Ta bij nacionalās gvardijas palkavneeka un slavenās Šatelè kara teesas preekšsēdetaja Luija Fabra resnā kundze. Tikko neeminuse netīrumos, sāņus atlēkuse, viņa skurinājās kā ūdens apšlākta vista.

Kapitans smaidija, galanti palocidameēs.

«Uzmanīgi, manas damas! Tee lopi peegāna visas malas, tepat uz veetas savas vajadzības izdaridami.»

Demokratiskās avizes izdeveja Renara kundze pārmeta saules sargu uz otra pleca, sameedza acis un pasteepa lūpas.

«Ā, kāda mežonība! Kāds civilizācijas trūkums! Pateesām, mēs paši maz esam darijuši šo radījumu apgaismībai. Mums turpmāk pilsētas normalēs vajadzēs beežaki sarīkot lekcijas par zانيتaro jautajumu un sabeedrisko tīribu vispāri. Ko palīdz kārtība pilsētas centrā, kad nabagu kvartali Parīzi ik vasaras apdraud visādām epidēmijām...»

Banķeera Mulensa meita, sausa un tumša kā čiganeete, bij peegājuse tai ar saplēsteem svārkeem.

«Kapēc tevi aresteja? Ko tu biji darijuse?»

«Tapēc, ka es pārsēju eevainotos uz Voltēra laukuma.»

Mulensa jaunkundze saskatījās ar pārejām. Ar šitādām rokām un šādā uzvalkā! Tur taču asiņu saģiftešanās neizbēgama. Stulbi, stulbi, bij visi šee cilvēki! Bet sestā eecirkņa mera Lorio kundzi intereseja kas cits.

«Kur tu savu uzvalku tā esi saplēsususe?»

Aiz visa netīruma bij redzams, ka seeveete sarsarka.

«Versaleeši gribeja mani izvarot.»

Fabra kundze pārsteigta peeleeecās.

«Ko tu teici? Mūsu brašee atsvabinataji? Un tev nav kauna vēl melot? Degošās mājās viņi lida un bērņus uz rokām nesa laukā.»

Damas virzijās tuvāk. Abi pusaudži zem veena saules sarga spraucās visām preekšā.

«Kur tu saki? Kur tas notika?»

Peepeši no rindas viņejā gala atskaneja skaļa, rupja balss — neticama, gandrīz neeespējama šajā nomocito kustoņu barā.

«Dzenat taču mazakais tos sivenus gulet. Lai amizejas leelās — —»

Pāris veešņu pat eekleedzās no pārsteiguma un apvainojuma. No šādeem incidenteem komendants visvairak baidījās. Tee atgadījās beeži un nekad viņus nevareja paredzet un novērst. Tā vēl vareja rastees eeskats, ka viņš savus zvērus neprot savaldīt kā peenākas. Bet kā par brīnumu, šoreiz viņš ar savu pātagu neskrēja pārdrošai saucejai klāt un ari sargeem nepavēleja gāztees tai virsū. Acīm re-

dzami, viņš baidījās vēl leelaka skandala. Sarkans sejā, viņš cirta pātagu gaisā un uzkleedza:

«Acis uz leju! Visām! Kad godigas seeveetes eet garām.»

Damas acīm mekleja interesantakos eksemplarus barā. Reebums un ziņkāre spuldzā viņu acīs. Vaigu gali sārtojās gandrīz visām. Kas tās te bij par reteem radijumeem! Avizes ikdeenā nebeidza veen rakstīt par šo seeveešu mežonībām un pasakaino netiklību. Tas bij kaut kas, kas kairināja nervus un kutināja instinktus.

Seeveete ar bērnu taisijās klupt Renara kundzei pee rokas. Laikām tapēc, ka Briseles spiču kleitē, izaicinošu dekoltē un briljanteem visos pirkstos tā izskatījās pēc kādas marķizes vaj ģeneraleenes.

«Apžēlojatees, kundze! Tas bērns nīkst nost. Jau trešā deena, ka man krūtīs nav ne pileena, ko viņam zīst...»

Renara kundze, nopeetna, pamāja komendantam.

«Klausatees, kapitan. Kapēc viņa te teek tu-reta?»

Bet tā jau bij eejaukšanās viņa amata darišanās. Obrā vēsi paraustiņa plecus. Vaj viņš te par visām tādām vareja zināt. Kara teesas kanclejā pee sekretara, tur interesenti var palūgt. Vazanķes, prostituetes, slepkavas visas līdz ar saveem dumpinee-keem.

«Bet vaj tam bērnam nevar ko palīdzēt?»

Kapitans palocijās ironiski.

«Viņus nošaus abus reizē.»

Pee rindas viņejā gala viņš veešņas nemaz negribeja laist. Bet pirmitejā kleedzeja damas intereseja visvairak. Un ar varu viņas taču nevareja raidīt projām. Lorņeti ar perlamutra stripiņu un zelta kātiņu pee acs, Fabra kundze peelecās pavisām tuvu.

«Un kapēc tu te esi?»

Ta stāveja, leela un spēcīga, pusgalvas garaka kā kapitans. Muskuļotās rokas uz krūtīm sakrustojuse, kailu galvu, dziļu eevainojumu šķērsām peerē

— veena veenīgā pūlī pret pavēli nenolaistām acīm. Dzirksteles likās šaudamees no šīm ļaunajām acīm.

«Tadēļ, lai jūs ar saveem miļakeem līdz pusdeenai varat valstitees pa spilveneem.»

Fabra kundze atlēca atkal, kā ūdens apšļākta višta.

«Kapitan! Vaj jums vairak neveenas lodes nav preekš šim bezkaunām?»

Bet komendants atkal tikai paraustija plecus un paveda damas atstataku, tuvaki margām. Te bijušas vairak tādas, ar kurām neka nevoreja eesākt. Šo eelas meitu bezkauniba un spītiba ir taisni kas neticams. Pa leelakai daļai žandarmi paši viņas peevāc jau pirmajā vakarā. Ar šito te neveens nav varejis tikt galā. Te, pagrabā, ir tāds leelisks caurums, kuru arestanti paši eesaukuši par lauvu bedri. Vistrakuligakee un spēcigakee vīreeši tur nav varejuši izturet ilgak par sešām stundām. Iznāk bāli kā liķi, un klusi kā jēri. Šita tur bijuse veselu deenu un nakti — bet tikpat kā nogulejuse uz ērteem bēniņeem un salmu maisa. Nav līdzekļa, kā aizbāzt viņai muti. Dzīvs velns ir viņā. Barbariskajos vidus laikos viņa kā ragana būtu sadedzinata uz sārta. Mēs ar savu humanitati paceešam visas viņas neleetibas. Lodi, jūs sakat? Acumirkli nav eespējams. Viņa ir notesata, bet jagaida. Vakarā viņu nodos patruļai. Tādi ir visvairak sargajami. Ja sarakstā kāds iztrūkst, tad var celtees nepatikšanas. Mūsu teesās valda stingra kārtiba...

Mulensa jaunkundze skumji nogrozija galvu.

«Cik žēļ! Es vēl tā pavisām tuvu neesmu redzejuse, kā viņus šauj. Avizes: raksta, ka viņi zaimojot deevu, valdibu un svēto vakarēdeenu. Kāds neleetis pat izlamajis preesteri un apspļaudijis krustu... Vaj jūs, mosjè Obrà, nevaretu mums paziņot, kad atkal kādus šaus?»

«Labprāt, manas damas, labprāt. Tas jau pee mums nenoteek visai reti.»

Renara kundze atsaucās.

«Tikai ne rītu! Rītu man nebūs laika...»

Obrā paveda savas damas mazleet tālak. Tur patlaban bij atnesta ēdeena mulda un arestanti plēsās ap to. Veešņas brīdi skatījās, tad Fabra kundze reebumā novērsās.

«Kā lopi! Taisni kā lopi...»

Vairak Perjē kungs nedzirdeja. Bij eedzits jauns gūstekņu bars, viņam mina uz kājām un bīdīja tālak aiz mūra.

Visu pēcpusdeenu astotā junijā zili leetus mākoņi cits pēc cita gāja pamalē garām. Gūstekņi guleja kā pamiruši neizsakamā svelmē. Ap saulreetu uznāca spēcīga gāze. Arestanti atvērtas plaukstas tureja zem rupjajām leetus lāsēm un lūpām kāri nosūca, līdz ko tur kaut cik bij sakrājees. Kad pleenā izmītos dubļos sateceja pelķes, viņi metās uz vēdera un strēba silto šķidrumu līdz ar saskalotu netīrumu dulķēm. Lai cik reebīga šī dzīra, viņas tomēr bij peeteekoši. Kam eekšas pārkarsušas un samaitatas, tee eedzerto tūliņ atkal kā asiņainas gļotas izvēma laukā. Bet leelais vairums dzēra un padzērās un uz laiciņu sajūtās spirtaki. Vēders bij pārpildīts, pat salkums tā vairs nemocija.

Bet pēc tam atkal sākās reakcija. Leetus lija stundas pusotras. Pirmajā brīdī vēsais valgums saulē izsauteteem locekļem bij patikams. Bet kad izmirka caur un cauri, netīree drēbju lēveri pretīgi lipa pee meesas. Pleenainā zeme bij izmirkuse mīksta un lipīga kā ķīte. Sprīža platuma nepalika sausas veetas, kur apsēstees. Jau pirms pusnakts gūstekņi sāka salt. Kā cūkas aizgaldā speedās cits pee cita, bet tomēr zobi klabeja viseem. Uz rīta pusi sāka vilkt dzestrs vējš. Dzeltenas lāmas blāvi spīdeja arestantu aplokā. Sargi, zobeneem tarkšīnadami, arestantus dubļem apšlakstidami, sildidamees skraidīja no veenas puses uz otru, bij sevišķi nikni un par mazako neeku bruka virsū.

Perjē kungs tupeja pee aizmargotās spraugas mūrī. Svārkus galvai pārvilcis, dvašojā tajos, lai dabutu kaut cik siltuma. Tomēr trīseja visā augumā. Rumpja apakšdaļa likās eemirkstam arveen dziļak. Salts slapjums sūcās līdz pat kaklam.

Peepeši kāds viņu saraustīja aiz pleca.

«Perjē kungs! Vaj jūs dzirdat, Perjē kungs!»

Perjē kungs atvilka svārkus un paklusu eekleedzās. Ar visu stulbumu, kas viņu pārmāca arveem vairak, dzīvības instinkts vēl nebija nospeests. Noleecees, šauteni rokā, kāds zaldats.

«Klusu! Nebaidatees. Tas esmu es — Luisjēns.»

Perjē kungs skatījās platām nejēgas acīm. Krēslā zaldata seja izlikās peleka kā kāds kaliko gabals.

«Tu?.. Un zaldats! Kā tu šē nokļuvi? Es tevi jau agrak reiz redzeju.»

«Es zinu. Tapēc ari nācu. Baidijos, ka jūs mani nenododat. Es izbēgu no Vensenas forta, jo redzeju, ka federalisteem tā kā tā būs beigās. Versaleešeem sameloju, tee noticeja un eeskaitija mani eerindā. Bet nu baidos, ka kāds neuzzīmē un nenodod. Te bezgala daudz speegu...»

«Esi bez rūpēm, es tevi nenodošu. Kapēc nodot? Tu man bijī labs kalps. Palīdzi man izklūt no šejeenes. Es esmu nevainigs.»

«Vaj tad jūs domajat, ka visi tee te vainigi? Četrdesmit tūkstoši ceetumneeku — kas viņus izmeklēs. Versaleešeem slāpst asiņu, tas ir viss. Varbūt, es jums palīdzešu izbēgt. Tagad pa naktīm līst un tumšs. Es zinu, kad sargi mainas un vārti uz brīdi vaļā. Kad būs eespējams, raudzišu pazīpot. Tikai neveenam ne vārda par mani!»

Ari šis solijums un izredzes uz izglābšanos neatstāja gandrīz nekādu eespaidu uz Perjē kungu. Viņš bij palicis skeptiķis un skumji nogrozija galvu.

«Labi, labi. Padod zīmi, kad eespējams. Tikai nezin, vaj es vairs spēšu. Es esmu palicis ļoti nevarīgs.»

Luisjēns noleecās atkal.

«Klusak, no deeva puses! Es jums vēl gribēju pateikt... Ogists ir te.»

Perjē kungs atslējās pavisām taisni.

«O-gists... tu teīci?»

«Ja. Tepat viņā pusē aiz margām. Es esmu tur par sargu. Ap saules lēktu mūs mainīs. Es jūs jau vakarā te novēroju un teīcu viņam. Jūs viņu redze-

sat un varesat parunātees, kad pacelsatees peeci santimetri pār margu pamata malu. Cst!.. Tagad nē! Kad es būšu projām. Bet tikai nesakat viņam. Viņš ir pagalām. Šorīt viņu nošaus...»

Viņš aizgāja, skaļi lādedamees, ceetumneekeem dubļus virsū šlakstidams.

Lēnām un klusu kā ēna Perjē kungs pasteepās pār margu pamata malu. Tāda pate peleka seja ar dziļi eekritušām acīm un špuraini apaugušu bārdu steņu starpā cēlās viņam pretīm.

«Ogist... O-gist...»

Vairak Perjē kungs nevarēja izdabūt pār lūpām.

«Cst. Tu nerunā! Tev ir tik skarba balss. Es izstāstišu pats. No Belvilas es aizbēgu pee prūšiem, bet viņi, nolādetee, izdeva mani versaleešiem...»

«Kāpēc tu to dariji? Vaj tu nezini, kas dezertee-reem draud?»

«Tapēc, ka viņi man lika šaut insurgentu gūstekņus, seeveetes un bērņus. Es nevaru šaut bērņus.»

Viņš apklusā sabijees un noslēpās. Bet tas bij tikai Luisjēns, kas notālu staigāja no veenas puses uz otru, ar šautenes resgali dubļus šlakstidams.

Ogista galva parādijās atkal.

«Būs vēl labi. Tas ir Luisjēns. Viņš palīdzēs man izbēgt. Viņš zin, kad sargi mainas un yārti paleek valā... Kā eet pa mājām? Ko dara Lizandera madama? Vaj Klarisa gaida mani?»

«Gaida, gaida...»

Perjē kungam spreadās kaklā. Bet otrā pusē Ogistam sejā atmirdza tāds kā smaids.

«Viņa ir laba meiča. Es apsolijos šovasar viņai nopirkt koraļu krelles un nopirkšu ar'. Un uz Bulonas mežu es viņu izvizinašu. Eetaupišu divdesmit peecus frankus un izvizinašu. Bet tu parunā ar Lizandera madamu, lai viņa neskaišas...»

Perjē kungs raudāja. Asaras nelāva dēlu skaidri saredzet. Sirdīgi viņš izberzeja acis abām dūrēm. Bet kad tās atkal bij puslīdz skaidras, Ogista sejas steņu spraugā vairs nebij. Viņā pusē kleegdams

nāca kāds kapralis un sargi dzina ceetumneekus nost no sētas, kaut kur sāpus no mūra.

Perjē kungs neatstāja savu veetu. Un stundu vēlāk viņš tur otrā laukumā, peeredzeja breesmigu ainu.

Viņā pusē pee mūra stādija sešus vaj septiņus noteesatos. Citi gāja un nostājās paši, divus aizvilka vilkšus. Un veens no teem bij Ogists. Mazak no izskata, vairak ar tēva instinktu viņš to pazina. Ogists balstijās pret seenu, bet tomēr šļuka zemē. Diveem žandarmeem bij japeetur, kamēr peenāca preesteris ar krustu. Tad kņada apklusā, un pat līdz šejeeni atskaneja deeva kalpa saraustitā runa.

Viņa rīkste nāk pār viseem dumpineekeem un atkritejeem... soda bargi, bet taisni... pēdejais brīdis atgreetees un peedošanu lūgt... vaj tam, kas apceetina savu sirdi... mūžigas elles ugunis... krītat, jūs nolādetee, pee svētās jumpravas kājām...

Vaj pateesām viņš to daris? Perjē kungam dvaša aizrāvās. Nepadodees! esi vīrs! — kleedza viņa sirds. Bet Ogists jau nedzirdeja. Gļēvi lodzidamees sabruka ceļos. Viņa galva kā nolauzta nokrita uz krusta, ko preesteris grūda viņam pee lūpām... Perjē kungam acis satumsa kaunā, dumnās un žēlumā. Tikai šāveenu zalves sprakstoņa atkal padarija viņas redzīgas. Caur miglu Perjē kungs redzeja, kā Ogists krita rokām gaisā tverdams, pārtauto dzīvības pavedeenu vēl saķert mēģinadams. Vēl acumirkli bij saskatams, kā zemē raustijās viņa augums, tad zaldatu platās muguras to aizslēpa.

Pecās minūtēs Perjē kungā notika brīnišķa pārvērtība. Viss līdzšinejais, pārdzīvotais, domatais un glabatais aizšalca kā izlasīta, savīstīta, veešuļa nesta avizes lapa. Žandarmi... Slāpes un salkums... sāpes un pazemojums... ceribas un gaidas... Kā sārņi nobira dvēselei. Skaudri dzestrst tukšums plētās visapkārt.

Perjē kungs guleja uz muguras pakritis. Ceetumneeki valstijās ceeši visapkārt. Bij dzirdami vaidi un drudža murgu mākto nesaprotamā murnašana. Pa starpām, jaucās sarga niknee kleedzeeni.

Perjè kungam bij veena alga. Viņš guleja uz muguras un platām skaidrām acīm skatījās debess tukšumā. Bet redzeja tur lepni izslējušos cilvēku ar melnu sarainu bārdu un seeveeti sakrustotām rokām, naidā un nicinajumā zvīlošām acīm.

Devītā junijā ari tajā nodaļā, kur atradās Perjè kungs, notika tāda kā parade. Viņus te necēla kājās — vaj nu tapēc, ka maz bij to, kas vareja nostāvēt, vaj ari tapēc, ka kungi vēlejās ceetumneekus redzet viņu dabiskajā stāvoklī.

Tas bij slavenais rakstneeks Dodè. Viņš te eeradās jau trešo reizi — studet Parizes salašņu tipus, nolūkotees teesiskās un tikumiskās pagrimšanas dziļumos, mēģinat izprast komunaru ārprāta cēloņus un sakrāt materialu savam jaunajam ražojumam. Ta iznākšana bij jau publiceta avizēs, atsvabinatā Parize viņu gaidīja ar nepaceetibu. Labakās aprindās līdz šim ļoti amizejās par «Revue des deux Mondes» drukajamām filozofiskām anekdotēm no federalistu dzīves viņā pasaulē. Dodè rēķināja eeintereset plašakus buržuazijas slāņus.

Platmali un kabatas grāmatīņu kreisajā, zīmuli labajā rokā, viņš staigāja pa Satorijas pagalmeem, nekautrejās pat uz acumirkli eelīst barakās vaj noleektees pār pagraba caurumeem, no kureenes nāca neizturama smirdoša sutoņa, drudža un gangrenas slimo vaidi un prātā jukušo smeekli. Žandarmi komendanta vadībā gāja pa preekšu, ceļu pašķirdami un interesantakos eksemplarus uzrādīdami. Eepakaļ nāca vesels bars Parizes žurnalisti, tāpat kabatas grāmatīņām un zīmuļeem rokās. Te jau bij bagatīga veela asprātigeem feļetoneem un humoram.

Sāpīgs zābaka spēreens sānos iztrauca Perjè kungu no tās pasaules, kurā viņš tagad bij nogrimis dziļi, dziļi.

«Pacelees! Kungi grib tevi aplūkot.»

Žandarma sarkanā seja atvilkās sāņus. Perjè kungs redzeja noleecamees garos svārkos ģērbtu

cilveku, kupleem izbužinateem mateem un bārdū, sapnaini peemeegtām laipnām acīm.

«Patešām, vaj jūs nepaceltos, mans draugs. Mēs varetu drusku paplāpatees.»

Guletajam ne skropstas nepakustejās. Acu redzokļi bij pelekzilgani kā ledus.

«Kā jūs te eekļuvāt? Es redzu, jūs esat no labākām aprindām.»

Un viņš atskatījās novērot, kādu eespaaidu uz žurnalisteem atstāj viņa leelā cilveku pazišanas spēja. Bet tad viņš pagreezās pee komendanta.

«Kapitana kungs, vaj viņš jums veenmēr tāds spītīgs?»

Komendants Obrā gribeja parādīt, ka viņš ceetumneekus pazīst kā tēvs paša bērņus, lai gan šo vīreli te pirmo reizi īsti redzeja.

«O, mosjē! Jūs nevarat eedomatees, cik tālu sneedzas viņu bezkauniba. Mums te ir pārtika — es neteikšu, taisni cepeši. Mums ir slimnica, ārsts un zāles. Bet viņi labak paleek te savos netīrumos. Noteesatee stājas pee mūra tā, it kā no tureenes būtu tas taisnakais ceļš uz debesu valstību.»

«Teešām? To es ari kādreiz gribu noskatītees. Tas ir tik interesanti, ko jūs te stāstat.»

Viņš noleecās atkal pee Perjē kunga.

«Kapēc jūs negribat runat? Varbūt, jūs esat slims? Tad peeteicatees komendanta kungam, viņš liks jūs aizvest pee ārsta. Kapēc jūs tā guļat uz mitras zemes? Tas jūsu veselībai abzoluti kaitīgi... Varbūt, jums ir kāda vēlešanās? Vaj es nevaru jums palīdzet?»

Tad Perjē kungam pavērās mute. Viņš atsaucās ātri un veenaldzīgi — it kā runatu par kādu citu.

«Sakat, lai laiž mani laukā. Es esmu nevainīgs.»

Rakstneeks ar komendantu saskatījās un samaidījās.

«Tō nu nē, mans mīlais. To es nevaru. Tas nestāv manā spēkā. Jūsu leeta, bez šaubām, teek izmekleta. Neveenu nevainīgu nenoteesās. Neveenu!.. Bet, varbūt, ar kādu cigareti es jums varu pakalpot?»

Sudraba etvijas vāciņš atlēca tikšedams. Bet Perjē kungs neņēma. Acis viņam atkal ceeti. Viņš atkal bij aizgājis savā pasaulē.

Kur radees, kur nē, Žonars izspraucās pee kungeem.

«Es viņu pazīstu. Ta sir Klemenss Perjē, vīna un delikatesu veikala īpašneeks. Viņš devis savas mebeles insurgenteem barikadu celšanai. Dēls viņam dezertejis no armijas un šorīt tika nošauts.»

Rakstneeks traģiski nopurināja kuplās krēpes.

«Kāda neticama korupcija! Pārticis pilsonis, un ejat ar vazanķeem un slepkavām. Bez šaubām, arī ticīgs katolis jūs esat bijis. Un tomēr izaudzinājāt bezdeevi dēlu! Stingriba, stingriba te ir vajadzīga. Mīkstulība ir nozeegums. Glēvulība Franciju grūž postā.»

Kungi aizgāja tālak. Žonars pamīņajās vēl, bet Perjē kungs nepegreeza viņam nekādas vēribas. Laikām, nemaz nemanija to. Tajā pasaulē, kur viņš tagad kavejās, ne Žonaram, ne citam nebij veetas.

Bet Žonars viņu bij paturejis prātā. Otrā rītā ap deviņeem divi žandarmi viņu uzbuksnija kājās un veda. Viņš nedomaja pretotees. Par savu likteni viņš bija skaidribā un viņam bij veena alga. Pēc ta, ko šorīt peeredzejis pa margu spraugu, dzīvībai preekš viņa vairs nebij nekādas nozīmes.

Priekšsēdetajs bij palkavneeks Šarkò. Pee Zedanas divi prūšu ulani viņu kā zaķi bij trenkājuši pa lauku, līdz kamēr viņš nokritis no zirga un paglābees zem maza lauku ceļa tiltiņa. Tagad viņš atreeba savu negodu, aiz teesas galda tēvijai uzcītīgi kalpodams, katru deenu divus, trīs arestetos aizsūtīdams uz viņu pasauli, peecus, sešus uz Jauno Kaledoniju. Uzburbušu seju, krūtis uz savītām rokām atspeedis, viņš nolūkojās jaunajā upurī.

Perjē kungu šī seja un ļaunās acis neizbedēja. Brīnišķā, nekad agrak nepazītā drosmē, paceltu galvu viņš stāveja starp saveem vedejeem un skatījās kuprainajā sekretarā, kurš nervozi plātīja savus pa-

pirus. Žonars kā veenigais leecineeks svinīgā pozā nostājees galda galā.

«Jūsu vārds?»

Palkavneeks Šarkò šos vārdus allaž izkleedza dārdošā balsī, lai sabeedetu teesajamo. Viņam nepeetika veen notesat šos cilvekus. Salauztus, tričošus viņš tos gribeja redzet.

Bet ar Perjè kungu bij pārrēķinajees. Tas meerigi paraustija plecus.

«Tur, tam ķēmam, droši veen, būs peerakstits.»

Visnepatikamakee klienti palkavneekam Šarkò bij tee, kuri ņirgajās par viņu un visu teesas proceduru. Tad viņš izkrita no lomas un sajūtās ārkārtīgi neveikli. Preekš teem viņam bij otra metode. Viņš mainija toni un palika dzilji nopeetns. Pat rokas noņēma no galda un nosēdās taisni.

«Pilsoni! Es prasu ceeru pret Francijas teesu un teesnešiem.»

Perjè kungam eepatika šī komedija. Pat humors viņam radās šajā pēdejā rītā. Viņš apskatījās.

«Kur te ir tas, ko jūs saucat par Francijas pilsoni? Es nē. Mani un tos citus jūs esat notesajūši jau pirms teesas. Tas nav ceetums. Te ir zvēru dārzs, ko izrādīt hipohondriskeem Parizes kundziņiem. Šee subjekti, leekās, pee Torkvemadas skolā gājuši.»

Preekšsēdetajs rādija pārsteigtu seju.

«Vaj viņi ar jums slikti apeetas? Bet kapēc jūs nezinojāt komendantam? Ari pee Apžēlošanas Komitejas jūs varejāt greeztees.»

Perjè acīm eeurbās palkavneeka sejā. Pretigs smīns savilka viņa muti. Palkavneeks palika pavisām nervozs. Tāda spītība negadijās beeži. Varbūt, šis vīrelis nemaz neapjēdza, ap ko leeta isti grozas. Sačukstējās ar pārejiem diveem teesnešiem un pamāja sekretaram.

Šī bestija prata labi rakstit. Perjè kungs klausījās ar interesi. Ko visu viņš pa dumpja laiku nebij izdarījis! Un visur šis subjekts likās līdzī bijis, aiz muguras stāvejis, visu peerakstījis. Tad ari tādi cilveki pasaulē! Un viņš, Perjè kungs, to nebij varejis

eedomatees. Peecdesmit divus gadus nodzīvojis Parizē un nezinajis, ka rinkī apkārt tik daudz zemiskuma, neleetības, melu un nežēlības... Kā viņam reebās, kā viņam bezgala apnicis!

Apsūdzība bij nolasīta. Palkavneeks caur peeri brīdi glūneja teesajamā. Nē — bailes un izmisuma tajā sejā vēl nevareja saskatīt. Tad viņš noņēmas to leetu nodarit īsi.

Leecineekam Žonaram kārtā. Redzams, tas labi epraktizejees un paradis. Dzeedaja kā lakstigāla, brīžam rokas saņemdam, brīžam acis pret greesteem paceldams. Apstiprināja visu. Veetām nenovaldijās, eekaisa un izpaua savu dziļo sašutumu par to, ka pat ceenijami pilsoņi aizmirst kaunu un godu un peebedrojas teroristeem. Un par dezerteeri dēlu runadams, norādīja uz vispārejās patriotiskās audzinašanas trūkumu Francijā un nepeceesām reformām šajā ziņā.

Preekšsēdetajs viņu laipni apsauca, norādīdams, ka tas nepeeder pee leetas. Tad vaicāja Perjē kungam:

«Ko jūs uz to visu varat sacīt?»

«Tikai to, ka ne ar kādeem meleem nevar nodzēst viltotu parakstu uz parāda zīmes.»

Viņu apsauca. Tas ari nepeedereja pee leetas. Teesa pasteidzās: spreedums bij īss un noteikts.

Perjē kungs atkal paraustīja plecus.

«Tik veen?»

Tas tomēr bij neizturams cilveks. Žandarmi veda viņu laukā. Nu pagalmā vairs nelaida. Novadīja pagrabā, pa likumotām ejām kādā tukšā, gluži tumšā spraugā. Te bij mitri un nāves klusi, kā vecas akas dibenā. Žurkas skraidīja gar kājām un rāpās pa neredzamām sijām virs galvas. Kā tāla apakšzemes ūdeņu dobajā šalka līdz šejeenei atskaneja Satorijas pagalmu dunoņa.

Perjē kungs saprata labi, ka izees no šejeenes tikai tādēļ, lai pārceltos pavisām uz citu pasauli. Bet nāve viņu vairs nebeedeja. Nāves bail tikai tam, kas dzīvē vēl tveras pee kaut kā. Perjē kungam te vairak nekas nebij palicis. Visi pavedeeni ar dzīvi sa-

rauti. Viņa pasaules uzskats, viņa reliģiozitāte, patriotisms, uzticība likumīgai valdībai, teesai un taisnībai — viss rupji samīts un izmests mēslainē. Ogists nobendets — kāda nozīme viņam vēl gadus desmit, peecpadsmit veenam nikt šajā pasaulē?

Ar plecu viņš atspeedās pee mitrā mūra. Vēsas lāses lejup ritedamas slapināja viņa kaklu. Pat seenas te raudāja... Bet Perjē kungs sausām acīm raudzījās beezā tumsā. Pat šo pēdejo stundu viņam nenolecās vēl redzēt sauli, zilās debesis un koku zaļo lapotni pāri sapelejušēem mūreem. Bet arī žēlums pārskrēja kā veegla bēgoša pūsma. Perjē kungs savus rēķinus bij noslēdzis.

Kad smagās durvis čikstedamas atvērās un pe-leka gaismas strēla eespīda šajā caurumā, viņš pats gāja turpu. Atgrūda sargus, kas viņam gribeja uzlikt rokas dzelžus.

«Leekat mani meerā! Es eešu pats. Kur tad es varu aizbēgt? Vārti ir ceet un jūsu tik daudz.»

Laikām, sargi arī atzina, ka viņam taisnība. Ar varu neuzmācās, lāva eet tāpat.

Aiz ēkas leelā korpusa pee mūra bij eerakti četri stabi — saskrambati, aptašķiti. Zeme ap teem bij melna un novālata. Bet Perjē kungs neskatījās turpu. Atmeta galvu, kur saule dzirkstīja pa kastanu spraugu un peemeedza acis. Pēc aklās tumsas nāves pagrabā tās nepanesa spilgto spožumu. Ēkas jumta pašai maliņai uzmetees rūzgans balodis ar vijoletu švītru ap kaklu. Galvu pašķeebis, gudrām sarkanām actiņām noskatījās nācejos. Perjē kungs smaidīdams pameta tam ar galvu. Nebrīnees neko, putni! Par to jau mēs esam cilveki, lai iznīcinātu putnus un zvērus un paši cits citu. Bez asinīm dzīve nevar pastāvēt. Ak, kā mēs mīlam šo lēto sarkano sulu!

It kā dabujis zināt to, kas viņam vajadzīgs, balodis pārspurdza jumtam pāri. Galvu atkal lejup paleecis, Perjē kungs eeraudzīja jaunu zaldatu, kas itkā bēgšus aizbēga spraugā. Šautene kā kāda nūja svārstījās plecam pārmesta. Tas bij Luisjēns. Nabaga zēns! Vaj viņam kauns, ka nebij turejis solījumu un

palīdzējis vecajam saimneekam izbēgt? Vaj, varbūt, baidījās, ka nenodod viņu? Bet nākamā acumirkli Perjē kungs to bij jau aizmirsis. Savads aukstums pārņēmis visus locekļus, viņam bij jasanem visi gribas spēki, lai kājas nesastingtu vaj pats nesāktu trīset.

Tee pārejee trīs bij jau peeseeti. Veens, acīm redzami, paģibis, virvēs lēngani sašļucis, nokārtu galvu, krampju sarauktām rokām. Divi videjee peleki, melneem dobuļeem peerē, no kureenes raudzījās jau pusmirušas acis. Bendes kalpi ar sakaltušu asiņu traipaineem lakateem stāveja līdzās, lai aizseetu, kad preesters būs savu nobeidzis.

Ar neizsakamu nicinajumu Perjē kungs noskattijās, kā tee raudadami skūpstija krustu un kā preesteris svētidams un izvadidams lika rokas uz viņu galvām. Viņš neāidija vedamos. Stingreem soļeem peegāja pats pee staba un atzvēlās ar muguru pret to. Atkal atbīdija vīru, kas nāca ar virvi.

«Kadēļ to? Jūs redzat, es pats varu nostāvet.»

Patruļas komendants deva sējejam zīmi ateet. Zaldati stāveja gatavi. Preesteris ar savu krustu tuvojās Perjē kungam.

«Izsūdzi savus grēkus, mans dēls. Šī ir ta pēdeajā stunda. Drīz tu stāvesi augstā soģa preekšā — tad būs par vēlu.

Perjē kungs ironiski smaidija.

«Vispirms, tu pats drīzak vari būt mans dēls. Un tad — kas šejeenes soģus redzejis, tam no ta tur nemaz nav jabaidas.»

Preesteris bij sasarcis un uzbudinats.

«Tu ari esi no bezdeevjeem? Nelaimīgais cilvēks! Bez grēku peedošanas katra dvēsele nāk ellē. Neapceetini savu sirdi.»

Bet Perjē kungs nebij aizkustinams.

«Satorijas ceetumeem es esmu cauri — kādu elli tu man vēl vari solit? Ja tu kam grēkus vari peedot, tad paprasi teem tur. Un ari pats sev. Vaj ta va veeta ir še, kopā ar Versaļas bendēm? Vaj tu domā, ka ellē tev tāpat sava veeta nebūs gatava?»

«Bezdeevi! Zaimotajs nolādetais!»

Preesteris atvēzījās ar savu krustu, bet sist tomēr nesita. Varbūt, nepaguva. Atskaneja komandas sauceens, viņš atlēca sāņus.

Perjē kungs izslējās taisni — it kā visu savu mūžu bijis varonis un peeradis nāvei acis skatītees.

«Ko jūs baidāties, zēni! Šaujiet droši! Zemei slāpst asiņu — dodiet viņai dzert! Lai dzīvo Francija!»

Zalve nospraksteja pret mūri. Tad atbalsojās doka korpusā un izšalca gaisā.

Perjē kungs guleja uz muguras. Acis bij vaļā, vēl leelas un spodrās. Likās, viņš skatas augšā, kur saule zibinājās kastaņu pīrbošā lapotnī.

ZEMES NEEKI

Īsti vesels Maldavs nejutās jau kopš pagājušā gada septembra. Vācešeem Daugavas labo krastu eņemot, viņš nejauši bij aizgājis uz Līčeem ceemos. No tureenes viņu līdz ar seevas brāli, ta peederigeem un pārejeem mājineekeem, saņēma gūstā un nosūtīja uz Rundales pili nometinašanā un klaušos.

Sākumā viņu eedalija naktssargos un nolika stāvet pee durvīm, aiz kurām bij sabērti Vidzemes zemneeku laukos norakti kartupeļi un nekultas linsēklas. Trīs rītus no veetas feldfebels atrada viņu uz leevenēm aizmigušu. Lokans needras speeķa cirteens pa pleceem gan viņu acumirkli uztrauca kājās. Bet kad viņš uz vāceeša lamašanos neprata ne vārda atbildet, tikai stulbi blisināja acis un kā ģībdams mekleja atbalstu pee seenas, peevakarē viņu aizdzina uz Šviteni pee caurbraucejas komandas ārsta. Pavēlejis viņam izkārt mēli, pacēlis un palūkojis acu plakstus un ar ortsforstejera starpneecibu uzzinājis, ka viņam septiņdesmit astotais gads, ārsts tikai reebumā saurauca peeri un novērsās. Kad klībs zaldats kaskā izgrūda viņu pa durvīm, ārā bij jau kreetna krēsīa. Līņaja leetus. Satumsa tik ātri, ka muižas ēkas jau pēc divi simts soļeem pazuda no acīm.

Visu nakti Maldavs nomaldijās pa svešo apvidu. Labu laiku bij aizmidzis tāpat sēdus uz ceļmalas kājceliņa, tupeles grāvja ūdenī eemērcis. Gaismai austot virčaftskomandas transportneeki viņu eesveeda orē un aizveda uz komendanturu. Tur preekšā gadījās ari Rundales feldfebels. Kāda žēlsirdīga kurzemneeku seeviņa aizvadīja viņu atpakaļ.

Mājā viņu neveens nebij meklejis, ne gaidījis. Svaiņa vedekla cepa bērnam peestā sagraustu linsēklu karašas un tikai paskatījās baltām acīm. Viņš teem peeklīdis kā svešs suns, velti barojams un guldams šaurajā aizgaldā, kur pašeem jau tā nebij telpas peenācīgi izsteeptees, ne apgreetees.

Vāceesi no tās reizes lika viņu meerā. Leetainās deenās vecais Maldavs tupeja kaktā uz sava kažoķeļa un snauda visu laiku. Un visu laiku sargajās krākt, jo svaiņa vedekla tad neganti rājās. Bet kad paspīda saule, viņš pamekleja aizvēja eeloku aiz parka krūmajeem, novilka svārkus un kā prazdams raudzija izkašņat utis no krekla. Tad viņš attina autus un spaididams no veetas, aplūkoja aptūkušās kājas. Tūkums vispirms bij sācees locitavās ap kauliņeem. Nu visa pēda bij spīdīgi tukla, pirksti aiz tās rēgojās kā resni strupī pulķi ar tumšzileem dziļi eedobteem plankumeem galos, nagu veetās. Kur tūkumā eespeeda, tur kā māla pikā palika dobite, kas tikai pēc ilgāka laika izlidzinājās.

Stundām ilgi Maldavs tā spaidija savas kāju pēdas, it kā tas viņam darītu leelu patīku. Daudz reižu viņš aizmīga tāpat sakucees, ikšķa galu tūkumā eespeedis. Šis spējais, ilgi ilgstošais meegs bez sapņeem un viņu atmiņas bij viņa veenīgais glābiņš. Īstu sāpju viņš ne kājās, ne citur nejuta, veegli durstošās tirpas pirkstu galos drīzāk bij tīkamas, nekā traucejošas. Protāms, klepus viņam bij tāpat kā viseem klaušīneekēm šis pils istabās, kur citreiz greznajos kaminos aiz izlauzītām zeltītām restēm sīvi kūpeja kāds parkā nozagta zaļa koka klucis un no izbālušām noputejušām freskām greestos netīras lāses pileja zemē. Kapatu lopu runkuļu putra ar kafejdzirnaviņās sasmalcinātu auzu peemaisījumu pārplīnām peepildijuse vēderu, tā kā arī salkums neko netrauceja meegu.

Zināms, zeemā bij grūtaki. Svaiņa vedeklai viņš svešs cilveks — trešais, pavisām leekais vēl klāt pee teem diveem vecajeem pašu nabageem. Bijušai Līču saimneeci viņš, arī kaktā eerāvees, visu deenu likās pa kājām. Naktī viņš atkal visus trauceja ar savu nolādāmo, neiznīdāmo krākšanu. Istabu slaucīdama, saimneece tīšām visu mēslu gubu dzina ceeši viņam gar degunu, sargadamās aizķert to stūri, kur Maldavs tupeja uz gružu un saslauku salas. Bērni, mātei iztapdami, blēņodamees drāza savus koka zobenus un šautenes tā, lai skaidas lēktu viņam sejā.

Ja ari gribejis, viņam te nebij neveena, ar ko parunāt vaj kam pašēlotees. Katram pašam savas bēdas kā smaga zāļu nasta pāri galvai un acīm preekšā. Bet viņš nemaz ari nemēģināja. Mute viņam kā aizbāzta, viņš likās valodu zaudejis, palicis stulbs un nejutīgs. Un tas visvairak vareja kaitinat istabas līdzemītneekus, kuri mazakais vakaros, čupā salīduši, atveegloja sirdis un nespēcīgās dusmas, lādedami vāceešus un čukstedami naivus neekus par kreevu karaspēka atgriešanos.

Astonpadsmītā gada aprīlī Līči bij saklaušinājuši, ka Maldava znots ar peederigeem aizdzīts uz Rīgu. Pat adrese bij sadabuta. Ar sen jau uzpirktā feldfelbeļa peepalīdzību izgādāja atļaujas un vējainā rītā, leepām kailos zarus nikni šmīkstinot un saltai atkalai līņajot, uzsēdināja veco Maldavu zirņu maisu vezumā un nošķūteja uz Jelgavu. No tureenes labi ļaudis viņu aizveda uz Rīgu, kur znots ar savejeem bij apmetees Lāču eelā un zeemu nodarbojās ar rekvizeta seena zagšanu no Juglas plāvām, pa starpām peedalidamees ari kandžas brūža pušelneekos. Vāceeši tam pametuši vecako zirģeli, ar ko tomēr vēl vareja drusku pelnitees. Teem te kartupelu un malkas nebij trūcis. Tomēr par Maldava pārnākšanu veenigt viņa paša vecene preecajās.

Znots ar seevu un četrām meitām bij eemitinajees divās mazās istabiņās peektajā stāvā. Maldavs ar veceni guleja ķēķī uz trim, rindā gar seenu nostatītām, veceem kažokeem un mēteleem pārsegtām tukšām kastēm. Pirms guleteešanas, katru vakaru abi ilgi darbojās ap appampušajām kājām. Pēdu virspuses pa zeemu bij uzburbušas kā mazi maizes klaipi. Tūska jau sneecās locitavām pāri, pa stilbeem augšup. Vecene viņus sutināja karstā ūdens spainī, rīveja ar eglu skuju novārijumā mērcetu asu vilnas lupatu un, paslepšus, ari ar kaņepju eļļu, kurā meita skuķeem cepa kartupeļu un reņģu galvu kotletes. Rīvejamās veetas peetūka vēl vairak, palika tumši sarkanas, vēlāk spilgti zilas, āda saplaisāja un sūrsteja tā, ka Maldavs no vakareem ilgi nevareja aizmigt. Ar veceni uz kastēm ceeši blakus sagaluši,

viņi bubināja pāri pusnaktij. No sākuma vecene rubināja veena pate. Viņai bij tik daudz ko stāstīt, kā vācēši dedzinājuši Bērzus, kā viņi ar vecajam zirģelim pārkrautu vezumu visa pagasta karavanē dzīti uz Rīgu, kā znotu, ar zagtu seenu uz Pēterpils šosejas notvertu, kaustījuši zaldati. Maldavs tikai pūta un elsa, it kā ādas pātagas dzeltu viņa paša muguru.

Bet pamazām arī viņam mēle eelocijās un viņš sāka pārstāstīt sava paša likstas. Vecene neklausījās tajās. Bēzru neaizvācamās mantibas dedzinašana viņai pastāvīgi bij acu preekšā. Cits viņu neintereseja. Un beidzot arī Maldavs peeveenojās viņai. Abi viņi bubināja un pūta, līdz kamēr Berzs iznāca, saveleja ar dūri pa ķēķa durvīm un sakleedza kluset.

Visu nedēļu viņi kvērņēja ķēķī, sala un, pee plīts sildidamees, meitai allaž bij pa kājām. Uz eelas eet viņi neuzdrošinājās — aizmaldītes tur vareja veeģli un bīstami bij eeraudzīt eelas vidū šucmani ar dzelzs kasku galvā un ādas siksnu ap zodu. Bez tam arī kāpšana pa četrām trepēm nācās grūti. Viņi tupeja kā apdauzīti, kā sastulbuši, neapjēgdami to, kas ap viņiem notikās, nezinādami nekāda izskaidrojuma visām šīm šausmām.

Bet svētdeenā vecakā no četrām meitas meitām aizveda viņus uz jauno Ģertrudes baznīcu. Mācītājs, kurš pa kara laiku bij lūdzis deevu par kreevu ķeizaru un lādejis negantneekus vācēšus, tagad tikpat sirsnīgi lūdza par Viļumu otro un lādeja kreevus. Maldaveem gar politiku nebija daļas. Dārdošajā sprediķī viņi saklausīja citu ko, kas viņiem izlikās kā pate balss no augšienes. Kā spilgta švītra uzleesmoja un viņi redzeja skaidri visu, kur līdz šim bij naktī un tumsā taustījušies.

Ja, tā tas bij! Par pašu grēkeem šis deeva sods. Šī asā rikste ir pelnīta pār pārim. Vaj zocialisti devīnsimti peektā un septiņpadsmitā gadā neapgānija baznīcu un nezaimoja mācītājus? Vaj kalpi nevidās līdzī saimneekem un saimneeki kungeem? Kas bij vairs ķeizars, un valdišana, un gods, un pazemība, un peeticība, un bījašana? Nu gudrais pasaules valdneeks un viņa stiprā roka spītīgajiem paklausīšanu

mācīs, slinķeem darbu un rījejeem un plītetajeem gausību. Kas jauni, tee, varbūt, pārceetīs ari šīs grūtās deenas un peedzīvos laikus, kad atkal būs peens, ko pee putras leet un gabaliņš gaļas svētdeenas azaidam. Bet kas pāri sešdesmiteem, teem labak atraisit savas sirdis no zemes neekeem un dzītees uz debesīm, kur visa būs papildnām un nemaksās neneeka...

No zemes neekeem!.. Tas bij tas! Maldavs atgīdās tikai tad, kad asaras, pār vaigeem notecejušas, sāka eeplūst degunā, un viņam bij jāpeeķer ar roku, lai nikni aizspeestu šķavas. Ērģelēm pastartesas preludiju dunot, vecenei pee rokas viņš izmeimuroja ārā un tikko tika pakal meitas meitai, kura skrēja, ilgās gaidīšanas noskaitusēs.

Vēl divas svētdeenas viņš paguva nostaiगत Gertrudes baznicā. Un ar katru reizi pārnāca dziļaki kustinats un stipraki pārleecinats. Pusstundas kāpeenā pa četrām trepēm, viņš aizkusa galīgi, un, ķēķi uz kastēm bez elpas pakritis, guleja ilgi. Bet tad sviniģā jūsma atplauka atkal. Dziļām, svētas pārleecības un rūgta īgnuma pilnām acīm, viņš vērās grīdā un klausijās, kā znots ar savejeem lamaja vāceešus un nebeidza nožēlot jaukos kreevu laikus. Viņam viss tas bij leeks, nesvarīgs un nevajadzīgs.

Maija vidū viņi dabuja atļauju braukt atpakaļ uz Bērzeem. Līdz Ogrei gāja lopu vagonu vilceeni — trijās stundās viņi nobrauca turpu. Bet no tureenes trīsdesmit sešas verstis bij jāeet kājām. Veco Maldavu pameta celā, tikai divas deenas vēlāk viņš nonāca Bērzos. Sakritušā zemnicas pagrabā viņš nedēļu noguleja ne dzīvs, ne miris. Kājas bij uzpampusas jau līdz ceļeem, pēdām āda sasprēģajuse, zalgans šķidrums no tām sūcās nemitīgi un nebij apturams. Laiks atmetās leetaims un vēss. Augu deenu Maldavs tupeja pee izdegušas čuguna krāsniņas, no kureenes līdzī dūmeem tomēr nāca ari drusku siltuma. Vaj viņam ari sāpeja, tas nebij izprotams. Bet salt viņš sala nejauki. Bikses uz ceļgaleem bij padegušas cauras, tik tuvu viņš līda sarkani nokurinaī krāsniņai. Pirksti melni norepejuši un čulkās, jo

viņš pastāvīgi bikstija pagalu galus krāsniņā, apdedzinadamees un nosmuledamees, bet pee ūdens ķipja ar varu nebij peedabujams. Bikstidamees viņš tur katrreiz aizsnaudās, vecene, meita un meitas meita viņu sunija un kaunināja. Svārki viņam tā nodegšot mugurā, izcepšot viņš kā veca varde... Maldavs uz visām tām lamām sen vairs neatbildeja, tikai lūpas sakneebe kā paslepenā smīnā. Eenaids un dusmas kā pa ceetu ņūlumu ledu noslideja viņam garām. Viņš jau dzīvoja savā pasaulē un neraizejās par šīs zemes neekeem.

Reiz viņš, pusdeenas ēzdams, pavisām aizmirsās. Ta bij skābeņu zupa ar putraimeem un lāsi peena, un Maldavs no paša rīta neka nebij baudījis. Elkoneem galdā uzgulees, pār bļodu sakucees, viņš zvejoja beezumus no paša dibena un strēba tusnidams, galdam sanaglotos dēļus nolaistidams, karoti līdz kātam mutē bāzdams. Znots ceetās ceetās, beidzot ar sparū atgrūda ķebli un atmetās pats pret seenu.

«Lops! Atstāj taču teem bērneem ari!»

Pašam jaunakajam no šeem bērneem bij jau sešpadsmit gadi. Pēc Maldava domām tee vareja iztikt ari ar mazak nekā viņš, slims cilveks. Bet sacīt viņš ari šoreiz neka nesacīja. Tikai nolika karoti un paskatījās tādām acīm, ka tee visi aplkusa un tā kā sakaunejās. Nepārprotami tur bij redzams: drīz jau, drīz jau es te jums vairs neēdišu. Paceešatees jel mazu laiciņu... Peevakarē jaunakā meitas meita pa grāvmalām salasijuse zemenes, atnesa viņam māleņu lapā. Maldavs tikai pasmīneja paslepeni un, pasaucis veceni, atdeva tai.

Pa naktīm savā kaktā uz sapļautīta grīšļa cisām viņš sasedzās ar viseem lēvereem, kādi veen te bij sameklejami. Visi drēbju gabali utu pilni, vecene knosijās un trinās, bet Maldavs sajuta tikai neželīgu, nezturamu aukstumu. Pat aizmigušam, vecene dzirdeja viņam zobus klabam. Znots bij palicis leels revolucionars. Katru vakaru gulet nolicees, viņš ilgi šķaudījās par muižneekeem, Viļumu un vācu zaldateem un zvērejās, ka leelineeki no Kreevijas katrā ziņā atnākšot un padzīšot vāceešus atpakaļ Dauga-

vai pāri. Pēc viņa eeskata, Kurzemi tee vareja paturet, bet uz Vidzemi vācešiem nebij ne mazākās teesibas. Par nodedzinātām mājām, nopostiteem laukeem un nolaupīto mantu teem vajadzēja samaksat līdz pēdejai kapeikai. Kreevija un ārzemes tādu ne-taisnību nevareja peelaist. Trīs pūrveetas linu vā-
ceeši viņam bij noplūkuši, vesels meežu lauks palika nenoplauts. Trīs zirgi, astoņpadsmit slaucamas govīs, četri barokļi — un kur tad vēl mašinas un cits sīka-kais inventars. Stundām viņi tur rēķināja un lāde-jās, lādejās un rēķināja.

Maldavs klausījās grozidamees un zobus klabi-nadams. Tad vecenei izlikās, it kā viņš eesmejas turpat pee auss.

«Kas tev ir? Dulns tu esi palicis?»

Maldavs pavirzija muti vēl tuvāk.

«Pate tu esi dulna. Visi jūs! Ko jūs vēl zūda-tees par neekeem? Ta ir deeva sodiba un viņa pirksts. Beigas ir, un vairak nekas. Domajat par to leelo deenu, kura nākdama nāk kā slazda valgs.»

Vecene nopūtās. Labprāt viņa būtu domajuse ari par to leelo deenu. Viņai pat likās, ka viņa par to allaž un labprāt domā. Taču meitas un znota mā-jas un mantiba bij tuvāk un saprotamakas. Viņas sirds un prāts tomēr peedereja šai pasaulei. Maldava čuksteem viņa tikai reiz pēc reizes nopūtās un me-
chaniski atsaucās ja, ja! — bet abām ausīm tomēr klausījās, kur tee tur viņejā kaktā runāja par at-maksām un atlīdzībām.

Ar citeem strīdētes Maldavs nedrīksteja. Bet totelesu vairak viņš sirdijās par vecenes pasaulīgām domām. Ikrīta viņš pa zemnicas sabrukušajiem kāp-šļeem rāpās augšup. Dārzā aiz ābelēm un ceriņu krūma bij aizvējš un peesaule. Laiks jau no jūnija beigām atmetees skaidrs un silts. Augu deenu Mal-davs tur guleja zālē izstepees. Bikses līdz ceļgaleem atrotijis, cepināja kājas saulītē. Tomēr beidzot tas neko nelidzeja. Tūska bij jau apņēmusē gurnus un sāka sneegtees uz vēdera. Jostas veetā rinkī apkārt kā resna vīle apvilka. Vecene taustidama apgal-

voja, ka viņa samanot pirkstos gurkstam, kur sastājušās un sarecējušās nelabas asinis.

Augusta pirmajā pusē ari rokas sāka pampt. Tāpat kā kājām, pirksti palika resni un spīdīgi, bet nagri rēgojās kā eekrituši zili dobuļi. Tad pamazām ari seja sāka palikt tuklaka.

Maldavs plaukstām braucija sānus un aptaustija noļuvušo pakakli.

«Tagad tikai jagaida, kad tūska aizsneegs sirdi. Pa naktīm tā veen kā ar roku grābsta pa pakrūti. Drīz būs beigās.»

Vecene tam peekrita, bet znots ar meitu grozija galvas. Vaj nu pirmais, kas te tādu uzburbušu seju. Pavazajas, kamēr teek pee maizes, tad pamazām atkal paleek par cilveku. Labak aizvilcees līdz tām krāšņatām un palasijees dzelžus, peevācis šo to. Šitā jau katrs veselais nāvi var sagulet.

Bet Maldavs tikai pasmīneja sevī. Viņš savu gan zinaja. Tee citi bij jauni un veselām eekšām. Viņš turpretī jau divdesmit gadus tikai ar sālskābi tu-rejees. Atraugas viņu mocija nemitīgi un ar saltumu viņš katru zeemu bij kāvees. Veenaldziba pret visu un nepārvarams slinkums bij viņu pārmācis. Locekliša netikās pakustinat.

Pāra reižu viņš tomēr pamēģinaja. Aizvilkāš līdz dzīvojamās mājas izdegai, kur šindelū naglas bij sabirušas veselām sauļām, bet gar pamatu mētajās logu apkalumu daikti. Rijas nojumes gruvešos slai-stijās sadegušu ratu asis, reepas un plaujmašinu paleekas. Kalniņā aiz ābeļdārza vesela guba no lokomobiles, ko vāceeši nebij paspējuši aizvest un tapēc sadedzinājuši. Apdegušās skrūves un resnakās naglas vēl leetojamas, un vajadzība pēc viņām bij leela. Bet Maldavam apnika rakņatees. Uz sāneem guļot, pelnos un oglēs ar veenu roku rušinootees, kājas notirpa un palika stīvas kā koka kluči. Un kāda visam tam vairs nozīme? Lai meklejas tee, kuri vēl domājas dzīvot un labakus laikus peedzīvot. Viņš stāveja pee melneem aizslēgteem vārteem un gaidīja tos atveramees. Kas šajā pusē, gar to viņam vairs nebij daļas.

Maldavs atkal guleja peesaulē aiz ceriņu krūma. Vecene šad tad peesēda klāt un neapnika gaust un sūrotees par badu, par visu to postu, par pazaudetu un iznīcinato. Lai kā viņš to izrāja, apklusinama ta nebij. Ja, ja! — viņa ar muti apleecinaja, bet tomēr turejās pee sava. Kā ērce peekodusēs šīs zemes neekeem un mitesees tikai ar varu atrauta.

Viņas runās atausa tee laiki, kad paši bij jauni un bagati. Brīnišķa pazaudeta pasaule, kura tagad laistijās kā dzeestoša varavīksna pār tālu silu. Maldavs negribeja, bet tomēr brīžeem aizmirsās un palāvās. Viņa apledojusē sirds atvilga un pats viņš eegrima neleetīgās pasaulīgās atceres atvarā.

Ar visu gribas spēku viņam no tureenes bij jāpacelas laukā. No sagruvušas tranšejas viņš bij izvīlcis savas vecās bībeles paleekas — pārejo bava-reešu jātneeki un prūšu landvēristi izleetojuši nekītrām aprēcīgām vajadzībām. Ja debess bij skaidra, Maldavs vēl puslīdz labi vareja sālasit. Ebreju pravēšu bargeem pareģojumeem viņš tad šausmināja vecās grēcineeces un sava paša sirdi. Māņi un putekļi viss, kas vēl mēģināja saistīt šajā dzīvē... Abi viņi slaucīja asaras un palūkojās augšā, kur aiz zilās dzidres bij tas veenīgais ceļš.

Bet šo svēto jūsmu atkal pārtrauca šisdeenas raizes. Ja viņi abi noguleja pusdeenas, aicināt viņus neveens neaicināja. Un salkums tāds, kādu viņi savu mūžu nebij peedzīvojuši. Maldavs arī šādos gadījumos izpalīdzējās ar pravēšu grāmatām, kur bij katram gadījumam peemērotas nodaļas. Bet vecene urdijās līdz pat vakaram un neklausījās Maldava lasamo.

«Kauna viņeem nava! Cik mēs savā mūžā viņeem neesam palīdzējuši. Vaj te veens paksis stāvējis, kur mūsu padoma nav bijis klāt?»

Ta nu bij nenoleedzama taisnība. Ari Maldavam dusmas kāpa kaklā par tādu neceņu. Slimibai peenemotees, arī ēstgriba viņam auga kā vilkam. Znots nu jau bij nopircis govī, bet ar peenu meitas meitas dzirdīja virčaftskomandas leitenantu un apakšleitenantu. Maldavi klausījās, kur viņas vakaros pee

ugunskura ilgi amizejās ar saveem jaunajeem kava-leereem. Naids no vāceešeem vērsās pret pašu bērneem. Maldava prāts atkal uz kādu laiciņu bij pēvērstš šis zemes neekeem.

Bet kādu nakti viņš pamodās aiz stipra dūreja pakrūtī. Elpu rāva ceet un slāpa kā citreiz svelmainā rijā. Viņš prasija ūdeni, izsaukajās velti, neveens nedzirdeja vaj nelikās dzirdam. Vecene bij aizgājuse kaut kur uz kaimiņeem, Maldavs pats mēģināja izrāptees augšā pee akas. Līdz pēdejam kāpslim iztrausees, viņš pakrita, notreeca peeri pret slīpi eeraktu stabu un ģībonī noguleja līdz rītam. Pārskaitees znots no savas puses ari gandrīz vēl sadauzija viņu. Valkajotees pa naktīm apkārt kā mēnešsērdzigs cilvekus beededams. Nevarot skābt savā kaktā un gaidit nāvi. Par slogu un nelaimi te uzsūtits.

Vairak znota lamašanās, kā kriteena notreekts, Maldavs atkal guleja peesaulē aiz ceriņu krūma. Šis pašas ābeles viņš no sava dārza izracis un te eestādijis. Akmeņi, kas te vēl palikušees ēku pamatos, viņa skalditi un vesti. Divdesmit seši gadi viņš šito plenci turejis uz kājām, un nu viņam ūdens malka nevižoja pasneegt...

Tomēr šai aklai nepateicibai un ceetsirdibai bij ari sava svētība. Ta atkal pamodināja Maldavu no neecīgām zemes leetām un peegreeza tam veenigajam leelajam ceļam.

Aizvērtām acīm, dziļās pārdomās nogrimis, viņš aiz ceriņu krūma nepakustedamees guleja līdz vakaram. Svešs vareja domat, ka viņš jau nomiris un necelsees vairs. Pat meita šad un tad iznāca zemnicas galā un peeleeekusēs, plaukstas uz celgaleem atbalstijuse, iztālēm vēroja, vaj viņš vēl elpo. Nesaskatijuse, ātri atsveedās pagraba durvīs un čukstus sauca:

«Elfrida, ej, palūko tu! Man leekās, ka vecais nepūš vairs.»

Un Elfrida iznāca nesteigdamās, garos zeltainos matus piņadama, kailos kāju stilbus mirdzinadama virčaftskomandas jefreitoram, kurš pee akas dzirdija

zirus. Brīdi palūreja gar krūmu, tad pārsveeda bi-
zi pār plecu atpakaļ un, lūpu uzmetuse, eelīda atpa-
kaļ zemnicā.

«Ko nu mels! Viņš pūš tāpat.»

Maldavs dzirdeja visu. Sāpēm pakrūtē un dzi-
lam rūgtumam visā būtnē pāri klājās salda apziņa,
ka viņš ir ceļā prom no šīs jaunās pasaules. Eedomā
iztēlojās visi tee preeki un līgsmība, par kureem bij
lasijis pats vaj dzirdejis mācītajū sprediķos. Gan
tee vēl zinamā mērā saistījās ar šejeenes ērtībām —
kukaiņu tīrām drēbēm, siltu istabu, smaršigeem trek-
neem kāposteem un lokanām kājām — bet viņš zi-
naja, ka viss tikai māņi un blēņas pret to, ko acs nav
redzejuse.

Tikai lāgu lāgeem viņam vēl uznāca savadi brī-
ži — tāda kā šīs pasaules lēkme, pret kuru viņš neka
neespēja. Tad viņš stundu no veetas vareja runāt
un runāt, tā kā vecene vārda nepaguva eebilst star-
pā. Par pārestībām, kas te jaceeš no znota, meitas
un bērneem. Par to, kā vāceeši viņu mocīja Rundā-
lē. Par izpostīto dzīvi un izputināto mantu... Bet
eeklausījees vecenes peekrītošās nopūtās un žēlās
elsās, atguvās un ar reizi palika nikns kā zvērs. Itin
kā viņa ta eesāceja un vainīgā! Un uz mutes apvē-
lees, negribeja vairak neka dzirdet, ne redzet.

Nu viņi jau ēda sviklu lapu putru, pa reizei pat
beezpeenu ar svaigeem kartupeleem. Tomēr Malda-
vam seja satūka arveenu vairak. Kreisais vaigs bij
divreiz resnaks par labo — mājineeki veenu laiku pat
spreeda, ka tur eemetees augonis, un kad trūkšot
vaļā, tad jadzenot vecais gulet lejā pee seena kau-
dzes. Bet nebij nekāda augoņa. Mute Maldavam
aizpampa tā, ka lūpas palika stīvas, un vecenei
kumoss viņam ar pirksteem bij jastampā eekšā.

Meegs viņu pārmāca arveenu vairak, un tas bij
tas labakais. Augu deenu viņš vareja gulet peesaulē
aizmidzis, ārpus apnikušās, atreebušās šīs pasaules
dzīves. Tas bij savads meegs, drīzak pusmeegs,
pusnomods. Kā milzigā tālumā vēl skaneja zemes
trokšņi — vāceešu zirgi zveedza, apakšleitenants
smeedamees treeca ar meitas meitām, znots rudzu

lauciņā brucināja izkapti, ceriņu krūms šalca tepat virs galvas... Bet ta bij tukša čala un slideja garām, veenaldzīga un neaizkustinoša. Maldava dzirdē šūpojās līgani zvani un viņš zināja, kurp tee aicina. Pērļu vārti mirdzeja acīs — neapprakstams, neizteicams krāšņums apņēma kā mīksts mākonis un nesa augšup, arveenu augstak, līdz galva sāka reibt un dvaša aizrāvās. Maldavs pamodās aizdusas žņaugts un apmetās zālē knopus. Tā tagad elpot bij mazleet veeglaki un ari kājas likās mazak tirpstam.

Zodu uz sakrustotām rokām noguldījis, viņš skatījās zālē. Nebij zāle, bet īpašs zaļš mežs ar savām zaļām virsotnēm un sauseem aplauzteem pakrišņiem apakšā. Trīs smilgas izcēlušās augstu gaisā, viņu stumbri sārtenām, slaidām cīpslām, bet skaru cekulos skurinājās vijoletas zeedu bārkstis. Ari sava kustoņu pasaule bij šajā mežā. Kamene dusmīgi dūkdama apložņaja vēlina baltā dāboliņa galvas. Mazs seenāzītis veeglprātīgi sisināja, usnas lapā uzsēdes. Dzeltena skudriņa pār nolauzteem steebreem kāpeledama, steepa nezin kur savu nastu. Divi asinssarkani babuliši, kā kneepadatas galviņas, tekajās veens otru... Maldavs igni nokrekšīnājās un novērsa acis. Kam viņam tas vairs jaredz? Preekš ka viss tas?

Seja pagreezta augstāk un skati slīda tālak.

Sētas spraugā viņpus ceļam peleki balts kā sudrabs, nule izplaucis auzu lauks. Lāgu lāgeem vējš viņu sagramboja zilās vilņu grīstēs. Tāliku ataugas tumšā seena ar dzeltenzaļganeem ošu pudureem pret melnalkšņu sveķaino spīdumu. Bet abās pusēs līdz pat apvārkšņa apmalai pa uzkalņa izleekto virsu atmatā pamesta papuve ar skābeņu zeedeem, kā paklāta tumšsarkana villaine...

Maldavs atspērās rokām, it kā zemi no sevis atgrūzdams, un trausās sēdus. Kas tās te visapkārt par mānīgām krāsām? Kapēc agrak viņš neka tāda neredzeja? Ak, zināja gan labi, kas viņas visas tā uzzeedīnāja un plandija acu preekšā! Kam bij vajadzīgs vēl mulsinat, kārdīnat un peeseet viltus sai-

tēm! Kas kā vanagā nageem tvēra promlidojošo dvēseli!..

Vecene nāca ar skābuma krūzi. Paslējees, Maldavs izsita to viņai no rokām.

«Palidzi! Vedi!.. Kustees jele!»

Viņš kleedza tā, it kā te uz karstām oglēm noguldīts. Un zemnicā ar seju eerakās utainos lēveros un abām sapampušām rokām sažņaudza galvu.

Māņu ainas pamazām aizklida prom. Te bij tumšs un lasit neespējami. Bet viņš veselām nodaļām zināja no galvas un atkārtoja tāpat atmiņā. Kā pārkoņa grāveeni duneja praveešu lāsti un drausmīgie pareģojumi. Un aizmirsās viss, kas sirdi vēl saistīja pee nīcības un neekeem.

Jō veeglak sirdij nācās atsvabinatees tapēc, ka slimība kāpa arveenu augstak un speeda smagak. Elpot bij pavisām grūti, vispāri ādā, bet it sevišķi uz muguras, dūra kā tūkstoš sīkām adatiņām. Nu Maldavs tikai meegā vareja kaut cik aizmirstees, bet tad viņš krāca tā, ka jaunee un veselee bēga no pagrabiņa laukā un lūkoja ārā pārgulet kur kurais.

Septembra beigās Maldavs kādu deenu nejauši sajūtās daudz labaki un izrāpās laukā. Novakara saule nosliduse aiz zemnicas uzbēruma, bet noleja uz muižas pusi laistijās kā kauseta dzidruma pārleeta. Mežmalas lokā no veenas veetas tumši zeltojās kļavu tumīgie plankumi. Izjukuse dzērvju rinda klaigāja kaut kur virs pašas galvas...

Atkal!.. Klupšus Maldavs metās atpakaļ pagrabā. Visu nakti viņš grozīdamees klusu vaideja — pirmo nakti visā slimības laikā.

No ta laika viņš vaideja veenmēr — deenu klusaki, nakti mazleet stipraki, bet allaž veenā laidā, kā dunedams, kā apsegtu galvu. Veselee, pagalmā apnikuši, spreeda, ka sāpet viņam nekas nesāpot, ka viņš droši veen vēl divus gadus sadzīvošot, bet vaidot tišām, lai viņu žēlotu.

Daja taisnības bij arī šim spreadumam. Vaideja Maldavs mazak aiz sāpēm, kā aiz savada atveeglojuma. Paša dzirde un uzmanība visu laiku bij pēvērsta šeem vaideem un tikai retumis noklīda kur

sānus. Tūska lida arveenu tuvāk sirdij, lāgu lāgeem sagrāba tādi žņaudzeji, ka pēdejā stunda likās klāt. Bet pārgāja atkal, un Maldavs duneja joprojām, kā purva dumpis knābi dūņās eebāzis.

Novembra sākumā uznāca kārtīga pliksala. Čuguna krāsniņa likās nemaz vairs nesildam. Augu deenu zemnica bij sīvu dūmu pilna. No greestem slapjums pileja pakšedams. Maldavs sala tikpat kā klajā laukā izmests. Klepus bij izvērtees garš, smags un gārdzošs. Trejadu skaņu reebigs sajaukums gandrīz vairs neapklusā kaklā. Ari tas tika uzskatīts par izlikšanos un kumedīneem, bet Maldavs veselo spreedumeem un rāšanai nepeegreeza vairs nekādas vēribas. Nebij pat noprotams, vaj viņš vispāri vairs ko dzirdeja. Tik tālu viņš jau labprātīgi aizgājis tajā ceļā, pa kuru viņu vilka nospreestais liktenis.

Ap Mārtiņeem Bērzu dzīvojamai ēkai aizsāktais gals bij gatavs. Prāva istaba — trūka tikai grīdas, un logam puse dēleem aizsista. Bet krāsns vilka vēl labi, skurstenim izdegušais, leetus izmeekšetais gals virs jumta vareja noturetees, ja veen negadijās pārak stipra vētra.

Maldava gultai kājgals bij tasni pretī krāsns mutei. Augu deenu tur leesmoja appuvusē tranšeju malka un tīkami sildija kāju apakšas. Augšgals pretīm šim siltumam gan likās salstam vēl vairak un sāpigak. Vaidu dunoņa, pirmās deenas apklususe, atsākās no jauna.

Decembra vidū Maldavā atkal notikās kaut kāda pārvērtība. Ne aiz ša, ne aiz ta, viņš peepeši aprāva vaidēt un elst, un sāka runāt. Runāja, runāja bez apstājas un neaprimās visu pusdeenu, visu vakaru, līdz vēlai naktij — līdz kamēr meita savā kaktā eevaimanajās un znots sakleedza kluset. Bet tad negaidīti no viņas puses atsaucās skaidri saprotama, nikna balss.

«Jums laika vēl būs gana izguletees. Laujāt, lai es parunajos!»

Nu tas bij skaidri, ka vecis tikai izleekas. Nekošanās visa ta slimība. Pārees tūska, kā dažam labam. Znots ar meitu sačukstējās un īgni pasmējās.

plestu rīkli visam augumam uzdvesis. Viseem spēkeem saņēmees, viņš apgriezās knūpus un galvu pār pagalvi nolaidis, skatījās logā.

Ārā bij pilna mēnesnica. Gar švītrainām ledus puķēm aiz loga izslējees apsarmojis bērzs ar augsti peenaglotu strazdu būri. Un peepeši Maldavs eeraudzija ari pašu putnu. Zili-spīdigām spalvām, tapiņā uzmetees, viņš tarkšīnāja, spārnus plivinadams. Bet tad spārni spēji pasteepās garaki, gari, gari un melni nošvīksteja gar acīm. Maldavs eeveidejās dobji un mēģināja eevirzit galvu atpakaļ uz pagalvja. Bet kakls bij kā ar svina ķēdi peeseets. Neprātīgās bailēs eeplestās acis atkal vērās logā.

Nokalne nosniguse līdzena. Kārklū krūmu puduri mirguļošām zvīņām peebārstiti. Viņā kalna malā dega sarkana uguntiņa. Kaut kur tālu rēja suns. Suns rēja, tā tad kāds eet. Kurp viņam jaeet? Kurp viņš ta steidzas? Un Maldavs jau redzeja vingru gājeju, kurš devās kalnā taisni uz sarkano uguntiņu. Ceļš bij tik gluds, eešana veegla, un viņš pats tas gājejs. Kaut ko viņš aizmirsis mājās un nu steidzas atpakaļ. Tas bij tik svarīgi, ka viņam steigā un aiz uztraukuma elpa aizrāvās.

Bet peepeši bij kalna mala un aiz tās stāva krauja. Uguns nodzisuse, bet no lejas dziļumeem dvesa pretī tumsa, tukšums un šausmas. Maldavs turejās pretī, bet viņam tomēr bij jasper solis malai pāri. Savilkām dūrēm tumsas seenā atspreedees, viņš kleedza izbailēs un pamodās vēl reiz.

Vecene nūrdedama apgriezās ar seju pret seenu.

«Pats deenā izgulejees, citeem naktī nedod meera...»

Maldavam šī balss tomēr izlikās bezgala mīļa. Ta sauca viņu atpakaļ mājās, tumšais tukšums un šausmas atvilkās kā plēsoņa, kam lēceens neizdvees. Un tā dzīvības sajūtas bezgala saldee mirkļi viņam sāka mainitees ar aseem dūreeneem krūtīs un nāves izbailēm. Viss eedomā iztēlotais, šķeetami ilgotais viņsaules jaukums bij pazudis kā nebijis. Tikai bezgala šausmas no nezināmās, tukšās nebūtības. Uztūkušais, pamirušais augums patvaļīgi pla-

ka gultā — paslēptees, nageem peeķertees, zobeem eekostees, neeet! Neeet!

Mēness lejas pļavā meta vizošu švītru pār aizsalušo uzplūdu. Tas bij Maldava pēdejais skaidrais redzejums. Tad visa pasaule sajuka nejaukos agonijas murgos. Bet itin neka tur nebij no lasītā, dzirdētā, iztēlotā, eeceretā un ar sāpēm ilgotā. Viņš maldijās zemes jūklī, redzeja sirmus zirgus auļojam un sarkanu uguntiņu kalnā spīdam, dzirdeja gana tauri mežā dūcam, satika savu māti, līdz kaklam brīda pa sarkanī zeedošu pļavu un peepeši nogāzās melnā tukšumā. Mute viņam pavērās izbaiļu brēceenam, bet peepampusē mēle eespreedās starp zobeem.

Rītā pamodusēs un nedzirdedama slimo līdzās stenam, vecene paraudzija peeri un atrāvās — ta bij lipīgi mikla un auksta. Pataustīja rokas — tās bij vēl aukstakas, pirksti līdz otrajām locītavām jau stīvi.

JŪRĀ

Peevakarē Klaasu izlaida uz kuģa virsas. Pir-
majā brīdī viņš nemaz nevarēja attaptees. Dibenā,
pašā tvaikoņa degunā, kā pērtiķis sarāvees, rokas
ceļeem apņēmis, astoņpadsmīt stundas viņš stulbi bij
notupejis arestantu būrī. Ūdens nemitīgi un tuvu
šalca ausīs. Likās, ka viņš ir tukšā olas čaumalā ee-
sprostots, ūdenī eemests cālis. Kuģim gāzelejotees,
seklā palte plikšedama skalojās ap kājām. Tagad
slapjas pēdas no viņa zābakeem palika uz sakarsušās
grīdas.

Divdesmit seši gradi karstums vēl tagad svel-
meja no augšas. Bet tas bij neeks pret to elles tum-
su un sutoņu apakšā. Eeplestām kājām nostājees,
galvu atmetis, vajeju muti viņš eeelsa jūras velgmes
pilno gaisu. Acis sameedzās un aizasaroja no dū-
makā eemirkušās sarkanās saules un veegli vilņo-
tās, zaļgansārti spīdigās ūdens virsmas.

Kāda ēna aizsedza viņam sauli labajā pusē. Tas
bij tas pats apakšleitnants, konvoja komendants, kas
viņu vakarnakt eeslodzija apakšā būrī:

«Nu, mans mīlais. Kā jūs nu jūtatees?»

Aktivo kara deenestu beidzis, tās bij kalpojis
Kontinentala veesnicā par pārvaldneeka palīgu, tur
eeradinajees smalkas sabeedribas izteiksmē. Pēc
veesnicas bankrota kādu laiku darbojees kā klauns
cirkū un eemanijees komiski kariķet dažādu augsta-
kāš pasaules tipus. Pāra reižu viņš jau šodeen ar
saveem preekšnesumeem bij paspējis izsmīdinat
transporta virsneekus.

Klaass nevarēja veen eeklausitees. Pat no dzi-
va cilveka balss viņš pa šim astoņpadsmīt stundām
it kā atradis. Jautajumu viņš saprata tikai pa daļai,
bet izsmeeclu samanija skaidri.

Apakšleitnants turpināja vēl.

«Oho! Kapēc jums kājas slapjas, mans mīlais?
Vaj jūs neesat briduši pa jūru mums pakal? Uz kuģa

jūs nekur nebijāt manami. Jeb vaj jums nav noga-dijees, kā dažkārt puiselīm cisās, ko māte pa nakti aizmirsuse pamodināt un izvest ārā?»

Aiz muguras smējās. Tur jau salasījušees laba joka ceenitaji, mobilizētee rezervisti un brīvprātigee.

Smeekli eedzēla Klaasam, Viņā atkal pamodās vecs kareivis un jūrneeks, kurš neļaujas izjokotees. Uz nedrošām kājām stutedamees, viņš lēnām pagreezās sāņus un pūlejās saskatīt. Sarkanā saule gar virsleitnanta plecu eespīda viņam eekaisušās acīs, tā kā tās sameedzās. Mute pavērās, bet mēles gals palika lūpām pāri redzams. Seja savilkās negribetā grimasā — gluži kā tam puikam, kuru peemineja apakšleitnants, un kurš mēdija savus izsmējejus.

Kā aiz auklīnas parauts ķipars, apakšleitnants salēcās taisni. Pašam rokas ceeši pee gurneem. Kīveres dībēns nosleecās lejup aiz pakauša.

«Taisni! Rokas gar sāneem! Zodu augšām! Acīs skatītees!.. Dezerteera plukata! Pee mastā es tevi likšu peeseet! Divdesmit pletnes! — tad tu man zinasi, kā jauzvedas karalistes zaldatam.»

Rokas Klaasam jau tāpat bij gar sāneem. Viņš mekleja karaliskās soda ekspedīcijas apakšleitnanta acis. Un saskatīja varabrūnu bijušā klauna seju ar divām šaurām, naidā zalgani zibošām šķirbiņām.

Pee mastā viņu šoreiz vēl nesēja. Virsneeks nolāsija gabalu no transportā esošo reglamenta un aizgāja. Zaldati savukārt izņēmas tiku tikām. Neveena pazīstama viņam tur nebija. Draudzīgās Francijas žandarmi viņu bija sagūstījuši un pārsūtījuši atpakaļ robežsargu gūstā. Pirmajā ostas pilsētā viņu eetērpā zaldatu mundeerā un eeslodzija ceļam gata-va transportkuģa karcerī.

Ari zaldateem viņš nelamajās pretī. Pirmkārt, tas nebija viņa dabā, un otrkārt viņš redzeja labi, ka tee vareja viņu ari peekaut un neveens te viņu neaizstāvetu.

Viņš nebij tikai dezerteers veen, bet vēl lee-laks nozeedzneeks. Viņš nesaprata, kapēc viņu tū-lij nenodeva lauka karateesai, bet veda uz šo kuģi.

Viņš nolīda aiz municijas un augļu konzervu kravas kastēm un apsēdās uz kāda mīksta saiņa.

Līdzās tur bij vaļēja mucīņa ar kaut kādu papeķeku, ūdenim mazleet līdzīgu šķidrumu. Viņš eesmēla mazleet sauļā un, bikses aplaistidams, norīveja peeri. Smirdeja tā kā pēc zivju eļļas un petrolejas. **Bet** sejā visu laiku bija nepaceesāma lipīguma sajūta, viņš berzeja, kamēr delna palika sausa un sāka sūrstet. Jūras velgme viņu mazleet atsvaidzināja. Viņš sāka kaut cik sajaust savu apkārtni.

Tas bij vecs preču tvaikonis, uz ātru roku peelāgots kara transporta vajadzībām. Grīda noberzta pūksnaina, kā sarkanas cīpslas pa to steepās šauru dēļu, starpu aizdrīvejums. Matrožu kajītes durvis preekšgala paaugstinājumā šķībi virajās izdilušās misiņa eņģēs. Aiz nomesta aprūsejuša enkura un sadarvotu virvju ripuleem rēgojās teevs leelgabals brezenta pārmaucī. Viņi brauca ekspedīcijas rezervēs, pārmācīt sacēlušos pusmežoņu cilti.

Pusmežoņi — tā visi runāja un rakstīja, un ta bija Klaasa nelaimē. Viņš nebij ticejīs, ka pusmežoņi tādā kārtā pārmācāmi, un gribejīs izvairītees no mobilizācijas. Vēl vairak. Atvaļinatu jūras kareivju saveenībā, kur kalpoja par sekretaru, viņš divas reizes nelegalos mītiņos bij uzstājees to pašu pusmežoņu labā. Partijas laikrakstā no pavasara rakstījis pret koloniju avanturām. Raksteem sveši iniciali bij apakšā, bet karaliskās valdības speegeeem nekas nepalika apslēpts. Un tapēc viņš te bij.

Te — — un brauca līdzī, karā pret teem, kureem pēc viņa domām bij taisnība . . . Nesapratā viņš pārlaida acīs veegli virmotam jūras spogulim. Skats noslīda kā pa zemē nogāztām līganām trepēm un dūmakas pamalē atdūrās tumšā švītrā. Sākumā viņš šaubijās, vaj ta vēl varetu būt ceetzeme. Bet kad saule, sarkana un nespodra kā putekļeem peekūpuse acs, noplaka pavisam lejā, pret viņas disku labi bija saskatama krasta robainā apmala. Vecs jūrneeks, viņš tūliņ nosvēra attālumu. Un ari to, ka naktī gaidāma vētra.

Patlaban bij brīnišķi klusu. Skaidri dzirdams, kā puksteja kuģa tvaika sirds, viņas ritmiskais pulss bij samanams katrā meesas cīpslā. No matrožu kajītes lida laukā zaldati. Jaunos, vēl neeenurcītos mundeerus gludinadami un jostas taisni sagrozīdami, neveikli, kā jau sauszemes cilvēki, eeplestām kājām stājās kaut ko gaidīt.

Klaass nemanīja, ka no mugurpuses peenācis transporta nodaļas komandēers. Jauns un slāids kā meitene, spīdošām uzšuvām apkaklē un uzplečos. Tikko kā akadēmiju beidzis, laikā vēl pirmajā brauceenā, sava uzdevuma un atbildības lepns, patriotisma sajūsmināts, bet arī pavēlneeciski humans.

Klaass instinktīvi peecēlās kājās.

Komandēers aplūkoja viņu stingri, bet tēvišķi. Peedūra pirkstu viņa apkaklei, kur veena cilpiņa atsprukuse vaļā. Klaass tūlī izlāboja defektu savā mundeerā. Redzami apmeerināts, virsneeks pamāja par zīmi, ka viņam atļauts stāvet vaļīgi.

«Kā jūs to varejāt... Klaas?»

Tikai acumirkli viņam bij jāpadomā, lai atceretos dezerteera vārdu. Vēl vairāk kā ar pirmās šķiras diplomu, viņš lepojās ar savu kolosālo atmiņu. Reizes dzirdejuma viņam peetika, lai zinātu vārdā saukt savus zaldatus.

«Tagadejā brīdī, kad ikveenam jāstāv par tēvijas godu. Mūsu kolonijas ir izkaisītas pa visu Afriku. No Abesīnijas robežām pāri Sudanai līdz — —»

«Beļģijas Kongo.»

Klaass papildināja gluži mechaniski, redzedams, ka komandēers peemirsis. Tas nelikās dzirdejis, tikai deguna gals viņam palika eesarkans. Balss nu bij mazleet pacelta un skaneja pavēlneeciskāki.

«Ja mēs veenu palaižam nesodītu, tad mūsu autoritāte... mūsu prestižs... tas ir mūsu ceena un eespaids visā Afrikā pagalam. Anglija un Francija to tikai gaida. Francija ir mūsu draugs, bet koloniālās intereses — —»

Viņš aplūsa un eekoda lūpā. Nu sārtums atplauka arī vaigu galos — it kā Klaass atkal ko nepeederīgu eeminejees starpā. Baltā mundeerā eespī-

letais viduklis izsteepās taisni kā paradē. Balss pacēlās vēl veenu pakāpi augstāk.

«Patriotiskās ligas damu komitejas pa visu valsti rīko loterejas un vāc labprātīgus zeedojumus. Mana paša māsa pusotras stundas deenā strādā karaliskajā drēbnīcā pee veļas šūšanas koloniju korpusam. Vakar mūs izvadīja — no kazarmām visai pilsētai cauri. Puskajīte mums puķēm pilna... Un jūs varejāt tā, Klaas. To es no jums nebiju sagaidījis.»

Zaldati bij pamanījuši komandēeri. Kā nedarbā peekerti kuceni cits pēc cita pa veenu sleedi aizlīda tālak aiz kravas. Virsneeks nobeidza:

«Bet mēs jums dosim eespēju izpirkt savu nozeegumu. Jums nav eemesla nolaist dūšu. Karateesas kandidats jūs bijāt — bet aiz mūsu valdneeka žēlastības esat še, starp godigeem kareivjeem un ceļā uz slavas pilnu kaujas lauku. Esat nu turpmāk savas tēvijas ceenīgs dēls. Jūs vēl varat arī to kauna traipu izdzēst no savas deenesta biļetes.»

Gaužām apmeerinats ar izdevušos pamācību, komandēers veikli apgriezās un gāja atpakaļ. Klaass atskatījās. Oficeeri sasēduši audekla steepuļu krēslos ap balti klātu galdu ar Sevras porcelana vazē saliktām puķēm vidū. Ari transporta preesters un orķestra kapelmeistars tur sēdeja. Kapelmeistars likās lūkojamees uz šo pusi. Preesteris atpogajis melno svārku, labo roku pacēlis, tiksmīnāja acis reotošas saules dzeltenī dzirkstošā konjaka glāzītē. Platā peedurkne nokārusēs pār kristala karafi. Aiz tās stāveja dažas pudeles, baltos un dzeltenos kaklus ziņkārīgi izsteepušas.

Kaut kāda trauksme — kā pavēle, kā aicina jums. Pēdejee zaldāti izlēca pa matrožu kajītes durvīm un pazuda aiz kravas. Klaass arī gāja turpu.

Vakara deevkalpojums tur notikās. Klaass spraucās pūlim cauri, atspeestees pret malas margām. Tas nācās veegli, jo visi viņam greeza ceļu.

Apakšā ceetums, augšā baznīca — Klaasam eennāca prātā. Gluži kā uz ceetzemes, katrā kulturas valstī. Improvizets altaris — pat sveces šajā bezvēja vakarā dega abās pusēs. Preesteris jau stā-

veja savā veetā, rokas uz vēdera saņēmis, galvu dziļā pārdomā noleecis. Komandeers turpat līdzās, izslējees kā goda sardzē pee karaļa pils. Aiz viņa spēdeja orķestra pūšamee instrumenti. Kapelmeistars atkal skatījās šurpu.

Klaass ari viņā eelūkojās ceešaki. Kā no klistošas miglas cits pēc cita iznira šīs sīkās sejas vaibsti, šauree pleci, no kureem veens bij mazleet augstaks par otru, garas rokas ar dzīslainām virspusēm un neglīteem platnagu pirksteem. Ar šo cilvēku viņš taču reiz skolā sēdejis uz veena sola un latīņu locījumus čukstejis preekšā. Aiz ta tūliņ parēgojās lab-sirdīgā klasisko valodu skolotāja figura ar balto vesti un podziņā aizkabinato pensneja aukliņu... Šee rēgi bij tik nejauši un nepeemēroti tagadejai zituacijai, ka Klaasa seju savilka vārgs un mulķīgs smaids. Preesterā balss pa visām skaņu pakāpēm locijās augšup un lejup, bet viņš tajā neklausijās. Zaldati bij ceļos, bet viņš nemetās — no zēna deenām viņš to vairs nebij radis. Orķestris spēleja valsts himnu, viņš nedzeedaja līdzī — atvaļinato kareivju saveenībā bij citas dzeesmas.

Deevkalpojūmam bij beigas. Zaldati klīda, Klaasam ar likumu apeedami, acīm viņu no galvas līdz kājām nomērodami. Viņš peepeši atradās oficeeru grupas preekšā. Pēc kārtas tee viņu aplūkoja, kā nupat no jūras izzvejotu retu dzīvneeku. Pazīstamais apakšleitnants kaut ko raporteja komandeerim, bet tas, acu nenovērsdams, nepaceetīgi atmeta ar roku.

«Rītu! Rītu!»

Peebāza viņam sarkanu seju tik tuvu, ka degunā eesitās saldena kiraso smaka. Eezibsnija taisnī acīs, atsveedās un aizgāja ar savu svītu.

Apakšleitnants nostājās viņu veetā.

«Pagaidi tik'! Rītu mēs tevi cepinasim. Mēs tevi izmācīsim, kundziņ!»

Acumirklī Klaasam rokas savilkās dūrēs. Ko tas idiots tee uz mācas! Bet ari tas jau bij projam. Klaass vilkā atpakaļ uz pirmitejo veetu. Triju deenu klaiņošanas neatspirdzis, ceetuma sasmacets,

viņš sajūtās tik noguris, ka kājas tikko vareja pavilkt.

Sāka manami tumst. Preekšējā mastā uzslīda aizdedzinats lukturis. No virsneeku kajītes puses skaneja skaļas sarunas un glāžu šķindoņa. Oficeeri steidza izmantot brīnišķi rāmās stundas pirms vētras. Katrs peedzīvojis jūrneeks manija, ka ta jau leen kaut kur no zili melnā apvārķšņa.

Kuģa dibentelpās kluksteja arveenu joprojam. Veenmuļi, ritmiski — it kā tur jūras dzīlē kāds nepēcēdinams gigants klakšinātu žaunas.

Klaass eeklausijās un sajuta, ka viņa augums ar katru nervu atsaucas šeem klaksteem. Nageem viņš eekneebās sava paša kājās un sakoda zobus. Kleegt viņam gribejās, ar spalgu kleedzeenu pārplēst vidū pušu šo glūnošo krēslu — atpakaļ līdz ceetzemei, līdz saveenibas telpām, kur veselee un kroplee invalīdi spreež par to, kā atsvabinat cilveci no kara šausmām un cilveku no militarisma verdzības...

Klusi soji līdzās viņu iztrauceja no murga. Tas bija sausnejais kapelmeistars. Klaasu pārņēma nevaldams preeks par to, ka tuvumā pazīstams cilveks no viņejās, tumsā nogrimušās pasaules. Strauji viņš pasteepa roku.

Tas vispirms atskatījās, tad atturīgi steepa savejo.

«Kādā piķī jūs te esat eekūlušees?»

Klaasam bij tik patīkami dzirdet pazīstamu balsi. Kaut kas smeeklam līdzīgs viņam izspruka pārļūpām.

«Bet tu taču ari, kā es skatos.»

Kapelmeistars sarauca peeri un steigšus atviika roku.

«Ta ir cita leeta. Mēs braucam rezervē. Pirms mēneša mūsu nodaļu uz fronti nesūtīs. Un līdz tam cetaidneeks droši veen jau būs sakauts. Bet jūs esat nozīmeti aizfrontes pulcīņeem. Tas ir par sodu.»

«Vaj tas ir sods?»

«No katra simta deviņdesmit peeceem. Kas

aizbēg tuksnesī, tee ir izvēlejušees to nejēdzigako pašnāvības veidu. Un kas dara savu peenākumu, tos mežoņi netaupa. Ta ir brīnišķa tauta. Savas zaru būdas viņi mīl tāpat kā mēs savus ķeeģeļu namus. Savas pāra govīs tāpat kā mūsu zemneeki izlasītas sugas ganampulkus. Un savas seevas un bērņus, kuru viņem ir dučeem.»

«Tu domā, mani sūtīs izkaut tās seevas un bērņus?»

«Es nedomāju, es zinu. Vaj jūs avizēs un ilustretos žurnalos netikāt redzejuši mūsu zaldatu sakropļotos liķus? Man nav jāeet frontē, bet tomēr drebūļi pārņem, kad eedomajos, uz kureeni braucam. Reebīga smaka man nāk no tās puses.»

Ari Klaass likās saožam kaut ko tam līdzīgu.

«Es neešu. Mani nepeespeedis.»

Kapelmeistars atkal atskatījās bikli.

«Jūs esat traks! Peespeedis, un jūs esat, kā automats, kā vērsis barā, ko dzen uz kautuvi — kā visi citi. Vaj tad jūs neredzat, kur atrodatees? Ko jūs vēl velti spītejatees un kaitinat viņus? Mīkstu jūs jau rītu pataisīs. Kaulu kaulus jums salauzīs un tad izmetīs kaut kur, hijenām vakariņās.»

Klaass bij kājās, dūrēs savilktām abām rokām.

«Nē, es tev saku! Es neļaušos!»

Kapelmeistars jau virzijās atpakaļ.

«Darat kā zināt. Tikai nesakat, ka es jūs esmu mācijis. Es negribu galvu cilpā bāzt, man jauna seeva palika mājās...»

Pee paša kravas stūra viņš vēl kratīja galvu.

«Neprātis jūs esat caur un cauri. Kapēc jūs labak neestājatees univerzitatē? Ko jums vajadzēja pītees ar visadeem sazyērneekeem un anarchi-steem?»

Bet tee nu bij pavisam citi jautājumi. Ko tāds kapelmeistars par teem vareja runāt? Klaass atkal bij veens ar savu neizturamo pazemojuma sajūtu. Ar savām domām, kuras mutuļoja kā ūdens aizvākotā katlā.

Līdzi tumsai arī tveice likās sabeezam smagaka. Elpot bij grūti. Tvaikoņa sirds puksteja dziļaki un

dobjaki. Sutoņas nospeestas, apkārtnes eespaidu jauktas, fiziska saguruma un atkal moraliskas uzleesmas trenktas, Klaasam domas raustijās nesakarīgās konvulsijās.

Krēslā gluži pelekas, divaini leelas, četras kaijas pārlaidās zemu pāri, atpakaļ uz to pusi, no kureenes tvaikonis nāca. Leelā steigā vētras bēgdamas, pat eebrēktees nepaguva.

Kapēc tikai putnam ir spārni? Cilveks nevar paceltees no reebigās dubļu pelķes, kura patlaban smeļas mutē...

Aiz muguras, augšā, atskaneja kapteiņa komandas sauceens. Stūres ķēde nožņirksteja slaidi, visgarām malai. Bij skaidri manams, ka tvaikonis maina kursu.

Un līdz ar viņu visi, kas te augšā un apakšā. Taisni uz tureeni, no kureenes pretim plūst reebiga liķu smaka. Pat kapelmeistars to saož... Nožēlojamais kapelmeistars ar šķibajeem pleceem un jauno seevu mājās.

Vaj tad tik veen kā seevas paleek mājās?.. Kā slāpdams, Klaass atvilka elpu. Seeva un bērni, kara kropli un jauneem upureem nolemtee, garā stīpree, taisnibas un brīvības slāpstošee, eenīstee, vajatee. Tapēc ka negrib akli eenīst, vajat un iznīcinat, zinadami par ko un ka labā. Melnee pelekos, pelekee dzeltenos, baltee dzeltenos, pelekos un melnos...

Oficeeru kajites pusē pēdejo reizi noklinksteja glāzes. Brašas, svaigas balsis uz šķiršanos dzeedaja.

«Un tapēc lai zobens ikbrīdi ass pret tēvijas naidneekeem pacelts, plūst sarkana sula no zemes krūts, kur karaļa zābaks mina.»

Klaass kratīja dūres uz to pusi. Viņu nesamīs! Viņš neļausees!.. Viņš nees kā vērsis barā, ko dzen uz kautuvi... Galvu noleecis, viņš lēnām zagās uz to pusi.

Bet kuģa virss bij jau tukšs. Lukturis no masta spīdeja sarkani lakotās, ceeši noslēgtās durvīs ar spodrinatu bronzas turekli. Sargzaldats viņā pusē

nokāsejās un šauteni otrā rokā paņemdams, asi peeklaukšīnāja grīdai.

Kā drudža karstums bij apņēmis Klaasu. Viņš aptaustīja kastes, mucas un saiņus. Te droši veen municija, sterilizeta kokvilna, bencins un citas degveelas. Peecās minūtēs viss būtu leesmās. Bet viņam jau nebij sērkociņu. Pat zobu bakstamo viņam vakarnakt atņēmuši...

Ūdens veenmulīgi šalca gar kuģa preekšgalu. Pa zaldatu kajītes peevērtām durvīm dzirdama tās pašas oficeeru dzeesmas dungašana. Vēl mazleet laika līdz stingri noteiktai apklusas un guļas stundai.

Klaasa domas pārsveedās uz otru pusi. Vecais revolucionars un politisks aģitators pamodās viņā. To te — cilveku desmit, bet tur bij simti. Tur tas spēks un eespēja. Pagreezt kuģi pret citu pusi, kur nav jaet būdas dedzinat, seevas un bērņus kaut, un pašam palikt par barību hijenām tuksnesī.

Aizmirsis katru uzmanību, Klaass steidzās turpu, pa trepēm lejā. Apakšā jau bij klusu, viņa zābaki asi klaudzeja pa misiņa stīpām apkalteem kāpšļem.

Svaigu ādu, sveedru un cilveku elpas dvinga kā no ģeretavas sitās pretī. Seetiņeem apvilktās mazās spuldzes peldeja smagos tvaikos. Uz grīdas un lāvām, trim stāveem cits pee cita izģerbušees zaldati. Šur tur bezkaunīgi rēgojās kailas, citkārt nerādamas meesas daļas. Mucā saslānīta gaļa — ja viņa neelpojuse un šad tad murgos nenoraustijusēs.

Klaass stāveja nolaistām rokām, nepaceetībā degdams. Kā viņi te vareja gulet! Apdulinatee vērši, kurus ar katru mirkli veda tuvāk kautuvei. Augšam!

Kāds veens labajā un otrs kreisā pusē sakustējās. No dibena atskaneja nikna lādešanās. Kaut kur nosplāvās. Kajīte šņāca atkal.

Šaurā spraugā Klaass paraustīja kādu aiz kājas. Reizi, tad atkal un spēcīgāk. Celtees viņeem viseem vajadzeja, klausitees un aizdegtees.

Kad viņš paraustīja vēl trešo reizi, krēslā paslējās apaļa kā ola noskūta galva. Sameegojušās acis

brīdi skatījās stulbi blisinadamas. Tad kāja, kuru Klaass nupat bij aizskāris, saleecās asā lenķī un spēra: Knakšedama trāpija lāvas apaļo balstni un tikai veegli aizķēra traucetāja ausi. Guletajs apsvēdās uz sāneem.

Kā pašā peerē un vēl dziļi smadzenēs ķerts, Klaass elsoja, otrā pusē pret lāvas malu atkritis. Tā tee atsaucās viņa modinajumam... Taisni preekš acīm viņam rēgojās divas aprepejušas kāju pēdas un kaila, spalvām noauguse mugura. Viņš slāpa nost šajā kaujamo kustoņu stallī. Viņa karstā trauksme aprimās kā sabangots ūdens, kuram pārlej beesas smirdošas eļļas kārtu.

Viņš redzeja tukšu veetu pašā dibenā. Nomauca zābakus, novilka svārkus un uzrāpās lāvā.

Tas bij līdzās mašīnu kurināmām telpām. Mašīnu ritms grūstīja lāvas paklāju, guletaji te tricinajās viseem locekļiem kā seetā kratītas sēnālas. Plānā dzelzs seena tik karsta, ka delna neceeta. Viņā pusē kurinātāja lāpsta šnakstedama skramstīja metala kloņu.

Klaass nevarēja nogulet un pacēlās sēdus. Peerē atsitās pret greesteem, sejā viņš sajuta tādu kā dvēsmu. Tuvumā te kur ventilatora trūba.

Leeleem malkeem Klaass rija tiro gaisu. Bet līdz tam maisījās nokaitetas dzelzs un guletaju peedvašotas telpas smirdoņa. Līķu pagrabs te bij! Viņš veenīgais starp tik daudz miroņiem.

Ar vilni atkal uzplūda atcere par teem dzīvajiem tūkstošiem, no kureem viņš nāca, kurus eēnīda un bijās. Viņam veenam atreebās par to, ka tee tur trauceja labdarīgās balles un loterejas un patriotiskās dzeesmas par karaļa zābaku. Viņa personā veenā gribeja apsmeet viņa desmittūkstoš beedrus. Rītu viņu pabāzīs zem karaļa zābaka, lai tee sajūt savu neecību un ar kaunu noleec galvas pīšļos stīpras varas preekšā.

Par plukatu un nodeveju viņu domāja pataisit. Aiz sarkani lakotām durvīm patlaban spreeda, kā labaki spīdzināt viņu aiz viņa cilvecības un kailās dzīvības nozeeguma. Kailu galvu viņam jāstāv un

jaskatas divās svecēs un preestera leekulīgā kome-dijā. Viņam, kam deevs un elle un visi beedekļi sen vairs tikai tukša skaņa! Pee masta viņu sees un tas ar to spalvaino suņa muguru nāks viņu ar pletni pārmācit. Viņu, kas Šellija «Atsvabinato Prometeju» lappusēm zināja no galvas, kura paša dzejas par brīvību un brālību deklameja strādneeku izrikojumos!

Spēks stipraks par pašu, pacēla viņu no lāvas. Klusu, bet vingreem locekļiem viņš noslida uz peespļauditas grīdas. Basās kāju pēdas plikšeja reebīgā glumā lipekli. Izmītee trepju kāpšļi locijās dzelzs apkalām tirkšīnadami. Turpat virs galvas slida stūres ķēde, apdilušeem gredzenu zobeem šņakstinadama, grīdā grauždamās. Klaass skrēja salecees, rokas atpakaļ atsveedīs — kā vanaga trauka bezdelīga pret seenu. Pašam iznīcināt savu dzīvību, pirms tee viņu paguvuši apsmeet. Nāve — tas veenīgais glābiņš un reizē peenākums, stipraks kā tūkstoš zvērastu saistīts solijums.

Iznīcināšanās trauksmē visa viņa būtne leesmoja kā meteors, kas aizdedzees pats savā skrejā. Pusviru durvis klauzdedamas atsitās pret kabines seenu. Bet klauzdeens noslāpa turpat aiz desmit soļeem. Starp masteem izsteeptās tauvas un radio steepules sīki sīca. Gaisā kaut kas draudoši saneja. Melns dūmu mutulis novēlās skursteņa galam un uz acumirkli aizslēpa viņu sargam.

Klaasam peetika šī acumirkļa. Rokas jau bija sataustījušas kuģa malas slidenās margas. Veegli, kā mācijees akrobats, viņš pasvērās augšup un uz galvas metās jūrā.

Šlakstošs siteens pakausī viņu, laikām, bij apdulīnājis. Tikai to viņš vēl samanija, ka strauji, kā akmens nonirst dzīlē. Kaut kas mutuļodams, burbinādams nošalca pāri un aplusa. Krūtis aizspeeda smagak un smagak. Tūliņ apslāps pēdejā sajūta un būs beigas.

Bet tad viņš peepeši noģeeda, ka izslid no šī beezā un mutuļojošā un atkal eevelk elpu. Visas

pasaules smagums likās pārvēlees pāri un pametis viņu klajā. Viņam šķitās, ka guļ ne locekļa nekustīgs cilvēks, bet kaut kas tur viņu drošām rokām. Viņam bij neapjaujami veegli un labi.

Tikai īsu brīdi Klaass šūpojās šajā tišajā neziņā. Jauda atskaidrojās atkal, viņš zināja, ka izniris un peld virspusē.

Kapēc? Dzīlē viņam vajadzēja palikt, divi simts metru dziļi, lai karaļa suņi pat viņa liķi nevarētu uzošņat. Kapēc viņš vēl peldeja virspusē? Nekādas atbildes viņš nezinaja šim jautajumam. Pats viņš to nebij gribējis, nē. Ari tagad vēl nolūks un peenākums bij skaidrs. Bet ta bijuse kāda vara viņā vaj ārpus viņa, stipraka kā viņš, visi nolūki un peenākumi.

Svelošas dusmas viņam pārskrēja. Kas te gribēja pārmākt viņa gribu? Viņš atmeta rokas gar sāneem, saspeda kājas kopā un aizmeedza acis. Bet pēc brīža atvēra atkal un ar izbrīnu skatījās melnajā, veegli līgotā paklājā. Kapēc viņš negrima? Kas te jokojās ar viņu?

Taču ari to viņš jau zināja. Vecs jūrneeks un apbrīnots peldētājs. Jūrmalā uzaudzis — Lamanšas kanāli reiz bij gribējis pārpeldēt, ja nesakaunejees no buržuju nerreem, kuri tur mēģinājās ik gada, kamēr simts reporteeru un fotogrāfu stāveja gar malu un sūtīja savām avizēm visaplamakās zenzacijas... Viņa ķermenis instinktīvi neļāvās. Varbūt, vēl kaut kas tur bij, bet to viņš nesaprata un negribēja saprast. Janogurst vispirms, janokausē šee locekli, tad jūra paņems pate, kas viņai peenākas. Viņa šūpoja tik veegli un šlakstinadama mīlīgi čuksteja ausīs. Oh! Viņas rokas ir tik plaši izplestas un laika viņai deezgan.

Tāds kā nesaprotams preeks pāršalca visu augumu — tapēc ka laika vēl deezgan. Klaass pagreiza galvu sāņus. Tālu, likās, virs paša līmeņa, spīdeja maza sarkana uguntiņa. Ta droši veen no aizējošā tvaikona. Viņš pats te šūpojas skrūves sakultā ceļa joslā. Tik labi šūpotees veenam un zinat,

ka dzīvība peeder pašam un jūrai, un ka neveens cits to vairs nevar sneegt.

Viņš apvēlās uz muguras un savija rokas uz krūtīm. Debess bij sabeezejuse gluži melna un ceeši peeguluse jūrai. Neveenas apmalas, ne mākoņa, ne kaut kādas atšķiramas konturas viņš nevareja saskatīt. Paša augums kā garens plankums peleksnija līganā vēsā līmenī. Ūdens bij nomazgajis nogurumu, sastulbumu un kaunu, viņš sajūtās žirgts, gandrīz vaj jautrs. Galva bij skaidra, viņš vareja rāmi un sakarīgi domāt.

Pat viņa asinatās jūrneeka acis nespēja izšķeltees cauri tvaikainās tumsas blīvumam. Velti viņš lūkojās zvaigznes, lai pēc tām vērotu, uz kuru pusi viņu nes neredzamā plūsme. Bet vaj tad ari tas tagad nebij veena alga? Jūra ir leela, un cilveka augumam dzīles peeteek ari tajā seklakajā veetā. Viņam eenāca prātā, ka viņš guļ mazleet miklā gultā, beezu mīkstu segu galvai pārvilcis. Kā bērņibā, kad tā domaja noslēpees, lai māte neceltu no tiksmīgās rīta snaudas. Laikām, viņš pat pasmaidija par tādu dīvainu eedomu.

Gaisā kaut kas svilpa, arveenu spalgakeem un slaidakeem joneem. Un kad labak eeklausijās, tad tee nebij atsevišķi svilpeeni, bet vesels saplūdušu skaņu jūklis. Tumsa nīrbeja neatšķiramām melnām strēlām un zaļganbrūneem plankumeem. Ūdens sāka līgotees jūtamak. Pāra reižu jau spēcīgi nošļaksteja pret kājām. Klaass atkal apgriezās knūpus un paplēta rokas.

Veeglitinām tās kustinadams, viņš sajūtās kā putns — kā pirmiņ tās kaijas kuģim pāri. Tikai tās skrēja uz malu, patvērumu meklet, kamēr viņš te gaidija vētru. Viņa patvērums citur... Bet par to domāt bij nepatikami.

Un nebij ari vairs laika. Nu jau spīvs vējš svilpdams un grābstidams skrēja viņam pār miklo seju. Viņš juta, ka izceļas augstu un tūliņ atkal noslīgst dziļi lejā. Arveenu augstak, arveenu lejak. Lāgu lāgeem kāda šalčoša šlakata pārskrēja viņa augumam visgarām un uz īsu brīdi peetreeca ausis čaukstošām,

sanošām putu vērpatām. Ar rokām veen turetees jau nācās pagrūti. Ari kājas instinktivi bij sākušas darbotees līdzī.

Peepeši kaut kur pāri, likās, tepat virs muguras, izleesmoja balti, un reizē ar to šņākoņas-kaukoņas jūkli pāršķēla sprakstošs dārdeens. Durstošas tirpas no papēžem izskrēja pa visām cīpslām un saspriekstija matas. Tā kā viņš peldeja knūpus, tad tikai mirkli, pustumkli, varbūt vēl mazak, preekšā paplauka divaini izdobts zaļganpeleks kalns ar spīdigām kurkuļu virknēm un peena balteem lāsūmeem. Pēc tam viņš atkal nogrima darvas melnā aklā tumsā, lēnām izcēlās augstu augšup un tad spēji sveests duntēniski gāzās atvarā.

Apziņa viņam bij skaidra tikai tajā brīdī, kamēr vilnis viņu cēla augšām. Lejup mests, viņš it kā apdūla. Likās, nupat peeri treeks pret ko ceetu un sašķaidis. Šermuļi skrēja pār muguru, viņš aizmēdza acis, it kā vālejām vēl kaut ko varejis redzet. Bet tikai īsu brīdi viņš ar galvu eenirās vilnī, tas viņu atkal izmeta laukā un lēnām slīdināja galotnei pāri.

Šim šķeetami chaotiskajam bangojumam tomēr bij savs ritms, citadi Klaass pirmajā pusstundā būtu savelts kamolā un samalts. Viņš to tikai tumši nojauda, bet jūras peeradušais ķermenis automatiski peemērojās pats. Pērkoņa dārdoņu ausis vairs neuztvēra tik spalgi, apdulinats viņš sajuta tikai dobjus dimdeenus. Kad zibens viņam atšķīlās vilņa galotnē, preekšā un visapkārt bij nikni izsleeti putu krēpām zobaini saroti ūdens kupri, starp kureem melnoja stūrainas akas un šķautņainu bezdibeņu aizas. Un pāri visam no augšas slīpas, žilbinoši dzelošas leetus lāšu stīgas. Bet vidū pāršķeltā tumsa ribedama atkal savēlās kopā un apraka viņu neziņā.

Atpakaļ atleektais kakls bij noguris un sāpeja. Klaass mēģināja apgreetees uz muguras un atpūtinat. Bet tūlīņ viņu saleeca spējā likumā, kūleniski apsveeda apkārt un ilgi mala šļācošās vērpatās. Viņš iznira sāļa ūdens sarijees, pilnīgi dulns, un nemēģināja vairak.

Pērkoņa dimdi palika it kā tālaki un dobjaki. Jeb, varbūt, vētras auri un vilņu šņākoņa stipraka. Zibenim taisni sejā paplīvojot, Klaass eeraudzija kaut ko nedomatu, divainu, satricinoši pārsteidzošu. Tas bij neleels zvejneeku vaj kontrabandistu kuģis, melni nodarvots bureneeks, augstu augšup sasleetu preekšgalu un atpakaļ nosligušeem kaileem masteem. Klaass skaidri saskatīja cilveku dzeltenā brezenta mēteli pakalgalā pār stūres ratu saklupušu. Kaut kas viņam svelmaini pāršalca — bet vilnis apgreeza viņu rinki un nosveeda sāpus. Pēc brīža zibenis paplīvoja atkal iztālēm, bet kuģa vairs nebij. Tikai trakojošais ūdens tuksnesis apkārt, drausmīgs un nežēlīgs.

Negaiss bij pāri, bet jūra trakoja joprojam — likās, vēl breesmigaki kā pirmak. Klaasam noreība galva un sāka palikt nelabi. Lāgeem viņš pamanīja, ka vilnis viņu met šķērsām un ka viņš sāk atkal peldēt tikai tad, kad ūdens virmodams šļācas galvai pāri. Rokas bij palikušas nejūtīgas, viņš neapjaua vairs, ka kustina tās.

Gaisma ausa, Klaass nomanīja, ka gais virs viņa paleek palsaks. Augšup izcelts, viņš jau saskatīja jūras robaino apmalu, vilnis melni izpūtās zem viņa, burbulīni gredzeni kūsaļa visapkārt. Viņš bij pārak noguris, nekāda sajūta neatsaucās šim negaidītam eegaumejumam.

Krēslā roka peepeši peeskārās kam ceetam. Kāda kuģa kravaī noskalots vaj peestātnei atrauts plankas gabals. Neleels, varbūt veenam vīram panesams, bet labam peldetajam pilnīgi peeteekošs. Rokas pašas jau bij peeķērušās un tureja ceeti, bet augums atlaidās tiksmīgi veeglā svabadībā.

Bet tā ari smadzenes atkal sāka darbotees. Un atkal Klaass eedomāja, kapēc viņš še. Ar varu atrāva rokas un ļāva, lai vilnis eerok viņu dzīlē. Bet otrs, no apakšas augšup izrūgdams, izmeta viņu virspusē. Viņš negribeja, kailā dzīvība pate vairijās nāves nejaukeem tvarsteem. Klaass sakoda zobus un savilka rokas dūrēs, tā kā nagi eedzēlās delnās. Velti. Tas viņā bij stipraks kā viņš pats.

Un atkal vilņu šūpotnes viņu noreibināja, ūdens virmas ik acumirkļa šļacās sejā, slapjais veesulis nomāca un apdulināja visus jūteklus. Viņa nedzīvais ķermenis kā skaida mētajās pār putās sakultām kalnu galotnēm un nogrima aizu atvaros, bet rijīgā dzelme velti snaistījās pret to spītīgo, patvarīgo spēku, kas tūrejās pēdejā elpas pūteenā.

Nomocīts, nosālis, pussastingušeem locekļeem, Klaass eeraudzija, ka saule pār krumšļaino limeni izleen atskaidrotā debess joslā. Viņam pāršalca tāds preeks, it kā to pirmo reizi mūžā eeraudzījis un ka tā viņam varetu ko līdzet. Bet vilnis saleeca viņu muskulī un dziļai lejai pāri izmeta augstu.

Labu brīdi viņš šūpojās līdzēnā augstumā virs krācošā jūras tuksneša. Tikai rokas viņam mehaniski kustējās — kājas lengajās kā atlauztas, kaklu un pakausi lauza krampji. Viņš zināja, ka pēdeja brīdis tuvojas un viņam palika bezgala skumji. Aizmirsts kā nebijis viss pārceestais un vēl gaidamais. Tikai dzīvot vēl, kaut stundu, kaut pāri acumirkļi!

Eestenedamees viņš skatījās pārvērstām stiklainām acīm. Vilņi šļakstījās gaisā sleedamees, viņu izkleestās virsmalu šķautnes vizuļoja kā varavīksnas plāksnēm peebārstitas. Bet tad peepeši Klaasam pārsteepās arī apvilktā zila ēna. Un tūlī eesāņus izpeldeja balta, svaigi krāsota kuģa korpuss ar trim slaideem, takelažas sapiķateem masteem un zilu skursteni pašā vidū.

Karalisko jūras kadetu apmācības kuģis. Noenkurojees pārļaut vētru vaj peeradinat un norūdit nākamās virsneekus. Viņa asās krūtīs veegli šķēla joņojošos vilņus, kūsadami, putainās vērpatas līdz malai augšup sveezdami, tee vēlās gar viņa slaidajeem sāneem un izlikās tā, it kā viņš pats kā skrejošā holandeeša bureneeks lidotu pa grumbaino rēcošo jūras klaju.

Klaass vāji eebrēcās kustoniskā dzīvības trauksmē. Un pee tam viņš zināja skaidri, ka viņam, divkārtējam dezerteerim, glābiņš tikai tadē, lai viņu novestu krastā un noliktu pee ceetokšņa seenas par mērķi desmit lodēm. Bet tas bij kaut kur bezgala

tālu, bezgala necīgs pret eespēju vēl īsu brīdi izjust dzīvības reibinošo laimi.

Četri virsneeki baltās uniformās stāveja uz komandas tilta. Glābšanas laiva patlaban slīda pār kuģa malu lejup. Klaasam sauca ko, rokām rādi-dami, bet eilišķai rūkoņai cauri neveena skaņa neaizsneedza viņu. Viņš redzeja, ka nolido virvē peeseets balts korķa loks, bet kuģa sāneem atsities, vilnis eeraka viņu šlakstošā mutulī.

Kad tas viņu atkal izmeta virspusē, mute viņam bij plati vaļā un ūdens strūkļa gārdza no tās. Apaļi izvalbitas acis vairs neredzeja neka. Bet rokas pašas neviļus peedūrās peldošajam lokam un krampjaini apskāvās.

Ar to viņš nogrima dziļā aizā. Bet nākošais vilnis pacēla viņu uz savas asās muguras un treeca pret kuģa sāneem.

Kad kadeteem izdevās satvert virvi un peevilkēt klāt, Klaasa augums ļengani greezās putošā virulī. Rokas bij neatraujami apkrampetas korķa gredzenam, acis plaši eeplestas, bet no pārsistā galvas kausa vilņa izlokam pāri steepās likumota brūna lenta.

TRAŅĒETIS KILONS

Gūstekņi guleja garā rindā, pa pārim kopā sa-seeti. Sakaltušu vēršādas siksnu viņeem rokas un kājas uz muguras bij sarautas kopā. Pa pārim ko-pā — laikām tapēc, lai krampjos raustidamees viņi vairotu veens otra sāpes. Varbūt ari tapēc, lai viņi pa veenam nemēģinātu aizveltees no uguns-kura gai-smas loka un nogāztees kādā kilnšu plaisā. Bet, var ari būt, ka to veenkārši izdomajis kāds komande-jošs virsneeks, kura fantazijai neveens cits spīdzinašanas veids vairak nebij atlicees.

Noputejušām zandalēm kājās, bruņu cepuri un vairogu nometis, tikai isu zobenu rokās, sirms le-ģionars lēnām soļoja gar rindu turpu-atpakaļ. Va-retu domat, ka viņš te pastaigajās savā nodabā, ja gaita nebijuse nosvērti smaga un platajām eeroča asmenim pāri nesteepušās brūni apřecejušas švītras. Kad viņš noliecās uz mest uguns-kurā jaunu pagali malkas, viņa rokas līdz pusstilbeem atspīda kā sar-kanos cimdos. Ari sirmajā bārdā bij sarkani plan-kumi — pat acīs likās kaut kas eelāsojis.

Kaujas troksnis bij nokluis pirms sešām stun-dām, vēl vakara krēslā. Tagad tikai vēl sargu po-steņu klaigāšana dzirdama tumsā, gūstekņu klaju-mam rinkī apkārt. Un pāra simts soļu lejāk, pašā ceļa malā, skaneja āmuru klauzdeeni. Koku gar ceļ-malām par maz, kur peenaglot seši tūkstoši sagū-stīto vergu — papildām vēl bij vajadzīgi krustī. Pēc divām stundām, kad Marks Licinijs Krass dosees no Kapuas uz Romu, dzīvajai alejai vajadzīgs būt gatavai.

Zaldateem tomēr likās par ilgi gaidīt. Patālu uz labo pusi, kur ceļš atkal sleecās uzkalnī, dega otrs uguns-kurs. Un tam spilgtaki uzleesmojot, augsti gai-sā no tumsas iznīra krusts ar tanī peenaglotu cilveku. Pavirši peestiprinatais šķērsis nošķeebās, peenaglo-tā augums sakumpis tā, ka zods gandrīz vaj atdūrās

pret celgaleem. Kad āmuru kladzoņa palejā uz acumirkli apklusā, tur no augšas bij dzirdami it kā aizkauta vilka aizsmakuši kauceeni. Tad soļotajs apstājās, atsveeda sirmās krēpes pakausī, un ar plaukstu acis pret savu ugunskuru sargadams, lūkoja labi saskatīt.

Kilons un Hijijs, guleja rindas pēdejā pāri. Pavisam nejauši viņi sagadijušees kopā. Hijijs bij veens no teem pirmajiem pārdošneekem, kuri līdz ar Spartaku izlauzās no Kapuas gladiatoru ceetuma un atsvabināja pārejos vergus. Visos dumpja kara gājeenos un kaujās viņš bij līdzī, kamēr Kilons kalnos ganija Lentula Batuata lopus. Tikai pēc tam, kad Spartaks ar saveem pulkeem bij izlauzees no eelenkuma Brucijas mežos un atkal tuvojās Romai, viņš pameta savu ganamo un aizbēga pee Enomaja galeešeem, bet vēlaku peeveenojās sava tauteeša Spartaka kara pulkam. Tikai vakar pēcpusdeenā, kad vadonis bij kritis un Krasa leģioni viņus kā trakus suņus gūstīja pa visu kalnaju, viņš neviļus bij sastapees ar vecako brāli... Tā viņi kopā krita gūstā, un nu guleja rindas galā uz rāsas mikla pleena un gaidīja, kad viņus vilks pee ceļmalas koka vaj krusta, kā tur to.

Muguras viņem bij ceeši kopā. Viņi guleja uz sāneem un ar katru meesas cīpslu samanija pašu veeglako trīsu otra augumā. Kilons, kā par brīnumu, pat bēgot nebij eevainots. Viņa garee dzeltenee mati apvijušees brālim ap kaklu, viņš manīja, ka Hijijs asinis no eevainojuma pakausī samērcē tos un peekļauj arveenu ceešaki. Viņš turejās zobus sakodis, sakaltušās lūpas sasprēgaja un sūrsteja kā uguns svilinatas.

Aizkunkstejees, viņš sajuta brāļa elkoņa dūreenu pret ribām un izdzirda niknu čukstu.

«Klusu!.. Vaj es tevi nožņaugšu sava paša rokām!»

Kilons neapjaua drauda smeekligumu šajā stāvoklī. Aiz ceenas un bijibas pret milzeni vecako brāli viņš pūlejās pat elpu aizturet. Līdz šim bij domajis, ka brāļa rokas neviļus raustas krampjos,

bet tagad viņš sāka noskārst, ka tas viņas ar nesa-protamu nolūku tīšām kustina veenmērigā laidā.

Viņa paša rokas bij pamirušas un nejūtīgas. Bet plecos katrs peeskāreens dūrās kā ar asu naglū. Arveenu ātrak un sāpigak atkārtojās dūreeni. Arveenu ceešak Kilons sakoda zobus. Viņam likās, ka brālis veenkārši zaudejis prātu.

Bet tad viņš peepeši manija, ka kaut kas viņu ar reizi atsvabina no ta otrā. Kājas palika tāpat ceeši peerauktas brāļa kājām, bet auguma virsejā daļa likās tikuse brīva un veegla. Likās pēkšņi atraujamees un atlidojam slaidā lokā — tālu pa nokalni lejā, ceļam pāri, brīvā tumsas klajumā.

Redzet viņš nevareja. Zemē gulošam, acis leģionara zandales aizputinājušas, un, rokām attirpstot, pirmais darbs bij tās izberzet.

Belzeens mugurā pārtrauca arī šo kustību.

Brāļa čukstu Kilons otrreiz nesaklausija. Bet pamanija, ka Hijijs, pasneedzees, ar roku kaut ko rikojas pee viņu kopejās saites. Izbaiļu un savādas jausmas šalka pārskrēja Kilona jaunajiem locekļiem. Vaj pateesām — —?

Bet tajā pašā acumirkli viņš sajuta, ka arī kājas teek svabadas no degošu sāpju pinekleem. Tikko atguvees, viņš apspeeda pārsteiguma kleedzeenu. Un kā no leela attāluma sadzirda brāļa čukstu:

«Tu vari pakustinat kājas?»

Kilonam kājās nejauka sāpe gan vēl durstija līdz ceļiem, bet pakustinat viņš tās vareja.

«Un rokas?»

Ari rokas bij pilnīgi attirpušas.

Bet tad viņi kā kaķa uzglūnetas peles peeplaka zemei un pat elpu pūlejās aizturet. Leģionars bij attapees, ka par ilgi aizmirsees peevilcīgajā ainā un atgriezās pārbaudīt savus gūstekņus. Tomēr pārleecinajees, ka rinda pa vecam, nokāpa atkal nokalna eedobumā un palika ar seju pret to otro uguns-kuru.

Kilons bez komandas saprata, kas viņam darams. Kad Hijijs augums kā resna peleka čūska noslīda gar viņa kājām, arī viņš tāpat guļus apvērsās

un lida pakaj. Sirds kā gongas belzeeneem duneja ausīs, švikstoņa, ko viņa kazādas apvalks sacēla uz smilkšu apputinatas klints, izlikās kā skaļš šalceens. Svedri no uztraukuma pārrasoja visu viņa meesu. Viņš noleeca galvu līdz pat zemei un domajās brāļa leelās ēnas pilnīgi apslēpts.

Galvām jau eedobumā, peeci soļi no sarga kājām, viņi tomēr pamanija, ka gaiss pāri viņiem spēj paleek sarkanaks. Sargs pavisām salecees uz preekšu, redzams, ka viņa plecu muskuļi raustas smeeklos. Aizšauta vilka kauceeni atskaneja vēl drausmigaki. Bet traķeeši tagad domaja tikai par to, ka ēna pa kuru viņi lida, satumsuse melnaka.

Tad Kilons peepeši attapās un lunkani kā jauns lūsis uzlēca kājās. Taču Hipija lēceenam lidzi tikt viņš nepaguva. Tas bij jau klāt. Viņa labā no mugurpuses sagrābuse romeēša roku ar zobenu, bet kreisā kā tērauda lokš apvijusēs ta kaklam, palēnām leeca visu augumu atpakaļ. Sirmās krēpes gandrīz jau peeskārās pārleektajai mugurai. Nu sarkaneji paspīda izvalbitee acu āboli. Nu mēle pārkārās zobeem. Nu visa seja palika kapara brūna.

Bet nodzenatais un slāpju nomocitais gladiators bij sastapees ar rūdītu kareivi un bijušo cirka cīkstoni, kurš vēl tikai divas stundas atpakaļ apēda eesmā ceptu auna cisku un izdzēra krūzi viņa. Sva badā roka izvījās augšup, pārslīda tērauda lokam ap kaklu, tad stipreem nageem eeķērās verga saveltās matu pinkās. Un kamēr četri pirksti tur eevijās arveenu dziļāk, ikšķis pa asiņu slapjumu taustījās uz breesmīgo eedragajumu uzbruceja galvas kausā.

Hipijs elsa kā vērsis, kuram galvu valgā velk pee kājas. Puse viņa uzmanas un spēku bij vērsta uz to, lai nesaceltu troksni un nepeevilkto kādas tuvas patruļas uzmanību. Romeeti lauzdamš, viņš arī pats bij atlecees tik tālu atpakaļ, kā likās — tūliņ viņš pakritīs atmuguriski zem eenaidneeka auguma.

Leģionara rokā sakustejees zobens iztrauca Kilonu no ačumirkļa stinguma. Ar vingru tvēreenu viņš izķēra smago eeroci. Un tad, abām rokām pa-

cēlis, dūra eesāniski, no mugurpuses — lēnām, bet droši, īsto veetu acīm labi nomērojis, visā spēkā saguldamees.

Hipijs augums atleecās taisni. Romeetis saplaka viņam pee kājām. Acumirkli turejās sēdus un likās, ka viņš rokām vēl meklē atbalstitees zemē. Bet tad viņš saknupa ar peeri uz ceļeem un tā palika, rokas kā pārlauztus spārnus sāniski izmetis.

Hipijs izķēra brālim zobenu un atslējās visā augumā — gluži tā, kā citreiz Traķijas mežajā pee nokautā meža kuīļa, vaj Romas cirkā pee kritušā preņķeeka liķa. Bet tikai īsu mirkli veenas izglābtās un otrās nokautās dzīvības līgsme atstarojās viņa sejā. Uguns palejā uzplīvoja vēl augstak. Peenaglotā kauceeni lauzās pāri negantai sprakstonai un peedzērušo zaldatu smeekleem. Ari Kilons pavērās turpu un abu viņu acis eeplētās balsī neizkleedzamās šausmās.

Vaj nu no ugunskura nejauši uzsprakstejušas dzirksteles, vaj tiši aizdedzinats, piķi un darvu apleetais krusts dega no lejas gala. Tumšsarkanās leesmu čūskas, melnus dūmu mutuļus vērpdamas, kāri laizijās augšup pa zaļo ceedra stumbru. Peeraglotā kājas līdz ceļeem vairs nebij saskatamas, mirkleem sarkanmelnaīs mutulis uzvira līdz pat krūtīm. Bet kad vējs to pasīta sāņus, bij redzams, ka rokas ar varu raustīja sastepteem muskuleem un galva mētajās no veenas puses uz otru kā tārpam, ko naglota zandale peeminuse. Viņš nekauca vairs, viņš rēca kā agonijā un viņa rēkoņa baismīgi jaucās ar peedzērušo zaldatu smeekleem.

Aiz uzkalna otrā pusē atskaneja tuvojošās balsis. Izbaiļu lēkmē abi traķeeši metās bēgt, peemirsuši mēģinat atsvabinat vēl kādus nō saveem nelaiimes beedreem.

Pēc eespējas zemu noleekušeēs, gandrīz četrāpus, tumsā slēpdameēs, viņi skrēja pa seklu eelejiņu uz labo pusi. Hipijs pa preekšu, Kilons uz pēdām pakal. Augumā kā jauna gacele pret sirmu Gallijas breedi, skrējajs viņš bij veiklaks par vecako brāli. Eevainojums galvā un cīņa ar romeeti Hipiju

peekausejuse — Kilonam likās, ka tas, uz zobena balstidamees, eet lēneem soļeem. Bultas ātruma, vanaga spārnu tagad vajadzeja. Tepat aiz muguras šķitās šķindam leģionaru vairogi un ncaugstu pāri kā tvarstidamas plīvoņās sarkanmelnās leesmu čūskas.

Bet pamazām troksnis un leesmu plīva palika tālaku aiz muguras. Pat tumsā nomanams, ka eelejiņa saraucas šauraka. Nu jau te bij tikai klints plaisa gluži stāvām seenām. Skrejot bēglu plecūs šad un tad aizķēra kāda asa šķautne vaj prāvaka nokāre. Viņi sāka eet lēnaki, bikli klausidamees un tumsu vērodami.

Izsteeptām rokām Kilons atdūrās brālim mugurā. Hijijs bij pēkšņi apstājees un skatijās augšup. Plaisa izbeigusēs, stāva taciņa no tās sleecās pa kalna peegāzi. Bet taisni likumotās švītras galā, augstu pār bēglu galvām, dega ugunskurs, lāgu lāgeem gaismas lokā paspīda kāds šķēpa gals vaj bronzas cepures smeilis.

Bēgli metās atpakaļ. Hijijs šis apvidus nebij gluži svešs, bet ugunskuru spēji švīrotā tumsa aklinaja acis, nāvīgs nogurums un bailes pārņēma apjaudas spēju. Viņš skrēja uz labu laimi, nemaz nedomādams, ka tā nonāks atpakaļ tajā pašā veetā, kur nogalinatais leģionars droši veen jau bij atrasts un sāкта pakaldzīšanās aizbēgušajeem vergeem. Bet neviļus viņi bij nogreezušees kādā citā pirmak nepamanītā spraugā. Kā pirmā, ari šī izbeidzās ar tādu pašu stāvu taku, pa kuru kāpt viņeem vairs nebij spēka. Tāpat augšā dega ugunskurs un ap to ēnojās sarga kareivju silueti.

Brīdi viņi stāveja peeleeekušees un skatijās augšām. Ugunskurs uzleesmoja augstaki un apgaismoja viņu sejas ar gluži apaļiski izplestām acīm. Viņi elsa kā nokauseti, alā eedzīti un aizsprostoti meža zvēri.

Acim redzams, visi ceļi no šejeenes apsēsti. Abi bēgli saprata, ka glābiņa viņeem nav. Apgreezās un nokārtām galvām vilkās veens pakal otram. Skreet vairs nebij nekādas nozīmes.

Hipijs apstājās un sāka klausīties. Klausījās arī Kilons. Augšām, aiz aizs malas, patāļu, dzirdama kņada — sasaukšanās, eeroču žvadzoņa. Skaidri nomanams, ka tuvojas ātri. Pāri aizs malai reizēm sarkani paplauka, bez šaubām, tās bij gūstītaju lāpas.

Pirmo reiz šajā bēdzenā bēgli paskatījās viens otrā. Ilgi un dziļi, it kā mēģinādami uzminēt viens otra domas. Bet nebij jau ko minēt, abi zināja, ka izejas viņiem nav. Un abiem norēgojās acu preekšā leesmojošais krusts ar peenaglotu cilvēku, kurš mētaja galvu kā tārps, ko naglota zandale peeminuse zemē.

Hipijs bij atkritis pret klints seenu un nenovērsa acu no aizs malas. Augšā, sārtuma atblāzmā, Kilons redzeja viņa seju, dzeltenbālu, gluži kā ta klints, pee kuras slējās viņa eevainotais pakausis. Tvarstītaju pūļa niknā kņada ātri vēlās tuvāk. Sauja dzirksteļu no kādas apdegušas lāpas virpuļodama izlidoja augšup pār aizs malu.

Kilons stāveja ar muguru pret to pusi, no kureenes nāve nāca. Nu viņš sarāvās kā eedzelts un pavirzījās atpakaļ līdz otrai aizs nogāzes pakājei. Hipija acis bij pavērsušās viņā ar nelokamu drausmīgu spreedumu, ko saprata tikpat skaidri, kā skaļi izteiktu. Mute viņam pavērās, lai kleegtu pretī, atraidītu un glābtu vēl savu dzīvību.

Hipijs svinīgi pacēla roku pret viņu. Šī roka tuvo lāpu spulgā izskatījās kā nokaiteta. Bet viņa netrīseja, arī Hipija balss bij dzestra un ceeta kā paša likteņa spreedums.

«Citas izejas mums nav. Jeb vaj tu, varbūt, vēl domā kādu?»

Kilons nokāra galvu. Ko viņš vareja domāt?

«Ja mums abiem bijuši zobeni, mēs varetu mestes pretim cīņā. Tad viņi būtu speesti nokaut mūs, jo peecus vīrus katram upuret, kamēr mēs nogurstam, šee glēvuļi negribēs. Bet tā kā tagad, veeenam droši jākrīt dzīvam viņu rokās. Es tas nevēlos būt. Varbūt tev ir patika degt par lāpu pee kāda

staba un apgaismot ceļu, kad Marks Licinijs Krass brauks uz Romu?»

Kilons sakņupa, it kā raudamees no nežēligām rokām, kas viņu jau vilktu augšup pee krusta.

«Nē! nē! nē!»

Hipijs tikai pamāja ar galvu. Tad viņš pasneedza samecgtu sauju, no kuras rēgojās divi zāļu steebri. Ari to Kilons saprata. Tāda bij šajā karā gūstamo vergu paraša: kuram krita garakais, tam janogalina gtrs un tad pašam janonāvejas. Kilons steepa roku tā, itkā tai būtu peekārts smags klintsgabals. Šajā acumirkļī viņam bij tikai veena veenīga, visu būtni, ikkatru meesas šķeedru caurstrāvojoša vēlešanās: kaut taču viņš nebūtu tas, bet brālis!

Hipijs peeleecās tuvāk un aizskāra viņa plecu.

«Ātrāk! Man leekās, es viņus jau redzu.»

Pateesām, niknee rēceeni jau atskaneja Kilonam tepat virs galvas. Katrā ziņā viņi steidzās, lai kāds patruļas bēglus nenokautu. Nāve veen teem pārak veegls sods. Acis aizvēris. Kilons pataustijās ap brāļa sauju. Nē... Un tomēr viņš bij tas!

Zobena gludi nodeldetam rokturim aptvērta, viņa roka likās tirpstat kā pirmak, zemē gulošam, no ceeši savilkstām saitēm.

Hipijs mudināja viņu steigā, aizelsees.

«Ātrāk! Tu nepagūsi pats... Es viņus jau redzu! Te...»

Bet Kilons nevoreja skatitees uz to veetu, kur bij peespeesta Hipija plauksta. Viņš mekleja brāļa acis — atvaditees vaj cita pēc, viņš pats nezinaja. Bet Hipija plaksti bij smagi nolaisti pār acīm. Lūpas sakneebtas, itkā aizturet un noslāpet jel vājako kunkstu, kas niknumā un sāpēs lauztos.

Laikām viņš pats bij metees pret brāļa paceltā zobena galu. Kad Kilons atkal pavērsa seju, viņš patlaban lēnām nosliga gar klinti, plaukstas acīm aizvilcis, lai sargatu tās no lāpu sarkanajām plīvām, kuras nu te lija taisni lejā pār viņeem abeem.

Mežonigs, divdesmit balsīm jaukts dusmu un ga-
viļu rēceens no mugurpuses pāršalca Kilonu. Soļu dimdona tuvojās ātri. Siki oļi vēlās švirkstedami.

Vairogi klirksteja, skrejošu eeroču asmeņi dzeedoši saneja vējaino gaisu šķeldami. Pret spilgtajām ugunīm Kilona ēna, melna un milzīga sneecās gar aizas krauju augšup, līdz kamēr aiz klints nokares pazuda tumsā.

Ēna locijās, itkā viņu dedzinātu tās sarkanās lāpu leesmas. Kilonam eesāvās prātā, ka ta peenaglotā pee klints seenas un raustas tāpat kā tas tur Kapuas ceļa malā. Savu likteni viņš apzinājās skaidri. Nekāda glābiņa ne žēlastības viņš necereja. Un tomēr neizleetoja tās pāra zekundes, kurās viņa dzīvība vēl pašam peedereja.

Viņš nebij glēvulis. Neilgajās kara gaitās viņš bij peedalijees daudzās kaujās. Peeradis cinitees aci pret aci, ik acumirkļa zināt eenaidneeka šķēpa galu pret savām krūtīm vaj cirvi pār galvu. Ar drošu roku un gavīļu kleedzeenu viņš savu eeroci neskaitamas reizes bij eegremdejis pretineeka meesā. Ar plēsīga zvēra baudu nogalinājis romeesū gūstekņus, aristokratisku dzimtu večus un bērņus un pat veenkāršus strādneekus. Pat pret brāļa sirdi pacelta, viņa roka pirmiņ neko nebij trīsejuse. Bet tagad ta nekustīga tureja īso zobenu, pa kura smailo galu Hipija asins lēnām pileja zemē.

Ar zibeņa švītras likumeem un žilbinošu spulgu caur smadzenēm izvijās tas, kas šajās neatsaucamajās pāra zekundēs notureja viņu tādā sastingumā. Tālā un tikpat kā svešā Traķija ar viņas mežonigeem kalnajeem dziļi dūmakotā apvārksnī. Nesenā ganu dzīve, kur naktīm allaž kāda meiča, slaida un veikla kā stirna, vija kaislas rokas ap viņa kaklu un visu augumu sildija saveem glāsteem. Viņa slavetee gaišee, seeveetiski mikstee mati, viņa neizdzīvotā un neizbauditā jaunība, viņa dzīvība, — viņa dzīvība!

Kaut kas skaļi un pavēloši kleedza viņā. Tas bij stipraks, nekā skaidrā apziņa par tām šausmām, kas viņu gaida pēc acumirkļa. Šis acumirkļis bij dārgaks nekā ilgas breesmigās mokas peedzērušu un satrakotu nezvēru jaunā gūstā. Roku, kura simtus

citus nokāvuse kā rotaļadamās, viņš nespēja pacelt pats pret savu dzīvību.

Viņš sašļuka ceļos, eevilka tik dziļi elpu, it kā visu valgo gaisu līdz ar sanošo vēju ar reizi eesūktu sevī un raudāja, romeeša zobena turekli abām rokām aptvēris. Un kad viņam nāca prātā uzlēkt un izmainīt savu dzīvību pret divām, trim eenaidneeka dzīvībām, tad jau bij par vēlu. Divdesmit kāras rokas reizē tvēra pēc viņa mateem, pēc viņa kakla, pēc viņa rokām un kājām.

PA SLAVAS CEĻĒEM

Es esmu galā. Es esmu pee mērķa. Ja es varetu likt jums samānīt kaut desmito daļu tās saldās svētlaimes, kas no šarīta apņēma mani kā ritoša varavīksna.

Es esmu dzīvojuse īsi, bet strauji un bagatīgi. Greznums un breesmas, luteklība un drausmīgi smags panākums, bauda un darbs līdz notirpumam, līdz kustoniskam pagurumam — — kā pa bangainu upi aizšūpojušees mani divdesmit seši gadi. Bet bez šīs pēdejās deenas es neapjaustu viņu pārpilnību. Bez šīs veenīgās skaistās deenas es nezinātu, ko nozīmē dzīvot savai tautai un tēvijai. Slavas likumotee ceļi eet pa sarkanās miglas pilnām lejām un pār asām klinšu šķautnēm. Tikai atskatotees viņus pārrēdzam — kad esam galā, kad vairak nav kur eet.

Man vairak nav. Es esmu pee mērķa. Gēķis, kas domatos tikt vēl kur tālak, viņpus mērķa. Kā zināt, es esmu gudra, tapēc tikai vēl atpakaļ pametu skatu. Tikko man pasludināja spreedumu: rītu gaismai austot mani nošaus. Es negribetu, ka par manu darbu un likteni tikai teika paleek manas tēvijas vēlākām paaudzēm. Ir fakti un peedzīvojumi, ko tikai es zinu. Un tapēc es izleetoju šīs nedaudzās pēdejās stundas. Jaunais sargu oficeers elzasetis manas rindas droši nogādās jums. Protams, no viņa puses tā būs nodevība pret savejeem, bet tapēc par to ir samaksāts ar šī gadu simteņa skaistakās un slavenakās seeveetes smaidu. Vaj ta nav peeteekōša alga? Pārpārim — man šķeetās.

Es, pazīstamā bajadere Mata Grām un nepazītā šuvejas meita Lonija Kraft, esmu atklāta un noteesata. Es jau pūlejos pateikt, cik laimīga esmu par to. Laimīga vispirms tapēc, ka tas noteekas

jau tagad — taisni tagad, pašā istajā brīdī, mana darba degpunktā un manas un manas tēvijas slavas augstumos. Šee ceļi ir tik likumoti un ved pār tālām svešām kraujām, ka pat stiprakā galva kādreiz var reibt. Es esmu izturejuse un tapēc tik lepna. Vaj man nav teesibas lepnai būt?

Ja jūs man prasat: kā tas viss sākās? — es nevarētu teeši un noteikti pateikt. Bez šaubām, sākās tas jau sen, tik sen, ka pate to vairs neatceros. Jau tajos laikos, kad tēviņa par mums domā vairak nekā pašu māte. Viņa mūs radina sevi tā eemilet, ka citam sirdī vairs nepaleek veetas. Mēs viņu eeeelpojam ar dzimtenes gaisu, eeožam ar zemes smaršu, mūsu acs un auss eefver viņu ar karoga plīvām, ar mundeeroto paradu spožumu, ar patriotisku dzeesmu gavilēm, ar baznicu svēteem zvaneem un ērģeļu dūkoņu. Sargi deevs tēvu un māti, ķeizaru un visus labos ļaudis — atskaitot tēvzemes eenaidneekus tur, viņpus upei. Man šķeetās, tur ir tas sākums. Bet, varbūt, ka es maldos. Varbūt viņš ir kur vēl tālaku. Man vairs nebūs laika to līdz galam izdomat.

Ja nebūtu tēvzemes, tad ari varoņu nebūtu. Ari slavas ceļu nē, un pasaule liktos veenuļa kā viršaju klajums rudenī. Ta ir veena starp manā isā mūža svarigakajām atziņām. Bet tikai palēnām un pakāpeniski es pee viņas esmu tikuse.

Tagad es saprotu, ka svētais patriotisma instinkts mani jau sen, sen atpakaļ virzījis slavas gaitā. No bērna kājām es viņu esmu sākuse. Pusauga meitene, es jau peepelniju savu daļu mātes nabadzīgai saimneecibai. Kaut kur patiltē, dzelzcela dambja nogāzē, kaimiņu malkas leevenī bodneeku un ormaņu saimneeku puikas mani vareja dabut par desmit fenīneem, dažkārt veenkārši par kādu apelsinu vaj sauju konfekšu. Es nesaku, ka tā jau bij deezin cik eevērojama pelņa. Bet ko citu es tos laikus vareju eespēt. Svarigakais tas, ka es te ee-

vingrinajos tajā izmaņā un saprašānā, kura man vēlāk tā nodereja leelajā darbā tēvijas labā.

Ari tad vēl man nebij nekāda augstaka uzdevuma un tālaka mērķa, kad es, no austrumeem pārceļojuse, sāku uzstātees mazajā nomales teatritī. Manu skaistumu un peevilcibu bij apleecinājuši vīreešu eekarojošee skati. Visur te mani aplidoja, kā dzeltenzaļģanas lapsenes. Bet lapsenes meklē eepuvuma saldus augļus, kamēr es vēl biju pārak jauņa un vesela. Es sapratu savu jaunumu un veselumu leetā likt, un tas ari vēl nebij vajadzīģs. Pa daļai, pa druscīnai es savu kapitalu laidu apģozībā, un man peetika peļņas. Šī tauta ar savu aizķurtejušo kulturu un atmeekšķeteem nerveem ir tik ķāra pēc visa sveša, kas viņai līdz ar to leekās jauns un svaīģs. Es biju indeešu bajadere, un citadu mani te nevēleģās. Manas kailās rokas un ķājas, manas plivura aizslēptas ķrūtis — o! pamazām es sāķu vērtet sevī apslēpto mantu.

Bet galvenais, ka viņi to novērtēja. Pēc trijeem skandaleem teatra kabakā un veenas divķauģas es jau vareģu deģot uz leelās Kolizeģa skatuves. Manī vairs nesķatijās sīķi departamenta eerēdņi un jauniģi leitenanti, bet birģas speķulanti, leelo eelu komersanti un ari pa ķādam ģeneralim. Īsti brilģanti man bij ausķaros, divas labi mebletas istabas peekļāģiģā kvartalā, bet pēcģusdeenās pa bulģvari pastaigajoģtees ķēditē peeseets balts pūdelitis man teceģa līdzī. Iķrītu istabmeita vēl svaīģas rozes meta laukā no vazēm, lai jaunatsūtitām tīķtu veeta. Es būtu vareģuse peeņemt sev pastāģvīģu mīļako, un droši veen tagad dzīģvotu ķā ķāda banķeera likumīģa laulata draudzene. Bet manī bij veselīģs instīķķts un es taupīģu sevi. Deevs un tēģģija man bij eedeģvuši līdzī peenāķuma noģausmī, es gaidīģu savu laķķu.

Pēc turneģas pa šeģeenes un Deenvideīropas kurorteem un pēc puslīdz īntīma sakara ar ķādu māķslas pasaulē eespaīģģu cilģeku, mani eecēla par zolīsti Leelajā Baletā. No teģeenes man ceļš spēģī

sāka sleektees augstumos. Par manām dejām avtzes drukaja garakus aprakstus, nekā par kāda karaļa pāra veesošanos, zemes trīces katastrofu Vakarindijas salās, vaj Džeka-Uzšķērdeja breesmu darbeem. Ilustretee žurnali kaulejās dēļ manām portrejām dažados ekzotiskos kostimos, bet vismīlāki pavisām bez teem. Es biju palikuse bezkaunīga un nemaz vairs nekautrejos pate sava kailuma. Bez šaubām, ta bij tikumiska notrulinašanās, bet ne aiz manas vainas. Ko es vareju darīt, ja viņi to tā kāroja?

Katrā ziņā, jūs atceresatees skandaliozo notikumu ar Okeana tvaikoņu sabeedribas direktora dēlu. Viņš džentlemeniski nošāvās, peenākts tēva vekseļu viltojumā un citās vēl neglitakās aferās. Man nācās aizeet no baleta, bet tas man ari vairs nebij vajadzigs. Man pašai bij sava neleela pils ar brīnišķīgām mebelēm un pārejo eekārtu — ta patlaban ir zekvestreta un mani apdāvinataji cits pēc cita teek izvilkti deenas gaismā. Man bij sava oranžereja ar orchidejām un vesela brīnišķa pelargoniju plantacija. Pirms pusdeenas mans baltais auto mani izvizināja pa bulvareem, bet novakaros es ar savu tīrasiņu angļu sugas zirgu pajājos kopā ar ministru kundzēm, marķizēm un bijušo troņa pretendentu un prinču slavenām metresēm. Bet katru ceturtdēnu pulksten deviņos manu zalonu pildija rezidences un visas valsts spīdošā publika. Ministri, partiju politiķi, dzejneeki, gleznotaji, leelo avižu kara korespondenti, Sabeedroto valstu diplomatisko korpusu locekļi, militaree un komercielee atašeji, admirāļi, municijas fabrikanti, ģenerāļi un kara speegu komandeeri, politiskās apsardzes vaditaji un sarkanā krusta pārvaldneeki... Manā zalonā visi kara laika pavedeeni sateceja veenā kamolā. Un es biju ta tineja. Kā es māceju viņus tīt!

Jūs zināt jau, kur es to biju mācījusēs. Matematiku, ģeografiju, literaturu — to nē, it neka no ta un vēl no daudz ka cita. Jums būs zinams, cik bee-

ži es kļūdijs veetu apzīmejums un pareizu skaitļu eegaumejums. Tik beeži un nepeedodami, ka manas tēvijas vadoņi reizēm sāka šaubītes par manu uzticamību un tureja par vajadzīgu man pašai vēl speegu nolikt tuvumā. Es nesākšu žēlotes un tēlot, cik sāpīgi tas man bij.

Tomēr es nedomāju, ka biju neizglītotaka un mulķaka kā visas slavenās koķetes, konkubīnes un metres. Ar ko viņas eekaroja pasauli, man bij divkāršā mērā: skaista meesa un prašana viņu lēstā likt. Ta visos laikos ir bijuse seevetes augstākā izglītība. Un jūs tikko redzejāt, ka to es biju peesavinajusēs zīstematiski un pēc vīseem likumeem. Mans austrumu ceļojums, dejotajas karjera kabakos un baletā izkopa un izveidoja rafinetās formās to, kas savā laikā bij aizsākts kaut kur patiltē, dzelzceļa dambja nogāzē un kaimiņu malkas nojumē. Kad es atvēru pate savu zalonu, mans augums man bij kā smalki izskaņots instruments rūdīta muzikanta rokās. Uz viņu es esmu gandrīz tikpat lepna, kā uz saveem nopelneem tautas un tēvijas labā.

Es neatceros, kā tas īsti notikās kara sākumā. Vaj es aiz instinkta pate peesoliju savus pakalpojums tēvijas labā, jeb vaj man to eečuksteja kāds no aģenteem, kuru mūsu ģenialā diplomatija jau laikus bij norīkojuse še izdevīgā veetā. Bet tas ari nav no svāra. Es eesāku savu darbu droši un pārgalvīgi, jo tikai pārgalvība noved pee mērķa.

Un viltība! Ja man būtu laika pastāstīt, ko visu es izleetoju, lai izdabutu zināt to, kas man bij uzdots! Kā es šodeeņ atklāti glaimoju veenam un nopēlu otru, bet rītu nostādīju viņus mainītās lomās! Es māceju viņus sarīdīt aklā naidā veenu pret otru, bet pate pa starpām palikt draugos abeem. Smalki austu izturīgu tiklu es pinu ap viņeem un vēroju tikai, ko viņi dara veens otram eereebt un eekost gribedami. Es uzzināju viņu mājas kļūmas, eepazinos ar viņu seevām un to mīlakeem. Ko teeši nevareju, to pamazītīnām izvilku aplinkus. Kad

pavedeens bij sataustīts, es viņu nepalaidu — deenām, nedelām, mēnešiem, līdz kamēr mezglis bij man sauļā. Ō! tā bij skaista rotāla — uz dzīvību un nāvi. Trīs gadus es spēledamās un smaididama esmu gājuse pa stāva jumta malu. Tapēc mani nebeedē — nē, mani nebeedē tas, kas gaidams rītā gaismai austot.

Veenu es lūdzu: nedomājat, ka es kā kāda eelas prostituete esmu kuram katram pirmajam devusēs rokās. Pa leelakai daļai tas ari nemaz nebij vajadzīgs. Viņiem peetika mana smaida, skūpstā uz mana kakla, divdomīga pusapsolījuma, lai tūlī izlūgtos cenu, par kādu mani var eegūt. Ō! Mana cena viņiem pašiem nemaksāja neka — bet toteesu vairak viņu tēvijai, manas tēvijas eenaidneeci. Es varetu apzvēret, ka katrs mans skūpstis ir samakšats ar simts viņu zaldatu dzīvībām. Un tomēr, man šķeetas, par lēti es viņus būšu pārdevuse. Šeem nolādeeteem tomēr vēl ir septiņpadsmit gadus veci zēni, ko sūtit uz tranšejām. Kapēc es viņus visus nevareju iznīcināt?

Es nekāroju naudas, briljantu, ne dārgu uzvalku. Bet kapēc lai es būtu atraidijuse to, kas mani uztureja peevilcīgu un dzīvi padarija tik pārpilnīgi skaistu? Kā deevete es sajutos, kad peecēlusēs no galda ar pustukšotām sudraba bļodām, skatījos pa logu lejā. Puspamīruši ļautīni tur rindās kvērneja pee kāda maizes vaj desu veikaliņa durvīm. Es iztukšoju vēl veenu glāzi šampaneēša — uz viņu un visas viņu tautas bojā eju.

Pateeshām, man nebij laika ilgi izbaudit dzīves ērtību Bucharas un Smirnas tepiķeem izklātās, veceem gobeleneem apkārtās istabās. Ik acumirkli mani sauca mans augstais uzdevums. Es staigāju pa parlamenta kuluareem, kur uzbudināti deputāti plāpāja par tādām leetām, kuras nekādi nebij domatas svešām ausīm. Ar kāda kara padomes locekļa kundzi es vareju noklausitees slepenas sēdes gaitu un eegaumēt tik daudz, manai tēvijai nesamaksāja-

mi vērtīga. Un tad atkal es sēdeju kādā greznā kabinetā, savām acu dzirkstīm kaiteju diplomatu vaj valsts politikas vadoni, un manu roku glāstidami viņi aizmirsā, ko mute izpauž. Nāvīgo gazu ķimīķi, jaunā leelgabalū modeļa konstruetāji inženeeri, aeroplāna apbrūņošanas pārveidojuma izgudrotāji, manas naivās ziņkāres valšķināti, stāstīja par saveem noslēpumeem tikai tapēc, lai dabutu ilgak paturet mani viduklī apskautu. Un turpat koridorā es apsolīju satikšanos kādā restoranā viņu zīmetājeem un tehniķeem, kur tee man peegādāja planu kopijas un norakstus. Man bij desmīteem klientu, un katru es māceju savaldzināt savādā, viņam tīkamā veidā. Kad vīreetis lenc seeveeti, viņš paleek akls kā nakts tauriņš, kurš redz tikai veenu veenīgu spīdīgu punktu. Kā es nicīnu visus viņus, šos savus eekāres vergus un glēvuļus!

Nav ko slēpt: deezgan beeži man nācās noeet līdz pēdejam, pāri galejai robežai, lai gan es taupīju sevi, cik varedama. Bet bij gadījumi, kad tēvija prasīja visu. Līdz rītam, līdz gaismas ausmai — līdz pēdejam apziņas mirklīm tee sūrstedami degs man atmiņā. Šee prātu izdzīvojuši ģenerāļi un admīrāļi, šīs cilvēku ruinas, šee staigājošee līķi, kurus pat tās rutīnetakās metrees vairs nespēj atdzīvināt! Kā man būtu paticees viņeem ar kāju eespert — bet tomēr man bij jāsmāida un jāspēlē sajūsma. Vēl tagad viņu dzīslainee pirksti slīd pār manu kailo meesu un viņu bezzobainās mutes elš man sejā. Vēl veenmēr viņu čāpstošās lūpas kustoniskā ekstazē čukst man ausī noslēpumus, kurus es viņeem izvilīnu, kā peles izvilīna ar smaršīgu kumosu. Šee nožēlojamee reebekļi! Kā man apnikuse šī idiotu un kropļu pilnā pasaule!

Es uzminu jūsu jautājumu: Vaj tomēr šee dārgi samaksājamee glāsti kādreiz neatmodināja kailu kustomi ari manī pašā? Es melotu, ja leegtos — — bij!

Seeveetes meesa ir instruments, ko bīstami dot citam spēleetes. Bet tomēr es biju stipraka par to kustoni mani. Uzpuņni es viņam uzmaucu, ķēdē es viņu peekalu — un beigās es viņu nožņaudzu pašas rokām un izmetu laukā. Ari tas bij varoņa darbs. Es zinu, to tikai seeveetes varēs novērtet, tikai viņas pateiks, ar kādeem upureem es gāju savu slavas ceļu.

Līdz kamēr nāca tas ... Nolādetais starp nolādeteem!

Ko es stāstīšu, no kureenes viņš nāca, un kas viņš bij. Ko tas palīdzēs, ja es mēģinātu tēlot, cik spēcīgs un skaists viņš bij, šis nolādetais? Viņš bij, un tas ir viss.

Kā desmit citus, es viņu biju eevilinajuse savā tīklā un metos izsūkt no viņa to, kas man bij vajadzīgs. Bet viņš nebija ne mulķis, ne kroplis, ne vājš. Desmit taustekļeem viņš pats apviija mani tik silti un mīli, ka es pazaudeju prātu. Es nebiju un nevarēju vairs būt rūdīta hetera — mīlas noreibušu vārgu seeveeti viņš tureja savos taustekļos. Un izsūca no manis visu, kas viņam bija vajadzīgs, un pazuda. Un tad nāca tee, kas mani noveda še. Neleettis! Viņš pats bija speegs un nodeva mani. Viņš kalpoja savai tēvijai, kā es savai.

Mani var nodot. Cilveku var nodot par naudu, kā viņš to darija, vaj aiz panākuma, kā es. Bet kā var nodot mīlestību? Es eedomajos, ka var pat nodot tautu un tēviju. Bet kā var nodot seeveeti, kurā mīl? Ta ir svētuma zaimošana, tas ir grēks pret to vissvētako — ta ir tāda neleetība, kurai neveenā pasaules valodā neatradīs peeteekoša apzīmejuma... Acumirkli... Mans rokraksts paleek nesalamsams. Kā raganas sārtā, es degu zvēriskā eenaidā un atreebibas slāpēs. Es nevēlos dzīvot — pagaidat!.. Nē, nē, to es nevaru vēleetes! Bet ja man palautu vēl veenu deenu... Es uzmekletu viņu. Zobeem es mestos uz viņu... Visas šis un viņpasaules mocibas viņam būtu par mazām.

Tas bij tikai acumirkļa nomalds cilvecisko vā-
jību jūklī. Nu es atkal esmu es pate, un uz varoņu
un slavas ceļa. Es atkal varu domāt. Un tagad es
domāju par to, kurp mani pirmak veda.

Es izgāju lepnī paceltu galvu. Zināju taču, ka
vairak viņi no manis nevar paņemt, kā tikai manu
dzīvību. Sargi godbijīgā atstatumā nāca aiz manis.
Pa viseem koridoreem bij izstādītas goda vaktis —
es gāju kā kāda vidus laiku hercogeene uz kroneša-
nas zali. Un kad es eegāju, ari tee tur sacēlās kā-
jās. Man leekās, tā viņi necēlās pat Marijai An-
tuanetai nāves spreedumu pasludinot. Tapēc ka
Marija Antuaneta bij tikai karaleene, varone viņa
nebij.

Bet tas tikai tagad man eenāk prātā. Tur, tajā
acumirkli, ar mani notikās kas negaidīts un necee-
nigs. Taisni pretīm es pamaniju... tādu pašu —
jauņu un slaidu, ar adjutanta nozīmēm. Pat mazais
melnais plankumiņš man šķitās viņam kreisajos de-
ņipos... Es nezinu, kā tas vareja notiktees, ka es
saleecos, sasteepu rokas un klusu eekleedzos. Mani
meerināja, man kaut ko mēģināja eestāstit. Bet es
jau atkal vareju skaidri skatitees un redzeju pate.
Tas bij pavisām svešs virsneeks. Viņa acis ar dzi-
ļu sirsniņu vērās manī, bet ko tas man līdzeja. Tas
nebij viņš.

Kapēc es eekleedzos? Bez šaubām, es gribeju
nolādet viņu. Tas neģēligākais lamu vārds būs bi-
jiis man uz mēles. Un sasteeptām rokām un at-
ņirgteem zobēm es gribeju klupt viņam sejā. Bez
šaubām, bez šaubām! Viņš taču ir mans nāvigākais
— mans veenīgais eenaidneeks...

Tee te nebij man eenaidneeki. Man likās, ka es
esmu pee savejeem. No visām pusēm uz sevi vēr-
stus es redzeju apbrīņas, ceenas un pat sirsniņas
pilnus skatus. Es sēdeju, bet mani teesneši palika
kājās. Sirms plikpauris pulkvedis trisošu galvu
šķirstija beezus aktu sējumus, pastāvīgi atvainoda-
mees un neuzmākdamees, kad es nevēlejos atbildēt.

Man bij janoklausas manu varonđarbu vēsture. Dokumenti no galvenā štaba topografiskās nodaļas... No kara ministrijas mobilizācijas kanceļjas... No bruņošanas pārvaldes... Trīs zemūdens laivas ar deviņdesmit matrožiem un sešpadsmit virsneekiem... Municijas noliktavas peefrontes joslā... Zignalizacija galvas pilsētā pa eenaidneeka aeroplanu bombardēšanas laiku... Pašu fugasu uzspridzinajums ar četri simti sapeeru upureem... Divpadsmitās armijas otrā korpusa eelenkums un iznīcināšana... Šis un tas tur bez nopelna likts uz mana rēķina, vēl vairak neatklāts. Bet jo garakas auga manu upuru skaitļu rindas, jo vairak apbrīošanas un ceņas es redzeju savu teesnešu acis. Es biju varone un sajutos tāda. Es sēdeju lepni izslējusēs un vēlejos tikai veenu — lai mani tauteeši būtu te un redzētu mani tādu.

Bet teem jau bij zinams ari tāpat. Man lasija preekšā no manas tēvijas avizes, kur es biju peelīdzināta Marijai Madaijai, svētajai Cecilijai un Žannai d'Ark. Man parādija ilustraciju, kur bij mana projektejamā peeminekļa modelis. Pēc manas ģimenes pagatavots, krustā peekalts seeveetes tēls ar uzrakstu: Savu dzīvību es esmu nodevuse par keizaru un tēvijū. Darat tāpat, tad jūs dzīvosat mūžigi. Un otrā pusē: Mēs sekosim tev, Lonija Kraft. Pateicigee pilsoņi... Uz acumirkli asaras sareetās man acis. Sirmais pulkvedis un jaunais adjutants, abi klupa pacelt mutautiņu, kas man nejauši bij izslīdis no rokas.

Man teica brīnišķas leetas, kuras es vēl tagad īsti nevaru aptvert. Viņi te neuzskatot mani par savu eenaidneeci. Ari viņi nē! Es esot ta cēlakā un idealakā seeveete, kuru viņi savu pašu seevām, mātēm un meitām stādot par paraugu. Kaitet eenaidneekam visadeem līdzekļiem, nogalinat, iznīcinat pēc eespējas vairak, tas esot visaugstakais patriotiskais peenākums. Viņi protot to novērtet un ceenit. Ari viņi! Tikai aiz tradicijas un vēl kaut kādeem eemesleem prezidents nevarējis eevērot teesas lūgumu apžēlošanas dēļ un apstiprinajis nāves sodu.

Rītu, gaismai austot... Bet es tomēr esot svēta... es esot varone..., Manu liķi viņi pār fronti izdošot manejiem...

Ja — es biju varone... Bet tomēr tajā acumirkli krēsls it kā pazuda zem manis, pazuda istaba, mani teesneši, jaunais adjutants ar sirsnīgajām acīm — viss. Es noslīgu savādā murgu chaosā un tikko samaniju, ka ved mani — saudzīgi, rūpīgi, maigām rokām, gandrīz nešus. Tas bij no rīta. Bet kad es kamerā atjēdzos un sāku rakstīt šīs rindas, saule patlaban noslīda aiz sētas korpusa jumta.

Mana pirmā doma bij tālu no maneem varoņa darbeem un slavas ceļa. Man bij tā, it kā jāsatver saule aiz šīs zeltainās staru strēlas un janotur augšup. Es taču redzeju viņu pēdejo reizi... Ak, kam šī zentimentalitate! Lai viņa reet. Mana pašas saule vairs nenoreetēs. Mani peeminēs ilgak kā Žannu d'Ark. Es esmu varone. Es esmu mūžīga. Man taču nav nāves bail. Nē, nē, nē! Man nav!

Es esmu varone un kā varone es rītu gaismā lepmi stāšos pee ceetuma mūra. Jeb, varbūt, tas notiks kaut kur ārpus pilsētas, kādā veentulā birzē. Tad es vēl reiz dzirdešu, kā ozoli šalc. Man taču veenmēr patikās klausitees, kā birzes šalc. Es atspeedišu galvu pret stumbru un eeklausišos labi, labi. Un kad es atkal atvēršu acis, tad ari viņš tur būs tuvumā. Un tad es pasteepšu rokas un teikšu... Ko es viņam teikšu?... Kam?... Viņam? Tam!.. Es kleegšu: tu suns! Tu slepkava! Tu simtkārtīgs slepkava, jo tu nokauj milestibu... Nē, nē, neka es viņam neteikšu. Viņš man ir veenaldzīgs, tikpat veenaldzīgs kā nāve, ko man apsolija rītu. Pilnīgi veenaldzīga viņa man ir.

Jo es taču esmu varone, kas gājuse pa skanošiem slavas ceļiem. Ikkatru gadu manā nāves deenā manu peemīnekli apkaisīs puķēm. Es dziwošu mūžīgi. Mūžīgi — tas, laikām, ir ļoti ilgi... Galva man mazleet noguruse, es nevaru īsti apjēgt, kas tas ir. Bet skaisti tam vajaga būt. Te arī brīžām bij skaisti, bet tam vajag būt daudz, daudz, daudz skaistak... Kaut tikai tas notiktos ārpus pilsētas, kādā ozolu birzē. Ceetuma sētā, pee mūra — tas ir tik nejauki. Kad es vēl biju maza meitene, mūsu sētā no jumta bij nokritis skurstenslauķis. Pū! — vēl tagad es neesmu aizmirsuse, kāds viņš tur guleja. Un tad atskrēja viņa seeva — vēl tagad es redzu, kā viņa taisni ar seju metās tajās reebigajās cilveka paleekās... Kas steigsees pee manis, kad es tā gulešu?.. Ko es te murgoju! Vaj tad — citas izejas nav.

Cik augstu viņi to logu eetaisijuši un tik rešneem restu krusteem preekšā... Bet savā laikā es dzirdeju, ka Kalkutā — varbūt tas bij kur citur? — spēja zemes trīce sagravuse ceetumu un visi katordzneeki izklīduši brīvā. Vaj kad pa nakti uznāk pārkoņa negaiss... Zibenim ir brīnišķs spēks. Alpu kalnos viņš brīžām nošķel vesela kalna galotni. Šee mūri nevar būt tik ceeti kā klints... Es agrak tiku lasijuse stāstos, kā bruņineeks ar kalpeem eebrucis ceetumā, sasējis sargus un atsvabinajis savu līgavu... Bet ko es atkal murgoju! Kas mani atsvabinās! Kas mani vairs var atsvabinat!

Manas smadzenes vairs nav kārtībā. Tas ta pēc, ka es šee astoņus mēnešus esmu eeslodzita kā zvērs krātiņā. Bet vaj es pateesām neesmu zvērs? Vaj es neesmu saplosijuse vairak kā visrijigakā lauvas mātite? Nē. Es esmu savas tēvijas varone,

to man pat eenaidneeki pateica. Viņu man nav žēl. Viņu nē! Bet ko tad? Kās ir tas veens veenigais, kas manī raud... Kas smilkst kā tramvaja pārbraukts suns? Es ta neesmu. Es ta nevaru būt. Es esmu varone... Jūs nedrīkstat nogalināt mani! Varoņi dzīvo mūžīgi.

Neeks un māņi visa mūžība! Es nezīnu, kas tas ir. Tikai stundu — veenu pašu stundu tepat!.. Attaisāt logu, lai es vēl eelpoju siltu vakara gaisu. Lai es vēl paklausos, kā baloži klusi dūc nospārē salīduši... Tikai veenu stundu!

Ari to nē! — Tad veenu minuti — — veenu zekundi — — veenu acumirkli! Tikai elpu atvilkt... Tikai acis pavērt! Vaj nav viņš te... Viņš!.. Ak!..

PĒC BEIDZAMĀ PILEENA

Durvis atkal aizslēdzās, abi sargi palika turpat pee tām. No krēsla peecēlās elegants jauns cilvēks. Viņam nevarēja dot daudz pāri trīsdesmiteem, lai gan seja bij eedzeltejuse, acis nogurušas, bet no mutes kaktiņeem lejup sleecās divas padziļas reevas. Smokings vēl pajauns, veste rūsgana samta, bikses pēc jaunākās modes uzlocitas. Tikai uzkreklis bez apkaklites, un šis defekts visu džentlemeņa figuru padarija mazleet komisku.

Viņš palocijās pret drukno veesi, kurš sikeem solišeem, kā vilcinadamees tuvojās galdam.

«Ar ko man ir taš gods?»

Eenācejs pret savu gribu paklanijās vēl zemak.

«Padroni. Mak Padroni no «Čikagas Tribines».»

Kameras kungs peelika plaukstu pee kreisās auss.

«Pad — — Kā jūs teicāt? Padroni? Savads vārds. Jūs droši veen neesat amerikaneetis?»

«Es esmu, bet mani senči deviņpadsmitā gadu simteņa sākumā eeceļojuši no Itālijas.»

«Aha! Gluži tā, kā es domāju. Lūdzu sēžatees, mister Padroni.»

Un kad tas, pirms uz sargeem atskatījees, nosēdās galda galā, pats vēl brītiņu pakavējās stāvus.

«Manu vārdu jūs zināt: Uitmors — Džordžs Uitmors. Ari ģimetni droši ven būsat redzejuši, to jau tagad drukā visās ilustretās avizēs. Man, deemžēl, deenas prese še nav peejama, ceetumu kodedkss neatļaujot.»

Viņš nosēdās arī pats, ērti izsteepa kājas zem galda un atšķīra bloku ar lentiņā peeseetu, sudrabā eekaltu zīmuli.

«Atvainojat acumirkli, bet es esmu paradis peerakstit. Četrdesmit seši — — jūs esat četrdesmit septitais šajā divās nedeļās. Padroni, jūs sacijat?

Patešām ērmīgs vārds, un es pee tam pats drusku runaju itāliski.»

Peerakstišanas ceremonija bij pabeigta. Uitmors eespraudās monokli. Padroni likās, ka ta veena acs ar ironiju noskatas viņā. Bet kameras saimneeks neļāva laiku viņam pavisam samulst. Pavērsa apaļo stikliņu vairak pret logu un runaja prātodams.

«Tā tad ari jūs še esat uz imigrācijas pamata. Man jaatzīstas, es veenmēr esmu bijis pret eecelošanas eeroberžojumu. Amerikai pašai ir tendence izsuset kā upei, kura tek no izcirsteem mežigeem kalnajeem. Jūs imigranti ātri amerikanizejatees saimneeciski, politiski un psihiski, bet tomēr paglabajat ari tās amerikānismam nepeceesāmās īpašības, kuras mūsos pašos izmirst bīstami ātri.»

Padroni mēģināja pasmaidīt.

«Na nu, mister Uitmors... Jūs taču negribesat noneecināt savu naciju.»

Uitmors pagrozīja galvu. Viņa balss palika gurdenaka, it kā to veegls splins māktu.

«Es tikai konstateju viseem zināmu faktu. Pašatzīšanās ir solis uz labošanu... Peemērām, ņemsim jūs. Jūsu tēva tēvs droši veen eeceloja kā veenkāršs strādneeks. Kā grīneris un pēdejās kategorijas proletareetis viņš varbūt mocijās Čikagas džungļos, kurus mazleet pārspiletā kārtā, bet tomēr peevilcīgi aprakstījis Sinklers. Un nu jūs. Jūs esat leelas avizes reportēers. Bez šaubām, jūsu seeva ir dzimuse amerikāneete un jūsu bērni runā tikai angliski. Jums pašam ir savs automobils, paņiņš pilsētas nomalē, kādas bankas akcijas un drošas cerības pēc gada vaj pusotra tikt par redaktoru un līdzīpašneeku savā avizē.»

Pamanījis, ka Padroni atkal patrinās uz sēdekļa, Uitmors pasteidza pārtraukt savu filozofiju.

«Atvainojat, es negribeju eejauktees jūsu intīmā dzīvē. Bet man bij patīkami apzinatees, ka jūs neesat uzņēmušees tālo brauceenu tikai savas avizes uzdevumā, bet pa daļai ari aiz personīgas intereses. Jums gribejās redzet cilvēku, kuŗš tīši pats atmet

to, kas jums leekās kā dzīves veenīgais mērķis un ideāls, lai paliktu par veenkāršu bandītu un nobeigtu savu mūžu uz elektriskā krēsla. Tas mūs abus, tā sakot, zināmā mērā cilvēciski tuvina. Esmu labprāt gatavs pakalpot, sevišķi tapēc, ka tas man vairs neka nemaksā. Lūdzu, vaicajat.»

Bet kad reportēers acumirkli vilcinājās, viņš pats nāca palīgā.

«Vispārējos vilceenos mana biogrāfija jums droši veen zinama?»

«Ja. Bet ta ir tikai kaila āreju faktu virkne. Es jūs ļoti lūgtu, neleegtees patēlot, kas īsti jūs novadija uz ta ceļa — —»

«Pa kuru nokļūst ceetumā un pee karatavām. Es zinaju jau eepreekš, ka to jūs vaicasat. Jūs interesē leetas zocialā un psihiskā puse. Bet no kureenes te īsti lai sāk? Detalizejat, lūdzu, savus jautajumus.»

Padroni pazagšus eemeta aci sauajā sameegtā miniaturā kabatas grāmatiņā.

«Stāsta, ka jūs jau desmit gadu vecumā izrādījuši teeksmes uz — — uz savu nākamo profesiju.»

«Ak, jūs gribat sākt no paša gala! Nu, veena alga. Bet tad jums jazin, ka sākums ir vēl tālu aiz teem desmit gadeem un aiz manis paša. Man būtu jasāk ar leģendu par mana tēva vectēvu, kurš ilgus gadus kalpojis kā veenkāršs algotnis Meksikas laupītaļu ģenerāļa karaspēkā. Viņa vecakee dēli esot turpinājuši tēva profesiju vaj vēl ko brutalaku. Jau nakais, mana tēva tēvs, ir bijis fermers, zeltracis, jūrneeks, komersants uz muitas sargu ārkārtīgi eevērota kuģa un tad zolida tirdzniecības nama īpašneeks ar visai nezolidām beigām, kuras tomēr likušas drošus pamatus mana tagadejā tēva komercia-lai karjerai. Bet ta jums jau būs zinama.»

«Kāda netīra zenzacīju lapele bij palaiduse baumas, it kā jūsu mammiņas māte savu laiku bijuse ne visai korektas eestādes saimneece.»

«To es ari esmu dzirdejis, bet domaju, ka tai lāga seeveetei teek nodarīta maza pārestība. Neapšaubami droši tikai tas, ka viņa cēlusēs no kādas

jauktas angļu-indeešu cilts. No divpadsmitā līdz deviņpadsmitam gadam treekas pusķertam banķerim atveeglojuse mūža pēdejos gadus, vēlāk dejojuse kādā Ņujorkas kabakā un beidzot turpat turejuse visā ostā popularu veesnicu. Atļaujiet, ka par sava paša mammiņu es nesaku neka ļauna. Kad es viņu sāku tuvaki eepazīt, viņa bij zolida dama tajos gados, kad miljonaru kundzes sāk matus krāsot un nodarbotes ar filantrofiju. Deenu viņa braukāja pa dažādām labdarības eestādēm, bet pa vakareem spēleja šachu ar tēva automobiļu fabrikas pārvaldneeku, ar to pašu — jūs atceresatees — kuru vēlāk atrada paša dzīvoklī noslēpumaini nozālotu. Tas, laikām, bij ap to pašu laiku, kad mana māte no mums pārcēlās uz mūsu veco vasarnicu San-Franciskā.

«Taisnibu sakot, par saveem vecakeem daudz neka vairak es jums nevaru pastāstīt, man nebij izdevības viņus tuvaki eepazīt. Tēvu es palaikām redzeju svētdeenas rītos uz minūtēm peecām. Pee mātes mani veda divreiz nedeljā, otrdeenās un ceturtdeenās. Visu pārejo laiku es biju pats savā un savu audzinataju ziņā.

«Mana audzinataja bij kāda greeķeete, andaluzeete, vaj kaut kas cits no tām melnmatainajām eiropietēm. Bet tas jau nava no svara. No svara, ka viņai bij tik spīdigas acis kā melnai kaķenei, un tik slaidas rokas, ka es pa divpadsmit mātes gredzenu vareju samaukt viņai veenā pirkstā. Pee šīs pašas rokas man arī bij jamacas, kā mātei pareizi noskūpstīt. Andaluzeetes audzinašanas metode bij laba, ļoti laba. Bet kādu deenu viņa tika padzīta, un tad es dabuju viņas veetā vecu francuzeeti, kura man reebās kā tee krupji, kas dzīvoja pa rožu cereem mūsu parkā, un kurus es parasti stundām vajaju, akmeņeem sveezdams un ar sunu pātagu pērdams, līdz kamēr viņi palika guļam kājas izsteepuši, dzeltenus vēderus augšup pagreezuši.

«Man pašam otrā stāvā bij sava guļamistaba. Un savs kabinets — jau no ta laika, kā sāku stripinas un ovalus burtnicā vilkt. Ap veenpadsmitēem, kad es tikko biju brokastis eeturejis, atnāca ticibas

mācītājs paters — jums jazin, ka mēs esam katoļi. vēlāk nāca matematisks skolotājs, valodu skolotāji, muzikas skolotāja. No peceem līdz sešiem kāds izdeenejis virsneeks man mācīja kara ģimnastiku, kāds otrs paukošanos un šaušanu no revolvera. Bez tam man vēl pasneedza veenkāršu plastiku un sadzīves maneres. Parkā bij eerikots sevišķs baseins, kur mani apmācīja peldešanā, divi poniji tika tureti jāšanai pa parka ceļu.

«Visi audzinātaji man bij bezgala pretīgi, atskaitot klasisko valodu skolotāju. Tas man maz uzmācās ar savām grāmatām, bet toteesu mācīja pagatavot un lidinat papiru balodišus. Ari no savas pīpes viņš man ļāva šad un tad eevilkt. Žēl, ka man negadījās šo lāga vīru vēlāk satikt. Es domāju, viņš būs jau miris — viņam jau toreiz bij ap peecdesmit gadu un peere tik dziļām krunkām, ka es tur savu zīmulī vareju noslēpt.

«No bērības gadeem mūsu vasaras pilī man palikušas drūmas atmiņas. Mājas abus stāvus es biju izložņajis kārtu kārtām. Parks nebij leels, un līdz vārtsarga mājiņai man tikai retumis izdevās nepamanitam aizlavitees. No tās reizes, kad es jauno revolveru izmēģinādams, sarga meitenei biju eeskrāpejis vaigu, mani uzraudzīja kā kādu ceetumneeku — man leekās, ne sliktaki kā še. Reiz es eemanijos ķēķī un visus gazes krānus atgreezu valā — vēl šodeen nesaprotu, kapēc nenotikās eksplozija, kuru es tā ilgojos. Citreiz ar visām drēbēm eekāpu baseinā, tad sabradāju kājas pa puķu dobēm un no veenas veetas nomīņaju grīdsegu, kura maksaja tādu zumu, ko mana saprata toreiz vēl nevareja aptvert. Ar veenu kāju no gultas izkāpis, es jau garlaikojos neizturami. Apnikuse un atreebusēs bij katra leeta un ikkatra seja manā apkārtnē. Es eenīdu visus tos, kuri apkalpoja mani.

«Veenīgais preeks man bij tajās retās reizēs, kad drīksteju nosēstees šoferim blakus un izbraukt pilsētā. Eeļu drūzma mani kairināja ar savu steigu un šķeetami nesaprotamo mērķi. Bet drīz es sāku noprast, ka ari te katram savs nosprausts virzeens

un savs noteikts laiks. Es mācījos novērot, ka arī šē dzīve norit ceetumā, kur valda nelokams režims un neatbidama vara. Es raustīju savu brauceju aiz peedurknes, čuksteju ausī un kneebu sānos, bet viņš palika nejutīgs, gluži kā ta automata daļa, kurš mūs abus nesa. Viņš nepalaida mašīnu tā, kā man gribejās, netraucās pretimbraucejam taisni peerē, pēc ka sirds man sila. Lēnām mēs atgriezamees mājā, sargs atkal rūpīgi noslēdza vārtus aiz mums.

«Atvainojat, mister Padroni. Bet jūs paši man provocējat šos atminu plūdus, kuros es nu pavisām esmu aizmaldījees. Vaj jūs vēl kas interesē?»

Padroni bij palicis dzīvaks un kustīgaks. Šo un to viņš steigšus atzīmeja savā grāmatīņā.

«Bez šaubām, mister Uitmor, bez šaubām! Tagad tikai vēl īsti. Jūsu skolas gadi nav mazak peevilīgi. Skola arī nav paspējuse jūs eespaidot.»

«Peevilīgi, jūs sakat! Tas ir tas muļķīgākais laikmets manā mūžā. Kā skola var jēl ko eespaidot, kad viņa pate ir savas apkārtnes un sava laika izspaidis? Kad es no pirmās deenas sapratu, ka viņu pašu drizak eespaido mans vārds un mana tēva miljoni, kuru varu sajūt katrs akmens uz šīs pilsētas eelām. Pirmajā brīdī mani saistīja tee svešee zenķi ar dažādām seļām un dažādu temperamentu. Bet viss tas taču ir āreis, individuēls un tapēc nenozīmīgs. Patiesībā visi šee zēni ir tikai mazi automatīni, kuru dzen veens veenīgs milziēgs spēka rats. Skrūvīņas, kuras dreijā tikai tadēl, lai viņas eederetos leelajā mašīnā un kuras nemaz neapzinas savu verga lomu. Mans tēvs gribeja izskolot no manis pēcnāceju un vaditaju saveem uzņēmumeem. Tos pārejos te tāpat taisīja par inženeereem, pulvera fabrikanteem, advokateem un mācītajeem. Lai viņi sēdetu savos birojos, būvetu kuģus un pilsētas, raustu kapitalus, dzivotu ar metresēm un audzinātu savus bērnu par tādeem pašēem dolaru kalpeem.»

Acīm redzami, Padroni bij nokļuvis līdz tai vee-tai, ko sevišķi gaidījis. Viņa mazās ačeles spirdzeja kā pelei pee graudu sauļas.

«Hm... Jums, pateesām ir bijuse divaina anarchistiska jūtota. Jūs nodomajāt iznīcināt visus šos nederigos radījumus. Jūs veenkārši izgājat uz eelas un sākat šaudīt ar revolveri.»

«Nodomaju... Ko es desmit, divpadsmit gadu vecumā vareju nodomat? Tas nebij tikdaudz te, smadzenēs, kā asinis, nervos, visā būtnē. Deezgan jau dulķu un sārņu tur bij sakrājees. Man vēlāk gadījās kaut kur lasīt: tas esot atavisms, atmodusēs mežonība. Neklausat mulķibas! Es jums saku, nav nekāda atavisma. Cilveks allaž ir tāds, kādu pagatne viņu taisijuse. Kad salūzt ārpusēi pārklātā glazura, mēs paleekam savā istajā kailajā veidā... Ja, un tad es sāku šaudīt.

«Atminos, tas notika tā. Es eeraudziju pretimnākam meiteni, drusku līdzīgu mūsu vārtsarga meitai. Strups deguntelis ar salmu cepuri pāri, zaļa jaciņa, lentiņu pārseeta konfekšu kārba rokā. Un tādas pēc man veselu deenu bij janosēd istabā eeslēgtam, bet viņas tēvs pazaudeja, jadamā, puslīdz labu veetu pee mums. Varbūt, tas bij vēl kas cits — kā to lai droši pasaka? Veenkārši — es izžāvu, bet ari šoreiz garām. Viņa eespeedzās un ar reizi atsēdās uz asfalta. Un tad izcēlās tāda burzma ar kleedzeeneem, papežu klauzdeeneem, cepuru mirgu un svārku stērbēju plīvām. Policists pirmais metās pa kādām durvīm — to jums vajadzeja redzet, mister Padroni! No ta laika man vairs nav bijis ceenas pret šeem zaķa pastalām. Bet pa to laiku eerocis jau bij tukšs, es velti veen groziju viņu rokās.»

Viņš pameta smīnošu aci uz abeem sargeem. Bet tee stāveja kā stāvejuši — durvīm peesleetas mumijas, tikai sejas peebredušas apaļakas un sārtaķas.

Padroni trauca stāstītajū. Viņam taču tik maz laika.

«Un pēc tam jūs nokļuvat mazgadejo pārmācības namā?»

«Pārmācības nama republikai un demokratijai nemaz nav, bet gan etiski defektivo bērnu labošanas kolonija. — Nē, līdz tureenei man bij vēl labs gabals

janostaigā. Misters Uitmors sen lēti negribeja peelaist, ka par naudu nevar no manis iztaisīt visu, kas viņam patīkas. Viņa fabrikas inženeeri taču ik pusgada pārveidoja automobiļu modeļus saskaņā ar modes jaunakajām prasībām. Mani izslodzīja vēl pa trim izglītošanas eestādēm, no kurām veena bij līdzīga klosterim ar viseem klosterā režīma atribūteem. Pēc tam ar mani izmēģinājās amatnecības skolā, un tur specialī atslēdzneeku fakultatē. Kā redzat, tur manai vēlakai profesijai pamatos tika zolīda teoretiska un praktiska izglītība. No tureenes tad mani teeši pārveda etiski defektīvo kolonijā. Vaj jūs šīs gadijums sevišķi interesē, mister Padroni?»

«Ja, ja. Lūdzu, lūdzu, mister Uitmor!»

«Ja gluži nemaldos, man toreiz bij četrpadsmit gadi un pirmā mīlakā, ēdelīgs, nepeepildams skuķis. Es mācījos staigat pa konditorejām un eevilkt šo un to viņai un sev. Tur es arī pirmo reizi pārleecinajos, ka paša pelnīta maīze smeķē vislabāk. No skolas darbnīcām šo to aiznesu vecu dzelžu tīgotajam, jo naudas tēvs man sūtīja smeeklīgi maz, bet mani izdevumi nu bij dubultojušees. Manam skuķim eepatikās kāda sakta ar sarkanu rubīnu vidū, un es to ar pašīzgudrota greežamā peepalīdzību izņēmu no stīkla vitrīnes pee juveleera veikala. Bet mīlestības leetās mums uzradās nekaunīgs sāpēncēsis, un kad tas bij dabujis nazi mugurā, man nācās pārceļtees uz koloniju, lai gan šaubos, vaj toreiz mani vairs īsti vareja saukt par bērnu.»

«Gluži pareizi, ka nē. Tapēc no kolonijas jums nebīj nekāda labuma. Jūs iznācāt vēl vairak... norūdīts.»

«Pēc pusotra gada — un katrā ziņā norūdīts. Etiski defektīvo labošanas kolonija, kā zināt, ir ta vissvarīgākā valsts eestāde, tapēc visi mīljardeeri un uzņēmēji viņai zeedo mīlzu zumas. Pēc maneem novērojumeem, desmit procenti no tām teek labojameem, bet pārējos devīpdesmit patur labotaji paši. Iztrūkumu mums pilnām aizpīldīja labošanas zīstema, peeci pamata elementi pēc klasiskās šemas: bads, karcers, pēreens, darbs un deevkalpošana...»

Es redzu, jūs paleekat tā kā nemeerīgi, mister Padroni. Vaj jums vairak nav laika, jeb vaj es stāstu pārak neinteresanti?»

«Nebūt nē, mister Uitmor. Bet jūs runajat mazleet ciniski par tām, kā pats teicāt, vissvarigakajām valsts eestādēm. Es pats šim kolonijām esmu šad un tad zeedojis un ļoti interesejos par viņām.»

«Jūs to darat ar pilnu teesibu. Pēc maneem peedzīvojumeem un dziļākās pārleecibas, šīs eestādes ir ideala skola — protams, labotajeem pašeeem. Visus pilsoņus pēc kārtas un uz laiciņu vajadzētu sūtīt par audzinatajeem un uzraugeem defektivo kolonijā. Vispirms tur viņi labošanas zistemas vispāreajā kursā labi eemācitos atņemt to, kas citeem domats. Tas ir katras labi nokārtotas dzīves pamats. Tālak, specialee preekšmeti. Dzelzs cimda disciplina teem, kas nespēj pretimturetees un pārmāciba līdz kaulam, līdz neereem ceetajeem un stūrgalvneeekeem. Un tad obligatoriskais darbs — jo veens var atpūstees tikai tikmēr, kamēr otrs strādā. Un visbeidzami deevlūgšana un ticiba, kā augstakā zankcija visam režimam un veeglas peļņas avots viņas kalpeem... Vaj jūs jau gribat eet, mister Padroni?»

«Mans laiks ir aptecejis. Bet ja jūs gribetu pastāstīt par to nākošo... par to galveno — na, jūs jau saprotat... Desmit minutes ees vēl varetu uzkavetees. Es domaju, teem džentlemeņeeem nekas nebūs preti?»

«Es domaju tāpat. Dolaru par minuti vairak tas nav vērts. Un vairak jūs viņeeem droši veen ari nebūsat solijuši? — Nu, kapēc jūs nosarkstat, mister Padroni? Viss pasaulē taču ir preekš ta, lai tiktu pārdots un pirkts. Jaraugas tikai, ka nepārmaksajam. Jūs nepārmaksasat, mister Padroni. Mana intervija jums ar augļeeem eenesis visus tos leekos izdevumus, kas saveenoti ar manis apceemojumu. Jūs redzat paši, ne ar veenu no teem četrdesmit sešeeem es neesmu bijis tik atklāts un tik runigs. Tas tapēc, ka jūs tomēr neesat īsts amerikānis, un tapēc, ka protat ne tikai iztaujat, bet ari klausitees. Un tapēc, ka jūs esat pēdejais.»

«Bet mister Uitmor! Vaj jūs to tik droši zināt?»

«Tikpat droši kā jūs, mister Padroni. Bet pārēsim pee leetas. Par to tālako jūs gribejāt zināt? Bet tur vairs nava neka, ko jūs jau nezinātu. Izmeklēšanas materialus publicē jau otro mēnesi. Tajos ir vēl vairak, nekā es esmu padarijis. Tā, peemērām, Baltimoras vilceenu es nevoreju izlecināt no sleedēm, jo tajā pašā deenā, gandrīz tajā pašā stundā, es biju nodarbināts Vašingtonas bankas uzlaušanā. Ari vēl divās, trijās citās leetās es no sākuma mēģināju peerādīt savu alibi, bet vēlāk atmetu ar roku. Kad cilveks reiz ir slavens, tad ne deevs, ne velns viņu vairs neglābs, kur nu viņš pats.»

«Un ne reizes jums neeenāca prātā, ka jūsu... darbs un jūsu profesija ir veens nepārtraukts nozēgums? Jūsu sirdsapziņa ne reizes nepamodās?»

Misteram Padroni nācās nodurt acis. Uitmors ar tādu zobgalību paskatījās caur savu monokli, ka viņam itin kā adata eedūrās pašā vārigakajā veetā.

«Es nebūtu domājis, ka katoļu paterim un demokrātijas žurnālistam tik tuva radniecība. Sirdsapziņa... Jums — tas ir jūsu veceem radeem tur aiz okeana esot luga vaj romans ar brīnišķu nosaukumu: labi pašūta fraka. Es jums saku, ta pate ir ta sirdsapziņa. Vislabākais drēbneeks viņu peelāgojis jūsu kauleem, jūsu interesēm, jūsu dzīves prasībām, jūsu dziņām un itin visam, kas ar to sakarā. Ja jūs neeka gadījumu izpūšat par nezin kādu pasaules notikumu, ja jūs melojat kā ausis kust, tad jūsu sirdsapziņa godīgi klusē, jo ar to jūs peepildat veselu sleju un labi nopelnat. Viņa ir pilnīgi ar meeru ari tad, kad jūs ejat pee savas mīlakās, jo ta jums sagādā pavisam citādu nakti, nekā jūsu likumīgā seeva... Nu, nu, neraucat peeri. Mēs tūliņ pārēsim pee svarīgākām leetām.»

«Esat tik laipni — es manu, ka tee džentlemeņi pee durvīm jau saskatas. Sakat man, mister Uitmor, kāda sajūta ir cilvekam, kad viņš tā paceļ roku ar revolveri... un veenkārši izpūš citam dzīvību?»

«Sakat jau nu droši laukā: izdara slepkavību. Jums pašēem nav nācees to peedzīvot? Negribas

ticet. Tas ir pārak plašs preekšmets psiholoģiskām studijām, to mēs šē nepaspēsīm iztirzāt. Vispārim man šķeetās, ka sajūtas ir dažadas, skatotees pēc apstākļem un temperamenta. Bet jums jau ik deenas izdevība izvaicat dažādus slepkavu tipus. Peemērām, tee amerikaņu zaldati, kuri dzīvi pārnākuši no Eiropas leelā kara un nu izleektu krūti staigā pa eelām. Domajams, viņu sajūta nemaz nav slikta. Vaj atkal ņemsim manu tēvu. Ar savu nelegalo seevu viņš meerigi aizbrauca uz Klusā okeana kurorteem, kamēr viņa tresta lokauteto strādneeku bērni kā mušas sprāga no bada un dizenterijas. Un tee, kureem jau šovakar mana dzīvība — kā jūs teiktu — būs uz sirdsapziņas. Rītu jau viņus droši veen sastapsat sporta laukumā launtenisu spēlejam, vaj kādā kristīgā familijā omulīgi kafeju dzeram. Un beļās atminatees veen paši sevi. Katrā ziņā ari jums būs gadīees sastaptees ar kādu zubjektu teeši krūtīs, vaj teiksim, uz laipas. Esat atklāti: paši jūs ūdenī nelecāt, drīzak jau viņu pagrūdāt...

«Bet, mister Uitmor! Vaj tas nebūs mazleet par skarbi teikts?»

«Nu, es domaju, manā stāvokli ari mazleet skarbuma būtu atļauts. Bet lai nu paleek diskuzija par labo toni. Taisnibu sakot, es jūs ari peemineju tikai tā salīdzinajuma un alegorijas dēļ. Manā apsūdzibas aktā uzskaititas sešas tā saucamās slepkavības — es tikai peecas varu atzīt par savām. Tas šofers no peldošo doku darbnicām, vārda pilnā ziņā, pats tīši meklejās galu. Ko viņš vēl ķēra kabatā, kad automobils ar kaseeri jau bij grāvī un somas mūsu rokās? Viņš mums nebij vajadzigs — no viņa puses ta bij pašslepkavība, no manas divkauja, vaj, labak sakot, pašaizsargašanās. Kapēc mana dzīvība mazak vērts kā viņa? Un tā tas ir visur. Ikkatra komerciala uzņēmuma jautajums, loģiski ņemot, ir tās pašas kailās dzīvības jautajums. Nozeedzneeks un slepkava es esmu tikai tapēc, ka mana profesija prasa atklātu un teešu rīcību, un tas tā vispārigi nav peņemts.»

«Vēl veenu jautajumu, mister Uitmor. Vairak kārt miljoni ir bijuši jūsu rīcībā. Kapēc jūs ar viņiem neuzsākāt citadu... normalu dzīvi? Jūs varejāt aizbraukt — uz Eiropu, uz Indijas salām — kurp tikai eedomatos. Karaliski jūs līdz mūža beigām būtu varejuši nodzīvot. Bet jūs it kā tiši meklejatees galu.»

«Es vareju? Man leekās, ka nē, jo tad es to patēšām būtu izdarijis. Bet ta karaliskā dzīve mani nekad nav vilinajuse. Karalis ir nožēlojamakais starp teem meetpilsoņiem, kurus viņš sakās valdam. Man nav talanta meetpilsoniskumam, tapēc jau es esmu še. Teesa, miljoni ir bijuši manā rīcībā, bet man viņi bij vajadzīgi svarīgākām vajadzībām, nekā aizceļošana. Mana pēdeajā miļakā nēsāja auskarus, kādus pat Rokfellerā meitas nebūs redzejušas. Visas sešas varijete dejotajas es reiz šampaneša vannā izpeldināju. Ja ar saveem beedreem biju kabakā, tad sveestmaize tur kādam buržujam nedrīksteja palikt pāri.»

«Tas mums ir zinams. Veselas leģendas ir drukatas par jūsu trakulībām un orgijām. Bet sakat, mister Uitmor, jums taču bij kaut kāds princips? Jūs neesat no teem, kuri bez rakstura, bez apdomas un akli metas nozeegumu un izdzīves virulī. Jūs gribējāt eereebt un spītēt teem — kā jūs sakat — buržujeem? Idejisks anarchists jūs esat, vaj nē?»

«Tukšas frazes ir visas tās idejas un principi. Cilveks nedzīvo pēc ta, ko viņa smadzenes izperinājušas. Es jau teicu: tas guļ kaut kur dziļāk, aiz visa apdoma un gribas.»

«Vēl kas. Sešas reizes jūs esat bijuši apceetināti un sešas reizes izbēguši. No tāda cauruma esat izkļuvuši, kur pats velns tupetu vēl šodeen. Ar ko izskaidrojama jūsu tagadejā apatija un rāmums? Atlaujāt peeskārtees diskretai temai: vaj, varbūt... jūs tomēr vēl domajat?»

Padroni bij peelecees tik tuvu un čuksteja tik klusi, ka pat sarga modrās ausis droši veen neka neuztvēra.

Uitmors britiņu padomaja, tad pakratija galvu.

«Ne, nu ir beigas. Pirmkārt, laime nav ormaņa zirgs, kuru var braukt, līdz kamēr viņš krīt pār ilksi. Un otrkārt — nav vērts. Vairak un ilgak nav vērts. Preekš ka tad? Man ir trīsdesmit divi gadi, bet tajos es esmu peedzīvojis un pārdzīvojis vairak, kā jūs peedzīvosat simts trīsdesmit divos. Dzīve nebūt nav tik dažadīga un neizsmejama, kā meetpilsoņi to eedomajas. Es negribu sadzīvot sirmus matu un saslimt ar reliģijas un grēku nožēlošanas tuberkulozi. Man paleek garlaicīgi un tukši — tik tukši, ka naktīm es sāku jau sapņot mulķigus sapņus. Es nevēlos palikt par idiotu. Kapēc? Peeteek. Beidzamais pileens no mana kausa ir laukā, es viņu metu pret seenu... Klausatees, mister Padroni. Pulksten peecos sāksees teesas komedija. Jūs droši veen zināt, ko man ir nodomājuši. Sakat laukā.»

Padroni virzijās nostak, caur peeri lūkodamees papurināja galvu. Uitmors satvēra viņa peedurkni.

«Bez ceremonijām! Jūs redzat, es neesmu nekāda nervoza dama.»

Padroni vēl pavilcinājās, tad pacēla roku un ar druknu rādītāja pirkstu neveikli novilkā sev ap kaklu.

Uitmors palocija galvu.

«To es jau domāju. Viņi nebūtu sasūbejuši amerikāņu birokrati, ja neizdomājuši to neglītako pazeminošu veidu. Jūs droši veen esat studejuši jurisprudenci un mīlat saveem lasitajeem paprātot par likuma un teesu leetām. Uzrakstat jel veenu artīkeli par Amerikas teesu nejēdzigajeem nogalinašanas veideem. Karatavas, elektriskais krēsls — un nu viņi vēl sāks slāpet gazi pilditā būri! Vaj ta nav visaugstakās markas cūciba? Lai viņi eedod man revolveri ar veenu veenigu lodi — goda vārds, es pats to nodarišu labak, nekā tas džentlemens ar apzeepetu auklu...»

Sargi pee kameras durvīm bij palikuši nemeerīgi. Vecakais un resnakais pamāja Padroni.

«Mister... mēs lūdzam!»

Padroni pārak steidzīgi peedūra savejo Uitmora rokai un jau virzijās prom.

«Tūlīņ!.. Sveiki, mister Uitmor! Pateicos par laipnību. Vaj nevaru jums vēl kā pakalpot?»

«Paldees. Es savas leetas esmu nokārtojis. Un uz redzešanos! Es nedomāju visai drīz, bet tad jums katrā ziņā nepeecešams neleels sports. Jūsu vecumā tāda korpulence nav epreecinoša parādība. Dzīvojat sveiki!»

Un kamēr durvis vēl vērās aiz veeseem, viņš pavilka bloku un ar sudrabā kaltu zīmuliti kaut ko peerakstīja sīkeem apaļeem burteem.

ĒNU PATVARĀ

Acumirkli viss sajuka neatšķiramā mudžeklī.

Pāri elkoņiem atbraucitas rokas, naglotās kurpēs autas kājas, vīreešu un seeveešu augumi stāvus un uz klona. Marmora galdiņu apaļās plāksnes izcēlās lampas gaismā un atkal nonira lejup krēslā. Divdesmit balsīm ķērkdams, aurodams, speegdams mudžeklis kabaka vidū satinās kamolā, no kura izslējās rokas — izplesteem pirksteem, dūrēs savilkšanas, pudeli vaj glāzi sažņaugušas. Pavēlās pa klonu un garā laidā izblīda gar seenu, bet istabas vidū palika sašķīdušas pudeles skambas, pārplēsts sarkans galvas lakatiņš un divi tumši asiņu plankumi.

Kaut kāds ceets, mērķim garām aizskrējis preekšmets trāpīja elektrisko spuldzi pee greesteem — veenigo viņā malā. Zemā telpa acumirkli palika krēslā, gar seenu sāka slaistīties ķēmīgas melnas ēnas.

Sabina bij eerāvusēs aiz letas gala, saimneekam eeblakus. Ne aiz nobīla — šāds tracis viņai negadījās pirmo reizi. Bet viss tas notikās tik nejauši un risinājās tik ātri, ka viņa apmulsa. Viņa nebij paguvuse atgrūst to nekaunu, kurš aptvēris leecās viņu bučot, kad Žorža dūres treeceens pa kumbru to nosteepa knūpus zemē. Un tad tee visi sabruka viņas kavaleerim virsū. Citām reizēm viņa šādos gadījumos bez apdoma metās pulkā, bet tagad nesaprotams svešads stingums viņu tureja aiz letas. Liķera pudeles kakls bij sažņaugts viņai sauajā, ar visu augumu uz preekšu saleekusēs, viņa nenovērsa acis no virpuļojošā mudžekļa, kur reizu reizēm paslējās Žorža pinkainā galva. Rūtainās žokejcepures tajā nebij no brāzmas pirmā acumirkļa, ar katru nākamo reizi ta rādījās pinkainaka un pazuda ātrak.

Saimneeks abām dūrēm veleja leti, tumši sarkans kledza kaut ko, taču viņa balss bez vēsts noslāpa ellišķā troksnī. Bet tad pūlis ar reizi pāršķīrās

tā, it kā kāds abām spēcīgām rokām to pāršķēlis vidū pušu. Spējš klusums pāršalca Sabini tā, ka viņa notriecēja vispāri augumam un acumirkli aizvēra acis.

Kad viņa paskatījās atkal, pūlis bij jau istabas viņā malā. Šajā, pret seenu atmetees, aizelsees, skrandās noplēsts, stāveja Žoržs. Rokā viņam blāvi spīdeja nazis, bet pee kājām pa klonu krākdams vārtijās tas nekauna, citreiz viņai tuvs paziņa.

Saimneeks eekērcās nelabā balsī, pagrūda viņu no ceļa un metās pa trepēm augšā. Katram saprotais, pēc ka viņš steidzās. Bet Žoržs bij pārak aizkūsis, lai tūliņ apjaustu breemas un mēģinātu bēgt. Sabina izmisuse māja viņam, bet viņš tikai stulbi skatījās zemē — it kā tas tur vārtitos aiz cita vainas.

Žandarms eesteidzās saimneekam pa preekšu. Bez taujašanas zituacija bij skaidra, vainīgais redzams bez meklešanas. Bet tikko viņš peeleeecās, lai stingri sagrābtu nozeedzneeku, Žorža svabadās dūres treeceens pazodē nosteepa to zemē, eevainotajam krustim pāri. Trim lēceeneem viņš bij pee trepēm, pa kurām Sabina jau skrēja augšup. Viņai nebij laika atskatītees, viņa vairak nojauca nekā redzeja, kā saimneeks atstreipuloja nost no ceļa, viņa atrāva durvis un saklupa, otra policista ceetās rokas savverta.

Tikai acumirkli ta roka aiztureja viņu. Valejo durvju palsajā kvadratā viņš bij pamanijis to īsto vainīgo un metās tam pretī. Sabina pārskrēja laukumiņam un apstājās katedrales ēnā. No tureenē atskatījusēs, viņa vēl redzeja, ka tee divi pee kabaka eeejas cīnas un acumirkli vēlāk, kā tas uniformā eebrekdamees krīt. Tad viņa vēl dzirdeja Žorža skrejošus soļus nodipam uz šo pusi, bet pate eenira dziļak, tuvaku katedrales seenai, melno ēnu patvarā.

Viņa pazina: ta te bij sānu seena. Viņa eerāvās ovalā nišā un zīmeja augšup. Pār galvu peleksnija kā nolaidens jums — sv. Zebastiana tēla pakāje. Viņa redzeja savu augumu atēnojamees pret gaišo mūri un ceeši peeplaka seenai. Nesaprata, ka no gaišā laukuma viņa pat asakai acij nav saskatama. Elkoņi speedās pee miklajām radzēm, pirksti

nervozi taustijās pa sīkām šķautnēm, sirds sita strauji un skaļi.

Tomēr ēna kā plata melna upe aizsneecās laukumam pāri un uzplūda kaut kur augšup pa gaišo namu masām. Jumta kore ar zimetriskajeem robujumeem nesneedza līdz viņai malai. Mēness un lukturu gaišajā švitrā viņa redzeja gar kabaka durvīm drūzmejamees arveenu vairak cilveku. Bez šaubām, tee bij žandarmi: šad tad paspīda ķiveres un klakstija šauteņu atslēgas. Daži aizslīda uz labo, citi uz kreiso pusi. Acīm redzams, viņu slēptuve sazīmēta, viņus eelēna.

Sabina speeda rokas pret krūtīm tā, itkā gribētu savu augumu peeplacinat mūrim, lai nekas no ta nepaliktu redzams. Kapēc viņa tā uztraucās? Lai ari nozeeguma cēlonis, vainīga viņa nebij. Dažas deenas apceetinajumā viņu vareja paturet, notesat nē. Dažas deenas policijas ceetuma — cik reižu viņa tās nebij nosēdejuse un aizgājuse smeedomās, vārtu slēdzejam skūpstu ar roku pamezdama. Ko viņa te kā līdzzinataja ar slepkavu kavejās ēnu patvarā? Kapēc viņai vispāri vajadzeja bēgt?

Žoržu viņa šorit sastapa pirmo reizi, zivju tirgū. Kā katru sestdeen, bij nomazgajuse pazīstamai pārdevejai galdus un nopelnijuse dažus santimus. Viņš tur uzklīda no kāda neizdevīga nakts gājeena, noguris, neēdis, un viņa tam izmaksāja siltas brokastis. Bet vēlaku viņam, laikām, bij laimejees Milanas bankas kaseera apzagšanā, par ko jau rakstija pēcpusdeenas avizes. Visu vakaru viņš to vadāja pa dažādām žūpnicām, ne soli neatstādamees un naudu nežēlodams, līdz kamēr katedrales kabakā viņai tas vecais paziņa bij uzmācees.

Žorža pēc viņa bij tik uztraukta un bailojās. Kur viņš vareja būt šajā ēnu labirintā? Vajadzeja to uzmeklet un palīdzet izbēgt. Uzmanīgi viņa izlīda no sv. Zebastiana nišas un ceeši gar seenu virzijās uz eeejas portala pusi. Tas bij grūts uzdevums, jo ik pa desmit soļeem nācās mest likumu ap pagrabtelpu logu neaizmargoteem dobumeem. Veens peenastikla

logs bij gaišs, gar to viņa aizlīda rāpus, lai gaismas plankumā viņas augums iztālēm netiktu redzams.

Portala trepju kāpšļi arī sānos slapji no vakara deevlūdzeju dubļainām kājām. Nabagu kvartala eemītneeki divus kilometrus brida šurp pa peelijušām eelām. Soļi šlaukstija arī kājas uzmanīgi sperot. Vējš gandrīz pavisam nostājees, vismazako troksniti augšā šalčoši atbalsoja nolādamās spraišlotās velves.

Galvu pēdejam kāpslim pāri pabāzuse, viņa skatījās vērigi. Kolonām viņā pusē visā garumā manāmas gaišas švītras. Tās vaj nu no loka lampām ostmalā, viņpus upei, vaj arī mēness pakāpees tik augstu. Laukums balsnija līdz pat krasta žoga mūrim. Kad aplusa tālo gājeju soļu dipona, dzirdams kā upe meegaini šalca.

Gar seenu turedamās, Sabina aiztaustījās līdz pat durvīm. Plauksta viņai it kā peelipa nozaļojušai bronzas apkalai. Pēkšņi viņa bij sajūtuse kādu otru tuvumā. No viņas puses pretīm tas virzījās, viņa dzirdēja smagu aizturetu elpu un pazina, pirms tas vēl eerunajās čukstedams.

«Tur nevar. Tajā pusē ir gaišs. Un viņi jau iēcūā gar mūri.»

Pateešām, labi eeskatotees, mūra pakrēsli bij samanamas tā kā slepenas melnas, kustīgas ēnas.

Garāmeedams Žoržs satvēra viņas roku un pavilka līdzī. Viņa saprata un lida tam pakal pa to pašu veetu, pa kuru bij atnākuse šurpu. Sv. Zebastiana nišā viņi atkal apstājās. Sabina vairs nevēroja apkārtni. Žoržs bij te un tas visu zināja labak. Gaidija tikai, līdz viņš atkal sāka līst tālak, gar seenu taustidamees un pagrablogu dobumus apeedams gluži kā pirmak viņa. Nabadzinš! viņš bij tā nokusis. Viņa to peecturetu — ja te būtu eespējams abeem blakus eet un ja viņš vispāri neņēmis to ļaunā. Viņš taču bij tik lepnis!

Viņā galā, kur sākās mūra lokā eegrīmušas reevainās puskolonas, Žoržs apstājās un peeplacis vēroja laukumu un namu valni ar eeliņu izeju tumšajām spraugām. Tur skaidri bij saskatami žandarmu ku-

stigeē augumi, dzirdama eeroču žvadzona un paklusa nikna komanda.

Žoržs atšļuka pret seenu un nokāra galvu.

«Visapkārt laukums ir gaišs un viņi aiz ta. Viņiem ir šautenes dezerteeru gūstišanai un rīkojums šaut katru, kas neapstājas.»

Viņa balss bij pavisam bez skaņas. Nožēlojama! Pirmiņ kabakā viņš neveenam nelāva sevi pārkleegt. Zivju tirgū viņu dzirdeja pa visu halli. Sabina sakustējās, bet atrāvās atkal. Viņš nemīleja, ka to žēlo. Nekas viņu ta nepazemoja un neapvainoja. Seeveetes nožēla viņam pretigaka kā nicinājums. Sabina nopūtās tik stipri, ka viņš pacēla galvu un paslējās pats. Ne vārda neteicis, viņš paslīda tai garām un līda atpakaļ. Pagraba telpas logs bij satumsis. No dobuma izlēca izmērejis kaķis un steepeeneem aizskrēja uz pilsētas pusi. Žoržs nenocēlās, pakratīja dūri pakāļ.

«Sasoditais! Viņš nodod mūs.»

Mūs... viņš teica... Sabinai bij tā, it kā viņš ar siltu plaukstu novīlcis pār seju. Deenā viņš ne reizes nebij paguris, bet siltai tai rokai vajadzēja būt, to viņa zināja skaidri. Kā peelipuse, viņa tam sekoja uz pēdām. Tikai durvju eedobumā viņa palika veena, kamēr viņš parāpās tālaku līdz portāla viņai malai, pār kuru kolonu ēnas gūlās slīpaki kā pirmiņ.

Peleks mākonis aizpeldeja augšām, mēnesim pretī. Varbūt aizsneegs un brīdi noslēps viņus drošā tumsā. Bet laukums tikai pāra acumirkļus pavilņoja bāiā nokrēslā, tad atkal palsā gaisma sāka līt nežēligi rāmi un mocoši. Gar krasta valni nepārprotami kustējās tumši silueti. Žaks nāca atpakaļ.

«Mēs esam eelenkti rinkī apkārt. Viņi domā, ka man ir šaujams eerocis.»

«Bet tev nava?»

Likās, tikai tagad viņš īsti eelāgoja, ka nebij veens.

«Ko tu te meklē? Kapēc tu esi te? Ej prom!»

Bet ari šajā dusmigajā čukstā viņa domājās sa-

dzirduse aicinajumu palikt. Acis viņai zalgoja ēnā, viņa nosēdās uz trepju kāpšļa un atzvēlās pret seenu.

«Nāc, sēdi te.»

Viņš pavilcinājās, bet tomēr nosēdās. Peecēlees, lūkoja saskatīt viņas seju.

«Kapēc tu te sēdi?»

Un peepeši sadzirda, ka viņa eesmejas saldi un gurdeni.

«Tapēc, ka tu esi te.»

Viņš atrāvās tā, ka viņa elkoniis klaudzoši atsitās pret seenu.

«Ej prom, es tev saku! Tevi aizturēs, bet tas nav nekas. Tu neka neesi darijuse.»

Viņa tikai klausījās, galvu palocidama.

«Cik tev ir skaista balss...»

Pateešām, viņai skaista izlikās šī alkohola eesmakusē, aizkusumā mazleet drebošā, uztraukuma apmāktā balss. Visu deenu viņa to tā nebij eeklausijusēs. Kur viņš ņēmis tādu balsi? Visi viņi runāja alkohola, lētas tabakas un vēl ļaunaku narkozu aizsmacinatās balsīs. Ari viņas pašas balsij kaut kas no tās peeskaņas, jo viņa tāpat leetoja kokainu un pa reizei pīpoja. Šajā pasaulē neveena neiztika bez tā.

Žoržs likās viņu aizmirsis. Galvu peeleecis, vēroja laukuma apmalu, no kureenes glūneja eenaidneeki. Mēness laikām taisijās rāptees pāri jumta malai. Kolonu ēnas bij palikušas strupakas un sāka sleektees seenā. Plašs gaišums uzmācīgi lija pa spraugām. Sabina pa pusei saskatīja, pa pusei uzmineja, ka Žorža acu brūnee redzokli nelabi spīguļo, ka nāsis raustas un lūpas kustas neizkleegtā lāstā. Rokas viņam ap ceļeem sakrampetas, augums uz preekšu sakumpis. Visā pozā nepārprotami redzams, ka viņš apzinas noteesats un pazudis.

Vaj tad ar pirmo viņa tā slapstijusēs tumsā? Kapēc līdz šim viņa sajutās it kā peeseeta, it kā peeķēdeta? Visu deenu ar to klaiņojuse pa atklātām un slepenām žūpnicām, varbūt vairak eeintereseta, kā par teem citeem, bet tomēr eevēriga ari pret kātru, kas viņai uzmeta vēligu skatu vaj pamirkšķina-

ja nekaunīgu smaidīgu aci. Ari kautiņš tas nebij pirmais viņas dēļ. Bet tee agrakee pēc tam pazuda drūzmā un viņa pate, eeskrambatu seju un kādu tumšu zilumu plecā vaj gūžā, tos atkal vareja sastapt kaut kur pilsētas otrā malā. Šis te bij sastapts tikai tadēļ, lai to pazaudetu uz viseem laikeem.

Viņš nepārmeta neka — viņa skaidri noprata, negribeja sacīt viņas vainu un nedomaja par to. Ari viņai pašai tas tikai veegli un pārskrejoši bij prātā. Visa viņas būtne bij cita ka pilna. Pēc pusstundas, varbūt, pēc ceturkšņa viņa vairs nebūs. Ka dzīvs viņš rokā nedosees, tas saprotams par sevi. Un ar viņu pazudīs kaut kas, satverts, rokās turets, bet neaplūkots un neizleetots. Kaut kas, bez ka dzīve un dzīvība paleek kā trauks bez dibena — kā apskramstīta olas čaumala uz saslauku čupas.

Viņa dega dīvainā, nekad vēl neizjustā ugunī. Zobi bij eecirtušeēs apakšlūpā, pleci lāgu lāgeem nofriceja aizturetās elsās.

Žoržs ar pūlēm atrāva savas acis laukuma apmalai un paskatījās nesapratā.

«Ko tu gribi?»

Neka viņa negribeja. Viņas augums instinktīvi bij nolecees sāņus un peeslējees viņam. Tvikstoša roka apvijās Žorža kaklam, karsti elpojoša mute slīda pār viņa saraino vaigu.

Acumirkli viņš palika kā mulsā. Tad pamazām ari viņš aizkvēlojās no tās. Viņš palāvās ari otrai rokai un lēnām atslīga uz trepju kāpšļa.

Šīs rokas, šī karsti elpojošā mute, šis trīsošais seeveetes augums lika atjaust dzīvības pēdejos mirklus, kuri aizriteja kā sausas smilktis no saujas. Eenaīdā, izmisumā, kaislē un alkā viņa rokas apvijās ar mežonīgu trauksmi — izdzert viņu sausu, eesūkt sevi visu, aizraut līdzī bezdibenā, naktī un nebūtībā.

Kad viņi peecēlās, šaura mēness malīņa dzeltenī eespīda viņeem sejās. Galvu atmetis, izjukušos matus pakausī atgrūdis, veenu aci peemeedzis,

Žoržs brīdi novēroja nežēlīgo spīdekli. Tad atskatījās Sabinā. Viņas auguma lejas daļa bij vēl ēnā, bet no vidukļa viņa stāveja spoži apmirzeta. Bluze bij vaļā, pusatrisušas melnas bizes slaideem puslokeem nosliģušas pār jaunavigajām, joņojošas elpas cilatām krūtīm.

Viņa acīs atkal vecā vīrestība un pozā klaidoņa parastais brašums. Tas bij veenkāršs atvadību skats bez nožēluma un leekas jūsmības. Tad viņš pameta ar galvu un gāja prom, katedrales durvīm garām uz upes puses tēpju kāpšļeem.

Sabina nenovērsās. Vēl veenmēr viņa bij pee ta, viņa skāveenos, veenā nedalamā būtnē ar to. Viņš to bij eesūcis sevī, un kas te palikās no viņas pašas, ta tikai tukša āreene, netīrs ķermenis. Kloakās, pa patiltēm tas vareja mētatees, simtų vīreešu rokas to vareja skaut — viņš neatsauktos ar to sīkako cīosliņu. Pirms vēl soli paspērase, viņa jau bij pee Žorža, viņa ar to, viņa gāja tam līdzī. Vee-na alga, kur un cik tālu.

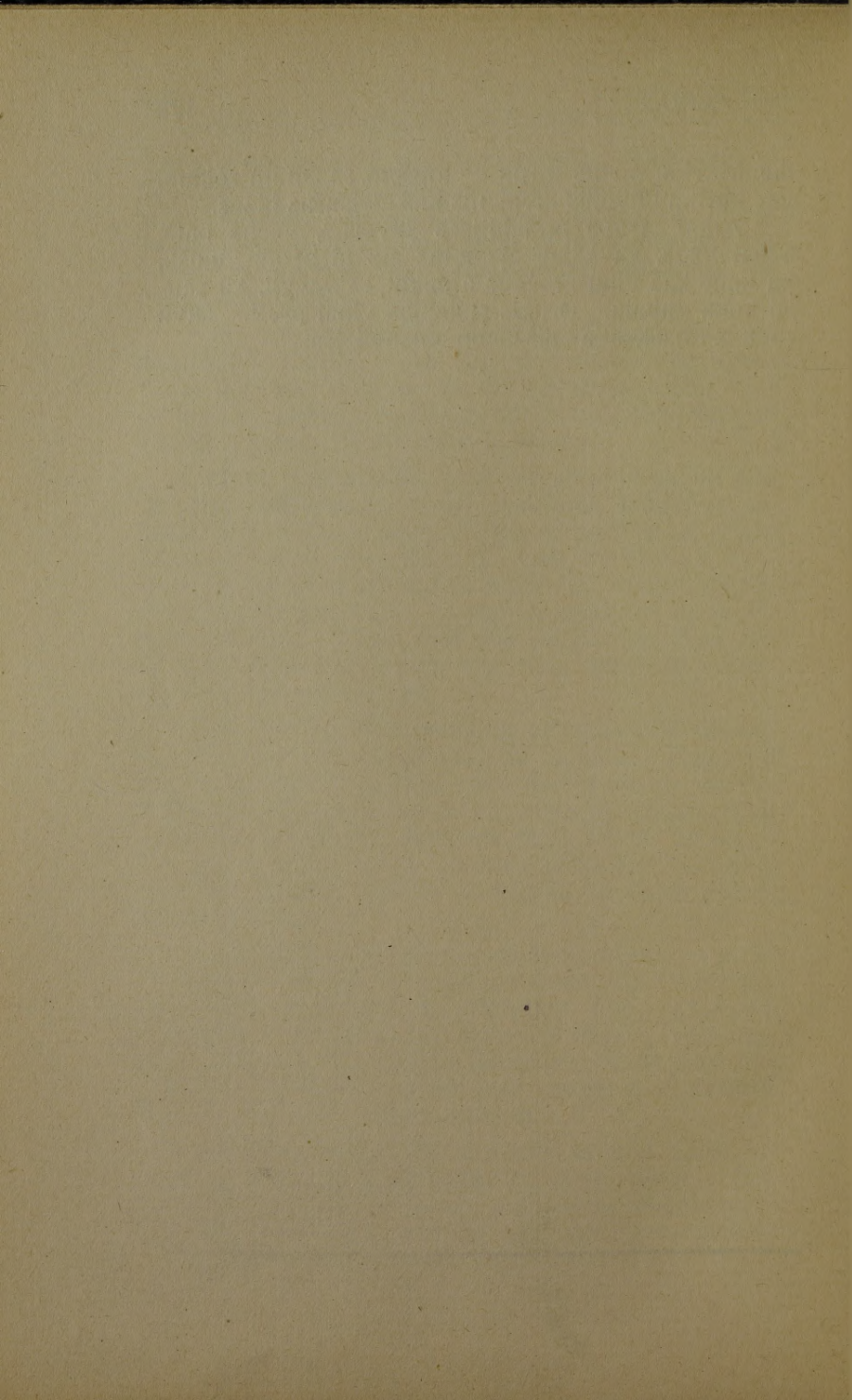
Lejā viņš to atkal pamanija eepakal līdzī nākam. Bet tikai paviršu mirkli viņš tai uzmeta. Tagad bij cits ko vērot. Viņa labā rokā lēnām izslīda no kabatas un tajā atkal paspīdeja viņa neecīgais, viņa smeeklīgais eerocis. Kreisajā pusē, labajā un taisnī pretīm no vaļņa ēnām iznīra puškainas ķiveres. Astonas, desmit, varbūt vēl vairak šautenes noleecās pret viņeem.

Žoržs gāja galvu plecos eerāvis, vairak uz pirkstu galeem, itīn kā te klusām varetu aizlavitees garām, līdz valnim, un tad pāri tam, upes sargajošā melnumā. Tikai kad tam uzsauca stātees, viņš metās skreešus. Trīs slaidus lēceenus, vairak viņš nepaguva. Šāveeni saplūda asā, gandrīz kompaktā zalvē. Tad viņš Sabinai pazuda.

Viņa bij vērojuse Žorža plecos eerauto galvu un pirmajā acumirkli neapjauda, kur viņš palikās. Bet tad pamanija zemē uz bruģa kaut ko šķeetami masīvu, neveiklu, pretīgi nejauku. Kā ārprātīga eebrēk-

damās viņa metās turpu — augšup saceltām rokām, gar kurām plīvojās divas melnas atrisušas bizes.

Atkal strups atmaldījies šāveens, veens pats. Viņai likās, ka kājas aizmetas aiz ta zemē guļošā, ka kaut kas viņu atsveež atpakaļ — veegli, kā sausu koka gabalu. Bruģis salocījās viņai pretī. Tuvu tuvo nopeleksnija gar acīm un apdzisa.

PĒDEJAIS CĒLEENS

Četri elkoņiem uzmetušeēs, dobumā eeguluši, peeplakuši. Peektais, garakais, pārleecees pāri, dziļak eesneedzees, rokām abejās pusēs atbalstijees. Tā viņi tur stāveja jau labu laiku. Viņu galvas un augumu virsejā daļa saplūda kopā ar dobuma krēslu un apkvēpušā mūra pelekumu. Lejup balsnija divi zaļganpeleki vācu zaldatu mēteļi, aiz teem zābakos un postalās autu un villainām strēmelmēm notītu kāju mudžeklis.

Kamēr tee peeci tur tā lūkojās pa logu, bijušā kroga telpā bij klusu. Tee, kas ap krāsni un gar seenām sēdeja un guleja uz soleem, skatījās vērotaļos un gaidīja, itin kā tee tur pavasaras naktī varejuši ko saskatīt. Tikai kāds pīpi vaj papirosu vilkdams pačapstīnāja lūpām. Visa istaba, no izmītā klona līdz greesteem, kūpeja balganā dūmu miglā, brūnas un smagas pa to peldeja sijas. Visi preekšmeti rādījās apdzīsušām neasām konturām. Telpa izlikās šauraka un zemaka nekā pateesībā bij.

Tikai kad tee peeci atleecās taisni un nāca atpakaļ, istaba mazoleet kā pārvērtās. Melnais logs dziļi mūra seenu dobumā it kā atdzīvināja pelekās veenmuļības pilno telpu. Lampa izpeldeja no dūmeem un pa zaļajā kupolī eeplēsto robu meta neskaidrus atstarus pret vēsuma nosveedrotām rūtīm. Uz otru pusi viņa lēja veenaldzīgu spīdumu pār Veltas galvu ar pajukušeem gaišbrūneem mateem, kas nekustedamās guleja uz galdā saliktām rokām.

Atnāceji nesacīja neka, un gaiditaji neka neprāsija. Ik pusstundas jau kāds gāja pee loga, kad vēja dvēsmi un koku šalkoņai cauri šķitās sadzirdejis svešadaku troksni. Un atgriezdamees kaunejās no citeem par savu nervozumu un mulķibu. It kā te istabā varetu dzirdet un novērot arī to, ko nemanija sargi ārā pee vītoleem, pee muižas alejas gala un otrā pusē aiz tilta uzkalnī.

Garakais, vadmalas pusmēteli, melnu platmali galvā, paņēma no stūrī sasleetās rindas savu šauteni un paklabinājās ar to. Klakstešana nepatika mi iztrauca sēdetajos un snaudejus.

«Leecees nu meerā! Tev — kaut vaj harmonikas bijušas. Pirksteem būtu darbs.»

Tas bij skolotajs Leeknis. Īgni viņš pastaipijās uz sava sola, un izlikās tikko uzmodees, lai gan visu laiku bija pīpojis seenā skatidamees.

Bet garais jau pats atkal slēja šauteni vecajā veetā. Rāmi apsēdās uz sola, skolotajam pee kājām. Rokas sabāza bikšu kabatās un nodūra acis uz saveem zābaku purneem.

Velta pacēla galvu no galda, sameegojusēs pavērās vīreešos, tad uz loga pusi.

«Vaj kas dzirdams?»

Muižas kalps Arnis, muguru pee krāšns sildidams, pasmējās.

«Nē. Bet drīzi būs.»

«Mēļo... Negribas ne klausitees. Atradis laiku jokeem.»

Vilperts, saimneeks no Daugavas apvideem, dusmīgi nosplāvās. Kājas pārmainijis, ar otro plecu peeslējās pee seenas.

Bet viņam atsaucās mūžām jautrais un nenogurdinamais Krasts.

«Tu — idzuli! Gatavais leetus mākonis. Kad tu esi istabā, lampa samācas un meegs sāk nākt. Kaut jele pīpot izmācijuši.»

Aplkusa atkal. Nebij jau neka īsta šajās aprautajās sarunās. Balsis bez izteiksmes un spodrums, smiekli peespeesti. Gurdenums un negriba ar dūmeem, garaiņeem un slapju apavu smaku gulās uz krūtīm.

Garais, mežsarga Brauna dēls, peedūra Leeknim.

«Vaj tev vēl ir kāds papiross?»

Tas, acis no seenas neatgriezis, pasneedza kārbīņu, sapīpoja abi.

Brauns atkal peeleecās Leeknim.

«Vaj tev neleekas, ka Marks par daudz ilgi paleek projam?»

«Es visu laiku par to domaju.»

Leeknis atčuksteja tik klusu, ka Brauns, tikai pa pusei sapratis, paleecās vēl tuvāk un gribeja pārvaicāt. Bet atleecās, Leekņa nelaiipni atbīdīts. Patlaban kāds eerunājās visattālakajā stūrī, aiz durvīm.

«Nu viņam vajadzeja gan būt jau atpakaļ.»

Tad skolotājs paraustīja Braunu aiz peedurknes.

«Cik tas tomēr ir savadi...»

Bet atķērās, ka ar mežsarga dēlu par tādām leetām runāt nav vērts. Pee sevīs viņš atsāka jau trešo lāgu domājamo un nepabeigto. Kā te šovakar cits citu izjauca pa gabalu! Vaj tapēc, ka kaujas, izlūku gājeeni, uzbrukumi un atkāpšanās un visas tās simtejadās dēkas viņus psihiski veenadus noskaņojušas? Vaj tapēc, ka viņeem te veena doma, un citu minedami pateesībā izteica tikai sava paša?.. Leeknim bij prātā muzikā pazīstamais likums, ka veena aizķerta stīga eekustina ari otru radneecīgu. Tee paši likumi pārvalda nedzīvo dabu un cilvēku... Te nu ir īstais laiks interesantām psiholoģijas studijām — — viņš skumji ironizeja pats par sevi.

Brauns bij pavirzīees viņa likumā un nu peeleecās viņam pee pašas auss.

«Tu tikai — neveenam... Es jau nesaku — — es tāpat... Ko viņš tik ilgi nenāk? Ja viņš kritiskā brīdī mūs pamet vaj pat nodod... Cik pēdejās deenās nav dzirdets. Kad viņš ar mūsu galvām mēģina izpirkt savejo...»

Leeknis papreekš nosveeda papirosu zemē, tikai tad atbildeja.

«Tu esi dulns. Ta nīkšana bezdarbā un neziņā tevi samaitā.»

Bet padomājis un sevī paklausīees, turpināja mazleet pārvērstā balsī.

«Taisnību sakot, visus mūs viņa maitā. Vēl veena šāda nakts, un es nezinu kas te notiksees. Vaj nu mēs kā nelgas sāksim izklist pa šejeenes pur-

veem, vaj meklesim glābiņu viņā pusē... Bet Marks — — Dulns tu esi, vairak neka.»

Brauns atmeta ar roku.

«Vaj tad es saku! Es neka nezinu. Bet vaj tu eevēroji, kāds viņš visu deenu? Saki, ko gribi, tādu es viņu neesmu redzejis. Un kas tās par slepenām ziņām pa telefonu? Kapēc mums vairs neka nesaka? Vaj mūsu dzīvības tāpāt nav uz spēles? Ko mēs te nīkstam? Ko mēs te gaidam? Aizbrauceji stāsta, ka ap dzirnavām visu deenu bijuse dzirdama šaudišanās. Kapēc mēs guļam te?»

Leeknis nevarēja sev noleegt, ka nupat ari pats lauzijees ap šeem jautajumeem. Bet taisni tapēc viņam saskrējās dusmas.

«Klusi labak! Tu esi kā tāda uzmācīga muša. Dūc un dūc apkārt un atgaiņat nevar. Nervozu tu cilvēku vari pataisit.»

Leeknis sēdeja sabozees. Ari parejee bij apklusuši. Velta atkal nolikuse galvu uz rokām. Viņas bērnišķi nevarīgajā augumā paskatijušees. vīreeši sajūtās vēl veentulaki un nospeestaki.

Ārā vējš šalca vecajās kailajās leepās. Kā ar bailīgu pirkstu reizēm peeklabinaja jumta malai.

Tad pagalmā tika dzirdami nāceji. Vispirms atāla dunoņa, ko sadzirda tikai peeradušās ausis. Acumirkli vēlāk jau vareja izšķirt diveju vaj triju soļu troksni. Pa vārdam eerunajās ari. Istabā pat pīpetaju čapstinašana aplusa.

Eenāca Nīgals ar Breedi no muižas alejas gala. Apmainiti eeradās atpakaļ štabā — tā te visi daudzināja veco krogu. Līdzī viņeem eeplūda svaigs āra gaiss, troksnis un dzīvība. Pat visvairak sameegojūšees un nogurušee pagreeza galvas un sāka klaušites.

Runīgais, mazleet paveeglais Breedis eesveeda šauteni kaktā un pašķira tos, kas slaistijās gar krāsni.

«Palaiž nu sasilditees. Deezgan esat sautejušees. Vējš pagreežas zeemeļos un paleek stipraks. Nem cauri līdz ādai.»

Paspēra ar kāju nost sauju klonā izbārstitu patru un atspeeda muguru pret krāsni. Plānā, auklu sajostā svārciņā viņš sala veenmēr un tapēc galvenā kārtā interesejās par laiku un vējeem.

Pinkainais Nīgals nesacija neka. Nosēdees, maucā zābakus nost, ilgi kaut ko skatījās zolēs un spaidīja ar pirkstu. Apkārtejee klusu un uzmanīgi skatījās kā svarīgā ceremonijā.

Mazais Kramiņš stūrī aiz citeem eevaicajās, kas jauns ārā esot dzirdams. Viņam bij tik sika, nevarīga balstiņa, ka daži eesmējās.

Breedis atsaucās labprāt. Neesot neka. Viss pa vecam. Bet Nīgals caur skropstām nikni pablenza viņā un klaudzoši nometa zābaku zemē.

«Muižā ugunis uz meža pusi. Uz ceļa jau nedrīkst. Bet gulet tur neguļ. Laikām leelkungu gaida atgriezēmees.»

Kalejs Arnis pikti pārtrauca negribigos smeklus.

«Nav ko smeetees. Ir tur arī tādi, kas gaida patēšām. Izbijušais vagars — un tad visa ta Cīruļu banda. To es sen esmu sacijis, bet vaj manis klausā. Atnāk nezina no kureenes, veetejos apstākļus nepazīst — leeli rikotaji.»

Deviņsimti peektā gada cilveks, Marka katorgas beedrs, Krasts pacēlās sēdus uz sola, kur visu laiku bij gulejis un nogrozīja galvu.

«Ja tevi klausījuši, puse no veetejeem būtu apšauta. Un otrā puse tagad glūnetu no parka krūmeem.»

Arnis paraustīja plecus.

«Domā, tagad tāpat neglūn. Pagaidi tik', lai pamana, ka mēs taisamees no šeeenes prom...»

Krasts treca dūri pret solu.

«Kas tev saka, ka mēs taisamees? Kas tev to ir sacijis?»

Nīgals arī otru zābaku nosveeda zemē.

«No Galeneekeem trīs vezumi aizbrauca garām.»

Tas bij pārleecinošaki, nekā visi spreedelejumi un baumas. Pee Galeneekeem galvenee spēki, un ja no tureenes laudis jau bēga, tad stāvoklis ļaunaks

vēl, nekā viņi eedomājušees. Ap dzirnavām cīņas, no Galeneekeem bēg, Marka divas stundas nav — — tee bij zīmīgi fakti.

Vecais Aurīkis peecēlās, uzbudinats nostājās lampas gaismā, Veltai aiz muguras.

«To jau vareja domāt. Murdā mēs esam un beigas. Kapēc mums bij jaatkāpjas no ezergala un janāk šurp? No trim pusēm mūs te var apeet.»

Leeknis viņu apsauca, vispārejo uztraukumu manidams.

«Neplāpā! Domā, te kas noteek bez aprēķina un plana.»

Bet Aurīkis nebij tik veegli apmeerinams.

«Es pazīstu tos planus. Kamēr labi eet, mums ir plāni un viss. Bet kad sāk jukt — — Es zīnu, es to esmu peedzīvojis. Kapēc maneem dēleem un vēl teem trim bij japaleek Rīkužos? Vaj tās peecas dzīvības mazak vērts kā mūsejās? Es saku, desmit reiz labak es — — —»

Tas jau pārak izklausījās pēc dumpošanās un uztrauca visus. Velta, tāpat galvu uz rokām klausijusēs, nervozi sagreeza telefona kloķiti. Neveens viņai neatbildeja. Trešo reizi jau neveens neatbildeja. Istabā pa to brīdi pat elpas vilceena nedzirdeja. Telefona mēmums atstāja galīgi satrecošu eespaīdu. Pats dzīvības nervs kaut kur likās pārgreezts. No nezīņas un tumsas kas draudoši tuvojās.

Bārdainais Rijneeks, visu laiku klusu pipīti sūcis, skaļi nosplāvās.

«Kuram mums nav dēli, meitas un seevas! Vaj es ko zīnu par savejeem . . .»

Citus vaj sevi klusinadams, Krasts peesita šautenes resgali klonā.

«Klusat jel! Vaj mēs te vēl esam vīri vaj bābas? Kam te nepatīk, lai eet laukā pee sargeem.»

Valteru Jēkabs, atsevišķi pret seenu balstījees, ar tādu niknumu sveeda šauteni plecā, ka aukla pārtrūka un eerocis nošļuka zemē. Noleecees, viņš sagrāba to aiz resgaļā un atslējās sarkans un pārskaittees. Bezgala ļaunām acīm paskatījās pūli, gribeja ko teikt, bet tikai atmēta ar roku. Apsveedās, šau-

tenes stobru pa klonu vilkdams, izskrēja ārā un aiztrauca durvis, tā kā kvēpu drumstalas bira no greesteem.

Paliceji saskatījās.

Brauns paspēra pāri soļu uz āra durvju pusi un klausījās, kur aizgāja soli noklusa koku šņākoņā.

Peepeši pūlī paslējās Rūtas sīkā zēna seja ar linu mateem — kā balts plankums virs valejā melnā ādas svārka. Balss viņam drebeja, un to slēpdams viņš runāja tik skaļi, cik veen aizsmakums jāva.

«Viņš man te visu vakaru neleek meera. Beigas ir — viņš saka. Mēs esam nogreezti un eelenkti. Šonakt mūs droši veen apeet un uz gaismas pusi būsīm maisā.»

Kalejs saslējās tā, it kā Rūta pats bijis tas vainigais.

«Nolādets! Kur viņš to ņem!»

«Es nezinu, kur viņš to ņem. Bet runā. Es — viņš saka — nelidišu maisā kā slicinams kaķis. Man — viņš saka — dzīvība vēl nav apnikuse.»

«Ko? Bēgt viņš tevi aicinaja? Varbūt pāreet viņā pusē?»

Ar veenu roku svārkus pogadams, ar otru Leeknis ķēra šauteni no seenmales. Breedis pavēcināja dūri Rūtam gar seju.

«Un tu to tikai tagad vēl saki! Kāda velna tu to slēp?»

Ari Rijneeks uzmeta šauteni plecos, un gāja Leeknim pakal uz durvīm.

«Neleeši! Abi uz veenu roku...»

Ar asarām cīnidamees, Rūta mēģināja taisnotees.

«To es taču nevareju kuram katram... Es gaidiju Marku.»

Bet viņā neklausījās. Neziņas smaguma un baumu saspīletee nervi prasījās atraisījuma, un tam peetiktu vēl neecigaka eemesla. Sarauktas sejas vērsās pret zēnu, dūres slējās gaisā, viņu ēnas ķēmiigi krustojās uz seenas. Neveenam vairs nebij prātā, ka šis zēns viņu mīlulis, veenmēr uzticams

un paklausīgs. Pat Velta pārmetoši nogrozīja galvu...

Kņada mazleet aprīmās tikai tad, kad Leeknis ar Rijneeku eēnāca atpakaļ. Tee visi atbildi nolāsija skolotajam no sejas, pirms viņš vēl bij vārdu teicis.

«Projām. Pēdu nevar sadzīt... Leekat nu zēnu meerā. Ar to nekas vairs nav līdzets.»

Un kad tee vēl negribeja apmeerinatees, viņš savu autoritāti demonstredams, nostājās preekšā un mazleet teatraliski izleeca krūtīs.

«Padomājat veen, vaj veens otrs no jums nav tikpat vainīgs. Vaj jums Valteru Jēkabs tāpat nav čukstejis ausī savas aizdomas un bailes?»

Tas atstāja eespaīdu. Vāriģā veetā bij trāpīts. Viņš vareja atstāt zēnu un pameklet brīvu veetu uz sola.

Vilperts pēc brīža eeminejās, aiz auss pakasīdams.

«Taisniba ir. Katrs no mums savu kārtu tāpat baiļojees un turejis aizdomas. Bet ja mēs vēl par katru vārdu celsim brēku un cits citā sāksim nodeveju lūkot...»

Kalejs visasāk bij uzstājees pret Rūtu, tapēc, laikām, sajūtās mazleet neveikli.

«Bet ta ari nav leeta. Vaj mēs te vēl esam organizets spēks, vaj salašņu pūlis, kur katrs domā tikai par savu ādu un par to, kā veeglak projām tikt? Ko mēs te jau trešo nakti slaistamees kā pastardeenu gaididami? Es prasu: kur ir Marks?»

Velta skateem nomēroja viņu no galvas līdz kājām. Viņas balss atkal bij ceeta.

«Neuztraucatees. Viņš allaž ir tur, kur viņa visvairak vajadzīgs. Viņš mūs nepametīs. Jeb vaj te ir kāds, kas ari Markam vairs neuzticas?»

Ar dziļu pārleecību un sirsnību teiktee vārdi viņus redzami nomeerīnāja. Istaba pamazām noklusa. Atkal atspīda papirosi, dūmu mutuļi no jaunā sāka vērptees pret greesteem. Šur tur daži vēl sarunājās. Pārejee lūkoja, kur atsteeptees uz solem vaj tāpat gar seenmali uz grīdas.

Bet neaizmīga neveens. Velta tikko dzirdameem soļeem staigāja gār logu. Divdesmit acu pāru klusu sekoja viņai turpu un atpakaļ — itin kā viņa savā bezmērķa staigajumā varetu atrast, ko ikveens domāja un gaidīja.

Logs pa brīžiem sāka savadi balsnit. Mēness uzlēcis, kaut kur, zemu vēl, aiz meža noslēpees. Vējš klaināja mākoņus. Brīžiem pavērās debess plankums ar retām bālām zvaigznēm. Aiz loga spēji izpeldeja tuvo koku stāvi un attālako neskaidri si-
lueti. Tad satumsa atkal.

Vējš, augdams, šņāca vēl smagaki. Zari šviksteja gar seenu. Kā ar pirkstu dauzīja pret jumta malu.

Mēness ar nošķeltu mazu maliņu, mežam pāri pacēlees, spīdeja taisni logā. Rāmju krusti redzami izcēlās rūšu palsumā, bet lampa kroga istabā tā kā satumsa.

Vējš pūta arveenu skaudraki, aizveen īsakeem starpmeteem. Koku šņākoņa ārā pavisam vairs nenorimās. Laikām tapēc neveens nedzirdeja tuvojošos soļus. Sēdetaji un guletaji sacēlās tikai tad, kad āra durvis smagi vērās un Marks nāca eekšā.

Zābaki viņam nobristi līdz augšai, arī mētelis veetveetām dubļeem notraipīts. Miklas matu šķipšnas izslīdušas zem kareivja cepures, peere nosvīduse. Šauteni no pleca noņēmis, viņš atbalstījās uz tās.

Redzami aizkūsis, elpoja smagi. Tumšās acis zem saraukteem uzaču lokeem ātri noslīda istabā apkārt, tad itin kā eegrima dobuļos. Saraini apaugušie vaigu kauli zilgani atēnojās lampas gaismā. Reeva stāvu peerē šovakar likās vēl dziļaka kā parasti.

Viņam bij nepatīkami, ka visi te viņu vēro. Viņš sakustejās un asi paskatījās Veltā. Ta peedūra roku telefona kloķitim — laikām cita neatguvuse.

«No dzirnavām vairs neatbild.»

Marks palocīja galvu.

«Sen jau?»

«Būs apmērām stunda, kā zvaniju.»

Markam bij pulkstens rokā. Acumirkli viņš pārdomadams lūkojās tajā, tad teica šķeetami veenaldzīgi:

«Pēc stundas mēs dosimees ceļā. Taisatees.»

Un tūliņ spēja kņada atšalca istabā. Maucamee zābaki sāka klauzdet uz klona. Šautenes klirksteja, patronas tinkšeja, stundītee soli tarkšeja gar seenu. Ļaudis steidzās, it kā tikai to veen gaidījuši. Un neveena vaicajuma par to, uz kureeni posās. Likās, tee trokšņoja tišām, lai viņš nepagūtu ko noteikti aprādīt. Viņš stāveja rāmi un spītīgi, itin kā rādidams, ka nav nekur aplam jāsteidzas. Dusmas atmirdza viņa skatā, kad Velta nevilus nervozi peeskārās viņam.

Kalejām Arnim nebij ko taisītees, viņš gatavs kā veenmēr. Peenāca un ar paša komentareem un aizdomām pārstāstīja par Valtera Jēkaba bēgšanu. Leeknis nevarēja uztraukumu savaldīt, bet Marks arī te palika meerīgs. Tikai pavipsnīja ļauni.

«Nava jau pirmais. Tā viņi te klist cits pēc cita. Jūs domajat — pāri uz viņu pusi, pee teem? Būs arī tādi. Glēvuļi arveenu meklejas stipraka aizvēja. Un mēs šimbrīžām vairs neesam tee stiprakee. Bet leelakā daļa veenkārši aizgājuse atpakaļ mājās. Šauteni eesveež purvā vaj tāpat krūmos — nav taču peerādams, kas viņu nēsajis. Uzleen kaut kur kūtsaugšā vaj zem salmu kaudzes un gaida, līdz mēs būsim prom. Viņu seevas un veči staigā klausidamees un izlūkodami, vaj netaisamees vēl. Tee ir tee ļaunakee. Man gribetos viņus pameklet — ja mums bijs laika.»

Leeknis paleecās tuvāk.

«Vaj tad — mums nava vairs?»

«Stunda, es teicu.»

Velta jau kravajās ap papireem.

«Mēs atkāpjamees, ja? Bet tad man jāsakravajas.»

Galda atvilktne viņai jau vajā. Marks strupi pameta ar galvu.

«Un visu leeko — krāsni. Neveena kompromi-
tejoša papira strēmele lai te nepaleek.»

Rijneeks bij nolēcces un attaisija krāsns durviti-
nas. Pagaidijis, līdz aiz tām sāka sarkani kvēlot,
viņš bikli nāca atpakaļ.

«Sakat, kā lai es aizeju. Divas verstes no še-
jeenes man paleek slima seeva ar mazu bērnu. Teem
viņi atreebsees manā veetā.»

«Man ari ir seeva un bērns — vaj es domaju
par viņeem? — Bet kas grib, lai paleek, es neveena
nespeežu. Tikai brīdinat es varu. Dažs labais ir
rūgti nožēlojis, protams, tikai par vēlu.»

Leeknis veegli peeskārās viņa rokai.

«Ko tu runā? Neveena nespeed... Tā mēs te
kā aitas izklīdisim kur kurais. Vaj tad disciplinas
vairs nav? Tu te vairs neesi pavēletajs?»

Viņi bij aizvirzijušees pee krāsns, kur Velta, no-
leekusēs, dedzināja papirus. Marks sēri pasmaidija,
un no šī smaida palika drausmigaki, nekā no dzilās
reevas viņa peerē.

«Tas es biju, kamēr jūs to vēlejatees... Ko jūs
vēl tā skatatees manī? Vaj es esmu kāds veco ebre-
ju kara vadonis, kas Jehovu ar krusu un pārkoņeem
pasauca palīgā? Es taču redzu jūs cauri. Trešo dee-
nu jūs gaidat to, ko es šovakar pateicu. Vaj es va-
reju sacīt, lai jūs negaidat, lai jūs nečukstat cits ci-
tam ausī, lai jūs paleekat vīri līdz pēdejam?»

«Bet mēs taču nebēgam. Mēs atkāpjamees uz
tālākām pozīcijām un sākam jaunu cīņas cēleenu.»

Marks pārbrauça delnu peerei.

«Dod man veenu papiroso, tagad es ari gribu
pīpot... Par daudz tālu mēs jau esam atkāpušees
no tām pozīcijām, kuras mums līdz šim bij visur
līdzī. Jaunu cēleenu, tu saki — —»

Leeknis pārsveeda šauteni uz otra pleca.

«To es saku! Es savas pozīcijas neesmu pa-
metis.»

«Tu — un vēl veens otrs. Jūs savu cīņu tur-
pinasat ari tūkstoš verstis no šeeenes. Bet Valte-
ram un Rūtam un viseem — teem te ir pēdejaais cē-
leens.»

«Un tev?»

Vēja jaukta ratu rīboņa un cilveku balsis no āra sadrebināja vecās mūra seenas. Marks paaicināja Krastu Leeknim līdzās un deva teem pēdejos norādījumus. Abeem jānoņem sargu posteņi un jāeet aiz beidzameem bēglu vezumeem. Tikai drošības pēc, jo nopeetns uzbrukums pirms gaismas nav gaidams. Bet tad jau būs purvam pāri, pee dzelzceļa līnijas un šosejas, kur koncentrējas galvenie spēki. Tur gaida talakee rīkojumi.

Durvis atsitās. No āra, laukā gājejeem cauri, spraucās lakatos eetinusēs seeveete. Visi tee citi viņai likās veenaldzīgi. Acīm viņa samekleja savejo un nāca taisni uz to. Balss viņai bij klusa, bet pusmūža pārmetums skaneja tajā.

«Mark, mēs aizbraucam. Tev jānāk līdzi.»

Tas caur peeri noraudzījās tumši.

«Tu taču zini, ka es nevaru eet.»

«Nekad tu neesi varejis. Nekad tu mani neesi klausījis. Devīnsimti sestā gadā tu nevarēji bēgt uz ārzemēm, tev gribejās desmit gadu katorgas un manas bada un apsmeekla dzīves. Tagad te ir beigas. Ko tu te vēl gribi?»

Marks atskatījās, it kā meklēdams kur paslēptes.

«Ko tu zini par sākumu, ko par beigām, ko par manu gribu. Tev taču ir vedejs un sargi — es šovakar esmu redzejis citu arī kājām, pauniņu mugurā un bērnu uz rokas.»

Tad viņai paspruka ļauns, sāpju trīsošs smeeklis.

«Vaj tad es nevaru kājām! Paunas man nav, un tavs dēls jau eet pee rokas...»

Marks smagi atmeta ar roku un atkāpās soli. Bet viņa bij pagreezusēs uz to pusi, kur Velta, degošu papiru plīvā sārta, atleecās stāvus.

«Ak tad ta tagad ir ta?»

Peegāja tuvāk un brutāli apskatīja to visgarām. Tad, galvu vairakkārt locidama, nāca atpakaļ.

«Ja, ja, nu es saprotu. Tu nevari nākt ar mani... Nē! nē! nerunā!»

Abām rokām atvēcinadamās viņa eebrēcās, kad Marks gribeja runāt. Sarāva savus lakatus ceešaki ap galvu, tā kā seja palika šauriņa un peleka kā sažuvuse putna galva. Vecos vīreeša zābakos apautās kājas klonā šļūkdamas, gandrīz skreešus traucās uz durvīm. Divas slapjuma sleedes palika aiz tām.

Marks atelsās smagi, gandrīz eevoidedamees, Velta, tikko peeskārdamās, noglauda viņa plecu.

«Nabaga, nabaga draugs! Kas tev vēl nav jāceeš...»

Bet viņš jau atkal bij ceets un ass.

«Ne vairak kā viņai. Sāpju dziļums neatkarajas no cēloņem, bet no nerveem un izjūtas. Viņai ta ir vārigaka nekā man.»

«Kapēc tu esi tik ceets? Veena alga taču, aizej tu viņai līdzī, vaj desmit minutes vēlāk ar pēdejeem.»

Viņš pagaidīja acumirkli, lai beidzamais bruņotais vīrs aizver durvis aiz sevis.

«Tapēc, ka es neēju ne ar viņu, ne ar pēdejeem.»

Auklu pārseetais papira sainitis Veltai izslīda uz galda. Viņš nelāva tai runāt starpā.

«Ja deviņsimti sestajā gadā es nevoreju aizbēgt, tad tagad nevaru desmitkārt. Tas te bij mans plans, un tas ir sabrucis. Tur, viņpus purveem, varbūt aiz tūkstoš verstīm, varbūt rītu, varbūt pēc desmit gadeem, sāksees jauns cēleens. Man te ir pēdejais. Es esmu atbildīgs par to, ko tee laudis mūsu pamestajā apvidū rītu ar gaismu sāks peedzīvot.»

«Tu esi negudrs. Vaj tad tu veens domā turetees, kur divi tūkstoši vairs nespēja? Un kapēc tev par viņem jaatbild, ja viņi paši tā gribeja?»

Marks nepaguva atbildēt. Asi un spraukstoši eetarkšējās telefona zvans. Negaidīts šāveens Veltu tā nebūtu sabeedejis. Ar reizi viņa pat trūbiņu nevoreja satvert. Peespeeda pee auss un atrāva, it kā ta viņai eedzēluse. Krāsns kvēles sārtums acumirkli nodzisa viņas sejā. Ta bij peleka, kā loga rūts no mākonim caurspīdoša mēness.

«Kas tas var būt? Še, atbildi tu...»

Un acim it kā peesūcās Marka sejai, kad viņš atmetās ar elkoni uz galda klausītees. No saraušitām lakoniskām frazēm viņa saprata mazāk, bet instinktīvi nojauca, kas tur dzirdams.

«Ja, ja... Mēs esam gluži meerīgi un leekamees gulet. Ja... Ar labu nakti! Līdz rītam — ja...»

Viņš atgrūda aparatu un atslējās saveebee. Nē, smaidu tam vajadzēja nozīmet. Veltai zods trīseja.

«No dzirnavām? Tee ir viņi?»

«Un tu domā, mūsejee? Idioti! Aparats viņem bij līdzī, bet vadu nav iznīcinājuši. Nu protams: pagasta telefons, lai sabeedribai neceļas zaudejumi. Labi, ka arī tee nav gudraki un domā, ka viņem ar puikām darišana. Citādi mūs te pateesām saņemtu kā cilpā eekārušos zaķus... Tu esi gatava? Tad ejam.»

Acumirkli viņš vilcinājās uz aparatu lūkoda-meēs un pārdomadams. Tad, neaizticis, nolēcās seenmalī, uzlasīja izbārstitās patronas un sabāza kabatās. Velta jau gaidīja vaļējās durvīs.

Beezs mākonis patlaban aizsedza mēnesi. Tumsā bij samanama drūzma. Rati grabeja, zirgi šļakstīnāja ceļa dubļus, gājeji, jājeji, brauceji klusu sa-saukājās. Augšā mākonis, te bēgļu pūlis, laikā tam paša vēja dzīti, aizgāja uz veenu pusi.

Bridi bij klusu, tikai koki likās šalcam spīvaki. Velta turejās Markam ceeši blakus.

«Kapēc mēs neejam?»

«Vēl Leeknis un Krasts ar savejeem nav nācis.»

Bridi viņš vēroja tumsu un klausījās vēja nestās skaņas. Laikām, neka aizdomīga nebij. Viņš atzvēlās pret sagāztās sētas stabu un eemeedza šauteni starp ceļeem. Balsis viņam skaneja rezigneti, bet tomēr arī ar tādu kā pašironijas peeskaņu.

«Cik čaklas paleek kājas, kad viņām dzīvība jaaiznes. Ar to smagako nastu viņas eet visņipraki.»

Velta neattapās, ko uz to eebilst. Bet viņš arī negaidīja atbildes, viņš runāja vairāk pats ar sevi.

«Ar to veenigo, kam vērtība. Ar ko vēl var atgūt pazaudetu leetu. Protams, rītu nē, un parīt arī vēl nē. Bet vaj laikā kādreiz ir trūcis? Septiņpad-

smitā gadā sacēlās visi peektajā apraktee. Tikai divpadsmit, desmit gadus zemē kūņojušees kāpuri peepeši izlīda kā rijigas vaboles un noēda tūkstošgadu veco nātru un dadžu zēlumu. Līdz pēdejeem sakņu galeem izgrauza. Vēl tagad ir kails un melns, vēl pāra kreetnu sarkana leetus mākoņu vajadzīgs, lai atkal kas jauns sāktu dīgt laukā.»

Viņš pasmējās tā, ka šalka no leepu zareem eeskārās Veltai līdz kauleem.

«Mark, ko tu sarunā! Klausees labak. Man leekās, tur atkal nāk.»

Bet Marks vēl nebij sev pateicis visu.

«Divas leetas ir vajadzīgas: varoņi un asinis. Tautai, masām, dzīvei, vēsturei — — vaj es zinu, kam. Varoņi, tee nevarigakee un nožēlojamakee starp cilveku individeem, kureem ir jateek par to, par ko masas viņus grib. Viņus peelūdž kā deeveklus un nosit kā suņus. Tee gudrakee no viņeem zinājuši, ka tā vajadzīgs, un nav vairijušees. Es arī nevairitos, ja man bijuse tā drosme — ja man bijušas jel trīs no tām trīspadsmit varoņa īpašībām. Deemžēl, es esmu sīks un nevarīgs. Bet par to es varu būt reliģiozs, es manu, ka paleeku reliģiozs. Kā vecee baznīcas tēvi, es svēti ticu asiņu upura pestīšanas spējai, un kā indusu bramīns, mūžīgai atdzimšanai...»

Tagad viņa pretīgais smeeklis aprāvās pašā sākumā. Veltai taisnība: tur patešam atkal kas tuvojās.

Tee bij daži bēgļu vezumi, bet ceeši aiz teem Leekņa un Krasta vadītais pēdejaiss pulks. Virzijās steigšus un klusu, tikai uz acumirkli peestāja vecā kroga pagalmā, pār kuru no loga steepās aizmirstās lampas pālī zaļganā švītra.

Leeknis parunājās ar Marku, tad pamāja Veltu pee rateem, kur uz salmu maisa un dažadeem saiņeem sēdeja seeva ar četreem klusu ņerkstošeem bērneem.

«Tu sēstees. Pār purvu jābreem līdz celeem.»

Bet viņa, aizdomās, negribeja ne par ko.

«Nē. Es eešu ar tevi.»

«Ar mani tu nevari nākt: tu netici ne Kristum, ne Budam.»

Kā bērnu viņš to eecēla ar visu viņas papiru saini. Īsu acumirkli viņas augums bij peekļāvees Marka krūtīm, bet lūpas nevilus peeskārās viņa sarainajam vaigam. Asaru saraustīts vārgi noskaneja viņas vaicajums.

«Bet tu — nāksi..?»

Marks jau gāja. Acumirkli rateem blakus, bet kad mēness atkal bij noslēpees mākoņu ēnā, viņš eejaucās bruņoto sargu pūlī.

Nolejā, kur jau saredzams 'retais preedulajs, viņš nemanīts peestāja vecā alus brūža sagrautai seenai. Tur viņš brīdi pagaidīja ēnā, līdz atspīda atkal. Kā peleka švītra izdangatais ceļš ar likumu eesneecās purvā. Abās pusēs lāsuoja peelijušās dūksnas. Pamazām noklusa riteņu pirkstešana un dubļu šlakstoņa. Vējš skaudri svilpa pa sagrauvušā mūra caurumeem, kas šajos gados vairakkārt node-rejuši par šaujāmām lūkām.

Tad vējainā, mākonainā nakti Marku apņēma tāds tukšums un veentulība, ka gribejās eevilkt elpu līdz pašēem būtnes dziļumeem un eekauktees kā medneeku eelenktam vilkam. Tādu atstātību un nevarību viņš nekad vēl nebij sajutis.

Vējš leepās šalca tukši un veenaldzigi. Kaut jel kāds nosalis kaķis peevilcees klātu sasilditees, vaj suns tālumā eerējees. Pat ugunis muizās mājās apdzisušas. Un tad vēl uznāca jauns leetus mākonis. Vēja joņu trauktās šaltis plikšeja pelkē pee kājām. Palika tik tumšs, ka vistuvakee preekšmeti pazau-deja apveidu un rēgojās tikai svešādām izblīdušām masām. Bet augšā, kroga pagalmā, atsvīda aizmir-stā uguns.

Marks greezās atpakaļ pa dubļos sabrauktām grambām un šlakstošām paltēm.

Tomēr eekšā viņš negāja. Ekas smagais ķer-menis guleja tumsā peeplacis, kā viltigs veenacis nezvērs. Marks satrūkās un sažņaudza eeroci cee-šaki rokās. Bet tas tikai vējš aizsveeda ceet pirmiņ vaļā pamestās durvis. Gaismas švītrā apvēlās rin-

ķī pamesta cepure, un leetus lija viņas tukšajā dobulī. No šīs dubļos nosveestās galvas segas Markam palika vēl veentuļaki un drūmaki.

Viņš pavērsās divi simti soļu sāņus un nosēdās uz labi zinamas balķu grēdas. Pirms kara te savesta un neizleetota, ta pa pusei šapuvuse, nātrēm un vibotnēm apauguse. Kailee, peemirkušee nezāļu steebri nikni kapaja cits citu sēdetajam aiz muguras. Leetus sitās taisni sejā, bet viņš nevairījās. Nakts ar visu melnās debess svaru saguluse viņam plecos.

Viņam likās, ka viņš eesnaudees, varbūt, meegā gulejis ilgi. Peepeši viņu uztrauca spējš leelgabala šāveens taisni vēja pusē. Nospraksteja īsi, bez dārda, bez atbalss. Un brītiņu vēlāk nobūkšeja sprādzeens, kaut kur tālu, neizšķirami, kurā pusē. Parasts troksnis, eedomā tūliņ notēlojās ar to saistita preekšstatu virkne. Nogurums un apatija bij prom. Kājās peecēlees, Marks acīm urbās tumsā.

Smadzenes asi analizeja katru aizdomīgu troksni, ko dzirde uztvēra. Tā pagāja dažas minutes, varbūt stunda, varbūt divas — laika apziņa bij zuduse. Tad viņš izdzirda jājeju. Nē, tur bij vairaki, bet ne daudzi. Pakavi tinkšeja pret leelceļa oļeem. Gar krogu tee neļāja, laikām gaišā loga baidijās, nogreeza no ceļa un meta likumu apkārt. Marks skaidri dzirdeja, kā peemirkušee arumi blākš.

Brīdi vēlāk palejā, apmērām tur, kur pats bij stāvejis pee brūža drupām, viņš pamanija divas kustīgas ēnas. Šautene viņam jau bij pee pleca, bet viņš apdomajās un nolaida atkal. Kāda nozīme tos divus izbaidīt? Tapēc viņš taču nebij te. Viņš nosēdās atkal un noleecās zemaku. Un dažas minutes vēlaku, pavisam otrā pusē, cits pēc cita nospraksteja divi šāveeni. Kroga dakstiņu jumts nograbeja, tad atkal tikai vējš šalca leepu zaros un durvis virajās smilksstedamas.

Marks būtu gatavs pasmeetees. Eelenkt taču pa vari gribeja un saņemt dzīvus! Viņam eenāca prātā no tāleem seneem laikeem, no pagastskolas laikeem: ko reji, sunit? Vilkus baidu. Ko asti eevelc? Vilku baidos...

Viņš tikko nesāka zentimentali fantazēt par skolas laiķiem. Tuva leelgabala rībeens viņu ar reizi pasita kājās. Sīkdama granata noskrēja pāri starp krogu un viņu pašu un būkšedama pārplīsa kur purvā. Otrā plīsa tepat starp krogu un brūža drupām, bet trešā aizmaldijās tālu uz meža pusi. No triju mēnešu kaujām Marks zināja, ka viņu artilērija šauj slikti, bet tagad viņam bij tāds preeks par šēem velti iztēretem lādiņiem. Itin kā tas viņam vēl varētu ko līdzēt!

Nu vairs aprimas nebij: viņš dzirdeja, viņš nojauda, ar vīseem jūtekleem, ar beidzamo nervu šķeedru viņš sajuta, ka tuvojas, ka izdalas un eeslēdz no visām pusēm. Tumsa likās melnu ņirbošu ēnu pilna. Viņš bij nometees ceļos aiz balķu grēdas un tureja šauteni gatavu rokās.

Tad viņā pusē leelceļam, apmērām no tās vee-tas, kur jājeji pirmak nogreēzās uz arumeem, sāka plīkšet šautēnu zalves. Dakstiņu drupatas no kroga jumta bira grabedamas, lodes skrapstedamas skrēja gar grebuļaino mūri. Mērķis taču bij labi redzams, bet lampa dega kā deguse. Marks vēroja elpu aizturejis. Viņam bij tāda sajūta, it kā viss tagad atkaratos no tā, vaj viņi trāpa logu vaj nē.

Šautēnu zalves apklusā. Bet pēc brīža, likās, turpat eepretim uz leelceļa, sāka tarkšet ložmetis. Tarkšeja ilgi, ilgi, apstādamees un atkal atņemdamees. Atkal sprēgāja pret dobuļaino mūri un dakstiņu drupatas bira grabedamas. Markam eenāca prātā vairakkārt peedzīvotais: ari aizmāršībai vaj veenkāršai nolaidībai dažkārt sava pozitīva puse. Lampas peemāniti, tee tagad sturmeja tukšu istabu, bet tee, kas atkāpās, pa to laiku droši veen jau bij purvam pāri.

Tomēr ilgi viņš par teem nedomāja. Ložmetis beidzot sataustījās logu. Stiklu šķindoņa drebulīgā tarkšī nebij dzirdama. Bet lampa nodzisa un tūlīn tee aprimās šaut. Likās, ari vējš uz brīdi apstājees, tikai leetus šņāca veenmuļi un jumtlāses ātri un smagi pakšeja zemē. Tumsas taustekļi tvarstidami ņirbeja gar acīm. Nu sāksees pēdejaais cēleens...

Marks parāpās grēdas galā, peegula zemē un, pataustijees, nolika šauteni pār balka galu.

Ap veco krogu sāka spīguļot skrejošas uguntinas. Tee beidzot bij uzdrošinājušees izlūkot telpas un pārleecinatees. Sasaukajās, rikoja cits citu. No leelceļa eegreezās trokšņaina drūzma. Zirgi sprausloja, eeroči šķinda, kāds braši un leelmanigi rikoja.

Atspīda spodrs vējlukturs. Marks eeraudzija paceltu roku mēteļa peedurknē ar trim metala pogām, krūtis ar siksnu šķībeniski pāri, ūsainu seju un sagumzitu cepures preekšu. Luktura gaismā izlīda vēl trīs četras galvas ar tādām pašām cepurēm. Bet Marku cits peevilka vairak. Tas, bez šaubām, sagūstīts atklīdis bēgļu vezums. Redzams spīdīgs, slapji nolijis sēdamā maisa gals un tālak nokrēsli sakumpušu sēdetaju silueti. Kāds nikni lādejās nelabā balsī. Ķaut kas nožvaksteja reizi, otru, trešo, un katru žvaksteenu pavadīja nejauks, kreevu laiķeem aizgūts lamu vārds. Seeveete eebrēcās, it kā viņa plīstu gabalos, tad sāka kā aizbāztu muti ķērkt gari un gaudoši.

Marks sakoda zobus, it kā pašam kleedzeens aizardams. Peegula ceeši savam eerocim un sāka šaut, nesteigdamees, stobra galu uz labo un tad uz kreiso pavirzīdams. Divi sāpju un izbailu blāveeni gandrīz reizē. Lukturs nozuda, cauri šāveenu sprakstam dzirdams, ka zirgs ar savu vezumu noauļoja no uzkalna lejā.

Ap veco mūra ēku tumsā vārijās kā raganu katls. Apjukuši cilvēki kleedza cits caur citu, skreedami, klupdami, cits citu zemē pagrūzdami, svešā veetā nezinadami, kur paslēptees, nenojauzdami, no kuras puses viņeem uzbrūk. Durvis, laikām, bij ceet, vaj arī nevareja viņas atrast, bet no burzmas Marks nojauca, ka tur sablīvejusēs vesela guba. Eedomaja, ka viņam vēl veena granata, paslējās un aizsveeda to. Zināja labi, ka atstatums par leelu un durvju nevar sneegt. Bet granata plīsa pret ēkas tuvejo galu. Pats viņš jau bij guļus un gar balku grēdu līda uz viņu pusi. No kroga, no leelceļa, laikām arī no kārklu pudureem grāvjos jau šaudīja labu

laiku. Lodes nemitīgi spindza pāri, kāda reta eurbās ari šur tur balkos.

Nu nospraukšeja ari trīs, četri rokas granatu sprādzecni, un attālaku ložmetis atkal sāka tarkšet. Marks guleja balķu grēdā, sausu vibotņu un nātru pudura labi aizslēpts. Acumirkļa uzleesmojumā viņš pamanīja, kā tee leen ap ēkas stūreem un gulstas gar seenām. Savus straujos sirdspukstus viņš nesadzirda, viņš bij meerīgs, gandrīz jautrs. Nolaida galvu uz slapjā balķa un brīdi atpūtināja notirpušos pirkstus.

Bet tā viņš pamazām saklausīja, ka nešauj tee no kroga veen. Kad tee tā acumirkleem aprāvās, aiz muguras, attālu, bij dzirdamas kārtīgas zalves, un cits ložmetis tarkšeja aizgūdamees. Tad viņu pārņēma nevaldams preeks, it kā viņš te veselu kauju vinnejis un sava paša dzīvību atguvis. Citi apmetušees muižas ēkā un parkā un no tureenes apšauda savejos. Tā, tā! Vēl!.. Šaujāt tik dūšīgi! Rītu redzesat, kādu slavenu kauju esat izcīnījuši...

Krustīm šķērsām metala bites zuzeja neaugstu tumsā. Šad un tad eesprēgajās ari balķu grēdā. Marks pagreeza galvu un paskatījās gaisā. Leetus vairs tikai sīki smildzināja. Mēness nogājis, bet debesis metās palsas. Mākoņu blāvā sāka atplaiksniates gaišaki raksti. Ja... Gaisma ausa...

Marks atguvās. Ko viņš te vēl guleja — it kā ar saules lēktu meerīgi varetu eet savu ceļu. Kabatā vēl kliksteja sauja patronu. Viņš peecēlās stāvus, pat uz grēdas pakāpās, un nesteigdamees sāka šaut, kroga logu apmērām zīmedams.

Mazleet peerimusēs šaušana no tureenes atjauņojās divkārt karsti. Aiz muguras, muižas pusē, aizgūdamees tarkšeja ložmetis. Lodes pār galvu džinksteja arveenu zemaki, arveenu zemak.

Kad atausa gaisma un aklā cīņa aprimās, viņš guleja pār balķi izsteepees, eeroci abām rokām ceēši klāt peespeedis.

SATURS

	Lap. p.
Kailā dzīvība	5
Republikaņi	33
Klemensa Perjē nāve	51
Zemes neeki	97
Jūrā	115
Trakeetis Kilons	133
Pa slavas ceļiem	143
Pēc beidzamā pileena	157
Ēnu patvarā	171
Pēdejsais cēleens	181

1,50]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302008027

